

**T.C.
FATİH ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

**MOLLA MURÂD VE DİVANI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Yusuf ÇETİNDAG**

Hazırlayan: Davut KÖSE

İstanbul – 2008

ONAYLAMA SAYFASI

Üniversite : Fatih Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Öğrenci : Davut KÖSE
Tez Konusu : Mehmed Murad Nakşibendi, Molla Murad Divanı
Tez Tarihi : Haziran - 2008

Bu tezin şekil ve içerik açısından Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Yazım Kılavuzunda belirtilen kurallara uygun formatta yazıldığını onaylıyorum.

Doç. Dr. Mehmet GÜMÜŞKILIÇ
Anabilim Dalı Başkanı

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı 51070602 numaralı öğrencisi Davut KÖSE tarafından hazırlanan bu tezin Yüksek Lisans Tezinde bulunması gereken yeterliliğe, kapsama ve niteliğe sahip olduğunu onaylıyorum.

Doç. Dr. Yusuf ÇETİNDAG
Tez Danışmanı

Tez Sınavı Jüri Üyeleri

Doç. Dr. Mehmet GÜMÜŞKILIÇ

.....

Doç. Dr. Yusuf ÇETİNDAG

.....

Prof.Dr.Mehmet İPŞİRLİ

.....

Bu tezin Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Yazım Kılavuzunda belirtilen kurallara uygun formatta yazıldığını onaylıyorum.

Doç. Dr. Mehmet ORHAN

Müdür

ÖZET

Şeyh Mehmed Murad Nakşibendi Divanı (Molla Murad Divanı),
Haz. Davut Köse, Danışman: Doç.Dr. Yusuf Çetindağ, Fatih Üniv. Sosyal
Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008.

Şeyh Mehmed Murad Nakşibendi (1788-1848) yılları arasında yaşamış
Nakşibendi Tarikatına bağlı bir şeyhtir. Dönemin önde gelen tasavvuf
alimlerinden biridir. Nakşi ve Mevlevi tarikatlarının yakınlaşmasını sağlamış ve
İstanbul Çarşamba Semtinde bir mesnevihane yaptırmıştır. Dönemin ünlü
mesnevihanlarından biridir.

Bizler de Mehmed Muradın, hayatını, eserlerini dönemindeki siyasi ve sosyal
olayları ve eserlerinden divanını günümüz harflerine aktararak edebiyat
dünyamızın ve okuyucunun istifadesine sunmak istedik.

Anahtar Kelimeler: Şeyh Mehmed Murad Nakşibendi, Molla Murad Divanı,
İstanbul Çarşamba, Mesnevihan, Şairler

ABSTRACT

Sheikh Mehmed Murad Nakşibendi Divan (Mullah Murad Divan), Prepared by Davut Köse, Adviser; Associate Professor Yusuf Çetindağ, Fatih Üniversitesi, Institute of Social Sciences, MA Thesis, İstanbul 2008.

Sheikh Mehmed Murad Nakşibendi lived between (1788-1848). He was a sheikh who was a member of Nakşibendi religious order. At the time, he was one of the leading Islamic mysticism scholars. He provided Nakşi and Mevlevi religious orders to get closer to each other and constructed a Mesneviyhane in Çarşamba district, in İstanbul. At the time, he was one of the famous mesneviyhans.

We tried to convey in contemporary letters the life of Mehmed Murad, and his literature, as well as the political and social matters which occurred during his life time, for the use of the readers and the world of letters as well.

Key words: Sheikh Mehmed Murad Nakşibendi, Mullah Murad Divan, İstanbul Çarşamba, Mesnevihan, Poets.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	IV
<i>KISALTMALAR</i>	V
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ.....	VI
19.YÜZYIL OSMANLI PADİŞAHLARI.....	1
III.SELİM DÖNEMİ.....	1
II. MAHMUD.....	2
ABDÜLMECİD:.....	3
ABDÜLAZİZ DÖNEMİ:.....	3
V. MURÂD DÖNEMİ.....	4
II. ABDÜLHAMİD DÖNEMİ.....	5
II. XIX. YÜZYILIN SİYASİ VE SOSYAL DURUMU.....	6
III. XIX YÜZYILIN EDEBİ DURUMU.....	9
I.BÖLÜM.....	11
MEHMED MURAD NAKŞİBENDİ(1788-1848) HAYATI VE ESERLERİ.....	Error!
Bookmark not defined.	
A.TÜRK EDEBİYATINDA MURAD VE MURADİ MAHLASLI ŞAİRLER:.....	Error!
Bookmark not defined.	
B.MEHMED MURAD NAKŞİBENDİ’NİN HAYATI:.....	Error! Bookmark not defined.
1.Adı, Mahlası, Doğum tarihi ve Yeri.....	Error! Bookmark not defined.
2. Ailesi:.....	Error! Bookmark not defined.
3. Eğitimi:.....	Error! Bookmark not defined.
4. Kişiliğ.....	18
5. Ölümü:.....	20
C.ESERLERİ:.....	20
II.BÖLÜM.....	Error! Bookmark not defined.
EDEBİ KİŞİLİĞİ, DİVANIN MUHTEVA VE ŞEKİL ÖZELLİKLERİ.....	Error! Bookmark not defined.
defined.	
A.EDEBİ KİŞİLİĞİ:.....	22
1.DİL VE USLÛP:.....	Error! Bookmark not defined.
2.SÖZ SANATLARI:.....	Error! Bookmark not defined.
B.DİVANININ ŞEKİL ÖZELLİKLERİ:.....	Error! Bookmark not defined.
1.KULLANILAN NAZİM TÜRLERİ:.....	Error! Bookmark not defined.
C. DİVANININ MUHTEVA ÖZELLİKLERİ.....	Error! Bookmark not defined.
1. Dini ve tasavvufi terimler.....	Error! Bookmark not defined.
2. Şahıs isimleri.....	31
3. Yer isimleri.....	42
III.BÖLÜM.....	44
MURÂD MOLLA’NİN DİVANI.....	44
A.DİVANIN NÜSHALARI VE METNİN KURULUŞUNDA TAKİP EDİLEN YOL.....	44
1.Nüsha Tasnifi.....	44
2. Metni hazırlarken takip edilen yol:.....	44
B. DİVANIN METNİ.....	45
SONUÇ.....	206
S Ö Z L Ü K.....	207
KAYNAKÇA.....	285
DİZİN.....	287
TIPKI BASIM.....	290

ÖNSÖZ

Edebiyat tarihçileri ve araştırmacıları için en önemli gayelerden biri belli bir dönemin belli bir edebi akımın, sadece temsilcilerinden birini incelemek değil, o dönem içindeki edebiyatçıları, şairleri, eserleri bütün olarak göz önüne alarak sağlıklı bir araştırma yapmaktır. Böylesine kapsamlı araştırmalar yapmakla yükümlü olan bilim adamları edebiyat tarihimizin kimi dönemeçlerine dikkat çekerler. Bunlardan en önemlisi ise Türklerin İslamiyeti kabülü, sosyal ve kültürel hayatın bu süreçteki değişimidir. Bu sosyal ve kültürel değişme edebiyatımıza da yansımıştır. Edebiyatımız, ilk safhalarda Arap ve Fars edebiyatının kuvvetli tesiri altında kalsa da zamanla özgünlük ve kişilik kazanmış, hatta Arap ve Fars edebiyatlarıyla boy ölçüşecek seviyeye ulaşmıştır. Klasik şiirimiz 16. yüzyılda henüz daha doğuşunun ikinci asrında, artık etkisinde geliştiği iki milletin edebiyatına dahi yön verecek derecede olgun şairler yetiştirmiş, sonraki yüzyıllarda dahi tartışamayacak kaynak eserler ortaya koymuştur.

Türk edebiyatı, A. H. Tanpınar'ın o ünlü tespitiyle yalnız “saray istiaresi” çerçevesinde gelişen klâsik şiirden ibaret değildir. Özellikle Yunus Emre ve takipçilerince geliştirilen bir de tasavvuf edebiyatımız vardır ki öğretisi, zerafeti ve samimiyeti ile en az klâsik şiir kadar zengin ve ilgi çekicidir.

Bu sebeple bizde 18.yy tasavvufi şiiri temsilcilerinden Murad Molla ve Divanını araştırma konusu olarak seçtik. Edebiyat deryasına bir damla dahi katkımız olmuşsa kendimizi bahtiyar sayarız. Bu vesileyle bu günlere gelmemdeki en büyük vesilem olan abime ve aileme maddi manevi desteği olan herkese minnet ve şükranlarımı sunuyorum. Beni böyle bir çalışma yapmaya yönlendiren, edebiyatın sadece metinlerde olmadığını hayatın her yanında ve her nefeste onu soluduğumuzu dile getiren sayın hocam Doç.Dr.Yusuf Çetindağ'a çok teşekkür ederim. Hafız valid-i macidimin ruhuna ithafen.

DAVUT KÖSE

KISALTMALAR*a.g.e.* : *Adı geçen eser*

C. : Cilt

cc. : Celle celâlühû

b. : Bin

bkn. : Bakınız

TDVİA: *Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*

DEÜ : Dokuz Eylül Üniversitesi

ed. : Editör

H. : Hicrî

haz. : Hazırlayan

Hz. : Hazret-i

İA. : *Milî Eğitim Bakanlığı İslâm Ansiklopedisi*AİFD : *Ankara İlahiyat Fakültesi Dergisi*

M. : Milâdî

nr. : Numara

öl. : Ölümü

S. : Sayı

s. : Sayfa

s.a.v. : Sallallâhu aleyhi ve sellem

SBE : Sosyal Bilimler Enstitüsü

sy. : Sayı

thk. : Tahkik eden

TDED : *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*

vb. : Ve benzeri

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

‘	: é
آ	: Ââ
ث	: æå
ح	: Óó
خ	: Òò
ذ	: Õõ
ص	: äã
ض	: ëê, Ôô
ط	: Ùù
ظ	: Øø
ع	: è
غ	: áà
ق	: Kk

GİRİŞ

19.YÜZYIL OSMANLI PADIŞAHLAR

III. SELİM DÖNEMİ (1789-1807):

II. MAHMUD DÖNEMİ (1808-1839)

ABDÜLMECİD DÖNEMİ (1839-1861)

ABDÜLAZİZ DÖNEMİ (1861-1876)

V. MURÂD DÖNEMİ (1876)

II. ABDÜLHAMİD DÖNEMİ (1876-1908)

III.SELİM DÖNEMİ :

27 Cemâzziyelevvel 1175(1761) de İstanbul'da doğdu. Babası III.Mustafa, annesi Mihrişah Sultandır. III. Selim 1789'da I. Abdülhamit'in ölümünden sonra tahta çıktı. Osmanlı devletinin zor ve sıkıntılı döneminde eski tekniklerle savaşılan ordunun yenilmesi, daha tahta çıkar çıkmaz onu pek çok yenilik yapmaya sevk etti.1791'de Avusturya ile Zıştovi (1791), Rusya ile Yaş (1792) antlaşmalarını yaptı. Osmanlı devleti barış dönemine girilince reform hareketlerine girişti. Avrupa'nın bilim ve tekniğinden yararlanarak gerçekleştirmeye çalıştığı ve Nizam-ı Cedit adını verdiği hareketin ilkelerini saptadı. XIX. Asır başlarında Osmanlı Devleti'ni yakından ilgilendiren en önemli olay Fransa'nın Mısır'ı işgaliydi. 1798'de Mısır'ı işgal eden Fransa'yı Mısır'dan çıkarmak Osmanlı Devleti'nin İslâm dünyasında azalmış itibarını artırmanın tek yoluydu. Bunun için her yola başvurdu. Bu ortam içinde, sözde merkezi idarenin otoritesini artırmak için, Mısır'a Arnavut birlikleri ile gelen Kavalalı Mehmet Ali Paşa, Memlük beylerinin

muhtariyet arzularını ve aralarında sonu gelmeyen çatışmaları istismar ederek az zaman içinde hakimiyetini kurdu. Mısır'a vali tayin edilen Tahir Paşayı öldürttü, küçük bir Nizam-ı Cedit birliğini yendi. Merkez orduyu da başarısızlığa uğrattı. İşte bu ortam içinde Necid'de başlayan Vehhâbiler İsyanı, 1802'de yeniden alevlendi. Yeniçeriler yeni ordunun lağvedilmesini istediler. III. Selim kan dökülmesinden yana olmadığı için yeniçerilerin isteğine boyun eğerek Nizam-ı Cedit'i kaldırdı. İsyancılar şeyhülislamı da razı edip, fetva alarak, III. Selim'i tahttan indirdiler. (29 Mayıs 1807)

Tahtan indirilen padişah sarayda mahpus tutuldu. Saray ağası ve bir kaç cellat harem dairesine girerek III.Selim'i katl ettiler.¹

II. MAHMUD :

13 Ramazan 1199'da (20 Temmuz 1785) doğdu. I.Abdülhamid'in oğludur. Annesi Nakşıdil Sultandır. Amcası III.Selim'in tahtan indirilimesiyle (29 Mayıs 1807) ağabeyi IV. Mustafa'nın cülüsü ve bundan da Alemdar Mustafa Paşa tarafından hal'i üzerine 4 Cemâziyelâhir 1223'te (28 Temmuz 1808) padişah oldu. Yeniçeri isyanları, merkezi idareyi zaafa uğratan zorba idareciler ve ayanların te'bidi Sırp ve Yunan milliyetçi ayaklanmaları, İran Rus savaşları ve özellikle Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın isyanı² devrini tamamen işgal eden önemli gelişmeler arasındadır. Amcası III.Selim'in başlattığı reformları devam ettirmişti.

¹ A.Cevat Eren, "III.Selim" *MEB İslam Ansiklopedisi*, c.10 s.441-457

² Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi Nizam-ı Cedit ve Tazimat Devirleri*, TTK 1983 Ankara s.196-203

Yeniçeri ocağının kaldırılması³ (15 Haziran 1826) dönemin en önemli olayıdır. Nizam-ı Cedid adıyla yeni bir ordu teşkil edilmiş, batı tarzında eğitim verilmeye başlanmıştır.

Saltanatı boyunca giriştiği bu mücadelede bitkin düşmüş, 28 Haziran 1839 vefat etmiştir. Çemberlitaş Divanyolu üzerindeki türbeye defn edilmiştir.⁴

ABDÜLMECİD:

Babası II.Mahmut, annesi Bezmialem Valide Sultan'dır. 25 Nisan 1823'te İstanbul'da doğdu. Tahsil ve terbiyesini itina ederek zamanın icaplarına göre, tıpkı avrupalı bir prens gibi yetişti. İyi derecede Fransızca öğrendi. 1 Temmuz 1839'da babasının ölümü üzerine, on yedi yaşında tahta geçti. Genç ve tecrübesiz padişah, Mısır meselesinin ikinci safhası Nizip mağlubiyeti (3 Temmuz 1839) iyice zor bir durumda kaldı. Bu sıkıntıdan faydalanmaya çalışan avrupa devletleri Osmanlı tebası olan azınlıkları bahane ederek baskılarını attırdı. Mustafa Reşit Paşa'nın bizzat hazırladığı "Tanzimat Fermanı" ilan edildi. (3 Kasım 1839)

Kudüs'teki Katoliklerin haklarını himaye etmek için Osmanlıya müracaatta bulunan Fransa'ya karşı, Rusya da Ortodoksların haklarını koruma iddiasıyla harekete geçti. Babıâli'ye verdiği nota ile himaye hakkının verilmesini istedi. Osmanlı devleti bunu reddedince, Rusya Eflak-Boğdanı işgal etti. Bunun üzerine Rusya'ya (4 Ekim 1853) savaş ilan edildi. Avrupa devletlerinin desteğiyle tarihte Kırım Harbi olarak geçen bu savaş Osmanlı

³ Daha fazla bilgi için bkn. Reşat Ekrem Koçu, *Yeniçeriler*, Nurgök Matbaası, İstanbul 1964 s.325-336

⁴ Kemal Beydilli "II.Mahmud"mad. *D.İ.A* cilt.27 s.352-357

devletinin galibiyetiyle sonuçlandı. Avrupa devletleri Osmanlı devletinin batı devletlerine geniş haklar vererek Islahat Ferman'ını (18 Şubat 1856) ilan etti. Dış ve iç olaylar, mali buhranlar Abdülmecid'i çok etkiledi. Babası gibi tüberküloz hastalığına yakalanarak 25 Haziran 1861 yılında henüz 39 yaşında iken Ihlamur köşkünde vefat etti. Yavuz Sultan Selim'in yanında defn edildi.⁵

ABDÜLAZİZ DÖNEMİ:

II.Mahmud'un oğlu Abdülmecid'in kardeşidir. Annesi Pertevniyal Valide Sultandır.7 Şubat 1830 yılında istanbul'da doğdu. Sultan Abdülaziz, iç ve dış olayların tırmandığı bir dönemde kardeşinin ölümü üzerine tahta geçti. Rus tahrikleri ile Hersek ve Karadağ'da ayaklanma çıktı. Sırbistan prensliği ile anlaşmazlık baş gösterdi. Abdülaziz Mısır'a ve Avrupa'ya seyahatler yaptı. Sultan Aziz, Mısır'la ilgili yeni düzenlemelerde bulundu. Mısır valilerine 2 Haziran 1866 gününden itibaren "hidiv" ünvanı verildi. Rusya'nın Panislavizm politikası Balkanlarda hızla yayılmaya başladı.1875 yılında Rusya'nın etkisiyle Hersek ayaklanması patlak verdi. Ayaklanma daha sonra Bosna'ya sıçradı. Ardından Bulgaristan'da büyük bir ayaklanma meydana geldi. Devletin başına gelen bu üst üste felaketlerden Sultan Aziz ve Sadrazam Mahmut Nedim Paşa sorumlu tutuldu. 10 Mayıs 1876 günü Fatih, Beyazıt ve Süleymaniye medresesi öğrencileri şeyhülislam ile sadrazamın mutlaka azlini istedi. Bunun üzerine 12 Mayıs 1876 Cuma günü sadrazamlığa Mütercim Rüştü Paşa, şeyhülislamlığa Hasan Hayrullah Efendi, seraskerliğe Hüseyin Avni Paşa getirildi. Bu devlet ileri gelenleri 30 Mayıs 1876'da

⁵ Cevdet Küçük, "Abdülmecid" mad. *D.İ.A* cilt. 1 s.259-263

V.Murat'ı tahta geçirdi ve Sultan Aziz'i tahttan indirdi.Kendi isteğiyle Fer'iyeye sarayına götürülen Abdülaziz, 4 Haziran 1876 günü bilek damarlarını kesmek suretiyle öldü.⁶

V. MURÂD DÖNEMİ :

25 Recep 1256'da (22 Eylül 1840) doğdu. Asıl adı Mehmed olup babası Abdülmecid, annesi Şevkefzâ hanımdır. Şehzadeliğinde iyi bir eğitim gördü. Çeşitli hocalardan Türkçe, Arapça, Fransızca, Osmanlı tarihi ve fen dersleri okudu. Amcası Abdülaziz tahta çıkınca (1861) velihat ilan edildi. Abdülaziz'in yönetiminden hoşnut olmayan muhalif grubun lideri Mithat Paşa ile yakın ilişki kurdu. Bu yıllarda yaşanan Hersek isyanı (1875), Bulgaristan ayaklanması (2 Mayıs 1876) ve iki konsolosun öldürmesiyle sonuçlanan Selanik vakası (6 Mayıs 1876) ile aradığı fırsatı yakalayan muhalifler Abdülaziz'i tahtan indirip yerine V. Murâd padişah ilan ettiler.(1876)

Eskiden beri rahatsızlığı bilinen V. Murâd'ın birbiri ardına gelen olaylar iyice sınırlarını bozdu. Akli dengesini yitirdiğine kanaat edilince Vükela Meclisi V. Murâd'ın tahtan indirilip yerine kardeşi II.Abdülhamid'in cülusuna karar verildi. Böylece doksan üç gün süren saltanatına son verildi. (31 Ağustos 1876) 28 sene tam bir mahpus hayatı yaşadı. 29 Ağustos 1904'te vefat etti. Yenice mi Türbesindeki annesinin yanına defn edilidi.⁷

II. ABDÜLHAMİD DÖNEMİ :

⁶ Cevdet Küçük, "Abdülaziz" mad. *D.İ.A* cilt. 1 s. 179-185

⁷ Cevdet Küçük, "V.Murâd" mad. *D.İ.A* cilt. 31 s. 183-185

Babası Abdülmecid annesi Tîrimüjgan Hatun'dur. 21 Eylül 1842 yılında İstanbul' doğdu. İyi bir eğitim alarak yetişti. Abdülaziz'le V.Murâd'ı tahtan indiren Mithad Paşa ve arkadaşlarıyla anlaşan II.Abdülhamid 31 Ağustos 1876 yılında tahta geçti. Abdülhamit'in ilgilendiği ilk sorunlar, Sırbistan ve Karadağ, Bosna Hersek ayaklanmaları; bu ayaklanmaların neden olduğu dış baskılar ve Meşrutiyet'in ilanıydı. Sırp orduları, Osmanlı Devleti karşısında ağır yenilgilere uğradı. Rus çarınının baskıları üzerine mütareke yapıldı. (1 Kasım 1876) Büyük devletler "Doğu Sorunu" -nu çözmek için bir konferans düzenlemeye karar verdiler.

Bu sırada ise II.Abdülhamit ve bazı devlet adamları başta Mithat Paşa olmak üzere Meşrutiyet'i ilan etmeye karar vermişti. Mithat Paşanın hazırladığı Anayasa taslağı üzerinde bazı değişiklikler yapılarak, 119 maddeden oluşan Kanuni Esasî'nin ilanı kararlaştırıldı. Birinci Meşrutiyet dönemi uzun sürmedi. II.Abdülhamit Mebuslar Meclisi toplantısında Mithat Paşa'yı sadrazamlıktan ayırdı. Bu arada II.Abdülhamit'in iç siyasette uyguladığı rejime karşı başlayan iç muhalefet giderek arttı. Devlet içinde bazı gizli faaliyetler devam etti, cemiyetler kuruldu. Devletin çökmesini engellemek için meşrutiyet yönetiminin kurulmasını isteyen aydınlar bu konuda II. Abdülhamit'e baskı yaptı. Meşrutiyet taraftarları, İttihat ve Terakki adında gizli bir dernek kurdu. Derneğin amacı, gerekirse II.Abdülhamit'e meşrutiyet yönetimini zorla kabul ettirmektir. Bu amaçla ayaklanmalar çıktı ve II.Abdülhamit ayaklanmanın genişlemesinden çekindiği için Kanun-i Esasi'yi yürürlüğe koyarak meşrutiyeti ikinci kez ilan etti. (23 Temmuz 1908) II. Meşrutiyet'in ilanından sonra yönetime karşı büyük bir

ayaklanma ortaya çıktı. Rumi takvime göre 31 Mart'ta olan bu ayaklanmaya "31 Mart Olayı" denmiştir. Siyasal istikrarsızlıklar nedeniyle muhalefet, İttihat ve Terakki'ye karşı ayaklandı. Bu ayaklanmayı, Selanik'ten gelen Harekat Ordusu bastırdı. Harekat Ordusu İstanbul'da duruma bütünüyle hakim olduktan sonra; Mebuslar Meclisi ile Ayan Meclisi, Umum-i Milli denilen meclis binasında toplandı. (27 Nisan 1909) 240 milletvekili ve 34 ayanın hazır bulunduğu

toplantıya Âyan Reisi Sait Paşa başkanlık etti. Şeyhülislam'dan alınan fetva ile Abdülhamit'in "halli" ne (tahttan indirilmesi) karar verildi. II. Abdülhamit tahttan indirilerek Selanik'e gönderildi. 27 Nisan 1909'da tahta V.Mehmet (Reşat) çıktı.⁸

II. XIX. YÜZYILIN SİYASİ VE SOSYAL DURUMU

Osmanlı devleti için bu yüzyıl tarihi boyunca yaşadığı en uzun yüzyıldır. 19. yüzyıla gelindiğinde Osmanlı devleti içte ve dışta eski itibarını kaybettiği, eskisi gibi bu itibarı kazanmak için birçok yenilik arayışlarına girdiği bir dönemdir.

"Lale devrinde halk sıkıntı içerisinde yaşarken devlet erkânının Sadabad'da eğlence içerisinde olması, gitgide kötüleşen ekonomik şartlar halkın bu gidişata isyan etmesine neden oldu. Sadabad'daki bu yaşayışa tepki olan Patrona Halil isyanıyla devlet otoritesi iyice sarsılmıştı. Bu isyan mesnetsiz yenilik teşebbüslerine

---

⁸ Cevdet Küçük, "II.Abdülhamid" mad. *D.İ.A* cilt. 1 s. 216-224

karşı, bilgisizliğin biraz da feraha karşı sefaletin bir saldırısıydı.”⁹

Bu anlaşma ile barış ve sükûnet devresine girilmiştir. 13 yıl süren, Patrona Halil İsyanı ile son bulan ve "Lale Devri" diye anılan bu dönem, bir edebi ve kültürel gelişme dönemi olmasının yanı sıra; aynı zamanda bir zevk ve eğlence devri olmuştur. Ancak tüm bu şaşalı hayat, vergilerin artmasına neden olmuş; toplanan vergilerin lüzümsüz şeyler için harcanması halk arasında huzursuzluklara ve isyanlara neden olmuştur.

Daha Lale Devri'nden başlayan bu ekonomik bozulmalar bir türlü düzelmemiş, düzeltme çabası da halka vergi baskısı devletin halkla karşı karşıya getirmişti. I.Mahmud ve sonrası tahta geçen III.Selim Osmanlı devletinde yepyeni bir dönem başlatmıştı. Bu dönemleri geride bırakmaya çalışan III.Selim pek çok alanda köhneleşmiş kurumları tekrardan ayağa kaldırmak için bir reform hareketine girişti. Bu reform hareketinde en önemli yerlerden biri kültür alanında olmuştur. Musiki,edebiyat bu dönemde tekrar eski şaşalı günlerini yaşamıştır.III. Selim, askeri başarısızlıkların ana nedenini Yeniçeri Ocağı'nın bozulmasında görerek, bu ocağı bütünüyle kaldırmayı tasarlayıp, Nizam-ı Cedit adlı yeni bir ordu kurdu. Bu durumdan hoşnut olmayan yeniçeriler, Kabakçı Mustafa Paşa önderliğinde ayaklandılar ve III. Selim'i tahttan indirerek yerine IV. Mustafa'yı getirdiler. Bunun üzerine III. Selim'in ıslahat hareketlerini destekleyen Alemdar Mustafa Paşa, Topkapı Sarayını bastı.Tahtı bırakmak istemeyen IV. Mustafa, III. Selim'i boğdurttu. Alemdar Mustafa Paşa, bu olay üzerine IV. Mustafa'yı tahttan indirdi ve II. Mahmut tahta geçti. II. Mahmut, Alemdar

---

⁹ Abdülbaki Gölpınarlı, *Hüsn ü Aşk*, Altın kitaplar 1968. s.7

Mustafa Paşayı sadrazam yaptı.

19. yüzyılın sonlarında devletin toplumsal, siyasi, askeri ve ekonomik yapısında hissedilen bozulmalar, yönetimde yetersiz kalan padişahların yerini valide sultanların ve yeniçerilerin doldurma girişimleri ve tüm bu olumsuz gidişat 19. yüzyıla gelindiğinde daha da artarak devam etmekteydi. Yeniçeri ocağının artık düzelmeye imkan vermeyecek bozulması artık pek çok kurumun kaldırılması gerektiğini ortaya koyuyordu. Yeniçeri ocağının kanlı bir şekilde kaldırılması, Bektaşî tekkelerin kapatılması halkın üzerinde derin bir endişeye neden olmuştu.

Cezayir'in 1830 Fransız'lar tarafından işgal edilmesi, Osmanlı devletinin müslümanlar üzerindeki halifelik statüsünü sarsmıştı. Avrupa devletlerinin baskısı ile Sultan Abdülmecit, 3 Kasım 1839'da Tanzimat Fermanı'nı ilan etmiştir. Hariciye Nazırı Mustafa Reşit Paşa'nın hazırladığı bu ıslahat programı ile Avrupalı devletlerin desteği kazanıldı. Bu ferman ile ilk kez bir Osmanlı padişahı kendi yetkileri üzerinde bir kanun gücünün varlığını tanımış oluyordu.

Mısır paşası Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın devlete karşı isyanı ve Nizip Savaşında Osmanlı Devletinin yenilmesi devleti sıkıntı içerisine sokmuştu. Devletin bu içteki sıkıntısını fırsat bekleyen Rusya Ortodoksların haklarının bahane ederek savaş açtı. Bu savaşta Avrupa devletlerinin siyasi çıkarları için Osmanlının yanında yer alması savaşın Osmanlılar tarafından kazanılmasını sağladı.

Abdülaziz'in yönetimine razı olmayan paşalar IV. Murâd'la anlaşarak, Abdülaziz'i tahttan indirip yerine V. Murâd'ı

getirdiler. Akli sorunları baş gösterince yerine II.Abülhamid tahta çıkarıldı.

II.Abdülhamid'in tahta çıktığı sırada patlak veren Osmalı-Rus savaşı (93 Harbi) Osmanlı tarihinin en büyük felaketlerinden biri oldu. İki devlet arasında imzalanan Ayestafenos anlaşması ile Osmanlı devleti Ortodoks Hristiyanlara pek çok imtiyazlar verdi. Bu imtiyazlar Osmanlı içinde yaşayan azınlıklara direk müdahale etme imkanı sağlıyordu.

II.Abdülhamid dönemi Osmanlı Devletinin sosyal düzeni açısından oldukça hareketli geçmiştir. Batı hayranlığı ve Fransız ihtilalinin etkisiyle bağımsızlığını kazanmak isteyen toplumların isyanlarına karşı, şiddetli bir baskı politikası uygulanmıştır.

Bu politika Abdülhamid Hanın tahttan 1908 de indirilmesine kadar devam etti.

III. XIX YÜZYILIN EDEBİ DURUMU:

Türk edebiyat tarihi, oluşumu göz önüne alındığında birçok farklı aşamalardan geçmiştir. Birçok devlet kuran Türk milleti, göçebe bir topluluktan yerli hayata geçmiş ve yaşadığı dönemler boyunca farklı kültürlerle etkileşimi kaçınılmaz olmuştur. Bu etkileşim şüphesiz ki edebi ve kültürel açıdan zenginliği de beraberinde

getirmiştir. Bu zenginlikle Osmanlı Devleti "19. yüzyıla gelindiğinde siyasi ve iktisadi açıdan gerileme edebi devrede "şiiir" ve "şair asrı" diye kabul edilen bir döneme gelinmişti. Daha bir önce ki yüzyılda Yapılan araştırmalara göre bu asırda 1322 şair yetiştirilmiştir. Bu şairlerden 168 tanesinin divanı bulunmaktadır. Bu zenginliğe rağmen "üstad" sayılabilecek şair oldukça azdır. Bundan dolayı kaynaklar her kaldırım taşının altında bir şair çıktığını ifade ederek bu durumu sık sık eleştiri konusu haline getirmişlerdir."¹⁰

18.yüzyılın ilk yarısında klasik şiire bambaşka bir söyleyiş getiren Nedim¹¹ ikinci yarısında yaşayan Şeyh Galib; Divan Edebiyatı içinde bir akım olan Sebki Hindi'nin en önemli temsilcisi olarak bu döneme ve sonrakine dönemlerde derin bir etki bırakmıştır.

Sebki Hindi ise söylenecek bir fikri, bir mazmunu en hayali ve girift bir şekilde ifade etme esasına dayanan akımdır. Bu akım sadece belli bir çevrede değil, tekke etrafında ki tasavvufi şairlerin şiirlerindedeyansımıştır. Bu yansıma şiirimize manada derin bir incelik getirmişti.

Bu yüzyılın başında Sümbülzade Vehbi, Hoca Ne'şet, Pertev Efendi, Süruri, Refi' Kalayi, Enderunlu Fazıl, dönemin divan şiiri geleneğine farklı bir soluk getirmiş ve divan şiiri geleneğini başarıyla devam ettirmişlerdi

Türk edebiyatı, Türk tarihi ile paralellik arz ettiğinden birçok kültürle teması sonucu çeşitli etkileşimler yaşamıştır. Bu etkileşimler sonucu özellikle Klasik edebiyatımız İran ve Arap edebiyatlarının birçok türünü alarak bu döneme gelmiştir. Bu, zamanla şiirimiz, kendi

¹⁰ Halil Çeltik, "18 yy. Tezkirelerinde Divan şairleri Türklük Bilgisi Araştırmaları", *Hasibe Mazioglu Armağanı*, 2.cilt 1998 s.9-32.

¹¹ Hasibe Mazioglu, *Nedim'in Divan Şiirine Getirdiği Yenilik*, Akçağ yay. 1992 Ankara

kaynaklarımız, Fars, Arap şiirinden beslenirken bu yüzyıldan sonra batı edebiyatından etkilenmeye başlamıştır. Batı edebiyatına karşı gelişen bu sempati ve hayranlık Osmanlı aydınlarını da zamanla etkilemeye başlamıştı. Zamanla toplumda ve edebi çevrede Umumi bir garplaşma¹² hareketinin doğmasına neden olmuştu. Bu yenilik her alanda kendini hissettiriyordu. Artık batı edebiyatından yapılan tercümeleler yerini batı edebiyatı kaynaklı eserlere yerini bırakıyordu. Ne kadar da batı kaynakları tanzimatla batı hayranlığının da şiirimizde uyanış, yeni dönemin doğuşu dense de¹³ bu pek doğru bir kanı değildir.

“Dikkat edilecek şey, nevilerin arasında ki yer ve mâhiyet değişmesidir ki, hakikatte değerlere ait bit yer değiştirme saymak çok mümkündür. Bir kelime ile ifade edilebilecek olursa, o zamana kadar eski şiirimizi idare eden “mutlak” hemen her sahada yıkılmıştır.”¹⁴

Bu yüzyılda divan edebiyatı batı edebiyatının etkisiyle değişen toplum ve ediplerin taaruzlarına rağmen varlığını devam ettirmiş, Encüme-i Şuara şairleri Klasik şiirimize yepyeni soluklar getirmişti.

---

¹² Ahmet Hamdi Tanpınar, *19.uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Çağlayan Yayınevi 9.baskı İstanbul 2001 s.37

¹³ Gibb, E.J.W. *Osmanlı Şiir Tarihi*, (ter. Ali Çavuşoğlu), Akçağ yayınları, Ankara 1997 cilt.2 s.514.

¹⁴ Ahmet Hamdi Tanpınar, *a.g.e.*, s.79

1 . BÖLÜM

MEHMED MURÂD NAKŞİBENDÎ (1788-1848) HAYATI VE ESERLERİ

1. TÜRK EDEBİYATINDA MURÂD VE MURÂDÎ MAHLASLI ŞAİRLER:

1.1. MURÂDÎ: (öl. 791/1389) Orhan Bey'in oğludur. Kosova muharebesinde şehit olmuştur. Bize ulaşan bir eseri olmasada kaynaklar şiirlerinden örnek vermektedir.¹⁵

1.2. MURÂDÎ: Osmanlı sultanları içinde şiir söyleyenlerdendir. Tarihte ebu'l hayr olarak anılmaktadır.. Döneminde pek çok şairide himaye etmiştir. Rind meşrep son derece iyi huylu bir kimseydi. Nazma çok hakim olduğunu sohbet esnasında irticalen benzerininin söylenmesi kolay olmayan şiirler söylemiştir.

Çalınır çengler ayalar karsılır
Raks urur rakkâs çardak sarsılır¹⁶

1.3. MURÂDÎ: (öl. 968/1560-1561) Bestamda doğan acem şairlerdendir. Bestami'nin torunlarındandır. Murâdî-i Acem sanıyla tanınmıştır. 955/ 1548 İstanbul'a gelmiştir. Zühd ve takva sahibi birisi olduğunu kaynaklar bahsetmektedir.

¹⁵ Coşkun Ak, *Şair Padişahlar*, KBY Ankara 2001 s.23-24

¹⁶ Sehi Bey Tezkiresi, Heşt Behişt, Haz. Mustafa İsen, Akçağ Yay. s.49 1998 Ankara

- 1.4. MURÂDÎ:** (öl. 1003/ 1595) Sultan 3. Murâd'ın mahlasıdır. Sultan 2. Selim'in oğludur. 21 yıllık padişahlık yapmıştır.
- 1.5. MURÂDÎ:** (öl. 1049/ 1639-1640) Sultan 4. Murâd'ın mahlas olarak kullanmıştır. 17 yıl padişahlık yapmış 30 yaşında vefat etmiştir.
- 1.6. MURÂDÎ:** (öl. ?/1566 ?) Murad Çelebi olarak bilinmektedir. Tezkire müellifi Ahdî'nin kardeşidir. Tam olarak doğum ve ölüm tarihleri belli değildir. Kanuni devrinde Bağdat'ta yaşadığından kaynaklar bahsetmektedir.
- 1.7. MURÂD (Î):** (öl.1778-1192 H.) Kazasker Mehmed Murad Efendi. Damad-zade Feyzullah Efendinin oğludur.1732(1145 H.) Bursada doğdu. Molla Murad Kütüphanesinin banisidir. Diyarbakır Mollalığı, Edirne Mollası, Mekke payesi ve İstanbul Kadılığı yapmıştır. Mekke kadılığına tayin edildikten sonra oraya ulaşmaya çalışırken Şamda 1778 (1192 H.) vefat etmiştir.¹⁷
- 1.8. MURÂD (Î):** (öl. 1848): Abdulhalim Efendi'nin oğludur. Asıl adı Mehmed Murâd'dır. 23 Muharrem 1203'te (24 Ekim 1788) İstanbul'un Çarşamba semtinde dünyaya geldi.

¹⁷ Muzaffer Gökman, *Murâd Molla Hayatı, Kütüphanesi ve Eserleri*, İstanbul Cumhuriyet Matbaası 1943 s.7-8

2. MEHMED MURÂD NAKŞİBENDÎ'NİN HAYATI:

2.1. Adı, Mahlası, Doğum tarihi ve Yeri

Asıl adı Mehmed Murâd'dır. 23 Muharrem 1203'te (24 Ekim 1788) İstanbul'un Çarşamba semtinde dünyaya geldi. Aynı semtteki Murad Molla Tekkesi şeyhi olan Ahıskalı Abdulhalim Efendi'nin oğludur.¹⁸ Yakınında bulunan Murâd Molla Kütüphanesi¹⁹ "Tekke ve kütüphaneden oluşan Murâd Mollâ Külliye'sinin banisi Rumeli Kazeskeri Damad-zâde Mehmed Murâd Mollâ ile aynı ismi taşıması onunla karıştırılmasına sebep olmuştur.

Mehmed Murad Nakşibendi divanında Damad-zade Muhammed Murada yazmış olduğu manzumesinde kendisiyle nam-daş olduğunu bize şu beytiyle ifade etmektedir.

Müönib-i dîrînedir gerçi bu èabd-ı œaêîf
Lîk olup nâm-dâş oldu bu bendeñ Murâd

Hayatı hakkındaki bilgiler, geniş ölçüde Mâ-Hâzar adlı eserin sonunda yer alan Hâl Tercümesi'yle Vakâyı-nâme adlı eserine dayanmaktadır."²⁰

Müellif "Şârió-i mütercimiñ aóvâl-i faúîrâne ve èâcizânesi bu èâlem-i fânîde şu vech ile vukûè-yâftedir ki bu èabd-i faúîr u óaúîr ve müönib-i pür taúâîr âsitâne-i aliyyede Sulûân Selîm Òân-ı Úadîm Tâpsarâh Óaoretleriniñ Câmièi Şerîfi úurbunda

¹⁸ Hüseyin Vassaf, *Sefîne-ı Evliyâ*, haz. Mehmet Akkuş, Ali Yılmaz, Kitabevi yayınları İstanbul 2006 cilt.2 s.256

¹⁹ Muzaffer Gökman, a.g.e., s.9

²⁰ M.Hüdayi Şentürk, "Murâd Nakşibendî", *TDVİA*, C.31, s.188.

Çehârşanba Pazarında vâkıe eâârında sadr-i rûm behcet-i mersûm ââóibu'l-òayrât ve'l-óasanât ve'l-muberrât verâğıbu'l-cenneh ve'd-deracât meróúm ve mağfûrun leh Dâmâd-zâde Muóammed Murâd Efendi ealeyhi rahmetu'l-Bâri Óaoretleriniñ óasbeten lillâh binâ ve ióyâsına muvaffaú olduuları Óânkâh-ı Naúşibendiyye-i âafvet-penâhında şeyò u post-nişîn-i reşâd olan E'ş-Şeyò E'l-óâc eAbdulóalîm li'l-Aòısòaviyyü'n-Naúşibendî ealeyhi raómetü'l-mülkü'l-úavînin âülbünden , biñ iki yüz üç senesi Muóarremu'l- Óarâmınıñ yirmi ikinci Pençşenbe gecesi vaút-i seóerde tevellüd edip"²¹ diye kendinden bahsetmektedir.

2.2. Ailesi:

Murâd Molla bir şeyh oğlu olarak dünyaya geldiği için, tasavvufi bir terbiye içinde büyümüştür. Babası Şeyh Hacı Abdulhalim Efendi bu tekkenin postnişinidir. Kendisi hakkında kaynaklarda bilgiye rastlayamadık. Murâd Molla babasından kendi biyografisinde "Valid-i mâcidim emriyle Soàuk Çeşme Úapısı úurbunda Zeyneb Sulûân Câmiè-i Şerîfi saóasında vâúie odalarda sâkin ve âòir-i eómründe Üsküdârda Selimiye Óânkâhında şeyò olan Úuùbu'l-eâarifîn áavâü'l-vââilîn Ferid-i easra ve vahîdü'd-dehre maóhar-ı elûâf-ı âamed Vâriâ-i Sırr-ı Óaoret-i

²¹ M.Hüdayi Şentürk, "Şeyh Murâd-ı Nakşibendî ve Vekâyi'-name'si", *İstanbul Araştırmaları Dergisi*, 1997, S.1, s.17-62

Şâh Naûşibend e'ş-Şeyòu'l-Hâc Nièmetullâh aleyhi tecelliyâtü'l-ilâh Óaoretlerinden aòõ-ı dest-i inâbet edip on sene miúdârı hidmet-i celîleleriyle müşerref oldum." ²² bahsetmektedir. Diğèr aile fertleri hakkında ne yazık ki bilgi mevcut değıildir. Babası Şeyh Hacı Abdülhalim Efendi 1230/1815 tarihinde vefatı üzerine babasının yerine atanmıştır. Murâd Molla vefat ettikten sonra "Mahdumları Muhammed Arif Efendi câ-nişin" olmuştur. ²³

2.3. Eğıitimi:

Çarşamba'da Mehmed Himmet Efendi'nin mektebinde öğrenim hayatına başladığını, on yaşında hıfzını tamaladıktan sonra iki yıl Gebzeli Ahmet Efendi'nin mektebine devam ettiğini söyleyen Murâd Nakşibendî, on sekiz yaşına kadar çeşiti hocalardan özel dersler alarak kendini yetiştirdi. "Ve bu taóâil eânâsında on sekiz yaşında iken Üstâd-ı Bozorkvâr Óâ°ce Neşet Efendi telâmîöinden Sulûân Selîm civârında Debbâğ Yûnus Maóallesinde Óâ°ce Muóammed Efendi Óaoretleriniñ dâru'l-ifâde-i pür bereketlerine rû-mâl u şeb u rûz òidmetlerine úâéim olaraú Tuhfe-i Vehbî ve Pend-i Auùar ve Gülistân-ı Şeyò Saèdî ve Bostândan daòi bir miúdâr ve Dîvân-ı Óâflö-ı Şirâzî ve Kitâb-ı Mefâtîöü'd-Dürriye óunmuş idi. Bu eânâda Óâ°ce-i Mûmâ ileyh raómetullâh-i aleyh óacc-ı şerîfe

²²M.Hüdaî Şentürk, a.g.e., s. 32

²³Hüseyin Vassaf, a.g.e., s. 258

ve seyâoat úaâtıyla zümre-i şâkirdânını mübtelâ endûh-i firâú buyurdular."²⁴

Daha sonra Hoca Neşet Efendiden mesnevi okuduğunu,

Aña keşf etmişdi Meânevisin Óaoret-i Mollâ
Nice yıllar ouutdu gûne gûn maenî edip îcâd

dile getirmektedir. Hoca Neşet Efendinin talebelerinden, Hoca Mehmed Efendi'nin derslerine devam etti.²⁵

"Nakşibendî şeyhi Abdullah Kaşğari'nin halifesi Salih Arif Efendi'den Fars edebiyatının bazı kılasiklerini yine Hoca Neşet'in talebelerinden Süleyman Vahyi Efendi'den Şevket-i Buhâri Divanı'nı ve Mevlana Celaleddin-i Rumi'nin Mesnevisi'ni okudu."²⁶

Süleyman Vahyi Efendiye derin bir muhabbet duyan Molla Murad, Süleyman Vahyiden hürmetle bahsetmektedir.

Diñle cân ile beni eyleyem saña beyân
Bir ulu õâtı ki olmuş idi üstâd-ı cihân

Nâm-ı pâki de Süleymân idi Vahyî maòlaã
Şeyò ile ò°âce demek oldu o õâta şâyân

Süleyman Vahyiden ders alıp onun hizmetinde bulunduğunu yine bir beytinde şöyle ifade etmektedir.

On sene dersinde óâoır idi bu èabd-ı øaèîf

²⁴ M.Hüdaî Şentürk, a.g.e., s. 31

²⁵ Bu talebeler arasında devrin pek çok şairi bulunuyordu; Şeyh Galib, Pertev Efendi, Beylikçi İzzet Bey, Kethüdazade Arif, Hoca Vehbi (bk. Muallim Naci, Osmanlı Şairleri, haz. Cemal Kurnaz, Ankara 1986 s.77

²⁶ M.Hüdaî Şentürk, "Murâd Nakşibendî", TDVİA, C.31, s.188.

Gûn-e-gûn keşf-i kerâmâtı gördüm heme ân

Kethüdâ-zâde Arif Efendi' den istifade etti. "Ketoudâ-zâde Muóammed èÂrif Efendi Óaøretlerinden on iki èaded Úaãâéid-i èUrfî Şirâzî ve Risâle-i Rubè-i Muúanùara vü Ceyb ve Risâle-i Üsùurlâb ve Risâle-i Kürre ve Meânevî-i Şerîf evvelinden Yehûd Vezîri óikâyesiniñ Evâsıúna gelince okudum. Cenâb-ı Allâh Taèââlâ èömrüne bereket ve vucûduna ãıóóat ve dâreynde selâmet ve uòevî murâdât ve maúâûduna nâéil eyleye. Âmin. "27

"Aynı yıllarda reisu'l-kurrâ Şeyh Coşkun (Coşğun) Efendi'den Kurân ve kırâat ilimleri tahsil etmeye başladı. Onun ölümünden sonra Reisu'l-kurrâ Abdullah Efendi'den derslerine devam etti. Murâd Nakşibendî babasının ölümünden sonra, (1230/1815) onun yerine Murâd Mollâ Tekkesinin meşihatına tayin edildi. Bu dönemde de tahsilini sürdürerek 1824 yılında Galatasaray Kütüphane Hocası İmam-zade Mehmed Esèad Efendiden dini ilimler, Benli-zade Ahmed Efendiden kıraat icazeti aldı."28

"Hal Tercümesini yazdığı 1833 yılında tekkede Mesnevi, Şifa-i Şerif, Şevket ve Saib-i Tebrizi divanlarını ve diğer eserleri okuttuğunu, kıraat, aruz ve fıkıh derleri verdiğini söyleyen Mehmed Murad Hafız-ı Şirazinin divanını okuttuğunu Divanında şöyle ifade etmektedir.

Gel óúu äıdú ile benden óaøretiñ dıvânını

²⁷ M.Hüdayi Şentürk, a.g.e., s.32

²⁸ M.Hüdayi Şentürk, "Murâd Nakşibendî", TDVİA, C.31, s.189

Olasıñ Óâfıô gibi sen de müşârun-bi'l-benân

Çihil sâl oldu ki dîvânıñ oúutmaúda Murâd
Geldi iósâniñ zamânı belki geçti çouú zamân

Mehmed Murad mesnevihan yetiştirip icazet vermenin yanında aynı zamanda kurra olup kuran hıfzı ve kıraatında da icazet veren alim bir zattır. Bunu divanında şöyle dile getirmektedir.

Óâfıôım ben de efendim zümre-i úurrâdanım
âayret-i cinsiyyeti icrâ umâr göñlüm hemân

Ayrıca Feridüddin Attarın Pent-namesini okutup ona şerh yazmıştır. Attara yazmış olduğu manzumesinde, buna değinmiştir.

Eyâ şeyò-i cihân raóm et Murâd-ı nâ-murâda sen
Otuz yıldır kitâbını oúudur yâd eder her bâr

Yine óaddince şerò edip âdını Mâ-Óaøar úoydu
Murâd-ı intisâb-ı dergahıñdır ey ulu óünkâr

Murad Nakşibendî,1844'de tekkenin yanında bir Dâru'l-Mesnevi inşa ettirdi. Dâru'l-Mesnevi 18 Ocak 1845'te Sultan Abdulmecid'in katıldığı bir törenle açıldı.

19.yüzyılda Nakşibendî-Mevlevi yakınlaşmasını temsil eden önemli Nakşibendî şeyhlerinden ve dönemim ünlü Mesnevihanlarından olan Mehmed Murad Efendi tekke şeyhliğinin yanında, Sultan Ahmet Camii Cuma vaizliği görevini de uzun yıllar sürdürdü." ²⁹

²⁹ M.Hüdayi Şentürk, "Murâd Nakşibendî", TDVİA, C.31, s.189

Sultan Ahmet Camii Cuma vaizliğini Divanında Şeyh Sivasi-zade Efendiye yazmış olduğu şirinde şöyle dile gitmektedir.

Bende aòlâúıñdanım Sulûân Aómed şeyðiyim
Gel yetiş imdâdına gelmeksizin mevt u ecel

2.4 Kişiliği:

Murad Molla Çarşamba yakınında ki posnişin olduğu tekkede sadece şeyhlik yapmamış, Osmanlı bürokrasisine pek çok önemli isimlerin yetişmesinde katkıda bulunmuştur. "Mehmet Murad Efendi eyyâm mu'ayyenede Mesnevi-i Şerif okutur ve eyyâm-ı sâirede sabahtan akşama kadar mütenevvi' dersler verirdi. Tekyesinde bayağı Dâru'l-fünun idi."³⁰ Murâd Molla pek çok öğrenci yetiştirmiştir. Özellikle öğrencileri arasında devlet ricalinden önemli kişilerde bulunmaktadır. Sultan Ahmed Camii Cuma vaizi olduğu için vükela ve vüzera şeyhin sohbetlerini dinler ve ona derin saygı gösterirlerdi. Şeyh efendi devlet erkanının orada olmasına aldırmadan söyleyeceklerini açık yüreklilikle ifade ederdi.³¹ Ayrıca Osmanlı devlet ve fikir adamı Ahmed Cevdet Paşa da Murâd Mollaya talebe olmuş, ondan Farsça ve mesnevi dersleri almıştır.³² Birçok müridi olan şeyhin, istidatlı yüksek bir kişi, kendisine intisab etmek istediğinde, bu bizim işimiz değil diyerek Kuşadalı

³⁰ Ahmed Cevdet Paşa, Tezakir (Tetimme 40), haz. Cevdet Baysun, TTK Basımevi Ankara 1967 S.13

³¹ Fatma Aliye, *Ahmed Cevdet Paşa ve Zamanı*, Bedir yay. İstanbul 1995 s.34

³² İbnü'l Emin Mahmud Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, MEB yay 1969 s.256

İbrahim Efendiye gönderecek kadar da mütavazi bir zat olduğunu belirtmiştir. ³³

Murad Molla epeyce servet sahibiydi. Dünya malıma pek önem vermez, eline geçen paraları "umûr-ı hayriyye sarf ederdi. ³⁴ " Dârü'l- Mesnevi'yi de kendi parasıyla inşa etmiştir.

"Şeyhin Tekkesine, İstanbul'un ulemâ ve üdebâsı devam ettiği gibi, taşradan ve hatta çok uzak memleketlerden buraya tahsil ve istifade için gelenlerde vardı. Her Ramazan-ı Şerif'te Padişah, bir akşam misafir olarak gelirdi."³⁵

Çok mütevazi olan Murad Molla sâir günlerde ve bazı hayratın açılışı için tertiplenen dini merâsimlerde mevlid-hânlık ve duâ-hanlık yapardı. Şeyh Efendi hiddetlendiği zaman pek şiddetli imiş. Cevdet Paşa bir gün ders almaya gittiğinde, onun o hiddetinetesâdüf eylemiş ve Şeyhin kolları sıvalı kendisine: "Görüyorsun ya halimi! Bugün aşçılık var! Hizmetkarlık var! demiş" Meğer o gün tekkede ne kadar aşçıihizmetkar varsa savmış.

36

2.4. Ölümü:

Murâd Molla 27 Şevval 1264'de (26 Eylül 1848) füc'etten vefat etti. Tekkesinin haziresine defnedildi. ³⁷ Kaynaklar vefatından sadece bu kadar bahsetmektedir.

³³ M.Hüdai Şentürk, "Murâd Nakşibendî", TDVİA, C.31, s.189

³⁴ Ahmed Cevdet Paşa, Tezakir, s.17

³⁵ M.Hüdai Şentürk, "Şeyh Murâd-ı Nakşibendî ve Vekâyi'-name'si", İstanbul Araştırmaları Dergisi, 1997, S.1, s.21

³⁶ Fatma Aliye a.g.e s. 24

³⁷ Bursalı Mehmet Tâhir, Osmanlı Müellifleri, C.1, Meral Yayınevi, İstanbul 1972, s.159

3. ESERLERİ:

1- Hulâsatü'ş-şurûh: Mesnevi şerhlerinden yaptığı derlemeleri içermektedir. 4 nüshası mevcuttur.

İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi TY. 6309-6314
 Süleymaniye Kütüphanesi Darülmecnevi no: 618 15
 varak
 Süleymaniye Kütüphanesi Darülmecnevi no: 208 272
 varak
 Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar no:165 272
 varak

2- Mâ Hazâr: Feridüddin Attar'a nisbet edilen Pendname'nin şerhidir. Müellif hattı nüshası Süleymaniye Kütüphanesi Mehmed Arif, no.260 kayıtlıdır. 9 sefer basılmıştır.

3- Üvâid-i Farisiyye: Bir çok defa basılmıştır.
 Kavaid-i Farisiyye / Muhammed Murad b. Abdülhalim el-Buhari en-Nakşi Murad Molla İstanbul : Matbaa-i Amire, 1251/1835. 64 s. Mehmed Tefvik Efendi Şerh-i Kavaid- i Farisiyye adıyla yayınlamıştır.
 Şerh-i Kavaid-i Farisiyye / Mehmed Tefvik el-Mevlevi el-İstanbuli İstanbul : Matbaa-i Amire, 1285/1868. 60 s.

4- Veûâyi'na'me: Bu eserde inşa ettirdiği Mesnevihanenin 1845 yılında yapılış törenini anlatır. Ayrıca o sene İstanbul da meydana gelen çeşitli olaylardan, mübarek gün ve gecelerden

bahseder. Tek nüshası Ali Emiri no:103 te kayıtlıdır. Hüdai Şentürk tarafından yayınmıştır.³⁸

5- Mesmû'ât: Bazı müridleri tarafından derlenen eser şeyhin sohbet ve vaazlarından nakiller içermektedir. Eserin bilinen tek nüshası İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesi no: 113 bulunmaktadır.

6- Mektûbât: Arapça mektupları ihtiva eden bu risaleyi müridi Mehmed İsmet derlemiştir. İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesi no: 114 bulunmaktadır.

7- Şerh-i Tufhe-i Şâhidi (Şâhidî el- müsemmâ bi- Müzeyyi'l-Hafâ) : Mevlevi İbrahim Şahidi'nin lugatının şerhidir. Bu eserde basılmıştır. Muzihü'l-Hafa Şerh Tuhfe-i Şahidi / Muhammed Murad b. Abdülhalim el-Buhari en-Nakşi Murad Molla. İstanbul : Matbaa-i Amire, 1256. 129 s.

8- Mu'inü'l Vâizin: Eserin nüshaları Süleymaniye Kütüphanesi Darülmünevi no: 268 58 varak Süleymaniye Kütüphanesi M. Arif -Molla Murad no:258 54 varak Süleymaniye Kütüphanesi Nafiz Paşa no: 334 Hacı Selim Ağa Kütüphanesi Hüdai Bölümü no: 514

9- Mefâtihu'd-dürriyye Tercümesi: Bu eserde basılmıştır.

---

³⁸ Hüdai Şentürk, *Şeyh Murâd-ı Nakşibendî ve Vekâyi'-names'si, İstanbul Araştırmaları Dergisi*, 1997 sayı. 1 S. 17-62

Terceme-i Mefatih-i Dürriyye / Muhammed Murad b. Abdülhalim el-Buhari en-Nakşi Murad Molla. İstanbul : Matbaa-i Amire, 1251. 25 s.

10- Divan: Baş tarafında 4 naattan sonra İmam Ali, Hz. Hatice, Hz. Fatma, Hz. Hasan ve Hüseyin hakkında şiirler bulunmaktadır. Hz. Hüseyin içinde mersiye bulunmaktadır. Sonra tarikat büyükleri ve önemli alim ve zavatı öven şiirler bulunmaktadır. Divanda basılmıştır.

11- Risâletü's- Sakaleyn: Kaynaklar bu eserin varlığından bahsetsede³⁹ kütüphane kataloglarını taramamıza rağmen bu esere ulaşamadık.

II. BÖLÜM

EDEBİ KİŞİLİĞİ, DİVANIN MUHTEVA VE ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

1. EDEBİ KİŞİLİĞİ:

Kaynaklar Murâd Molla'nın iki yönünü işaret etmektedir. Öncelikle ilmi kişiliği, ikincisi tasavvufi kimliği ve edebi kişiliğidir. Bu çevrede verdiği vaazlar, nasihatlar, bunların halk ve devlet erkanı üzerinde verdiği derin etki üzerinde durulmaktadır. Kaynaklar onun tasavvufi kimliğini ön plana

³⁹ Hüseyin Vassaf, a.g.e., s.257
Bursalı Mehmet Tâhir, a.g.e., s.159

çıkartmış, şiirlerinin edebi değeri üzerinde durmamıştır. Divanında klasik şiirimizden ziyade tasavvufi bir şiir vadisinde olduğunu görmekteyiz. Bu divan baştan sona kadar Kaside şeklinde, fakat bu şeklin hususiyetini teşkil eden nesib, veya teşbih, girizgah kısımlarını içine almayan, yalnız medhiyelerden ibaret şiirleri ihtiva etmektedir.⁴⁰ Divanında tasavvuf büyüklerine yazılmış şiirlerden müteşekkildir. Divanda tevhid, münacat yoktur. 4 naat, sırasıyla Hz. Ali, Hz. Hatice, Hz. Fatıma, Hz. Hasan ve Hüseyin, sonra tarikat büyüklerine yazılmış şiirler mevcuttur.

Arapça ve farsçayı çok iyi bildiği kullandığı kelimelerden anlaşılmaktadır;

DER MEDÓ-İ ÓAØRET-İ MEVLÂNÂ ÚUDDİSE SİRRUHÛ

Nûr-i çeşm-i evliyâdır Óaøret-i Mollâ-yı Rûm
Maùlaè-i nûr-i hüdâdır Óaøret-i Mollâ-yı Rûm

DER METÓ-İ ÓAØRET-İ ÈABDURRAÓMÂNU'L-CÂMÎ ÚUDDİSE SİRRUHÛ

Úâşâar Şehrîne sâéiú-i sevú edip ol Óaøreti
Görmüş anı Şeyò Saèeddîn pîr- cûd u himem

پس بغرمودست ابن جامي جوان قابلتر ست
من بدام خود بر غبت نیز صیدی کردهام

⁴⁰ Fevziye Abdullah Tansel, Molla Murad Divan'ı ve Sünbül Sinan, *AÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi* cilt.16 1968 s.72

Divanı incelendiğinde adeta evliyalar tezkiresi denilebilir.

Molla Murad'ın Divanında yer alan tarikat kurucularının, evliya ve şeyhlerin hepsi de Ehl-i sünnet akaidesi üzerine olup aralarında Bâtınî ve Hurûfîlerden kimseler yoktur. Bunların hemen hepsi Rufâeî, Nakşibendî, Öalvetî, Bayramî, Gülşenî v.b. tarikatlerindedir.⁴¹

1.2. DİL VE USLÛP:

Murâd Molla'nın şiirlerinin konusu tasavvuf ve ilahi aşktır. Dil ve uslûp olarak yer yer çok sade bir dil kullanmıştır.

Buyurdu bir gün ol server ki cüzdür Fâûıma benden
Anı aâøâb eden aâøâb eder bilsin beni ôâ

Mücevherler bu ôâtın ôâtına nisbetle boncuúdur
Óaúúúat cevheri de Şeyò Saèededdîn Cibâvîdir

Úudûmuyla óaliyle nevbesi dâéim urulmaúda
Kerâmet maôharı da Şeyò Saèededdîn Cibâvîdir

Yedi terk oldu tâcı heft eflâke işâretdir
Óaúúúat ôâveri de Şeyò Saèededdîn Cibâvîdir

Bilâd-ı şarú u àarba munteşîr oldu tariúú hem
Maèârif kişveri de Şeyò Saèededdîn Cibâvîdir
Neler ùòàdu neler ùòàar anıñ ôât-ı şerîfinden

---

⁴¹ Fevziye Abdullah Tansel, Molla Murad Divan'ı ve Sünbül Sinan, *AÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi* cilt.16 1968 s.73

Sade ve anlaşılır, bir dili olmasına rağmen yer yer Arapça kullandığı kelimelere ve ayetlere rastlanmıştır:
 Olur mu bir şeref fevúinde anıñ nuāratullāh
 Buyurdu hel etāda⁴² ōātına evlādına ebrār

İetimāt etmez iseñ oku naètı naômını
 Veêêuhāda ⁴³cümlesini de beyân etdi Òüdâ

1.3. SÖZ SANATLARI:

Nîdâ: Şâir, kullandığı gibi nîdâlarla hem heyecanını yansıtmış hem de şiire bir anlam genişliği kazandırmıştır: Kendi tasavvufi yolun pirini anlatırken,

Gel Murāda dergâh-ı vâlâsına úıl intisâb
 Şâh-ı şâhân-ı cihândır Óaøret-i Şeh Naúşibend

İktibas: Şâir, şiirde ifadeyi kuvvetlendirmek ve süslemek amacıyla ayet ve hadislerden yararlanmıştır:
 Olur mu bir şeref fevúinde anıñ nuāratullāh
 Buyurdu hel etāda⁴⁴ ōātına evlādına ebrār

İetimāt etmez iseñ oku naètı naômını
 Veêêuhāda ⁴⁵cümlesini de beyân etdi Òüdâ

Òüdânıñ medói ile óamdini bir bir òaber verdi
 Daòî lâ seyfe illâ zülfiúârı eyledi teøkâr

Òüdâ şânında inzâl etdi levlâke ile erselnâk

---

⁴² (İnsan Suresi, 76/1).

⁴³ (Duha Suresi 93/1-11)

⁴⁴ (İnsan Suresi, 76/1).

⁴⁵ (Duha Suresi 93/1-11)

Vekil etdi umûrunda dilediğın yapar óâlâ

Telmîh: Şair ünlü aşk hikayesinin kahramanlarının ismini anarak telmihte bulunur.

Ya òayret almış eûrafiñ èaceb mecnûn olmuşsun
Seni dîvâne úllmışdır firâú-ı Óaøret-i Leylâ

Mübâlağa: Şâir, duyduğı heyecanın menevi aşkla Abdullah Kaşgari'yi anlatırken Hz.İsa ve Meryem olayını anlatarak Abdullah Kaşgari'nin överken şöyle der;
Denirse nâm-dâşı gibi aña hemde Rûóullâh
Belî şâyestedir haúúında anıñ bu süden óaúúâ

Añası Meryem imiş vâlidî ismî nedir bilmem
Semâdan inmiş aña ism-i pâk-i Óaøret-i èîsâ

Tarih düşme: Şair bir çok manzumesinde şeyh efendilerin ölüm tarihlerini de belirtmiştir. Hoca Neşet'e yazmış olduğu manzumesinde ;

Olunca sâl-ı hicret biñ iki yüz yiğirmi iki hem
Düşürdi murâ-ı rûóunu anıñ òoş dâmene äayyâd
(1222)

2. DİVANININ ŞEKİL ÖZELLİKLERİ:

Molla Murâd divanında nazım şekli olarak genellikle kaside nazım şekli kullanılmıştır. Kullanılan aruz bahirleri şunlardır;

19 adet Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün/ Mefâ'îlün

32 adet Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün

2 adet Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilâtün/ Fe'ilün

1 adet Mefâ`îlün/ Mefâ`îlün/ Feèülün

1 adet Mefèülü /Fâèilâtün/ Mefâèîlün/ Faèlün

1 adet Mefèülü Mefâèîlün Faèlün

2.1. KULLANILAN NAZIM TÜRLERİ:

Naat: Molla Murâd divanında 4 tane naat bulunmaktadır. Bu naatlar de peygamber efendimize (s.a.v) duyulan derin sevgiden bahsetmektedir.

Vücûduñ èâlemîne oldu rahmet yâ Rasûlallâh
Óuâuââ ins ü cinne maóø-ı nièmet yâ Rasûlallâh

Kapıñda bende olmak òalúa sulûân olmadan yegdir
Seniñ úulluâuñ oldu èayn-ı devlet yâ Rasûlallâh

Muhammes: Divanda 3 tane muhammes kullanmıştır. İlk muhammes Hz. Hüseyin'nin Kerbela şehit edilmesi üzerine yazılan mersiyedir.

Ey gönül âmâde ol kim geldi mâh-ı àam-fezâ
Başla feryâda ki oldur derd-i èuşşâúa devâ
Ey felek lâyıú mıdır böyle niçün gördün revâ
İçdiler câm-ı şehâdet hânedânında âafâ
Cân fedâ olsun yolunda Hüseyin-i Kerbelâ

Diğer muhammes Mevlana Celaleddin Rumi'ye yazılmıştır. Mevlana'nın evliyaların önde gelenlerinden olduğundan bahseder.

Nâil-i feyø-i òudâdır Óaøret-i Mollâ-yı Rûm
Vââıl-ı sırr-ı fenâdır Óaøret-i Mollâ-yı Rûm
èÂrif-i óâl-i beúâdır Óaøret-i Mollâ-yı Rûm

Nûr-i çeşm-i evliyâdır Óaøret-i Mollâ-yı Rûm
 Maùlaè-i nûr-i hüdâdır Óaøret-i Mollâ-yı Rûm

Son muhammes ise Kadiri yolunun büyüklerinden Eşrefoğlu Rumi'ye yazılmıştır.

Bûlbûl-i gülzâr-ı cennet Şeyò Eşref-zâdedir
 Sûnbûl-i bâà-ı óaúíúat Şeyò Eşref-zâdedir
 äâóib-i luûf u fütüvvet Şeyò Eşref-zâdedir
 Maèden-i cûd-i semâóat Şeyò Eşref-zâdedir
 İns ü cinne maóø- ı nièmet Şeyò Eşref-zâdedir

3. DİVANININ MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

3.1. Dini ve tasavvufi terimler:

Murâd Molla Divanını incelememizde tasavvufi dini terimlerle örülü bir tasavvufi metin olarak görmekteyiz. Dini ilimleri ve tasavvufi yaşantısını yazdığı eserlere de nüfus etmiştir. Tasavvuf şâiri olduğu için, bu dîvânında da görüldüğü üzere; işlediği konuları tasavvuf üzerinedir. Tasavvufî terimleri sıkça kullanmıştır. Bu sebeple tasavvuf ve tasavvuf üzerine kullandığı başlıca terimleri kısaca açıklamayı uygun gördük.

Nefs: Tasavvufta nefis kulun kötü vasıfları, yerilen huy ve amelleri yerine kullanılır. "Efkâr-ı Seb'â" denilen, nefsin Allah yolunda ilerlerken katettiği mertebeleri vardır. Molla Murâd bu mertebelerden divânında bahsetmiştir. Bunlar:

Nefs-i Emmâre: İnsanı kötülüğe sevk eden nefis.

Nefs-i Levvâme: Yaptığı kötülükten pişmân olan ve hayra yönelen nefis.

Nefs-i Mülhimme: Allah tarafından iyilik ilhâm edilen ve kötülüklerden arınmış olan nefis.

Nefs-i Mutmainne: İmânda hata yapmayacak derecede kötülüklerden uzaklaşmış olan nefis.

Nefs-i Râzıyye: Allah'tan râzı olan nefis.

Nefs-i Marziyye: Allah'ın kendisinden râzı olduğu ve rızâsını verdiği nefis.

Nefs-i Sâfiyye/Zekiyye: Kötülüklerden tamamen arınmış olan nefis.

âinâ gelmedi ùabèa keâret-i èisyân óâlâ
Refâkat eyledim nefis-i hevâ ile olup hem-yâr

Óîle vu telbîs ile nefsim esîr etdi beni
Óâli mi hâcet mi beyân yâ Bedevî yâ Bedevî

Muóibbiñdir Murâd-ı derdmendî feyø-yâb eyle
Meded-res ol seng-i nefsiñ elinden luùf edip gel al

Ber-murâd eyle Murâdı bir esîriñ de budur
Nefs-i bî-dîniñ elinden de beni eyle rehâ

Kelime-i Tevhîd: Allâhü Te'âlâ'dan başka ilah olmadığını bildiren "Lâ ilâhe illâllâh" sözüdür. Bâzı İslâm âlimlerinin sözlerinde ve Hadîs-i Şeriflerde kelime-i tevhîdin önemi vurgulanmıştır. Tasavvuf yolundaki sâlik olan Murâd Molla de "Lâ ilâhe illâllâh" zikrinin önemini bir şiirinde şöyle dile getirmiştir:

Ehl-i tevóidi edersiñ hem daòî tekfir sen
Óikr ile devrân edip döndü cemîè-i èârifân

Mâ-sivâ: "Bir şeyden başka şeylerin hepsi." Bu, özellikle sûfîlerce çok kullanılan bir tâbirdir. Dünyayla ilgili olan her şey, Allah'tan başka bütün varlıklar demektir.

Öüdâ rûó-i şerîfiñ eylesin taúdîs her demde
Ki dilden mâsivânıñ cümlesiñ silmiş Sezâyîdir

Mâsivâdan el çekip úaùè-ı alâyıú eyledi
Òâric olmuş sâyesinde tâ be-çâm âsumân

Keserdi destereyle mâsivâ eşcârını dilden
Olurdu ôâne-i dil feyø-i Yezdân ile mâl-â-mâl

Erselnâk: Kelime olarak gönderme gönderilme anlamına gelir. Kuran'ı Kerim de peygamber Efendimizden alemlere teşrifini anlatırken ayette: (Ey Resulüm) Biz seni ancak alemlere rahmet olarak gönderdik. Enbiya/107

Óüdâ şânında inzâl etdi levlâke ile erselnâk
Vekil etdi umûrunda dilediğın yapar óâlâ

Sübhânellezî esrâ: Peygamberimizin Mekke'den Kudüs'e oradan da gökyüzünü mi'raça çıkmasından bahseden Kuran'da ki isra suresinde ki ilk ayettir.

Bir gece, kendisine bazı delillerimizi gösterelim diye kulu Muhammedi, Mescid-i Haramdan, çevresini mubarek kıldığımız Mescid-i Aksaya götürün O zatın şanı ne yücedir! Bütün eksikliklerden uzaktır O! Gerçekten her şeyi işiten, her şeyi gören O'dur.

Gelip bir laóôada Úutse çlııp andan daòî èarşâ

Buña burhân kâfîdir ki sübhânelleöî esrâ ⁴⁶

Levlâke: Arapça "Sen olmasaydın" anlamında, şart içeren bir ifade. "Sen olmasaydın, Sen olmasaydın, felekleri yaratmazdım" hadis-i kudsîsine dayanır. Arapçası şu şekilde tesbit edilmiştir : "Levlâke levlâke lemâ halaktü'l-eflâk". Hz. Peygamber (s)'i öven na'atların çoğunda bu ifadeler bulunur:

Tasavvufi terim olarak çok kullanılan bu söz Molla Murâd da kullanmıştır

Óüdâ şânında inzâl etdi levlâke ile erselnâk
Vekil etdi umûrunda dilediğın yapar óâlâ

3.2. Şahıs isimleri:

Murâd Molla Divanında pek çok din büyüğünün ismi geçmekedir. Bu kişilere yazılmış şiirler ve onların yüceliğinden bahsetmektedir. Divan ilk olarak naatla başlar.

Hız. Muóammed: Murâd Molla divanında peygambere derin bir sevgi ve muhabbet duyulmaktadır. Nebilerin sonuncusu alemlere rahmet olarak gönderilen son peygamber olan Hz Muhammed (a.s) öven 4 adet naat bulunmaktadır.

Muóammed Muãûafâdır nâm-ı pâki emr-i Bâriyle
Mükennâdır Ebul Úâsım ile agâh olur dil-i dâná

Óüdâ şânında inzâl etdi levlâke ile erselnâk
Vekil etdi umûrunda dilediğın yapar óâlâ

---

⁴⁶ Bir gece, kendisine bazı delillerimizi gösterelim diye kulu Muhammedi, Mescid-i Haramdan, çevresini mubarek kıldığımız Mescid-i Aksaya götüren O zatın şanı ne yücedir! Bütün eksikliklerden uzaktır O! Gerçekten her şeyi işiten, her şeyi gören O'dur. İsrâ Suresi.1

Hız. Mûsâ: Allahın ulul azm peygaberlerinden olan Hız. Mûsâ (a.s) bahsedilmektedir. Hız. Musa'nın da son peygamber olan Hız Muhammed (a.s) kavuşup ümmet olamak istemesinden bahseder.

Bunuñ gibi ümmet olurdı ez-dil ve ez-cân
Bu dünyaya geri gelmiş olaydı Óaøret-i Mûsâ

Hız. İsâ: Dünyaya mucize şeklinde gelen ve kendisine kitap verilen Allahın yüce peygamberidir. Hız. İsâ (a.s) peygamberimize ümmet olmanın yüceliğinden bahseden sözünü hatırlatır.

Ne şübhe ümmeti olmaú nebî olmaúdan evlâdır
Olacaúdır aña ümmet inince Óaøret-i èİsâ

Cebrâil: Allahın Yüce 4 meleğinden biridir. Allahın peygamberlerine vahiy getirmekle mesuldür. Mi'raç gecesi Peygamberimiz (a.s) ile yolculuğundan bahseder.

Şeb-i mièrâcda etdi imâmet Cebrâil ikâmet
Şeref buldu mubârek maúdeminden Mescid-i Aúââ

Hız. èAlî: Peygamberimizin damadı ve amcasının oğlu olan cennetle müjdelenen Hız. Ali'den övgüyle bahsetmektedir. Onun kahramanlığını, cesaretini vurgulamıştır:

Úapısın kalè edince Óayberin nâzil olup Cibrîl
Getirdi lâfını illâ èAlîyi eyledi iòbâr

Öüdânıñ medói ile óamdini bir bir òaber verdi
Daòî lâ seyfe illâ zülfiúârı eyledi teòkâr

Hz. Öadîce: Peygamberimizin hanımı müminlerin annesi, cennetle müjdelenen sahabedir. Murâd Mollâ Hz. Öadîce'yi över,

Bir nice zevcât olmuşdu Óabîb-i Kibriyâ
Cümlesi vaóy ile olduàundan rayb olmaz sezâ

Aúдеми ammâ Öadîce nâmıdır hem afêali
Efêaliyyetden için Kübrâ-âıfat olmuş aña

Hz. Fâúıma: Cennet hanımlarının efendisi, Peygamberimizin kızı, Hz. èAlî'nin eşidir. Divan Murad Molla Hz. Fâúıma'dan hayırla yad eder,

Rasûlüñ eføal-ı evlâdı Óaøret-i Zehrâ
Ki cümle ehl-i beytinden ederdi úadrini aèlâ

Buyurdu bir gün ol server ki cüzdür Fâúıma benden
Anı aàøâb eden aàøâb eder bilsin beni òâ

Hz. Óasan: Peygamberin goncası olan torunudur. Hz. Ali ve Fatıma'nın evladıdır. İmam Óasan'nın şehid edilmesinden bahseder.

Peygamberimizin ve mü'minlerin ona duyduğu sevgiden bahseder.

Ben gürûh-ı ehl-i èaşúa zâhid oldum imâm
Oldu gül nâr-ı muóabbetle dil u çeşmim tamâm

Almışdı Óasani âàüşuna bir gün èAlî
Görecek äıddîú-ı Ekber dedi aña yâ àulâm

Olsun envâè-i aâlâb ile muóib óaørete
 Áline evlâdına hem ederiz biñ biñ selâm

H.z.Óüseyin: Müminlerin emiri, H.z.Ali ve Resûlullâhı s.a.v kızı Fatıma'nın evladıdır. Murad Molla Resûlullâhın torunu H.z.Óüseyin'den,onun Kerbela'da nasıl susuz bırakılıp şehid edilmesinden,ona yapılan zülüm ve haksızlıktan bahseder. H.z. Óüseyin için iki tane mersiye yazmıştır.

Kerbelâda şâh-ı Óüseyniñ óâlin ehl-i beyt
 Söyledi bir bir helâk olur işiden cism-i cân

Kesdiler nehr-i Fırâtı evvelâ bil başdan
 Vermediler úaùre-i áu ol gün aña kâfir-dilân

Çünkü yek başına úaldı úurra-i èayn-i rasûl
 Pes suvâr oldu atına sürdü meydâna hemân

Ey göñül âmâde ol kim geldi mâh-ı àam-fezâ
 Başla feryâda ki oldur derd-i èuşşâúa devâ
 Ey felek lâyıú mıdır böyle niçün gördün revâ
 İçdiler câm-ı şehâdet hânedânında äafâ
 Cân fedâ olsun yolunda ey Óüseyn-i Kerbelâ

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî:⁴⁷ Tasavvuf yolunun önderlerinden, mevlevi yolunun piri Mevlânâ Celâleddîn-i

⁴⁷ Mevlana Celeleddin (Rumi) 30 Eylül 1207 yılında Türkistan'ın Belh şehrinde doğmuştur. Asil bir aileye mensup olan Mevlana'nın annesi, Belh Emiri Rükneddin'in kızı Mümine Hatun; babaannesi, Harezmsahlr (1157 Dogu Türk Hakanlığı) hanedanından Türk prensesi, Melike-i Cihan Emetullah Sultan'dir. Babasi, Sultanü'l-Ulema (Alimlerin Sultani) ünvani ile taninmis, Muhammed Bahaeddin Veled; büyükbabasi, Ahmet Hatibi oglu Hüseyin Hatibi'dir.

Eflaki ye göre Hüseyin Hatibi, ilmi deniz gibi engin ve genis olan bir alim idi. Din ilminin üstadi ve alimlerin büyüklerinden sayılan, güzel siirler söyleyen Nisaburlu Raziuddin gibi bir zat da talebelerindendi. 1225 yılında babasıyla beraber göç etmiştir. 29 Kasim 1244 yili Cumartesi sabahi

Rûmî ve onun eserlerine karşı duyduğu derin sevgiden söz eder,

Nâil-i feyø-i òudâdır Óaøret-i Mollâ-yı Rûm
 Vââıl-ı sırr-ı fenâdır Óaøret-i Mollâ-yı Rûm
 èÂrif-i óâl-i beúâdır Óaøret-i Mollâ-yı Rûm
 Nûr-i çeşm-i evliyâdır Óaøret-i Mollâ-yı Rûm
 Maúlaè-i nûr-i hüdâdır Óaøret-i Mollâ-yı Rûm

Nuúua demek sezâdır muèciz u siór-i óelâl
 Çekinir şükr gibi gelmez dimâaa hiç melâl
 İşte Dîvân-ı şerîfi you degil mi böyle óâl
 Meânevîsi úâle âıamaz râhıñ o başúa maúâl
 Maôhar-ı vaóy-i òudâdır Óaøret-i Mollâ-yı Rûm

èAbdulúâdir Geylânî⁴⁸: Evliyanın gülü,kadiri tarikatının piri Abdülkadir Geylani'ye duyduğu sevgi ve saygıyı dile getirir

Evliyânıñ gülüdür Óaøret-i èAbdulúâdir
 Hem gülüñ bülbülüdür Óaøret-i èAbdulúâdir

Hem o söyler suðeni ehl-i diliñ aázından
 Her velîniñ dilidir Óaøret-i èAbdulúâdir

Cümle ehl-i ùariúua yardım eder óaøret-i şeyò
 Her ùariúuiñ elidir Óaøret-i èAbdulúâdir

Konya'ya geldi.17 Aralık, 1273) Pazar günü gurup vakti Konya da vefat etti.
 (bkn. Ahmet Kabaklı, *Mevlana*, Tokar yay. 1972 İstanbul)

⁴⁸ Abdülkadir Geylan (471/ 1087) Geylan adlı küçük bir kasaba da dünyaya gelmiştir. Soy olarak Hz. peygamber (a.s) dayanmaktadır. Kadiri tarikatının kurucusu, piri olarak kabul edilir. Bağdatta (562/1167) 90 yaşında vefat etmiştir. (Bkn. Muhammed İhsan Oğuz, *Tasavvuf Öncüleri 12 Büyük Veli*, Oğuz yay.1994 İstanbul s.17-29)

Óaøret-i Şeh Naúşibend⁴⁹: Murâd Molla'nın bağlı bulunduğu Nakşibendi Tarikatının piri Bahâeddin Nakşibend'i ve onun ilahi feyz sahibi olduğundan bahseder,

Şâh-ı aúûâb-ı cihândır Óaøret-i Şeh Naúşibend
Cümleye fermân-resândır Óaøret-i Şeh Naúşibend

Âdirinde geldi pîrânıñ egerçi şâh-ı dîn
Lîk faòr-i evvelândır Óaøret-i Şeh Naúşibend

Yoúdur inkâr etmege münkiirlere aâlâ mecâl
Mihir-i çârum-i âsumândır Óaøret-i Şeh Naúşibend

Nâm-ı pâkidir Muóammed Naúşibend oldu lauâb
Vâriâ-i devr-i zamândır Óaøret-i Şeh Naúşibend

Olduàundan evliyânıñ şâhı şâh oldu èâlem
Böyle şâh-ı ins ü cândır Óaøret-i Şeh Naúşibend

Hem Bahâeddin dediler dinde úadrinden yaña
Muútedâ-yı sâlikândır Óaøret-i Şeh Naúşibend

Seyyid Aómed Rufâèî:⁵⁰ Rufai yolunun piri, evliyanın önderi, saliklerin yareni Seyyid Aómed Rufâèî'den tazimle anar.

⁴⁹ Baheddin Nakşibend (718/1318) yılında Buhara yakınlarında Kasr-ı ârifân denilen bir kasabada dünyaya geldi. Neseb olarak peygamber (a.s) dayanmaktadır Hz Döneminin büyük alimlerinden ders aldı. (791/1389) tarihinde Buharada vefat etti (Bkn. Sefine-i Evliyâ c.2 s.25-36)

⁵⁰ Rufâî Tarikati'nin kurucusu, piri, büyük mutasavvıf Seyyid Ahmed er-Rufâî kuddise Sirruhu, (512-578/1118-1182) yılları arasında yaşamıştır. Neseb-i Şerifleri İmam Hüseyin bin Ali Radiyallahû Anhuma'ya vasil olur. Ahmed er Rufâî'nin Hazreti Hüseyin Radiyallahu Anh soyundan gelen bir seyyid olduğunda bütün kaynaklar birleşir. Babası Seyyid Ali, Annesi ise Ebu Eyyüb el Ensarî'nin torunlarından Fatıma el Ensarî'dir. Rufâiyye yolunu kurucusudur. (Hayrani Altıntaş, Tasavvuf Tarihi, Ankara İlahiyat Fak. Yay., Ankara 1986 s.147

İmâm-ı cümle-i yârân Rufâêî Seyyid Aómeddir
Daòi şeyò-i şuyûò-ı cân Rufâêî Seyyid Aómeddir

Cenâb-ı Şeyò Geylânîniñ oldu òâli bil sende
Yine hem şeyò-i ins u cân Rufâêî Seyyid Aómeddir

Meknîdir anıñ õâtı Ebu'l-İlmeyn ile
Ki tekrâr ile úuùb olan Rufâêî Seyyid Aómeddir

Geçip dünyâ vu èuúbâdan tecellî istedi óáúdan
Mürîd-i Óazret-i Yezdân Rufâêî Seyyid Aómeddir

Rasûlüñ ravøa-i pâkine geldi ilticâ etdi
Bu nuúú-ı âıdú ile gûyân Rufâêî Seyyid Aómeddir

Aómed Bedevî⁵¹: Canların cananı, imdad edenlerin el
uzatanı, Bedevî yolunun pirine duyduğu sevgiden bahseder.

Çaàırırım ben heme ân yâ Bedevî yâ Bedevî
Göñlüm olup nâle-künân yâ Bedevî yâ Bedevî

Bâde-i èaşúıñ ile olmadayım mest-i müdâm
äayóa eder her gece cân yâ Bedevî yâ Bedevî

Gel yetiş imdâdıma sen úuùb-ı cihânsın yine sen
Senden olur çâre hemân yâ Bedevî yâ Bedevî

İçmede âbını hem cümle cihân òalúı senin
Gerçi saña ùanúa mekân yâ Bedevî yâ Bedevî

---

⁵¹ Ahmed Bedevi Tanta yakınlarında 1200 yılında doğmuştur. Gençlik döneminde pek çok ilim okumuş, 10 yaşlarında Mısıra göçmüştür. Hz. Peygamberin vefat gününde vefat ettiği rivayet olunmuştur. İmam Şarani ekolüne mensupdur. 1278 yılında Tanta vefat etmiştir. (Hayrani Altıntaş, *Tasavvuf Tarihi*, Ankara İlahiyat Fak. Yay., Ankara 1986 s.147)

Şeyò Saèdeddîn Cibâvî:⁵² Velilerin önde geleni, erenlerin rehberi keramet sahibi olarak bahseder.

Úudûmuyla óaliyle nevbesi dâéim urulmaúda
Kerâmet maôharı da Şeyò Saèdeddîn Cibâvidir

Velîler serveri de Şeyò Saèdeddîn Cibâvidir
Erenler rehberi de Şeyò Saèdeddîn Cibâvidir

èAcâyib-i vecd u óâle maôhar oldu Óazret-i Óáúdan
Bu úavmiñ eôheri de Şeyò Saèdeddîn Cibâvidir

Nümâyan oldu envâr-ı óaúúat sırr-ı ôâtından
Ki nûruñ enveri de Şeyò Saèdeddîn Cibâvidir

Şeyò Şaèbân Óalvetî:⁵³ Óalvetî yolunu Şaèbânî yolunun piri Şeyò Şaèbân Velî'den onun kastamonuda yaptığı irşaddan söz eder.

èAceb úuúb-ı cihândır Şeyò Şaèbân
Murâda hem resândır Şeyò Şaèbân

Aña medfen olup Óasúamonu hem
O şehre daði cândır Şeyò Şaèbân

⁵² Sadeddîn Cibâvî Kúdüs yakınlarında doğmuştur. Sadiyye tarikatının kurucusudur. Asıl olarak Şeybaniyye yolunun bir koludur. 700/1301 yılında Urfa yakınlarında olan Birecik'te vefat etmiştir. (Hür Mahmut Gürer, *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf*, İnsan yay İstanbul S.551)

⁵³ Kurucusu Hacı Şa'ban-ı Veli'dir. Halvetî tarikatının kollarından biridir. Hacı Şa'ban-ı Veli'nin Şeyhi de Hayreddin-i Tokâdi (k) hazretleridir. Taşköprü'nün Çakırçayı köyünde dünyaya gelen (1497 ya da 1499) Şa'bân-ı Veli, küçük yaşlarda anne ve babasının ölümü ile yalnız ve kimsesiz kalmış, sonrasında ise kimliği ve yaşamı hakkında fazla bilgi sahibi olmadığımız bir kadın tarafından evlat edinilmiştir. Bu kadının, Şa'bân-ı Veli'nin eğitimi ile yakından ilgilendiğini görüyoruz. Mahalle mektebinde Kur'an eğitimi ile başlayan bu süreç Kastamonu ve İstanbul'da devam etmiştir. 4 Mayıs 1569'da Kastamonu da vefat etmiştir. (Bkn. Sefine-i Evliya c.4 s.13)

Gürûh-ı evliyânıñ muútedâsı
Olup hem bî-gümândır Şeyò Şaëbân

Ederdi yevm-i èâşûrâyı ióyâ
Muóibb-i òânedândır Şeyò Şaëbân

Óâcî Bektâş-i Velî:⁵⁴ Bektaşi yolunun kurucusu büyük ulema Óâcî Bektâş-i Velî'den, Ahmed Yesevî'nin halifesi olmasından bahseder.

Nâmı üstünde velîdir Óâcî Bektâş-i Velî
Naúşibendiye gülüdür Óâcî Bektâş-i Velî

Şeyòî olmuşdur anıñ Ó°âce Aómed Yesevî
Ululuàu ezelîdir Óâcî Bektâş-i Velî

áucdivânî daòî şeyò-i Yesevîdir bî-şek
Naúşibendiye úuludur Óâcî Bektâş-i Velî

Óâcî Bayrâm-ı Velî:⁵⁵ Melami yolunun büyüğü Óâcî Bayrâm-ı Velî'den övgüyle bahsedilmektedir. Döneminde zamanın ve cihanın en önde gelen evliyalarından olduğunu, pek çok kerameti olduğundan bahseder.

Şübhesiz àavâ-ı cihândır Óâcî Bayrâm-ı Velî
Mürşide şeyò-i zamândır Óâcî Bayrâm-ı Velî

⁵⁴ Hacı Bektaşi Veli, Asıl adı Bektaş olup, muhtemelen ölümünden sonra Hacı Bektaş Veli diye anılmaya başlamıştır. İsmiyle anılan Bektaşi tarikatının piridir. Pek çok türkçe eser vermiştir. 1271 yılında Kırşehir yakınlarında bulunan Sulucukarahöyük'te vefat etmiştir. (Ahmet Yaşar Ocak, "Hacı Bektaş-ı Veli" mad. *D.İ.A* c.14 s.455-459)

⁵⁵ Óâcî Bayrâm-ı Velî 753/1352 yılında Ankara'nın Çabuksuyu yakınında Solfasol köyünde dünyaya gelmiştir. Asıl ismi Numân'dır. İyi bir eğitim almış, müderrislik yapmıştır. Tasavvufa intisab edince müderrisliği bırakmıştır. 833/1429 yılında Ankara'da vefat etmiştir. Nihat Azamat, Hacı Bayram-ı Veli" mad. *D.İ.A* c.14 s.442-447

Mevlid u medfeni hem Anúara şehridir anıñ
Pîr-i şîr-i zebândır Óâcî Bayrâm-ı Velî

Himmeti cümle belâyı āavurur òirmen-veş
Dâfiè-i şer u ziyândır Óâcî Bayrâm-ı Velî

Mürşid olmuşdı aña Şeyò Ebû Óâmid hem
Gördü hem nice birer kândır Óâcî Bayrâm-ı Velî

èAzîz Maómûd Hüdâî:⁵⁶ Celveti tarikatının kurucusu piri
èAzîz Maómûd Hüdâî'den Molla Murâd tazimle bahseder,

Ûarîú-i Celvetîniñ úuùb-ı òî-şânı Hüdâyîdir
Óaúiuat burcunuñ hem mihr-i tâbânı Hüdâyîdir

èAzîz Maómûddur ismi Hüdâ ile olup meşhûr
Bu yolda miâli you Ebû Şeyò Ferdânî Hüdâyîdir

Daòì hem Seyyi-i èÂlî-neseb bir mürşid-i kâmil
èAdîli you cihânda pîr-i raómânî Hüdâyîdir

Sülûki hem ùarîú-i haúúa Şeyò Üftâdeden düşdü
Bu yoluñ ulu şâhı gizli sulûânı Hüdâyîdir

èUlûm-ı Bû Óanîfe şâzıyla sînesi memlû
Dahi bâuında èayn-ı èilm-i rabbânî Hüdâyîdir

⁵⁶ Aziz Mahmud Hüdai 948/1541 yılında Seferihisar'da dünyaya geldi. İlk tahsilini burada tamamladı. İstanbul'a gelip Ayasofya medresisini bitirdi. Şam, Mısır, Bursa da kadılıklarında bulundu. Bursa'da kadılık yaptığı dönemde Hz. Üftade ile tanışıp, intisab etti. İstanbul'a geldi. 1038/1611 yılında Üsküdar'da vefat etti. (Selçuk Eraydın, *Tasavvuf ve Tarikatler*, İFAV yay. 1996 İstanbul s.426-427)

Bu kısma kadar ismini zikrettiğimiz zatlarla birlikte Mehmed Murad divanında şu isimler için de methiye yazmıştır. Zikredilen isimleri Mehmed Murad divanında tezkire şeklinde zikrettiği, hayatları ve eserleri hakkında bilgi verdiği için ayrıca zikretmeyi gerek görmedik. Bu tarikat pirleri şunlardır: Şeyò Şâzilî, İbrâhîm Bin Edhem, Seyyid Aómed Buòâri, Muóyiddîn èArabî, Yunus Emre, Eşref-zâde Rûmî, Sünbül Sinân, Şeyò Ebul Vefâ, Òalid bin Zeyd, Şeyò Muóammed Murâd Nakşibedî, Abdullâh Kâşâarî, Neccâr-zâde Rızâuddin, Ferîdüddin èAttâr, Óâfız-ı Şirâzi, Saedî Şirâzî, èAbdurrahmân Câmî, H°âce èUbeydullâh Aórâr, Sevündük Dede, Nureddîn Cerrâhî, Niyâzî Òalvetî, Sezâî Òalvetî, Musùafâ Beg-zâde, Şeyò èİsâ Nakşibendî, Ankaravî İsmâîl Efendi, Seyyid Nizâmüddîn Òalvetî, Nizâm-zâde Seyfullâh Efendi, Şeyò èAbdulmecîd Sívâsî, Sívâsî-zâde èAbdülbâkî Efendi, èAbdulaóad Nûrî Efendi, Ümmî Sinân, Hüsâmeddîn èUşşâúî, İsmâîl Rûmî, Bozorgvâr Süleymân Neşéet Efendi, Bozorgvâr Süleymân Vahyî Efendi, Mevlânâ èÂbid Çelebî, Mehmed Emîn Tokadi, Müstaúîm-zâde Süleymân Saèdüddîn,

3.3. Yer isimleri:

Murâd Molla Divanında pek çok tarikat büyüğünü zikrettiği için, bu tarikat ve din büyüklerinin yaşadığı, yetiştirdiği, vefat eylediği pek çok yer zikredilmiştir. Biz sadece belli başlı çok zikredilen yerlerden bahsedeceğiz.

Úudüs: Peygamberimizin mi`raca yükseldiği yer olan şehir ve yer olan Mescid-i Aúââ tazim ve hürmetle anılmıştır. Çünkü bu yer ayette belirtildiği üzere mübarek kılınmıştır.

Gelip bir laóôada Úuds'e çıúıp andan daòî èarşâ
Buña burhân kâfîdir ki sübhânelleõî esrâ

O şeb kim Mescid-i Aúââya ervâó-ı rusul geldi
Òüdâ emr eyledi etdiñ imâmet yâ Rasûlallâh

Òayber: Peygaberimiz döneminde Yahudilerin yaşadığı bu şehir feth edilirken Hz. èAlî'nin kahramanlığından bahseder,

Úapısın kalè edince Òayberin nâzil olup Cibrîl
Getirdi lâfını illâ èAlîyi eyledi iòbâr

Kerbelâ: Peygamberin goncası olan Hz.Óüseyn'in şehid edildiği bugün Irak sınırlarında bulunan yerden hüzünle bahsedilmektedir.

Kerbelâda şâh-ı Óüseyniñ óâlin ehl-i beyt
Söyledi bir bir helâk olur işiden cism-i cân

Kesdiler nehr-i Fırâtı evvelâ bil başdan
Vermediler úaùre-i ãu ol gün aña kâfir-dilân

Úasùamonu: Şeyò Şaèbân Velî'nin irşadla meşgul olup, vefat eylediği yer zikr olunur.

Aña medfen olup Úasùamonu hem
O şehre daòî cândır Şeyò Şaèbân

Anúara: Óacî Bayrâm-ı Velî ve onun yolundan bahsedilirken,doğup vefat eylediği yer olan bu şehirden bahsedilir.

Mevlid u medfeni hem Anúara şehridir anıñ
Pîr-i şîr-i zebândır Óâcî Bayrâm-ı Velî

III.BÖLÜM

MURÂD MOLLA'NIN DİVANİ

1. DİVANIN NÜSHALARI VE METNİN KURULUŞUNDA TAKİP EDİLEN YOL

1.1. Nüsha Tasnifi:

Murâd Molla'nın Divanı 1290/1873. İstanbul Elhac Hüseyin Efendi tarafından bastırılmıştır. Divanın 23 cm, 93 sayfadır. İlk girişinde 1 sayfalık Salim Sermed'in önsözü bulunmaktadır. Nesih yazıyla kaleme alınan bu divanı çalışma konumuz olarak hazırladık.

1.2. Metni hazırlarken takip edilen yol:

- a. Metni latin alfabesine aktarıırken transkribe ederek arap hurufatının latin harfleriye karşılıklarını göstererek hazırladık.
- b. Metin 19. yüzyıl metni olduğu için yuvarlaklaşma kuralı gereğince günümüz türkçesiyle okuduk. Örnek, alsun, gitsun /alsın, gitsin gibi
- c. Okunan şiirlerin başlarına vezin türünü yazarak, okunurken nasıl okunması gerektiğini göstermeye çalıştık.
- d. Gerekli yerlerde metnin daha rahat anlaşılması için ayet ve hadislerle dipnotlar göstererek kaynakları belirtmeye çalıştık
- e. Eser matbu eser olduğu için dizin hatalarından dolayı okunamayan kelimeleri tıpkı basım ile metinde bıraktık.

2. DİVANIN METNİ

(1a) Hüve

Bi-ismike

El-ibtidâei yâ fettâó

Ò°âce Muóammed Murâd-ı Naúşibendî

úuddise sirruhû sermedî ki bostân-ı óaúâyıúıñ deryâ-yı

şâó-ı ser-bülendi ve gülistân-ı şaúâyıúıñ bülbul-i

neş'emendidir.

العلماء ورثت الانبياء⁵⁷

Óadiâ-i şerîfin maèâl-i munîfe mâ-âadaú olaraú èulûm-ı
èâliyye ve éâliyye de taânîfât-ı celîle ve te'lîfât-

⁵⁷ "Alimler, Peygamberlerin varisleridir" Ebu Davud, İlm 1 (3641), Tirmizi, İlm 19 (2683), Kütüb-i Sitte Muhtasarı ve Tercümesi, Hz. İbrahim Canan, Akçağ yay. 1991 Ankara, c.11 s.488

ı cemîlesiyle çâr-sû-yı maèârifde *İnneââıââru vel kibâr*
 şöhet-şieâr olup evââf-ı ber-güzîd ve ezkâr-ı óamîde-
 pesendîdeleri arada úayd u beyândır ve müşârün ileyhiñ
 menè-i madârîó-i evliyâ-i agâh ve mecmaè-i sitâyiş-i
 èârifân-ı billâh olan manôûme-i feââhât ve dîvançe-i
 belâaatlarınıñ her birisi birer yetîm-i âadef-i deryâ-yı
 maèânîsi ve gülâonçe-i gülistân-esrâr-ı sübóânî ve her
 bir mîârâà-i meââbîó-i eflâk-i cihân ve mefâtîó-i ebvâb-ı
 cinân olmaàa şâyân bir nâme-i şâygân bulunmaàla kâffeten
 óırz-ı cân olunacaàı iòùâr birle

óâtime-i

maúâl eylerim

Óarrere

Sâlim Sermedî

Sene

1290

(1b) BİSMİLLÂHİ' R-RAÓMÂNİ' R-RAÓÎM

1

NAÈT-I ŞERÎF

Mefâèîlün Mefâèîlün Mefâèîlün Mefâèîlün

1 İlâhî èafvına maârûrdur her dem dil-i şeydâ
 Cesâret etdi èiâyâna anuñçün saña ey Mevlâ

- 2 Günâhıñ bâd edip her dem gözünden dem şâr eder
Eder tâ âubó olunca nâlelerle âh u vâveylâ
- 3 Yüzü yoúdur ki varsın óaøretine Rûz-i Maóşerde
Eger böyle giderse şübhe yoú elbet olur rüsvâ
- 4 Şaşırılmış deşt-i óayretde gezer bî-çâre
mecnûnveş
Benimle meşveret eyler ki bir yol gösterem aña
- 5 Dedim ki ey dil-i bî-çâre benden úauè-ı ümmîd
et
Ki ben senden de gümrâhım nice yol gösterem
saña
- 6 Ne emre imtiââl etdim ne menhîden óaøer etdim
Ne úâèat ne èibâdet rûz-şeb èiâyâneyim óâlâ
- 7 Yıàılmış pîşgâh-ı çeşmine èiâyânımıñ vezrî
Görünce óayret el verdi ki gördüm kûh-ı úâf-âsâ
- 8 Hevâ-yı nefsime uydum ne öikrim var ne fikrim
var
Seóerlerde münâcât etmedim bî-dâr olur aâlâ
- 9 Yaturdum óâb-ı àafletden baótsız olduüm
Ederdim aâlayanlardan bekleneñ nâmını aâfâ
- 10 Ne râh-i sünnete gitdim ne âalióleriñ óaşr
oldum
Olurdum rûz-şeb ehl-i hevâya pîşvâ ammâ

- 11 Óayıf ãad óayf èömr-i nâzenini eyledim itlâf
Reh-i fısú u fücûra ãarf edip etmişim ifnâ
- 12 Egerçi ben cevâb-ı pür ãavâbı söyledim lâkin
İşitdi diñledi her biri berîoâb olmadı dil
úatèâ
- 13 Eânâda eyleyip evvelki úavliñ eyledi tekrâr
Mıâır oldu soranda deñilmez söz bir èaceb àavâa
- 14 Görüp aóvâliñ inãâf eyledim zîra ki denmişdir
Urur her bir óaşîşe el àariú-i lüccene vü deryâ
- 15 Bunu gördüm çâr-ı Mûsâ bu úadar baãulmuşlar
vednâ
Baña óasm-ı úavî oldu óuãûmetle nedir ièvâ
- (2a) 16 Dedim gel ey dil-i biçâre sen de ben de bî-çâk
Bulup bir çâre-sâzı edelim aóvâlimız îmâ
- 17 Dedi kimdir bu emr-i müşküle bir çâre-sâz olsun
Bu derdî-bî-devâya çâre bilmez Bû èAlî Sînâ
- 18 Dedim ey dil şaşırma kendine gel èaklını cemè
et
Bunuñ bir çâre-sâzı var bilirsin sen daði raènâ
- 19 Ya àayret almış eùrafıñ èaceb mecnûn olmuşsun
Seni dívâne úılmışdır firâú-ı Óaøret-i Leylâ

- 20 Dedi kimdir bu derdiñ çâre-sâzı luûf edip söyle
Kerem eyle delâlet úıl berâber gidelim cânâ
- 21 Bu èisyân ile maócûbum cesâret úande ben úande
Yüzüm youúdur o dergâha ki varam ben tek ü tenhâ
- 22 Dedim ey dil senin de hem benim de derdime
dermân
Eden Hâdî sübül òayrú"l-beşerdir şübhe youú lâ-
lâ
- 23 Ne Hâdî ne beşer denmek sezâ olmaz ki õâtıyla
Risâlet hem nübüvvet òatm olundu böyledir maènâ
- 24 *Muóammed Muãùafâdır* nâm-ı pâki emr-i Bâriyle
Mükennâdır *Ebul Úâsım* ile agâh olur dil-i dâná
- 25 Óüdâ şânında inzâl etdi *levlâke*⁵⁸ ile *erselnâk*⁵⁹
Vekil etdi umûrunda dilediğın yapar óâlâ
- 27 Buyurmuşdur Ebû çeşmim gözüm peydârdır her şeb
Belî gerçek buyurmuşdur bu sözde rayb youú haúúâ
- 28 *Óabîb-i Kibriyâdır* hem *Óalîlu'l-lahdır* elhak
Birisi ced mîrâsı biriñ óaú eyledi ièdâ
- 29 Ne şübhe ümmeti olmaú nebî olmaúdan evlâdır
Olacaúdır aña ümmet inince *Óaøret-i èîsâ*

⁵⁸ **Aclûnî**, İsmail b. Muhammed, *Keşfü'l-hafâ ve müzîlü'l-ilbâs amme's-tehira mine'l-ehâdis*, *alâ elsineti'n-nâs*, , Halep 1162/1749 cilt. 2 s.164

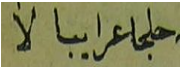
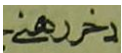
(Ey habibim)Sen olmasaydın, sen olmasaydın, bu alemi yaratmazdım

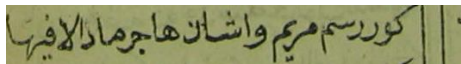
⁵⁹Enbiya 21/107 (ey Rasulüm)Biz seni ancak alemlere rahmet olarak gönderdik

- 30 Ne İncîliñ oúur òalúa ne **إِنبِكَ** eder iôhâr
Hemen nâzil olan Úurêânıñ aókâmiñ eder icrâ
- 31 Bunuñ gibi ümmet olurdı ez-dil u ez-cân
Bu dünyaya geri gelmiş olaydı *Óaøret-i Mûsâ*
- 32 Şeb-i Miêrâcda etdi imâmet *Cebrâil* ikâmet
Şeref buldu mubârek maúdeminden *Mescid-i Aúãã*
- 33 Óüdâdan daèvet için geldi *Cebrâil* u *Mîkâil*
Nice yüz biñ meleklerle ùoldu *Yeârib* u *Baùôâ*
- 34 Alıp bir tâc-ı èalâ hem kemer hem óulle-i
Cennet
Yine aldı beraber bir *Burâk* esmâna *Peymâ*
- 35 Saèâdetle suvâr oldu o şâh-ı *seyyidü'l-kevneyn*
Rikâbe girdiler cümle serveş-i èâlem-i bâlâ
- 36 Gelip bir laóôada Úutse çıúıp andan daði èarşâ
Buña burhân kâfîdir ki *sübhâne'l-leöî esrâ*⁶⁰
- 37 Bu iósânlar kime oldu *Óabîbu'l-lâhdan* àayrî
Bu ikrâm ile mükerrem olmadı hiç birisi óâşâ
- (2b) 38 Daði şimdi geldi ey dil yüz ur o dergehe
Ana vardur ana gelmişdir⁶¹ èaâlına maúâad-ı
aúãã

⁶⁰ İsra Suresi 17/1 Kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye kulunu (Muhammed'i) bir gece Mescid-i Haram'dan çevresini bereketlendirdiğimiz Mescid-i Aksa'ya götürün Allah'ın şanı yücedir. Hiç şüphesiz o, hakkıyla işitendir, hakkıyla görendir.

⁶¹ Ki kekilmiştir

- 39 Melekler rûteş-i pakin ùola etmekdir dergaha
Óuãûl-ı muàlibe oldu vesîle dergeh-i vâlâ
- 40 Arar zât-i şerifiñ Óaøret-i Allâh úılmışdır
Cemîe-i enbiyâ vu evliyâya
- 41 Diyelim yâ Rasûlallâh bize raómeyle şâyâñız
Düşerdi çaròla lâne bizi bir bir kemân hâ
- 42 Elyau ùut kez-men eyle beri câh-ı êalâletden
Seniñ câóına nisbet bir dükkân olsa baóâ
- 43 Ya niãf-ı kâfiriñ etdiklerini taedâd mümkün mü?
Ne óâcet ben diyem bir bir size hep cümlesi
peydâ
- 44 İkisi ittifâú etdi biri arø-ı lâle óay etdi
Medemenden keremkârımsın ey mükerremle
- 45 Bu dünyada bizi ellerinden eylesin taólis
 cezâda et şefâeatle bizi incâ
- 46 Úabûl eyle ricâmız bizden iróâmsin bize şeksiz
Gelir cûş u óurûâa raómî elbet de anıp deryâ
- 47 Şefâeat etdigi anda ne mümkündür ki ulu devlet
Úabûlünden bu demde áuçumuz èaf eyle gel Rabbâ
- 48 Göñül bî-çâresi çünki işitdi bu sözü benden
Biraz güñledi yüzü göñlü açıldı dedi kim yârâ

- 49 Sözlerim èöörünü şek you olursa èöörümüz
Görüp aóvâlimizde red edip neyleriz cinârâ
- 50 Dedim yalvarırızda hemde deriz ki Murtaøâ óáuúı
Baâışla cürmümüz iâyânımız luùf et şehen-şahâ
- 51 èAynî muóabbet anıñ óürmetine ey keramkânî
Bizi dil-mürdelikden afv-ı ihsânıñla úıl ióyâ
- 52 Yine úurra-i èaynin Óasan ile Óüseyindir
İkimizi daòı ikisine baòş eyle óünkârâ
- 53 Meded güneh-i minnete úaldıú Kerbalây-ı vadi-yi
àamda
Zülâl-i úabø u elùâfınla eyle bizleri irvâ
- 54 Daòı ol duòter-i Pâkize Òayru'n-nisâ óáuúı
Buyurduñ nâm-ı pâkinde anıñ Fâùımatü'z-zehrâ
- 55 Bizi ol úurratü'l-èayne baâışla yâ Rasûlallâh
Nigâh u iltifât eyle şefâeat úıl bikr-i bükrâ
- 56 Buyurmuşsun ki kimdir Fâùıma ey dil-i óucetî
bende
Beyân eyleriz úadriñ bu beyitde anı muàahharâ
- 57 Getiriñ úabûlünden erdi cümlesini tecdîd

- 58 Bu kim görür söylerdim göñül beklerdi mürîd-i
úible

İki úat yay gibi úaddi feraóla oldu bî- riyâ

(3a) 59 Dedi úalú imdi úurma gidelim ol ulu dergâha
Sürüp yüz edelim bu cürm-i bî-pâyânden istièfâ

60 Diyelim yâ *Rasûlallâh* úapıña gelmişiz bizler
Bizi red etme pâyinden èinâyet úıl bize şâhâ

61 Eyâ şâh-ı rusul raóm et dil-i âvâre gelmişdir
Murâd ardında úurmuşdur maúrârı şermle ammâ

بجاه قره عين نونام ان حسن باشد
دكر فرکه كوىندش حسين كربلا اثرا

63 Be-óáuú-ı Óamza u Abbâs Be-óáuú-ı Cafer-i
Üayyâr
Be-óáuú-ı Óaydar-ı Kerrâr Be-óáuú-ı Fâûıma
Zehrâ

2

DİĞER NAËT-I ŞERÎF

Mefâèîlün Mefâèîlün Mefâèîlün Mefâèîlün

1 Vücûduñ èâlemîne oldu raómet yâ *Rasûlallâh*
Óuâuââ ins ü cinne maóø-ı nièmet yâ *Rasûlallâh*

2 Úapıñda bende olmaú òalúa sulûân olmadan yeğdir
Seniñ úulluâuñ oldu èayn-ı devlet yâ *Rasûlallâh*

3 Var ise cennet-i aèlâda èâşıú iftirâuíñla

Bilir dûzaò değildir aña cennet yâ Rasûlallâh

- 4 Ne etsin cenneti èaşıú değiğdi óabbeye Âdem
Ne úadrî var ki olsun câna minnet yâ Rasûlallâh
- 5 Hemân ancaú Murâd-ı èaşıúâniñ vech-i pâkdir
Bulur úand-ı lebindeñ cân-ı leõõet yâ
Rasûlallâh
- 6 Deđiđe èaşú-i pâkıñ bir kişi dünyâ vu euúbâda
Bu favúinde olmaz àayn u àaflet yâ Rasûlallâh
- 7 Úovsan da dükürsen de derüñ terk eyleyip gitmez
èAúl geçer oldu úapıñda kül oldum yâ Rasûlallâh

3

(3b) DİĞER NAÈT-I ŞERÎF

Mefâèîlün Mefâèîlün Mefâèîlün Mefâèîlün

- 1 Seniñdir cümleten mülk-i hidâyet yâ Rasûlallâh
Beni râh-ı öüdâya úıl delâlet yâ Rasûlallâh
- 2 Öüdânıñ èarş-ı èalâsı turâb-ı nael-i pâyındeñ
Şeb-i esrâra kesb etdi şerâfet yâ Rasûlallâh
- 3 O şeb kim Mescid-i Aúââya ervâó-ı rusul geldi
Öüdâ emr eyledi etdiñ imâmet yâ Rasûlallâh

- 4 Benim cürmüm nihâyet ùtmaz inkâra mecâlim youú
Seniñ de luùfuna youú óad u àâyet yâ Rasûlallâh
- 5 Beni leylî-dünyâ aldayıp mecnûñ-âıfat oldum
Cunûnumdan kerem úıl ver ifâúat yâ Rasûlallâh
- 6 Beni red etmeyip dergâh-ı vâlâde úabûl eyle
Úapıñda istiyor göñlüm iúâmet yâ Rasûlallâh
- 7 Murâd-ı derdmendiñ cümle aóvâli maèlûmuñ
Anı taúrîre vü taórîre ne óâcet yâ Rasûlallâh

4

DİĞER NAËT-I ŞERÎF

Mefâèîlün Mefâèîlün Mefâèîlün Mefâèîlün

- 1 Nigâh et bendeñe óâlim yamândır yâ Rasûlallâh
Dariñ dârü'l-emân ins ü cândır yâ Rasûlallâh
- 2 Ki tedbir eylesinler mest olanlar kim àafletle
èUâât-ı ümmetiñ óâli yamândır yâ Rasûlallâh
- 3 Òüdânıñ èarş-ı èalâsı turâb-ı naèl-i pâyindeñ
Şeb-i esrâra kesb etdi şerâfet yâ Rasûlallâh⁶²
- 4 Kerem kânım şaşırdım ben de bilmem ne eyleyem
Baúmam youú söze óâlim gümândır yâ Rasûlallâh
- 5 âırâù-ı müstaúîme kim ki ister benden

⁶² Bu beyit bir önceki naatta aynı şekilde tekrar edilmiş.

Bu nefsiñ maúsadı şöhretiyle şâmildir yâ
Rasûlallâh

6 Beni râh-ı öüdâdañ eâer-i pâkinden cüdâ olmuş
Bahâr-ı eömrümün bu ki cüdândır yâ Rasûlallâh

7 Egerçi müönib-i dîrîne olmuşdur Murâd ammâ
Sever Âl-i Rasûli úadr-dândır yâ Rasûlallâh

5

DER ÓAÚÚ-I ÓAØRET-İ İMÂM ÈALÎ RAËİYALLÂHU ÈANH

Mefâèîlün Mefâèîlün Mefâèîlün Mefâèîlün

1 Bu şeb èiâyânım añdım oldu bilmem âubóa dek
bîdâr

Yaturdum pişîn-i àamda dil u cânım idi bîmâr

2 Perîşan oldu èaúlım zülf-i yâr-âsâ tefekkürle
Dökerdim ab-ı nîsânveş gözümde lüélü-i şehvâr

(4a) 3 äavurdum óirmen-i eömrüm hele bâr-ı hevâ ile
Yel aldı cümle mahâülüm olup eùrafa târumâr

4 áınâ gelmedi ùabèa keâret-i èisyân óâlâ
Refâkat eyledim nefsi hevâ ile olup hem-yâr

5 Ururdum naère-i mestâne her şeb bir èişretde
Düşünmezdim niye müncer olur bu ùarz-i bed-
kirdâr

- 6 Göñül mecnûn olmuş leylî-i dünyâ hevâsında
Ferââat eylemiş cümle umûrundan olup peykâr
- 7 Yuvalanmış sırr-ı úuş lânesiyle bî-òaber óâlâ
Hemîşe baór-i òayretde olup müstaàaráú nâçâr
- 8 Bu óâl-i bü'l-èacebden bende baór-i òayrete
ùaldım
Ki emr-i èâúibet òavfile geldi gûn-e-gûn efkâr
- 9 Erişdi hâtif-i àaybî beşâret eyledi nâgâh
Dedi niçin bu fikr-i mübtelâyı eylediñ iòhâr
- 10 Ùutalım var imiş óubbuñ o şâha bende olmuşsun
Sevip ez-cân u dil her dem edersin nâmını
tekrâr
- 11 Ne àam vardır anıñ úullarına ziyâde èuúbâdâ
Cevâb almaúdır anlardan bilmedi nâdânların her
bâr
- 12 Aña bende olan elbet bulur devlet-i saèâdetle
Aña úul olmaú evlâdır olmaúdan ulu óünkâr
- 13 Şehîdir belki şâhenşâh-ı iúlim-i velâyetdir
(4b) èAliyyü'l-Mürteøâdır nâm-ı pâki maòhar-ı esrâr
- 14 Öüdâ arslânı olduàunda rayb u şübhe yóudur
Buyurmuşdur Cihân Faòri ki sensin Óaydar-ı
Kerrâr

- 15 Olur mu bir şeref fevúinde anıñ nuãratullâh
Buyurdu *hel etâda*⁶³ õâtına evlâdına ebrâr
- 16 *Taèâlev andaè* naômıñ hem daòi *lâ eselü'l-ebî*
Óúu añla èAlî kimdir bu naãái eyle külli iúrâr
- 17 Úóuvvet rabù olunduúda ãaóâbe beynine bir gün
Úarındaşım dedi aña Rasûl-i Kibriyâ ey yâr
- 18 İmâmet hem òilâfet õâtına şâyestedir el óaú
Ki olmuşdur liyâúatla vaãıyy-i Aómed-i Muótâr
- 19 Rasûlüñ ibn-i èammîdir daòi dâmâd-ı ekremdir
Seóâvet maèdenidir cân u mâliñ eyledi iââr
- 20 Buyurmuşdur Rasûlullâh kime Mevlâ olursam ben
èAlî mevlâsıdır anıñ bu sözde olmadı inkâr
- 21 Bunuñ fevúinde var mı bir óadiâ-i Musúafâ söyle
Bilir misin buyurmuş mu èaceb ol Seyyidü'l-
Aòyâr
- 22 Úapısıdır èilm şehriniñ ammâ òalúası yoúdur
Úaúarsan da yaúışmaz olma böyle beyhûde güftâr
- 23 Úapısın kalè edince Óayberin nâzil olup Cibrîl
Getirdi lâfını illâ èAlîyi eyledi iòbâr
- (5a) 24 Óüdüñ medói ile óamdini bir bir òaber verdi
Daòi *lâ seyfe illâ zülfiúârı*⁶⁴ eyledi teókâr

---

⁶³ (İnsan Sýresi, 76/1).

- 25 Cezâ-yı mâyilînin ibnûdañ eyledi tertîb
Rasûl-i Kibriyâ bu àazvesine oldu midóatkâr
- 26 Buyurdu kim èAlîniñ bu àazâsı ümmetimiñ hep
Úopunca tâ úıyâmet eylediği àazveden dildâr
- 27 Bilip úadriñ èAlînin eyle inââf ey dil-i dâñâ
èUlûm-ı ôâhire aâóâb gibi olma sen àaddâr
- 28 èAlînin dostuna dost ol muèânidlerle beraber
olma
Daòì èAmmâr gibi naúd-ı cânıñ eyle hep îsâr
- 26 Ne devletdir ola Òayru'n-nisâ taót-ı nikâóında
Úoğa ondan Óasanla hem Óüseyn bendesi enââr
- 30 İkisi iki çeşm-i Musûafâya úurre olmuşdur
Alırdı ikisini iki aâûşuna da her bâr
- 31 Dedi bir gün Óasan için severdim sen de sev yâ
Rab
Seveni de daòì sev olma mücrim ise de bîzâr
- 32 Buyurdu yine bendendir Óüseyn ben daòì andan
Anı sevenleri Allâh sevsin etmesin âzâr

---

⁶⁴Ali'den başka yiğit yoktur. Anlamına gelen sözün devamında "LÀ Seyfe illÀ zü'lfikâr ve lâ feta illÀ Ali" Zülfikardan başka kılıç Aliden başka yiğit yoktur. Cebraîl (a.s) Uhud gazvesinde gösterdiği gayret sebebiyle söylediği rivayet edilir.
Ethem Cebecioğlu, Tasavvuf terimleri ve Deyimleri Sözlüğü, Anka yay. İstanbul 2005 s.390

- 33 Ecimmehânın dedi bir gün èubûdiyyetde ol dâeim
Bunca devlet-i úitmîr-i èAlîniñ bendesi derkâr
- 34 Dedim ki bendelik ahd-i ezelinesidir úadîmi
(5b) Vucûda gelmemiş nâbûd idi bu çarò-ı keç devvâr
- 35 Bigâne kûhı anıp hak èAlîde olmadım dûrî
Muóibb-i òanedân olan bilir mi gûn-e-gûn güftâr
- 36 İlâhî Ruz-i Maóşerde èAlî ile bizi óaşr et
Daòì Òayru'n-nisâ Fâtımatu'z-zehrâya eyle câr
- 37 Ol iki àonceñin de bûy-ı èıúırı nâkine her dem
Murâd-ı derdmendiñ oldu àâyet göñlü óâhişkâr
- 38 Ziyâret olsun Rasûle hem èAlîye ehl-i beytiyle
Per urduúca cinân bââında dâeim Caèfer-i Ûayyâr
- 39 Daòì èAbbâs u Óamzâ İbn-i èAbbâsa āalât olsun
Cinân bââında hem şâd ola rûh-i Óazret-i èAmmâr
- 40 Daòì Zeyne'l-èİbâd u Bâúır u Caèfer ile Kâôım
Rıôâ Taúî Naúî hem èAsker ile Mehdiyy-i Mehvâr
- 41 Daòì bunlarıñ ervâóına da biñ biñ āalât olsun
Ki oldu cümlesi perhîzkâr u mutteúî dîndâr

6

DER ÓAÚÚ-I ÓAØRET-İ ÒADÎCETÜ' L-KÜBRÂ
RAËİYALLÂHU TEÂLÂ ÈANHÂ

Fâeilâtün Fâeilâtün Fâeilâtün Fâeilün

- 1 Bir nice zevcât olmuşdu Óabîb-i Kibriyâ
Cümlesi vaóy ile olduàundan rayb olmaz sezâ
- 2 Aúдеми ammâ Òadíce nâmıdır hem afêali
Efêaliyyetden için Kübrây-âıfat olmuş aña
- 3 Pek severdi hem Rasûlü hem Rasûl anı daòi
Mâl u mülkü cümlesin eàşúınla etmişdi fedâ
- 4 İetimât etmez iseñ oku naètı naômını
Veêêuhâda ⁶⁵cümlesini de beyân etdi Òüdâ
- 5 Olmuşdu Zeyd ile æevbân memlûki anıñ
èArø edip ol óaørete etdi úapısını ricâ
- (6a) 6 Óâuırırñ taùyîb için etdi ikisin de úabûl
Eyledi iètâú ol anda *Muóammed Muãûafâ*
- 7 Hem buyurdu ben úulum úuluñ úulu olmaz daòi
Oldu úullarla memâlik mâlike'l-mülke revâ
- 8 Çünkü baès oldu cihâna raómete'l-li'l-âlemîn
Hem odur îmân eden nevè-i beşerden ibtidâ
- 9 Nâzil oldu Óaøret-i Cibrîl tebşîr ederek

---

⁶⁵ (Duha Suresi 93/1-11)

- Ki selâm etdi Òadîceye Òüdâ-yı bü'l-èalâ
- 10 Dedi kim râøıyım andan o daøi râøı mıdır
Aàladı bunu işidince o zât-ı pür-vefâ
- 11 Dedi ben kimim ki râøî olmayam Allâhdan
Úapısında olmuşum kemter kenîzek Cibrîlâ
- 12 Muótaøır iken Òadîce nâme-i aemâli hem
Oldu pîşgâh-ı èarø-ı Faør-i èÂlem *Muãùafâ*
- 13 Gözüñe hiç görmemiş yoúdur ki anda olmaya
İşlemiş cümle müberrâtî ve şaøã-ı pür-hüdâ
- 14 Lîk øerre raómetiñ hiç görmemiş äabr ede
Nâil-i ecr u äevâb ola daøi andan yaña
- 15 Der-èaúab bir øât-i pâkî eyledi oldum nikâo
Anı da görmekle oldu nâéil-i ecr u cezâ
- 16 Bir şâhid dâøi bu olmuşdur o èâlî óaørete
Andan oldu cümle evlâd-ı Rasûl-i Kibriyâ
- 17 Cedd-i èülyâsı sensin cümle vü Aómediñ
Yine sensin øâdır-ı Fâùıma ey ümmü'l-hüdâ
- 18 Úıl Hâdî rûz-i maóşerde şefâeatle be-kâm
èÂşıúıñdır hem senin evlâdınıñ da bî-riyâ

Mefâèîlün Mefâèîlün Mefâèîlün Mefâèîlün

- 1 Rasûlüñ eføal-ı evlâdı Óaøret-i Zehrâ
Ki cümle ehl-i beytinden ederdi úadrini aèlâ
- 2 Úıyâm ederdi geldikde öperdi vech-i pâkinden
Ridâsın basù ederdi hem mekânında verirdi câ
- 3 Rasûl-i Kibriyâ da vardıaı dem beytinde anıñ
Úıyam edip öperdi eyler idi miâlini icrâ
- 4 Buyurdu bir gün ol server ki cüzdür Fâûıma
benden
Anı aàøâb eden aàøâb eder bilsin beni ôâ
- 5 Suâl etdi birisi Óaøret-i èÂyişeden bir gün
Nisâdan sevgili kimdir Rasûle söyle gel cânâ
- 6 Cevâb-ı pür-âavâba eylediler Òadîcedir dimââav
Dedi kim Fâûıma Bint-i Muóammeddir uóib aña
- (6b) 7 Cevâb aldı ricâliñ sevgilin deynî ãordu
Dedi zevc-i èAlîdir sevgilisi böyle bil bî-dâr
- 8 áazâdan èavdet edince Rasûl-i Kibriyâ ey yâr
Buyûtundan olurdu Bint-i Zehrâ Óaørete íóvâ
- 9 Ziyâret eyler idi duòter-i pâkizesin ol
Óasan ile Óüseyne hem görürdü cedd-i aèlâ
- 10 Buyurmuşdur Rasûlullâh úıyâmet olduúda

Nidâ eyler münâdiler sebile ùolar èarâa-i pehnâ

- 11 Buyurur ehl-i cümèa gün bümin nenkisi raés ile
Geçecek *Fâùıma Bint-i Muóammed* raèd u berú emsâ
- 12 Buyurunca rikâbında kenîzek gibi yetmiş biñ
Cinânıñ hûr-i èîni böyle gider Cennete Zehrâ
- 13 Óayâtında olundu òaber-i aèlâ ile tebşîr
Buyurdu baós-i èâlem ne mümkün cündedir ya revâ
- 14 Ne devletdir ki kevne bû-segâh mefòar-i èâlem
Daòi Helhel beytinden mallar feékül diye aña
- 15 Yazıcı-zâde yazmışdır *Muóammediyye* de vardır
İnanmazsan naðar et şunu gör ey
- 16 Evvelce muótaøır geldi mulki ki úabø-ı rûh ede
Buyurdu cân verirken var mı edeñ Óaøret-i Mevlâ
- 17 Dedi ki youú andan o vaút nedir almaàa geldim
Dedi git sen gözüm nûru veren alır anı baña
- 18 Úalıp òayretde èAzrâîl döndü geldi Allâha
Buyurdu baèz anıpdır úanı o rûó-i bî-hemtâ
- 19 Dedi vermedi rûóuñ óikâyet etdi felek
Dedi Mevlâ ki gerçek söylemişdir şübhe youú aâlâ
- 20 Karışmasın benimle Fâùımanıñ beynine hergîz
Onu ben úabø eder ruóâ her yanı ùurur arêâ

- 21 Muùahhar oldu cism-i pākî bir cins أمر بذلك
Nisâya òâã olan hiçbir dimâyi görmedi óattâ
- 22 سعدان التي برمقده muãarraódır bu söz böyle
Gelip Cibrîl bir gün Cânib-i Óáúdan edip enbâ
- 23 Dedi kim beyt-i maèmûrda melekler òâãıl oldular
Buyurdu cümlesiniñ maóøarında rabb-i bî-hemtâ
- 24 Nikâó etdim èAlîyi Fâùıma Bint-i Muóammedle
Olun şâhid biliñiz böyle etdi Rabbiñiz úatèâ
- 25 İşitdi bunları çünkü Rasûlullâh Cibrîlden
Buyurdu yâ bâœel ile nidâlar mescide ammâ
- 26 Ki gelsin cümle aãóâbım sözüm var işitsinler
äalâ et cümle gelsinler eğer pîr ü ger bernâ
- 27 Ayıtdı Bilâl aãóâba òaørır oldular cümle anlar
Raómet bâbları tutdu hem çırââ-ı mescidinâ
- (7a) 28 æipâs ü óamd ü şükür bî-nihâye úıldı Allâha
Dedi hem biliñir ki geldi Cibrîl eyledi îmâ
- 29 Melekler beyt-i maèmûra bugünde cemè olmuşlar
Nikâó olmuş èAlîye duóterim Fâùımatü'z-zehrâ
- 30 Nikâó etdim daòi ben emr-i óaúúa inúıyât ettim
Òudânıñ emr u hükmü bilmiş olun böyledir zîrâ

- 31 Nikâó emri tamâm oldu buyurdu server-i èâlem
 Úızım mihriñ ne olsun söyle gel ey duòter-i
 èinâ
- 32 Cevâbında buyurdu Fâùıma ey Vâlid-i Eróam
 Bilirsin youú dilimde mâl-ı dünyâ hem vemâ fîhâ
- 33 Şefâèat murâdım ümmetiñ èiâyânına Óaúdan
 Sened versin şefâèat etmeye hem Rabbi'l-aèlâ
- 34 Beyân etdi Rasûlullâh murâdıñ Cibrîle hem
 Getirdi bir sened Óaúdan murâdı üzre pek aèlâ
- 35 Kime oldu bu teşrîf ile èizzet Óaøret-i Óaúdan
 Diler rûz-şeb Câbir Raèiyallâh vâr aâlâ
- 36 Unutma ey keremkânım Murâdı hem şefâèatden
 Úuluñdur èâşîúıñdır âidúla olup Zehrâ

8

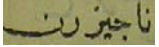
DER HAÚÚ-I ÓAØRET-İ İMÂM ÓASAN VE ÓÜSEYN

RAÈIYALLÂHU TEÈÂLÂ ÈANHUMÂ

Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilü

- 1 Ben gürûh-ı ehl-i èaşúa zâhid oldum imâm
 Oldu gül nâr-ı muóabbetle dil u çeşmim tamâm
- 2 Cândan àayri yanacaú bir yerim hiç úalmadı
 Cân evi şimdi úutuşdu yanmada her subó-mesâm
- 3 Ser çekip eflâka gidiñce èuluv kebîr olmada

- Úulúul olmuş söylemesi mümkün degildir vesselâm
- 4 Ôâhir oldu çünkü böyle âteş-i pür-sûzdûr
Geldiler imdâd için hep cümle aóbâba kirâm
- 5 İşte böyle yanmadır nâr-ı muóabbetle hüner
èAşúdan gâm-ı li'l-lâhdır èâlemde ber-vefú-ı
merâm
- 6 Mesned-i èaşú oldu lâyıú zâtıma şimdi benim
Şâh-ı èuşşâú olduğumda oldu meşhûr-ı enâm
- 7 Cûy-ı şîre tîşesin ilúâ ederdî Kûh-ken
Görmüş bulundu bu yolda ki şîr benim tamâm
- 8 Fârîâ olurdu cunûnundan daòî mecnûn-ı èaşú
èÂúıl olup sünnet-i taúvâya eylerdi óökkâm
- 9 Vîs ile Râmin ve bûlbûl hem daòî pervânenin
Zihinde anmaú ister imdi oldu beyhûde kelâm
- 10 Kevâer edince âıyt-ı şân u şöhetim oldum felek
Bendeveş yâ àuyûb úarşında etmişdi úıyâm
- 11 Nîm-nigâh ile baúıp bende òitâb etdim eyâ
Dedim kim nereden böyle perver-i nîl-fâm
- (7b) 12 Ey èaduvv-ı ehl-i dil ey düşmen-i nâzik-dilân
Zümreéi dâniş-verânı etmediñ mi hiç kelâm
- 13 Kanda varsa câhil u aómak daòî bed-ùînetân
Neşée-yâb olsun için âunmaúdasın mestine câm

- 14 Şimdi noldu ehl-i dil úapısına geldiñ mucîb
Tîz söyle úapansın aâl-ı maúâûd u nizâm
- 15 Dedi geldim ki murâdım intisâb oldu benim
Cân-ı dilden òıdmet edip kendimi úıllam saâlâm
- 16 İşidince bu kelâmı óayret el verdi baña
Dedim ey òaddini bilmez bî-edeb
- 17 Bilmiyorsun ben kimim öğrenmedin mi óayf óayf
Òıdmetim silkine benden istiyorsun kelâm
- 18 Bendesiyim ben Óasan ile Óüseyniñ ey felek
Merdum-i çeşm-i *Muóammed* verdiler anlara nâm
- 19 Cedleridir *Muâûafâ* vâlidleri oldu èAlî
Fâûıma mâderleridir istemezem àayrı kelâm
- 20 Geldi Cibrîl ikisiñ cennetle tebşîr eyledi
Úıldı Óaú tekrîm için dinde mesrûr u bekâm
- 21 Öper idi Óasanı ağzı-dudağından o şâh
Hem Óüseyni gerdânından böyle dediler fiòâm
- 22 Dest-i pâkin pây edip taómîl ederdi ôahrine
Böyle taùyîb eyler idi úurrateyniñ ol hemân
- 23 Nâúaye dek ceddine beñzerdi reésinden Óasan
Sürreden pâyıne dek oldu Óüseynin şibh-i tâm
- 24 Bu işâretten için aãóâb-ı èakl u maèrifet
İkisinden bir *Muóammed* oldu dediler tamâm

- 25 İbn-i eÖmerden rivâyet eylediler hem revât
Ki buyurmuşdur هماری جاننای ol hemân
- 27 Øam ederdi õâtına hem şem ederdi ey ò°âce
Bunları ùoyurmadiúça yemez idi hiç ùaèâm
- 28 Almışdı Óasanı ââûşuna bir gün èAlî
Görecek äıddîú-ı Ekber dedi aña yâ àulâm
- 29 Olmadıñ eşbeh èAlîye beñzerdiñ hep ceddine
Hem fedâk ebî ve ümmiyle söz buldu òitâm
- 30 Bu sözü yazdı cenâbı böylece târiòde
Günde bin rekèat namâz etdi Óüseyniñ nâm
- 31 Úuvvet-i úutsiyyesiyle mâşiyâ èazm ederek
Óaccınıñ taèdâdı olmuşdu yiğirmi beş tamâm
- 32 Râh-ı Óaúda şerbet-i câm-ı şehâdet nûş edip
Úutdular aèlâ-yı èilliyinde èâlî maúâm
- 33 Hem Óasan Óaoretleriniñ medfeni oldu Bakîe
Şeh Óüseyne Kerbelâdır ravøa-i cennet meââm
- (8a) 34 Sen ne õannetdiñ Óasan ile Óüseyni ey felek
Bendesine bunların hem bendelik etdiñ merâm
- 35 Sen gibi çarò-ı denîyi úulluàa úılmaz úabûl
Bende-i evlâd-ı Óaydâr canla olsañda râm
- 36 Taşra çıú ey bî-edeb ùurma óuøûrumda benim

Úınamışdır dîk-i úalbinde èaceb sevdâ-yı òâm

نکبي معکور وکج ت نوتفطر نصیبدر
منابمي امجسنا اشته بو قطعي بنام

کشت ابدجبوشورادايکداهم احدي
اونم بکم کبي بنده الدم استفهام

- 39 Saye-i âl-i *Muóammedde* kilk olmaz felek
Sayamam èankâyı buàøun bilsin buy-ı bu èavâm
- 40 Şu Murâd-ı derdmend ile yâ Rabb neşée-yâb
Bâde-i èaşú-ı *Muóammeddeñ* ãunup bir ùolu câm
- 41 Olsun envâè-i aãlâb ile muóib óaørete
Âline evlâdına hem ederiz biñ biñ selâm

9

**MERTEBE-İ ÓAØRET-İ İMÂM ÓÜSEYİN RAØİYALLÂHU
TEÈÂLÂ ÈANH**

Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilün

- 1 Ey gönül âmâde ol kim geldi mâh-ı àam-fezâ
Başla feryâda ki oldur derd-i èuşşâúa devâ
Ey felek lâyıú mıdır böyle niçün gördün revâ
İçdiler câm-ı şehâdet hânedânında âafâ
Cân fedâ olsun yolunda ey Óüseyn-i Kerbelâ
- 2 Cedd-i pâkinden óayâ úılmadı ol ôâlimler âh

Ey âaçı sünbül yañaàı gül yüzü şems ile mâh
 Mâtemiñ ütdu felek úan aàlayıp her äubh-kâm
 Úıydılar sen gibi sulûâna dirîâ ey âh vâh
 Cân fedâ olsun yolunda ey Óüseyn-i Kerbelâ

3 Vâriâ-i sırr-i òilâfet úıllmış ol Rabb-i Celîl
 Eylemiş icrâ-yı aókâm etmege anı vekîl
 Bu bedîhî sözlerime ister iseñ sen delîl
 Ceddiñ biri *Muóammed* biri İbrâhîm Òalîl
 Cân fedâ olsun yolunda ey Óüseyn-i Kerbelâ

4 Paralansın aùlas-ı zîbâ-yı óanûò bî-karâr
 İnmesin èâlemde bir daòî havâ vü rûzgâr
 Gelsin faâl-ı zemistân ve óarîf u nevbahâr
 Çün kim etdiñ şerbet-i cam-ı şahadet iòtiyâr
 Cân fedâ olsun yolunda ey Óüseyn-i Kerbelâ

(8b) 5 Vaúîèât-ı Kerbelâya nice òayrân olmayam
 Şemè-veş tâ äubó olunca nice giryân olmayam
 Deşt-i àamda ben niçin pür âh-ı nâlân olmayam
 Âh-ı sayâhınla âfâk-ı súzân olmayam
 Cân fedâ olsun yolunda ey Óüseyn-i Kerbelâ

6 Kim severse *Muãùafâ* evlâdını èizzet bulur
 Óaşr olur anlar ile óaúúa bu nice raómet bulur
 Sinesin çâk eyleyenler kevâer u cennet bulur
 Gel Murâda Şeh-i Óüseyne aèlâ devlet bulur
 Cân fedâ olsun yolunda ey Óüseyn-i Kerbelâ

**DİĞER MERÆİYE-İ ÓAØRET-İ İMÂM ÓÜSEYN
RAËİYALLÂHU TEÈÂLÂ ÈANH**

Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilün

- 1 Kerbelâda şâh-ı Óüseyniñ óâlin ehl-i beyt
Söyledi bir bir helâk olur işiden cism-i cân
- 2 Kesdiler nehr-i Fırâtı evvelâ bil başdan
Vermediler úaùre-i âu ol gün aña kâfir-dilân
- 3 Tîà u tîr ile óuøûrunda èAlîyy-i Ekberî
Pâre pâre etdiler aâladı aña ins ü cân
- 4 Kâfir eyler mi bu àadri ey *Muóammed* ümmeti
Söyle Allâhı seversen müşkül müdür úıl èayân
- 5 âu dedi úırılı ederdî cümle eùfâl-i Óüseyn
Hem harâretten o çouú ütmuşdu levn-i ezelden
- 6 Gönderip orduya eùfâlini ki saúî edeler
Vermediler bir içim âu raóm ede ol ôâlimân
- 7 Cümle úavmiñ oâéini olmuş iken Úavm-i Yehûd
İrtikâb ede bu ôulmü èaceb ol oâéinân
- 8 Hem ricâ etdi sebîliñ edeler de taòliyye
èÂzim-i şehri Medînede ola ol rûó-i revân
- 9 Ânıda red etdiler teklîf-i bièat etdiler
Zââa uysa nemi beğim èankâ-yı kâf bî-nişân

- 10 İştiââl etdi èaceb nâr-ı òarâb-ı bî-miââl
Cân fedâ etdi yolunda buâtân-ı biér-i civân
- 11 Hep Şehîd olup cinânıñ bââına èazm etdiler
Bûlbûl asâ oldular gûlzârda nâle-i kûnân
- 12 Çûnkü yek başına úaldı úurra-i èayn-i rasûl
Pes suvâr oldu atına súrdü meydâna hemân
- 13 Òaylî nuâó etdi bu bââ-ı ôâlim u òâinlere
Nuûk-ı pâkin dinlemezlerdi miââl-i Nûóiyân
- 14 Yaâdırıp bârân gibi oúlar o Őâhıñ ústüne
Yetmiş iki mevõîeatden zeóm-dâd eder oldu inân
- (9a) 15 èÂúıbet dürc-i dehân-ı pâkine oldu muâılb
Cûş edip deryâ gibi oldu feminden òûn-revân
- 16 On gün olmuşdu ki aâllâ içmedi bir úaùre âu
Keâret-i zaòmıle ten-i œaèfi düşürdü ol zamân
- 17 Etdiler reés-i Őerîfiñ cism-i pâkinden cüdâ
Üşdüler hep yanına cemè oldu òaylî kâfirân
- 18 Cümlesi erdi murâda sevindiler o gün
Hem verildi cümlesine derk-i esfelden mekân
- 19 You mu inââfıñ efendi úandedir bu meséele
Úurra-i èayn-i *Muóammed* böyle olsun müstehân
- 20 Yol maóalliñ göster Allâhı seversen ey ò°âce

Söylemem ben, diñlerem sen söyle sen eyle beyân

21 Cedd-i pâki ravøasından çúúmıř olsaydı o dem
Ne buyururdu bu óâle söyle âûfî bî-gümân

22 Aferin ümmetlerim âad aferin olsun size
Böyle mi derdi èaceb anlara ol faør-i cihân

23 Mülóaú olurduñ o bî-dîn òâin u ôâlimlere
Fehm olunur bu teãâóibden olaydıñ ol zamân

24 Bilmem ecdâdın mıdır anlar èaceb àayretdesin
áayretiyle anlarıñ óâlin hele oldu yamân

25 áayreti you mu *Muóammed Muãûafânıñ* sende hiç
Ebeveyni âlini dâeim edersin imtihân

26 Râfiøî dersen muóibb-i ehl-i beyte tûf sana
èîlmine hem èaúlına tûf ey èaduvv-i òânedân

27 Tavãıye etdi Rasûl-i Kibriyâ Úurêânla
Demedi mi èitremi de òoř ùutuñ ey ümmetân

28 Pek iyi ùutduú vesâyây-ı rasûli biz daòi
Kimini úatlı eyledik kimini de tesmîm-i cân

29 äoñra gelenler daòi etdi teãâhib anlara
Ehl-i beyti yâd edenlere dediler Râfiøân

30 řâfièî dedi èAlînin óubbî ise Raføî eger
Râfizînin evveliyim bilmiş olun ûâeinân

- 31 Çünkü beytinde bu maømûnu buyurdu Şâfiêi
Ben daði èayniyle böyle söylerim ey sûtötegân
- 32 Sevmek âl-i Aómedi farø olduàunda şübhe you
Sûre-i Şûrâda fi'l-úurbâya ⁶⁶ ol naôra-künân
- 33 Nâzil olunca bu âyet âordu aãóâb-ı rasûl
Kimdir âlinden meveddet farø olan eyle beyân
- 34 Pes buyurdu ki èAlîdir birisi hem Fâûıma
İkisi daði Óasan ile Óüseyn-i úurratân
- 35 Bunları sev ki seni sevsin Óudâ-yı lem-yezel
Düşmanına düşman ol ki olasın cennet-mekân
- (9b) 36 Laènet eyle gece gündüz úurma ol òâéinlere
Laènete lâyıú değil mi böyle úavm-i bââyân
- 37 Câm-ı èaşú-ı ehl-i beytle edip mest-i müdâm
Bende-i âl-i *Muóammed* úıl Murâdı her zamân
- 38 Faøl-ı luùfundan duèâmı eyle yâ Râb müstecâb
Óaşr edip âl-i *Muóammedle* beni úıl şâdmân

11

DER MEDÓ-İ ÓAØRET-İ MEVLÂNÂ ÚUDDİSE SİRRUHÛ

Fâeilâtün Fâeilâtün Fâeilâtün Fâeilün

- 1 Nâil-i feyø-i òudâdır Óaøret-i Mollâ-yı Rûm

---

⁶⁶ (Şura suresi 42/23)

Vââil-ı sırr-ı fenâdır Óaøret-i Mollâ-yı Rûm
 èÂrif-i óâl-i beúâdır Óaøret-i Mollâ-yı Rûm
 Nûr-i çeşm-i evliyâdır Óaøret-i Mollâ-yı Rûm
 Maùlaè-i nûr-i hüdâdır Óaøret-i Mollâ-yı Rûm

- 2 Keşf-i esrâr-ı haúîúatdır hemîşe èâdeti
 Bir velîye beñzemez hiç ùarz u ùavr u óâleti
 Úutdu dünya ile èuúbâyı anıñ bil devleti
 Ferş olunmuşdur cihâna hem de òân-ı nièmeti
 Ehl-ièaşúa muútedâdır Óaøret-i Mollâ-yı Rûm
- 3 Desem ey mâh-ı haúîúat bu òilâf olmaz baña
 Oldu şems-i dînden hem böyle bedr-i pür-øıyâ
 Úıldı dünya-yı münevver äaçdı nûr-ı bî-bahâ
 Ôulmet-i şeyden òalâs etdi hem oldu reh-nümâ
 Cümleye hep pîşvâdır Óaøret-i Mollâ-yı Rûm
- 4 Úalb-i pâkin úıldı Mevlâ menbaè-ı cümle èulûm
 Şöyle ki bende òayrân oldu hep ehl-i fuhûm
 Baú Kitâb-ı Meâneviye óafî olma ketûm
 Lâ nesellim diyemez cemèolsalar ehl-i rusûm
 Dendi Mevlânâ becâdır Óaøret-i Mollâ-yı Rûm
- 5 Nice biñ şâèir gelirse bir yere şaóbâz gibi
 Yaàdırırılarsa feãâóat cümlesi bârân gibi
 Mümkün olmaz miâlini ityân anıñ Kurân gibi
 Óırz u cân et äaúla úalbinde anı îmân gibi
 Maøhar-ı óusn-i edâdır Óaøret-i Mollâ-yı Rûm
- 6 Mâderinden cedd-i aèlâsı yedi faør-i cihân
 Oldu abâsı yününden ced aña siddîú-ı cân
 On ikinci ceddidir deyü bilen etdi beyân

(10a) İbn-i Edhâ veledi cedd-i vâlidî hem bî-kân
Böyle ecdâda sezâdır Óaøret-i Mollâ-yı Rûm

7 äulb-i pâkinden gelip ol Óaøret-i Sulûân Veled
Oldu feyø-i vâlidîyle maøhar-ı sırr-ı äamed
Ûoàdu andan nice äâlióler aña youdur èaded
Neslini úatè etmeyip tekâîr etmekde Eóad
Dâde-i faøl-ı öüdâdır Óaøret-i Mollâ-yı Rûm

8 Kaèbe oldu ehl-i èaşúa türbesi bil ey hümâm
Denmedi mi kaèbetü'l- èuşşâú bâşed in maúâm
Gelse èâşıú naúâ-ı óâliyle olur kârı tamâm
Ruó-ı feyøiyle eder zâirleri mest-i müdâm
Bâde-ı câm-ı hüdâdır Óaøret-i Mollâ-yı Rûm

9 Nâmı olmuşdu *Muóammed* hem Celâleddîn laúab
èîlmi için dediler Mollâ aña ehl-i edeb
Hem òilâfet oldu óünkâr ile taèbire sebeb
Óâhir u bâûında şehdir münkerâ çekme taèab
Pâdişâh-ı pür -vefâdır Óaøret-i Mollâ-yı Rûm

10 Ûıfl iken etdi tebennî Şeyò èAùuar benâm
Naôra-i feyøiyle anıñ cümleye oldu imâm
Almışdı vâlidinden de daòî haôôı tamâm
Şeyòî olmuşdu yine Bürhân ile Şemsî hemân
Lâyıú-ı medó u åenâdır Óaøret-i Mollâ-yı Rûm

11 Oldu kendüye òalîfe èâşıúânı bî-óisâb
Sadreddîndir birisi biri Óüsâm bi'l-mutâb
Ulu èÂrif ile Eflaki äalâh-ı pür savâb
Hem daòî Sulûân Veled vâlididen oldu feyø-yâb
Böyle şeyò-i bâ äafâdır Óaøret-i Mollâ-yı Rûm

- 12 Eylemişdir õâtını óaú maõhar-ı nûr-ı èaşú
 Úalb-i pâkidir anıñ hem maèden-i esrâr-ı èaşú
 Gösterir èuşşâúa miréat daòì dîdâr-ı èaşú
 Himmetiyle sâlikânı oldular bîdâr-ı èaşú
 Böyle dürr-i bî-bahâdır Óaøret-i Mollâ-yı Rûm
- 13 Nuúúa denmek sezâdır muèciz u siór-i óelâl
 Çekinir şükr gibi gelmez dimâàa hiç melâl
 İşte Dîvân-ı şerîfi youú degil mi böyle óâl
 Meânevîsi úâle âiàmaz râhıñ o başúa maúâl
 (10b) Maõhar-ı vaóy-i òüdâdır Óaøret-i Mollâ-yı
 Rûm
- 14 èïlm-i pâkinden anıñ èuşşâú ederler intifâè
 Lemèa-pâş oldu cihâna nesli etti iltimâè
 Óayr-ı câresi anıñ hem hankâh-ı pür şueâè
 Hiç úapanmazdı defter-i aemâli úıl cânâ semâè
 Nâil-i ecr u cezâdır Óaøret-i Mollâ-yı Rûm
- 15 Hem müfessir hem muóaddis hem de merd-i maènevî
 Dedi câmî bes bûd burhân-ı úadreş meânevî
 Baòş eder köhne dilâna dâéimâ luúfı nevî
 Óıdmetiyle faòr ederdi görse Şeyò-i áaznevî
 Úuúb-i arø ve hem semâdır Óaøret-i Mollâ-yı Rûm
- 16 Úutdu âaytı âlemi hem oldu èâlî menúabet
 Verdi şöhret cümle afâúa o şâh-ı mekremet
 Ehl-i èiâyâna eder Óaúdan ricâ-yı maàfired
 Kârıdır bî-çâreye eyler mededle meróamet
 äâóib-i cûd u seòâdır Óaøret-i Mollâ-yı Rûm

- 17 Gerçi mücrimdir efendim bu Murâd-ı nâ-murâd
 èÂşîú-ı efkendiñ olmuşdur seni eyler murâd
 Òıdmet eyler hem kitâbına bu abd-ı nâ-reşâd
 Oúudur hem şeró eder óaddince ey ãâóib-i sedâd
 Çünkü dendi bir èatâdır Óaøret-i Mollâ-yı Rûm
- 18 Meróamet eyle yetiş feryâda ey feryâd-res
 Senden isterdi meded àayra gönül etmez heves
 Söylemekde bu dil-i bî-çâre dâim her nefes
 Avn-i Mevlânâ baña dünyâda hem èuúbâda bes
 Derdime dermân-resâdır Óaøret-i Mollâ-yı Rûm

12

DER MEDÓ-İ ÓAØRET-İ ŞEYÒ ÈABDULÚÂDIR GEYLÂNÎ ÚUDDİSE SIRRUHÛ

Feèilâtün Feèilâtün Feèilâtün Feèilün

- 1 Evliyânıñ gülüdür Óaøret-i èAbdulúâdir
 Hem gülüñ bülbülüdür Óaøret-i èAbdulúâdir
- 2 Hem o söyler suðeni ehl-i diliñ aázından
 Her velîniñ dilidir Óaøret-i èAbdulúâdir
- 3 Cümle ehl-i ùarîúa yardım eder óaøret-i şeyò
 Her ùarîúiñ elidir Óaøret-i èAbdulúâdir
- 4 Hem İmâm Óasaniñ oldu onuncu veledi
 Óaøret-i faòr-i cihân neslidir Óaøret-i
 èAbdulúâdir

- (11a) 5 Bir muèammâdır añı óal edemez hiç dâná
Cümleniñ müşkülüdür Óaøret-i èAbdulúâdir
- 6 Baú fütûóâtına hem baðçesine úadrini bil
Çeşm u cânıñ dilidir Óaøret-i èAbdulúâdir
- 7 Óas u ôâr-ı àamı dilden götürür seyl âsâ
áamların hep selidir Óaøret-i èAbdulúâdir
- 8 Zâhidâ sende gelip bûyını istişmâm et
Gülşeniñ sünbülüdür Óaøret-i èAbdulúâdir
- 9 Yüz sürer ravçasına âubó u mesâ ins ü melek
Cümleniñ maémilidir Óaøret-i èAbdulúâdir
- 10 Cân u dilden gece gündüz bu Murâd-ı nâçâr
Çaairıp der kuludur Óaøret-i èAbdulúâdir

13

**DER MEDÓ-İ ÓAØRET-İ MUÓAMMED BAHÂÉÜDDÎN-İ ŞÂH-I
NAÚŞİBENDÎ**

Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilün

- 1 Şâh-ı aúûâb-ı cihândır Óaøret-i Şeh Naúşibend
Cümleye fermân-resândır Óaøret-i Şeh Naúşibend
- 2 Âoirinde geldi pîrânıñ egerçi şâh-ı dîn
Lík faòr-i evvelândır Óaøret-i Şeh Naúşibend

- 3 Youğur inkâr etmege münkiirlere aâlâ mecâl
Mihri-î çârum-î âsumândır Óaøret-î Şeh Naúşibend
- 4 Nâm-ı pâkidir Muóammed Naúşibend oldu laúâb
Vâriâ-î devr-î zamândır Óaøret-î Şeh Naúşibend
- 5 Olduàundan evliyânıñ şâhı şâh oldu èâlem
Böyle şâh-ı ins ü cândır Óaøret-î Şeh Naúşibend
- 6 Hem Bahâeddin dediler dinde úadrinden yaña
Muútedâ-yı sâlikândır Óaøret-î Şeh Naúşibend
- 7 Hem niyyeti eyledi bâbâ semâsı óaøreti
Böyle maúbûl-î şahândır Óaøret-î Şeh Naúşibend
- 8 Lafô-ı úaâr-ı ârifândır mevlidi hem medfeni
Bu cihetden nüktedândır Óaøret-î Şeh Naúşibend
- 9 Dâmen-î Seyyid Kelâlî úutdu cândan âidúla
Böyle bir şâh-ı kelândır Óaøret-î Şeh Naúşibend
- 10 äoñra Rúó-î èUcdivânîden de oldu feyø-yâb
Âb-ı rûy-ı Veysiyândır Óaøret-î Şeh Naúşibend
- 11 Hem òalîfe bî-şümâr oldu cenâbından anıñ
Rehnümâ-yı èâşıúândır Óaøret-î Şeh Naúşibend
- 12 Óaøret-î Ò°âce Muóammed Pârsâdır birisi
Böyle şeyò-î kâmilândır Óaøret-î Şeh Naúşibend
- 13 Hem èAlâúddîn ile Yaèúúb çaròıdır biri

Bunlarıñ önüne cândır Óaøret-i Şeh Naúşibend

- 14 Bâde-i câm-ı Öüdâyı âundu hep èâşıúlara
Sâúi-i mest-i şâdândır Óaøret-i Şeh Naúşibend
- (11b) 15 Gel Murâda dergâh-ı vâlâsına úıl intisâb
Şâh-ı şâhân-ı cihândır Óaøret-i Şeh Naúşibend
- 16 Kesme ümmidiñ dilâ cûd u èatâ-yı şâhıdır
Mültecâ-yı sâéilândır Óaøret-i Şeh Naúşibend

14

**DER MEDÓ-İ ÓAØRET-İ SEYYİD AÓMED RUFÂÈÎ EBU'L-
ÈÂLEMÎN**

Mefâèîlün Mefâèîlün Mefâèîlün Mefâèîlün

- 1 İmâm-ı cümle-i yârân Rufâèî Seyyid Aómeddir
Daòî şeyò-i şuyûò-ı cân Rufâèî Seyyid Aómeddir
- 2 Cenâb-ı Şeyò Geylânîniñ oldu òâli bil sende
Yine hem şeyò-i ins u cân Rufâèî Seyyid
Aómeddir
- 3 Mekkîdir anıñ õâtı Ebu'l-İlmeyn ile
Ki tekrâr ile úuúb olan Rufâèî Seyyid Aómeddir
- 4 Geçip dünyâ vu èuúbâdan tecellî istedi óaúdan
Mürîd-i Óazret-i Yezdân Rufâèî Seyyid Aómeddir
- 5 Rasûlüñ ravøa-i pâkine geldi ilticâ etdi

- Bu nuúú-ı áıdú ile gúyân Rufâèî Seyyid Aómeddir
- 6 O zât-ı dest-i yemîniñ ver şefim òattıñ ala
andan
- Ôuhûr etdikde de bu şân Rufâèî Seyyid Aómeddir
- 7 Ne devletdir ki olsun dest-bûs-ı mefòar-i êâlem
Bunuñla faòr eden herân Rufâèî Seyyid Aómeddir
- 8 Öpünce dest-i pâkî óâl geldi geçti kendinden
áariú-i baór-i bî-pâyân Rufâèî Seyyid Aómeddir
- 9 Bu óâl bü'l-èaceb óâlâ olur ôâhir ùariúatde
Bunu da eyleyen íósân Rufâèî Seyyid Aómeddir
- 10 Müseòòardır èauârib-i ejdahâ hem tîâ ile âteş
Bu óalle fáéiú-i aúrân Rufâèî Seyyid Aómeddir
- 11 Mürîdânı óadîdi eylemekde hem òamîr-âsâ
Enâsırîna şâyân Rufâèî Seyyid Aómeddir
- 12 Umar feyøiñ bu dünyâda şefâeat dâr-ı èukbâda
Murâdın derdine dermân Rufâèî Seyyid Aómeddir

15

**DER MEDÓ-İ ÓAØRET-İ SEYYİD AÓMEDÜ'L- BEDEVÎ
ÚUDDİSE SİRRAHU'L- ÚÂVÎ**

Feèilâtün Feèilâtün Feèilâtün Feèilün

- 1 Çaaırırım ben heme ân yâ Bedevî yâ Bedevî
Göñlüm olup nâle-künân yâ Bedevî yâ Bedevî

- 2 Bâde-i eâşúıñ ile olmadayım mest-i müdâm
äayóá eder her gece cân yâ Bedevî yâ Bedevî
- (12a) 3 Gel yetiş imdâdına sen úuùb-ı cihânsın
yine sen
Senden olur çâre hemân yâ Bedevî yâ Bedevî
- 4 İçmede âbını hem cümle cihân òalúı senin
Gerçi saña ùanúa mekân yâ Bedevî yâ Bedevî
- 5 Himmeti her yere de óâøır u nâôır bilesin
âidúla gel söyle amân yâ Bedevî yâ Bedevî
- 6 Maúlaè-ı esrâr-ı òudâ menbaè-ı envâr -ı òüdâ
Sensin eyâ şâh-ı cihân yâ Bedevî yâ Bedevî
- 7 Dört úuùbuñ berisidir nâmı da Aómeddir anıñ
Feyøine göñlüm nikrân yâ Bedevî yâ Bedevî
- 8 Nesl-i rasûl-i âeúaleyn oldu o şeh şübhe mi var
Ululuàuñ cümle ayân yâ Bedevî yâ Bedevî
- 9 Óîle vu telbîs ile nefsim esîr etdi beni
Óâli mi hâcet mi beyân yâ Bedevî yâ Bedevî
- 10 Sevmededir ez dil-cân bende-i efkende Murâd
Bendene raóm eyle amân yâ Bedevî yâ Bedevî

16

**DER MEDÓ-İ ŞEYÒ SAÈDEDDÎN CİBÂVÎ ÚUDDİSE
SİRRUHÛ**

Mefâèîlün Mefâèîlün Mefâèîlün Mefâèîlün

- 1 Velîler serveri de Şeyò Saèdeddîn Cibâvidir
Erenler rehberi de Şeyò Saèdeddîn Cibâvidir
- 2 èAcâyib-i vecd u óâle maôhar oldu Óazret-i
Óáúdan
Bu úavmiñ eôheri de Şeyò Saèdeddîn Cibâvidir
- (12b) 3 Nümâyan oldu envâr-ı óáuîúat sırr-ı
ôâtından
Ki nûruñ enveri de Şeyò Saèdeddîn Cibâvidir
- 4 Muóammed Muâüafâ nesli cibâya müntesib ôâtı
Şuyûouñ ezheri de Şeyò Saèdeddîn Cibâvidir
- 5 Óáuîúat baàçesinde bir èaceb naòl-i ilâhîdir
Yenen òurmâları da Şeyò Saèdeddîn Cibâvidir
- 6 Mücevherler bu ôâtın ôâtına nisbetle boncuúdur
Óáuîúat cevheri de Şeyò Saèdeddîn Cibâvidir
- 7 Úudûmuyla óaliyle nevbesi dâéim urulmaúda
Kerâmet maôharı da Şeyò Saèdeddîn Cibâvidir
- 8 Yedi terk oldu tâcı heft eflâke işâretidir

Óaúíúat òâveri de Şeyò Saèdeddîn Cibâvîdir

- 9 Bilâd-ı şarú u àarba munteşîr oldu tarîuí hem
Maèârif kişveri de Şeyò Saèdeddîn Cibâvîdir
- 10 Neler ùoàdu neler ùoàar anıñ òât-ı şerîfinden
Maèârif mâderi de Şeyò Saèdeddîn Cibâvîdir
- 11 Öülâl-ı feyø ile dil-teşnegânı etmede irvâ
Cinânıñ kevâeri de Şeyò Saèdeddîn Cibâvîdir
- 12 Yeri vardır Murâda baş üzre úonsa ol sulûân
Ulular efseri de Şeyò Saèdeddîn Cibâvîdir

17

**DER MEDÓ-İ ÓAØRET-İ ŞEYÒ ŞÂZELÎ ÚUDDİSE
SIRRUHÛ**

Mefèûlü Fâeilâtün Mefâèîlün Faèlün

- (13a) 1 Oldu Öüdânıñ úolu Şeyò èAlî Şâzelî
Úutb-ı cihân oldu hem cânlara cân dil-dalî
- 2 Seyyid-i Alî-neseb maôhar-ı envâr-ı rab
Künyesidir Bü'l-Óasan äanki èAlîdir èAlî
- 3 Lafô-ı mubârek ile eyledi taèbîr aña
Faòr-i cihân müşkülüñ sorduàu dem ol velî
- 4 äordu ki àaynûnetiñ maènası ne yâ Rasûl

- Úalb-i şerîfine hiç perde bulunmaz velî
- 5 Verdi suâline hem øaókle bir øoş cevâb
Perde-i àaflet deàil perde-i nûr-i celî
- 6 Menbaè-ı âb-ı ledün-i óıør gibi şübhesiz
Âb-ı óayâtı sunup etmede ióyâ dili
- 7 Gülşen-i èâlemde hem nâleleri øoş nevâ
Naâmesidir hep dersset-i baà-ı irem bülbüli
- 8 Bûy-ı cihânı ùutup verdi meşâme äafâ
Dense sezâ şânına ravøa-i cennet güli
- 9 Óizb-i Baór ile Naâr-i Óazb-i Kebîr ile Nûr
Cümlesi mensûb aña böyle dedi her celî
- 10 Şeyò Ebu'l-èAbbâs ile äâóib-i bürde daòì
Cümle merâyid-i dîndir hem de cezvelî belî
- 11 Feyøiñ umar dil-i seng dil saña üftâdedir
(13b) Oldu efendim seniñ èaşúıñ ile dil melî
- 12 Eyle Murâda meded cümleden evvel hele
Yoúdur efendim aña senden evvel sevgili

18

DER MEDÓ-İ ÓAØRET-İ ŞEYÒ ŞAÈBÂNÜ' L-ÓALVETÎ
ÚUDDİSE SIRRUHÛ

Mefèûlü Mefâèîlün Faèlün

- 1 èAceb úuùb-1 cihândır Şeyò Şaèbân
Murâda hem resândır Şeyò Şaèbân
- 2 Aña medfen olup Úasûamonu hem
O şehre daòî cândır Şeyò Şaèbân
- 3 Gürûh-1 evliyânıñ muútedâsı
O olup hem bî-gümândır Şeyò Şaèbân
- 4 Ederdi yevm-i èâşûrâyı ióyâ
Muóibb-i òânedândır Şeyò Şaèbân
- 5 Olup Şeyò Fuâdî hem òalîfe
Belî şeyò-i dilândır Şeyò Şaèbân
- 6 Maèârif dürrini âaçdı cihâna
èAceb şâh-1 nihândır Şeyò Şaèbân
- 7 Úarabaş Velî hem de Naâûóî
Dediler ulu hândır Şeyò Şaèbân
- 8 Şaúâyık Zeyl-i Nevèî-zâdede hem
Dedi úuùb-1 zamândır Şeyò Şaèbân
- 8 Mürîdân-1 hilkâtıñ idip cemè
Dediler nüktedândır Şeyò Şaèbân
- 9 Olur dil-mürdeler feyøinden ióyâ
äafâ baòş-i cinândır Şeyò Şaèbân
- 10 Veraèla ittiúâsı oldu meşhûr

Daði taúvâya cândır Şeyò Şaèbân

11 Òavâã u hem èavâma melcâ oldu
Øarîóíñ pür cinândır Şeyò Şaèbân

12 Şaşırđım vâde-i óayretde úaldım
Zamân âòir zamândır Şeyò Şaèbân

13 Murâd-ı derdmendi müsteòıl úıl
Fuyûøunñ sâyebandır Şeyò Şaèbân

14 Üariú-i Òalvetîde úuúubsun señ
Deriñ dârü'l-emândır Şeyò Şaèbân

15 Meded eyle kerem úıl himmet eyle
Ki óâlim pek yamândır Şeyò Şaèbân

19

(14a) DER MEDÓ-İ ÓAØRET-İ ŞEYÒ İBRÂHÎM BİN EDHEM
ÚUDDİSE SIRRAHU' L-EFÒAM

Mefâèîlün Mefâèîlün Mefâèîlün Mefâèîlün

1 Cemîè-i evliyânıñ şeyò u şâhı İbn Edhemdir
Óaúíúat burcunuñ hem mihr u mâhı İbn Edhemdir

2 Tecerrüd eyledi Allâh için tâcıyla taótından
Bu yolda bulmuş olan ulu câhı İbn Edhemdir

- 3 Terekketü'l-òalúa úaran beytini hengâm-ı
terkinde
Oúuyup devlet-i dünyâyı sâhî İbn Edhemdir
- 4 Ne mümkündür ki dil taúrîr ede hem de úalem
taórîr
Anıñ çekdiğini bilir ilâhî İbn Edhemdir
- 5 Miyân-ı evliyâda var mı miâli söyle ey eâşık
Verip taòtı alan âh ile vâhı İbn Edhemdir
- 6 Uyumazdı gece tâ subó olunca èandelîb-âsâ
Seóerlerde eden faryâd u âhı İbn Edhemdir
- 7 Sebû-yı úalb-i pâkine ùolunca şerbet-i èuşşâk
Olan hep mâsivadan cümle lâhî İbn Edhemdir
- 8 Muâaffâdur úulûb-i òalú-ı èâlem talèatinden hep
Òüdânıñ hem münevver äubó-gâhı İbn Edhemdir
- 9 Er iseñ sen de aña var bulursun elbet Allâhı
Òüdânıñ cümleye hem şâh-râhı İbn Edhemdir
- 10 Koàardı şîr-i âhuyu äiâındı óaøret-i şeyòe
Belî hep cümle cânıñ hem penâhı İbn Edhemdir
- (14b) 11 Bu defèa koàdu şîri Óaøret-i Allâh Arslânı
Ki Óaúúıñ yoluna her demde râhı İbn Edhemdir
- 12 Murâda úanmadı ol şâh-ı öi-şân âb-ı èirfâna
Óaúúuat baórine üftâde mâhi İbn Edhemdir

DER MEDÓ-İ ÓAØRET-İ PİR ÓÂCÎ BEKTÂŞ-İ VELÎ
 ÚUDDİSE SIRRAHÛ'L-ÈALÎ

Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilün

- 1 Nâmu üstünde velîdir Óâcî Bektâş-i Velî
 Naúşîbendiye gülüdür Óâcî Bektâş-i Velî
- 2 Şeyò-i olmuşdur anıñ Ó°âce Aómed Yesevî
 Ululuàu ezelîdir Óâcî Bektâş-i Velî
- 3 áucdivânî daò-i şeyò-i Yesevîdir bî-şek
 Naúşîbendiye úuludur Óâcî Bektâş-i Velî
- 4 Şimdi Naúşileri almaú yanına oldu delîl
 Ó°âcegânıñ da úuludur Óâcî Bektâş-i Velî
- 5 Úasru'l-óâdi òarâb eyledi bünyâdından
 Evliyânıñ da selidir Óâcî Bektâş-i Velî
- 6 Óâtı müsteàraú-ı deryâ-yı haúiuat idi hem
 Maôhar-ı sırr-ı èAlîdir Óâcî Bektâş-i Velî
- 7 Şarú u áarba yayılıp âayt-ı kerâmâti anıñ
 Böyle úadrîde celîdir Óâcî Bektâş-i Velî
- 8 Nice zâhidleri mest etdi o şeyò-i ekrem
 Böyle òamr-ı ezelîdir Óâcî Bektâş-i Velî
- (15a) 9 èArø eden óâcetini gördürür elbetde aña
 Cümleniñ úutan elidir Óâcî Bektâş-i Velî

- 10 Óacc-ı rûóânîyi kerrât ile etmişken o óât
Gitdi óacca emelîdir Óâcî Bektâş-i Velî
- 11 Münteşir oldu Murâda úóúusu dünyâya
Evliyânıñ da úoludur Óâcî Bektâş-i Velî
- 12 Gel úapısında turup maôhar-i iósân ola gör
Úaâr-ı cevriñ temelîdir Óâcî Bektâş-i Velî

21

DER MEDÓ-İ ÓAØRET-İ ŐEYÒ ÓÂCÎ BAYRÂM-İ VELÎ
ÚUDDİSE SIRRUHÛ

Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilün

- 1 Şübhesiz àavâ-ı cihândır Óâcî Bayrâm-ı Velî
Mürşide Őeyò-i zamândır Óâcî Bayrâm-ı Velî
- 2 Mevlid u medfeni hem Anúara Şehridir anıñ
Pîr-i Şîr-i zebândır Óâcî Bayrâm-ı Velî
- 3 Himmeti cümle belâyı ãavurur òirmen-veş
Dâfiè-i Şer u ziyândır Óâcî Bayrâm-ı Velî
- 4 Mürşid olmuşdı aña Őeyò Ebû Óâmid hem
Gördü hem nice birer kândır Óâcî Bayrâm-ı Velî
- 5 Biñ mürîdi var imiş cümlesi aòyâr-ı ebrâr
Böyle bir Őeyò-i kelândır Óâcî Bayrâm-ı Velî

- 6 Eşref Oâlu birisi birisi de Akşemsü'd-dîn
Bunları úuúb úılandır Óâcî Bayrâm-ı Velî
- (15b) 7 Birisi Yazıcı-zâde ki kitâbı meşhûr
Ana da mürşid-i cândır Óâcî Bayrâm-ı Velî
- 8 Úardeşi Aómed Bıcan Ömer Sekînî
İkisiñ óáuúa resândır Óâcî Bayrâm-ı Velî
- 9 Úutbu'l-aútâb desem bunda òilâfım yok
Kutb-ı aútâb-ı cihândır Óâcî Bayrâm-ı Velî
- 10 Aâniyâdan zer u sîm alır idi cebren hem
Bir èaceb râz-ı nihândır Óâcî Bayrâm-ı Velî
- 11 Bildiler èıydini Allah ile herkes dediler
Beli bayrâm-ı cihândır Óâcî Bayrâm-ı Velî
- 12 Bende oldu saña cândan bu Murâd-ı nâ-şâd
Luùfuna hem nikrândır Óâcî Bayrâm-ı Velî
- 13 İyilerden değilim lîk iyiyi severim
Óâlime baú ki yamândır Óâcî Bayrâm-ı Velî
- 14 Bayrâm etdir bana da dâr-ı fenâda luùf et
Kârımız hep Ramaøândır Óâcî Bayrâm-ı Velî

22

DER MEDÓ-İ ÓAØRET-İ ŞEYÒ èAZÎZ MAÓMÛD HÛDÂÉÎ
ÚUDDİSE SIRRAHU'L-èÂLÎ

Mefâêîlün Mefâêîlün Mefâêîlün Mefâêîlün

- 1 Üariú-i Celvetîniñ úuùb-ı õî-şânı Hüdâyîdir
Óaúíúat burcunuñ hem mihr-i tâbânı Hüdâyîdir
- 2 èAzîz Maómúddur ismi Hüdâ ile olup meşhûr
Bu yolda miâli youú Ebû Şeyò Ferdânî Hüdâyîdir
- (16a) 3 Daòì hem Seyyi-i èÂlî-neseb bir mürşid-i
kâmil
èAdîli youú cihânda pîr-i raómânî Hüdâyîdir
- 4 Sülûki hem ùariú-i haúúa Şeyò Üftâdeden düşdü
Bu yoluñ ulu şâhı gizli suluânı Hüdâyîdir
- 5 èUlûm-ı Bû Óanîfe şâzıyla sînesi memlû
Dahi bâùında èayn-ı èilm-i rabbânî Hüdâyîdir
- 6 Bilip úuùbetüñ hem de hucûm eylerdi her insân
Úapısı hem ziyâretgâh-ı şâhânı Hüdâyîdir
- 7 Òitâbet hem imâmet eyler idi kendisi biõõât
O gün hem vaèò eden àalúa o nûrânı Hüdâyîdir
- 8 Òitâme vaèòì erdikde oturup kürsî yanında
Eden hem õikre aââzı o subóânı Hüdâyîdir
- 9 Yaàardı feyø-i Bârî hem maürûş-i meclis-i õikre
O olup her ceõbeye maõhârı mürîdânı Hüdâyîdir
- 10 Úapıdan girdi bir gün õikr ederken nûr-veş bir
õât

Meğer ki Óıør imiş bilmiş olan anı Hüdâyîdir

11 Úıyâm etmek murâd edip diz üstüne gelince hem
Otur dedi oturdu úuùb-ı rabbânî Hüdâyîdir

12 Bu sırdandır ki bir nebõe diz üstüne gelirler
hep

èAcîb olan bu yolda óâl u hem şânı Hüdâyîdir

13 Daòi âââr-i èilminden maèârifler edip taórîr
(16b) Òilâf olmaz denirse şeyò-i èirfânı
Hüdâyîdir

14 İlâhiyyâtı şevk-engîz-i èuşşâú oldu ol õâtıñ
Ki zîrâ èaşú u şevúîñ aâlı ve hem kânı
Hüdâyîdir

15 Muóibbidir Murâd-ı derdmendi feyø-yâb eyler
Bu yolda cümleye hem feyø yârâ bânî Hüdâyîdir

16 Mülâzım ol úapısında eder luùf u keremler hem
Bu úula ittifâú oldu kerem-kânı Hüdâyîdir

23

**DER MEDÓ-İ ÓAØRET-İ ŞEYÒ SEYYİD AÓMEDÜ'L-BUÒÂRÎ
ÚUDDİSE SİRRU'L-BÂRÎ**

Mefâèîlün Mefâèîlün Mefâèîlün Mefâèîlün

1 Gürûh-ı òafiyyeniñ hep pîşvâsı Seyyid Aómeddir
Úariú-i Naúşibendî muútedâsı Seyyid Aómeddir

- 2 Buòârîden gelip şeyò Ìlâhîniñ ùutup destiñ
Olan râh-i òüdânîñ reh-nümâsı Seyyid Aómeddir
- 3 Rasûl-i kibriyânîñ nesl-i pâki Musùafa âlî
Meèânî âlemiñ hem semâsı Seyyid Aómeddir
- 4 Cenâb-ı Bâyezîd Òân-ı Velîniñ geldi èaârında
Sitanbul ehliniñde hep babası Seyyid Aómeddir
- 5 Yapıp üç hânúâ-ı Naúşibendî cümleden evvel
Olan dâéim ùariúine vefâsı Seyyid Aómeddir
- 6 Óakîm Çelebî olmuşdu òalîfe òaøret-i şeyòe
Aña da emr eden tekye binâsı Seyyid Aómeddir
- 7 Göreydiñ òaùúını derdiñ èimârın òaùîmidir bu
(17a) Müsellem şîve-i òaùla edâsı Seyyid
Aómeddir
- 8 Şaúâyıúda yazılmışdur èazîz eânâ-yı àaslinde
Tebesümle göz açdı derd devâsı Seyyid Aómeddir
- 9 Yine yazmış ki úabre vaøè olunca òod-be-òod
dönmüş
Daòi óüøâranîñ úible-nümâsı Seyyid Aómeddir
- 10 Úubûr-i evliyâda görmedim ben böyle úabri
Ki olan her velînin pârsâsı Seyyid Aómeddir
- 11 Denirse ravøa-i cennet sezâdır úabrine aniñ
Ki úabri zâéirâne cân øiyâsı Seyyid Aómeddir

- 12 Murâd-ı derdmendiñ iétikâdı böyledir dâim
Olan hoşnud kendinden öüdâsı Seyyid Aómeddir

24

DER MEDÓ-İ ÓAØRET-İ ŞEYÒ-İ EKBER MUÓYIDDÎN ÈARABÎ ÚUDDİSE SİRRUHÛ

Mefâèîlün Mefâèîlün Mefâèîlün Mefâèîlün

- 1 Cemîè-i evliyâya úuüb-ı aèôâmdir Şeyò-i
Ekberdir
Gürûh-ı ehl-i èaşúa àavs-ı efòam Şeyò-i
Ekberdir
- 2 Mubârek nâmıdır dünyâda anın Şeyò Muóyiddîn
Eden õâtıyla ióyâ dîni de hem Şeyò-i Ekberdir
- 3 Şuyûò-ı kâmiliniñ olduauçün Şeyò-i Ekberdir
Dediler ittifâú edip muèaôôam Şeyò-i Ekberdir
- 4 Daòì aòyâr-ı ümmet ittifâú etdi bu úavl üzre
Velâyet ôâtemi şeyò-i mükerrem Şeyò-i Ekberdir
- 5 Anıñ úalb-i şerîfi mecmeè'ul-bahreyn olmuşdur
Bu yüzden èasrınıñ Óıorı o aèlem-i Şeyò-i
Ekberdir
- 6 İki yüz cilde bâlià oldu teélîfi budur meşhûr
Ki zîrâ Cânib-i Óaúdan muallem Şeyò-i Ekberdir
- 7 Yazıp tefsîr Úuréân-ı Kerîme evvelâ başdan
Fuâûs u hem futûóât-ı müselleme Şeyò-i Ekberdir

- 8 Olup úalb-i şerîfi mühbiù-i ilham-ı rabbânî
Daòi her sırra da maôhar-ı demâdem Şeyò-i
Ekberdir
- 9 Òüdânıñ cümle-i esrârına hem vâuíf olmuşdur
Ki zîrâ Vaóyî Óaúúa úalb-i mülhem Şeyò-i
Ekberdir
- (17b) 10 Hünerdir genc-i ôâtını çıúarmaú arø-ı
cisminden
èAceb gencîne-i zerrîn muùalsam Şeyò-i Ekberdir
- 11 Cihânıñ úuùbudur hem mâlikidir ol şeh-i surûr
èArab şeyò-i daòi şeyò-i èacem hem Şeyò-i
Ekberdir
- 12 Sevenler nâéil oldu devlet-i dâreyne bî-şübhe
Ki nezd-i Óaúuda hem úadri mücessem Şeyò-i
Ekberdir
- 13 Murâd ile dayanmaú èacz u zaèfinden saña her
dem
Bilir ki muètemed hem şeyò-i muókem Şeyò-i
Ekberdir

25

**DER MEDÓ-İ ÓAØRET-İ SULÛÂNU' L-ÈÂŞIÚIN YÛNUS
EMRE ÚUDDİSE SİRRUHÛ**

Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilün

- 1 Ehl-i eâşûın gülüdür Óaøret-i eÂşûú Yûnus
Bâà-ı haú bûlbûlûdür Óaøret-i eÂşûú Yûnus
- 2 Mest-i lâ-yaèúıı eder dükeline nuúúu anıñ
Belî Óaúúın malıdır Óaøret-i eÂşûú Yûnus
- 3 Baór-i vaódetde àarîú-ı aóadiyyet oldu
Yem-i vaódet selidir Óaøret-i eÂşûú Yûnus
- 4 Úutdu hep râyióâsı bâà-ı cihânı o gülün
eÂşûúânıñ falıdır Óaøret-i eÂşûú Yûnus
- 5 Dediler üç biñ ilâhisi anıñ vardır hem
Úıylleri hep dilidir Óaøret-i eÂşûú Yûnus
- 6 Biñini gökde melekler biñiñ insân óur
Böyle Óaúúın úuludur Óaøret-i eÂşûú Yûnus
- 7 Biñini úuşlar óur âubó u mesâ öikr ederek
Herkesi sevgilidir Óaøret-i eÂşûú Yûnus
- 8 Nâm-ı eâşûúıla müleúúab daòı dervişle hem
Bâğ-ı eâşûú sünbûlûdür Óaøret-i eÂşûú Yûnus
- 9 eÂşûúân cümle-i aèøâ gibidir bî şübhe
Cümle èuøvuñ dilidir Óaøret-i eÂşûú Yûnus
- 10 Yardım ister ki bilir böyle Murâd-ı nâ-şâd
eÂşûúânıñ elidir Óaøret-i eÂşûú Yûnus

DER MEDÓ-İ ÓAØRET-İ SULÛÂNU' L-ÈÂRİFÎN EŞREF-
ZÂDE RÛMÎ ÚUDDİSE SİRRUHÛ

Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilün

- 1 Bülbül-i gülzâr-ı cennet Şeyò Eşref-zâdedir
Sünbül-i bââ-ı óaúíúat Şeyò Eşref-zâdedir
ääóib-i luùf u fütüvvet Şeyò Eşref-zâdedir
Maèden-i cûd-i semâóat Şeyò Eşref-zâdedir
İns ü cinne maóø- ı nièmet Şeyò Eşref-zâdedir
- 2 Oldu deryâ-yı dili hem menba-ıè âb-ı èulûm
Ser-fürû etdi aña hep zümre-i ehl-i rusûm
Ehl-i èilmiñ olmadı yanında cehlile melûm
Âsumân-ı èalemede parladı mânend-i nucûm
(18a) èÂlem-i èilm-i şerîèat Şeyò Eşref-zâdedir
- 3 èİlm-i bâûında daòı hem cümleye oldu imâm
Evliyânıñ ser-firâzıdır daòı úuùb-ı hümâm
Oldu úuùbuyyet ile maèrûf ol şeh-i èâlî-maúâm
Hem kerâmetle velâyetle odur meşhûr-i âm
Maøhar-ı sırr-ı hüviyyet Şeyò Eşref-zâdedir
- 4 Mürşid olmuşdu o õâta Óâcı Bayrâm-ı Velî
Bundan evvel hem Emîr Sulûândan almış eli
Sultân èAbdulkâdirede buldu rûhânî yolu
Dendi Mevlânâ gibi bu õâta Rûmî belî
èÂrif-i esrâr-ı vaódet Şeyò Eşref-zâdedir
- 5 Mümkün olmaz türbesiniñ heybetiñ etmek beyân
Şehr-i İõniúıñ yanında miââl-i arslân
Úapılmış envârı şehri göz görür bunu èayân

Bende gördüm zâhidâ bu óâli bî-rayb u gümân
Vâãl-1 kenz-i óaúúat Şeyò Eşref-zâdedir

6 Var ilâhiyyâtı sûzişli yakar èuşşâuí hep
Bir èaceb óâlet tecellî eylemişdir aña Rab
Dâéim u bâúî benim dedigine etme èaceb
Óaúúıdır bu söz anıñ ùaèn edip olma bî-edeb
Ser-firâz-1 ehl-i sünnet Şeyò Eşref-zâdedir

7 Baú müzekki-i nufûsuna ne söyler ol èazîz
Ôâhir olur zühdü hem taúvâsı saña tîz tîz
Ehl-i haúúı mülhid-i bî-dinden eyle temiz
Úutb-1 aúùâb-1 òüdâdır böyle bil etme sitîz
Hem àarîú-1 baór-i óayret Şeyò Eşref-zâdedir

8 èAúla âlâmaz vehme gelmez böyle bir şeyò-i
ãavâb

Şânına dense sezâdır innehû şeyéin èicâb
Yazsam evsâf u óikâyetiñ olur biñ biñ kitâb
Hem kerâmeti de anıñ bî-şümâr u bî-óisâb
Böyle ôât-1 pür-saèâdet Şeyò Eşref-zâdedir

9 Seyyid-i èÂlî-nesebdir hem o ôât-1 bî-riyâ
èÂrif-i sırr-1 fenâdır vâãl-1 sırr-1 beúâ
Vâriâi oldu Óabîb-i Kibriyânın ey fenâ
Oldu yine hem èAlîniñ sırrına maórem şahâ

(18b) Bu cihetden kenz-i óikmet Şeyò Eşref-
zâdedir

10 Meyyit âsâ türbe-i pâkine gelmişdi Murâd
Nûş edip biér-i şifâdan buldu sıóóat oldu şâd
Senden ister dil yine ey ãâhib-i ruşd u reşâd

Edesin irşâd hem de gösterip râh-ı sedâd
Dediler ââhib-i óidâyet Şeyò Eşref-zâdedir

27

**DER MEDÓ-İ ÓAØRET-İ SÜNÖÜL SINÂN ÚDDİSE
SİRRU' L-MENNÂN**

Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilün

- 1 Úuüb-ı vaút olmuş idi èasrında hem Sünbül Sinân
Şübhe youdur böyle olduàunda hem sen de inan
- 2 Mürşidi olmuş idi Şeyò Cemâl-i Óalvetî
Terbiyet⁶⁷ bulmuşdu andan oldu hem Úuüb-ı Zamân
- 3 Óâneúâh-ı Muâüafâ Paşa maúarr oldu aña
Ol hümâ-yı devlete bir müddet oldu âşiyân
- 4 Medfen oldu Óâneúâhıñ sâhası cismine hem
Oldu ol cây-ı âafâda õatı hem Cennet mekân
- 5 Bende-i Âl-i èAbâ olduàuna oldu delîl
Baş ucunda yatarlar òânedândan duòterân
- 6 Bir delîlim de budur èaşr-ı Muóarremde anıñ
Câmièinde cemè olup mâtem ederler èâşıúân
- 7 Bulduàundan sünbülístân-ı maèârifden nümâ
Nâmı oldu cümleniñ èindinde Sünbül bî-gümân

⁶⁷ Bu kelime Divanda basım yanlışı olarak “tertîb” şeklinde yazılıdır.

- 8 Müctehid oldu Üariú-i Òalvetîde şübhesiz
Bir úol oldu ictihâdı óaú budur ey sâlikân
- (19a) 9 Evliyâ geldi kolundan bî-nihâye bî-èaded
Birisidir Merkez-i Âlem daði Úuúb-âsmân
- 10 Şeyò Yaèkûb oldu hem èaşú u muóabbet maèdeni
Üuydu buy-ı Yûsufu âh etdi rûzân u şebân
- 11 Hem Kerâmü'd-dîn Efendiyle èAlâéü'd-dîn daði
Feyø-yâb oldular andan ikisi de nüktedân
- 12 Hem èAlâéü'd-dîn Efendiden görüp seyr u sülûk
áoñra Maànisayı etdi kendüye cây u mekân
- 13 Naúd-ı èilm-i bâùın ile úalbi oldu mâlemâl
Şeyò Kenzîye sezâdır dense genc-i şâyegân
- 14 Daði Nûru'd-dîn Efendi nûr äaçdı èâleme
Baèøılar dedi Úuúbudur ol şeh-i âlî-nişân
- 15 Oàlu Úuúbu'd-dîn Efendi câ-nişîn oldu aña
İsminiñ oldu müsemâsına taúbîú -i èiyân
- 16 Bir gürûhu gitdiler Fındıúlıya úoz úırdılar
Óaøret-i Óâfıò ile şeyòî Nebîh-i ins u cân
- 17 Şemè âsâ cümlesiñ cemè eylemiş eürâfına
Üşdüler pervâne-veş başına òaylı èâşıúân
- 18 Böyle rûó-efzâ maúâmı görmedim dünyâda ben
Olsa Cennetde beyân eylerdi cümle vâèizân

- 19 Ravøa-i èirfân der isem bu òilâf olmaz baña
(19b) İşte Sünbül türbelerde oldular gül-
destegân
- 20 Serv-i mevzûnlar ile ùolmuş feøâsı türbeniñ
äalınırlar nâz ile mânend-i ò°ûbân-ı cihân
- 21 Çeşmelerle ravøanıñ äaón u miyânı ùopùolu
Bir ùaraftan da aúar enhâr-veş şâdırvân
- 22 Beñzemez mi Beyt-i Maèmûra o câmiè gel de baú
Óâffîniñ sırrına maøhar deàil mi òâkirân
- 23 Böyle vaãf etmez idi òât-ı şerîfini Murâd
Sünbül-i ò°ûbân gibi èaúlı perîşândır inan
- 24 Sünbülistân-ı maèârifden nasîbiñ ver aña
èAúl u fikriñ cemè edip olsun miââl-ı kâmilân

28

**DER MEDÓ-İ ÓAØRET-İ ŞEYÒ EBU'L-VEFÂ ÚUDDİSE
SİRRUHÛ**

Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilün

- 1 èĂşıúânın da vefâdârı idi Şeyò Vefâ
Varını râh-ı òüdâda bütün etdi ifnâ

- 2 Türbesi yanmadı eürâfını aldı âteş
Âteş-i eâşú ile yanmışdı olup maóv-ı fenâ
- 3 Müctehid rütbesine varmış idi eilmi ile
Böylece etdi şehâdet hele baèzı eulemâ
- 4 eilm-i bâúında daòì böylecedir şübhem youú
Çeşme-i âb-ı ledün olmadı mı Óıør-âsâ
- 5 Cefr u zíc eilm-i vefú hem daòì cerr-i eâúâl
Bunları daòì bilir idi o òúb u raenâ
- 6 Zühd u taúvâsı müsellem daòì şeyò-i aèòam
Her kerâmâti anıñ bilmiş oluñ lâ yuoââ
- 7 Hem òitâbetle imâmet eder idi biöòât
Bunu taúlîd edip soñra Hüdâyi-i hüdâ
- 8 Hem Ebu'l-Fetó ziyâretten için istiöân
Eylemiş idi velî ruöâatı olmazdı aña
- 9 Bâyezîd Öân-ı Velî de taleb-i ruöâat edip
Aña da vermedi iöni ki gele yanına tâ
- (20a) 10 Allâh Allâh ne eaceb şeyò-i eazîmü'ş-
şândır
Evliyâ böyle olur youú youú diyecek hiç cânâ
- 11 Teşne olduúca ziyâret için ol şâh-ı eazîz
Etmedi âb-ı viââliyle anı şeyò irvâ
- 12 İrtiöâl ettiği dem dâr-ı beúâya geldi

- Gördü tâbûta úoymuşlar o èazîzi ammâ
- 13 Pes buyurdu ki açın rûyına óasret oldum
Göreyim vech-i şerîfini bu õâtıñ zîrâ
- 14 Dediler şimdi kefenlendi açılmaú olmaz
Var kerâhat bu fielde biliniz sizde şehâ
- 15 Gördü kim açmayacaú zümre-i dervîşânı
Kendisi açdı kapaâı kefeni hem yârâ
- 16 Yüzüne baúdı biraz òaylî tefekkür etdi
Sonra setr etdi eliyle ederek òaylî bükâ
- 17 Naúlimiz gibi Şaúâyıúda muâarraódır bu
Lîk baèı áikadan böyle işitdim ammâ
- 18 İki elini yüzüne úomuş ol şeyò-i güzîn
Görmemiş vechini bu defèa da Sulûân óâlâ
- 19 Lâyıú oldu denilir ise aña şeyò-i şuyûò
Úaddesallahu deyü rûóuna çou eyle duèâ
- 20 Hem şaúâyıúda musarraó daòı meşhûr-i enâm
Bâyezîd Óân-ı Velî áıdú ile hem etdi ricâ
- 21 Óazret-i şeyòı èazîz eyleye èaúud-i duòter
Ki teberrük âayarız èaúudini bizler zîrâ
- 22 Buyur sîm diremle daòı on biñ altun
Göndirip Óazret-i Şeyòe bunu etdi ihdâ

- 23 Vâúif olup o şehiñ kâmina hem şeyò dedi
Ben teberrük olunacaú deàilim merd-i òüdâ
- 24 İşte merd-i müteşerriè müteverriè úo cûy
Ki teberrük olunur òâtı anıñ èaúde sezâ
- 25 Bu hediye aña gitsin ve bu èaúdi de o etsin
Diyerek cümlesini eyledi ircâèa revâ
- 26 Evliyâ teðkiresi yazmadı hiç böyle velî
Kim eder bunu meğer ki püser-i Edhem ola
- 27 Tekyesinde oturur idi gelip bir òatûn
Dedi gitmiş idi oàlum ki ede cenk u àaøâ
- 28 áâziler geldi suâl eyledi oàlum úanda
Dediler oldu esîr u yed-i küffâra sezâ
- 29 Meded et âeyyib u bî-çâre vü bî-kes úaldım
èÂdetin oldu mürüvvetle kerem cûd u èaùâ
- 30 Himmet et ki gele oàlum beni mesrûr eyle
Òâk-i pâyinden eder dil bunu her dem de ricâ
- (20b) 31 Diñledi mâderiniñ nuúunu ol şeyò-i èazîz
Dedi versin saña óaú ecr ile hem òayr-ı cezâ
- 32 Evine git gelir oàlun daòì inşâéallâh
Úalbine verme keder etme ãaúın vâveylâ

- 33 Geldi òatun evine ol gece geçdi gitdi
 äubó olup ùoğdu güneş oldu èaceb bir ferdâ
- 34 Daúúa-i bâb oldu dedi kimdir o bildir kendiñ
 Oàlunum aç úapıyı sen diyerek geldi äadâ
- 35 Gûş edince sesini añladı sürèat ederek
 Úapıyı açdı görüp oàlunu úoçdu ammâ
- 36 Oàlu daòì ãarılıp mâderine óasretle
 İkisi âh ederek eylediler òaylî bükâ
- 37 Mâderi dedi ki işitdim ki esîr olmuşsuñ
 Düñki gün Şeyò Vefâya gidip etdim inbâ
- 38 Söyledim óâlimi ben diñledi ol şeyò-i kerîm
 Cân kulaâıyla kelâmım eder oldu ıâââ
- 39 Dedi Allâh kerîmdir esef etme ãabr et
 Gönderir oàlunu ol hâline vâúıf Mevlâ
- 40 Sen meğer yolda imişsiñ anı keşf etmiş èazîz
 Bu cihetden gelir oàluñ deyü etmiş îmâ
- 41 Gûş edince bu sözü mâder-i pür-şefúatden
 Dedi kim yolda degildim èaceb iş oldu baña
- 42 Bir èaceb óâl vuúûè buldu inanmaz işiden
 Dâr-ı óarbde idi oàlun daòì dün äubó u mesâ
- 43 Bizi bir kâfire vermişler idi òıdmet için

Daèvet etdi bu gece cinsini ikrâm tâ

44 Gecede yenmek için iùèame tertîb etdi
Hem kebâb etdi sipâriş bize de dedi ki hâ

45 Âteş îúâd eyleyip şişde kebâbı pişirin
İmtiââl eyledik emrine verip cânla rıøâ

46 Hem kebâbı pişirip şöyle úoduú ki ãovıya
Bir kedi geldi úapdı revân oldu yola

47 Şiş büyük kedi küçük baña da òayret geldi
Pest divâr dibine düşdüm ki şişi ede rehâ

48 Yüklenip hirre kebâbı getirdi cândan
Kedi şiş ile úaçardı ben olup peyrev aña

49 Hem yoruldum yürüyüp gitmeğe yoúdu úudret
Gûyiyâ olmuş idim òulmet-i şeyde bî-pâ

50 Úudretim úalmadı reftâra oturdum o zamân
ãubh olup gördü gözüm işte ki Óaydar Pâşâ

51 Üsküdâra gelip andan daòî hem iskeleye
Úayıâa râkib olup òâneme geldim óâlâ

(21a) 52 İşte gelmekliğim ãûreti oldu böyle
Bilmedim yaúaôa mıdır yoösa èaceb bir rüéyâ

53 Diñledi mâderi çünkü bu sözü oâlundan

- Dedi kim himmet ile ùayyi-i mekân oldu saña
- 54 Yerleri derdi èaceb himmet-i şeyò-i aèòâm
Bu kerâmet anıñdır buña yoúdur èacabâ
- 55 Dedi oálu gidelim şeyòîñ ayaàîñ öpelim
Geldiler yanına girdiler oálu ile ana
- 56 Gördü şeyòîñ oúasında oturur ol kedi
Úıbleye úarşı murâúıb gibi ùurmuş gúyâ
- 57 Pây-búsi unutup dedi ki ey mâder-i men
O kedi bu kedidir ki şişi úapdı úauèâ
- 58 Ben yemîn ederim Allâha budur ol kedi hem
Úapdı büryânımızı şimdi murâúıb ammâ
- 59 Bu sözü çünkü işitdi daòî ol şeyò-i laúîf
Gülerek dedi ki úapdı ise de yemedi yâ
- 60 Aç ùolabı ùuruyor işte kebabiñ gel al
èÂfiyetlerle yiyip eyleme beââ-i şekvâ
- 61 Çünkü gördü bu kerâmâtını şeyòîñ o esîr
Dedi kim mâderine ey baña sevgili anâ
- 62 Kevne şâhenşeh olup mâlik-i dehr olmaúdan
Úul olup úalma úapısında bu õâtıñ ahrâ
- 63 Baña cânile iõin ver úapısında olayım
Õıdmetiñ eyleyem àayrî gerekmez dünyâ

- 64 Mâderi dedi ki sen úul daði ben câriyesi
Olalım ikimize hem de budur işte revâ
- 65 Çünkü iðlââların gördü o úuúb-ı aèðam
İkisiñ daði úabûl ile edip bî-hemtâ
- 66 Rıólet etdikde anı pîşgeh-i miórâba
Defn edip óaøret-i şeyò eyledi úadriñ aèlâ
- 67 Yazılıp seng-i mezârına anıñ böylece hem
Merúadîdir bu esîriñ deyü etmiş inbâ
- 68 Görmemiş cism-i felek miâlini böyle şeyðiñ
Mesken olsun aña cennetde maúâm-ı èulyâ
- 69 Sırrı taúdîs olunsun daði Óaúdan her bâr
Hem tecellî-i cemâl eyleye Allâh aña
- 70 Pek sever göñlüm efendim seni teøkâr eyler
Vuâlat-ı feyøiñ için her dem eder baãù-ı ricâ
- 71 Hem şefâèatle bekâm eyle daði èuúbâda
Olmayam sâye-i luùfunda seniñ ben rüsvâ
- 72 Ber-murâd eyle Murâdı bir esîriñ de budur
Nefs-i bî-dîniñ elinden de beni eyle rehâ

Mefâeîlün Mefâeîlün Mefâeîlün Mefâeîlün

- 1 Rasûl-i Kibriyânîñ sevgilisi hem èalemdârı
Dediler ittifâú üzre edip Ebû Eyyûb Enâârî
- 2 Mubârek ismi Ôâlid vâlidiniñ Zeyd idi hem de
Rivâyet eyledi òayli eóâdiâ ile aòbârı
- 3 Medîne mevlid olmuşdu o õâtıñ cism-i pâkine
Dediler bu cihetden Ôâlid Bin Zeyd Enâârî
- 4 Muàahhar cisminiñ hem medfenidir Belde-i Eyyûb
Ki zîrâ úaplamışdır ol mekânı feyø u envârı
- 5 Òüdâ kaùeetmemiş nesliñ biñ iki yüz sene óâlâ
Daòi altmış iki olmuş var evlâdıyla âsârı
- 6 Misâfir olmuş idi hânesinde vaút-i hicretde
Cihân faòri üç ay miúdarı sen dinle bu esrârı
- 7 Dediler yâ Râsulullâh bizi teşrîf úıl luùfet
Buyurdu kim gitmekliğim değıldir bende muòtarı
- 8 Bilüñiz ki zimâm-ı nâúımı çekmekdedir Cibrîl
Îrâdem yoú elimde diyerek eyledi eşeârı
- 9 Cenâb-ı Ôâlidiñ beytine çekdi nâúeyi Cibrîl
Dedi nâzil olañ bunda buyurdu Óaøret-i Bârî
- 10 Saèâdetle nuzûl etdi Rasûl-i Kibriyâ anda

Erişdi Ôâlidiñ èarşa seriyle tâc u destârı

(22a) 11 Müyesser oldu fetói Belde-i
 Úosùanùıniyyeniñ

Dedi Sulùân Muóammed Şeyòi Şemsü'd-dîne esrârı

12 Müverriòler beyân etmiş ki úabr-i Óaøret-i
 Ôâlid

Karîb Úalèadadır etmemiş bir kimse inkârı

13 Teveccüh eyle óaøreti luùfuñla taèyîn et
 Ola zâéirleriñ ervâóı pâk ve hem de pervârı

14 Meââb olup şefâeat istesinler ruó-i pâkinden
 Seniñ de èâdetindir eylemek bu ümmete yârı

15 Úabûl etdi sözünü şeyò şâhıñ vardılar anda
 Buyurdu işte úabri bundadır hem etdi tekrârı

16 Dedi hem ruó-i pâki tehniye etdi àazâmızla
 Teşekkür eyle tahsîn u duèâda etdi ikâârı

17 Çınâr dalından iki dal nişân etdiler ol yerde
 Değiştirdi birini emr-i şâhiyle silaódârı

18 Daòi iòfâ edip hem òâtemini Óaøret-i Sulùân
 Görünce dedi bunda dikmemiş idik bu çınarı

19 Buraya dikmiş idik sen de mihriñle nişân etdiñ
 Al imdi mihrîni destîne sen de ey keremkârı

- 20 Óicâbından èaraú-rîz oldu Sulûân àayrete vardı
Dedi cürmüm baâişla söyleme luùf et bu güftârı
- 21 Tebessüm eyledi hem de buyurdu bu zemîni siz
(22b) Üç arşın óafr ediniz ôâhir olur úabriñ
ââârı
- 22 Çıúar ãanduúası úaşdan yazılmış òauù-ı kûfiyle
Budur úabr-i Cenâb-ı Òalid Bin Zeyd Enãârî
- 23 Bu nuúúu gûş edip Sulûân Muóammed emr edip
óafre
Üç arşın úazdı emriyle o câyı kendi miêmârı
- 24 Buyurduàu gibi şeyòîñ o óâletler ôuhûr etdi
Görünce aâladı Sulûân dedi ey aòret yârı
- 25 Surûrum úalèayı fetó etdigime olmadı aâlâ
Aña mesrûrdur úalbim seni verdi baña Bârî
- 26 Buyurdu türbe inşâsını úabriñ üstüne Sulûân
Daòi bir câmiè-i raenâ èimâret buldu óünkârı
- 27 Daòi hem on sekiz óücre binâ etdi yine Sulûân
Anı zâviye etdi hem èazîzi zâviyedârı
- 28 Oturdu altı ay anda mürîdânı ile ol şeyò
Olurdu óaøretiñ nûruna mûnaøøam şeyòîñ envârı
- 29 Alıp ruóâat nice biñ zaòemetile şehriyârîden
Yine kûyunda etdi kendisine hem mekândârı

- 30 Kerâmât-ı Cenâb-ı Ôâlididen oldu hem maèdûd
Ki úabriñ gösterip şeyòe yer ile etdi iôhârı
- 31 äaúın sen şübhe etme úabri bunda olduàundan hiç
Ki cemè oldu bunuñ üstüne ehl-i haúúıñ efkârı
- (23a) 32 Bunuñda bir maúâmı olur idi olmasa bunda
Üçer dörder maúâmıñ äâóibidir cümle aâyârı
- 33 Benim óaddim degildir naèt-i pâkin söylemek
vallâh
Eyâ iúlîm-i Sulûân-ı Risâlâtıñ èalemdârı
- 34 Bilirsin ki muóabbet söyledir èöörüm úabûl eyle
Küçüklerden büyükler hep úabûl etdiler îzârı
- 35 Şefâeatdır cenâbıñdan Murâdım iki èâlemde
Bilirsin âciz u derdmâdedir bu mücrim zârı

30

**DER MEDÓ-İ ÓAØRET-İ ŞEYÒ MUHAMMED MURÂDÜ'N-
NAÚŞİBENDİ ÚUDDİSE SİRRUHÛ**

Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilün

- 1 Kutb-ı cihândır biliñ Şeyò Muóammed Murâd
Maôhar-ı tevfiú-i óaú äâóib-i rüşd u sedâd

- 2 Mevlidi oldu anıñ şehr-i Buòârâ-yı èilm
Medfeni olmuş daòì Belde-i Eyyûb âd
- 3 Mürşidi olmuş idi hem daòì Maèsûm Miyân
Eyledi teslîk ânı úalbini hem etdi şâd
- 4 äaçlı imiş reési hem ùutmaz imiş dizleri
Makèâd iken âlemi gezdi o gûyâ ki bâd
- 5 Maèden-i cümle èulûm oldu o şeyò-i güzîn
Meânevî dersinde hem olmuş idi üstâd
- 6 èïlm-i ledünde daòì Óıøır gibi oldu hem
Âb-ı óayât ile her èuøvu olup ber-fuèâd
- 7 Tîr-i muóabbet atıp menzilini buldu hem
Âteş-i èaşúa yaúıp cismini etdi remâd
- 8 Oldu òalîfe daòì bî-èaded u bî-óisâb
Biri Manastırîdir oldu èAlî aña âd
- 9 Aómed-i Üarsûsî hem biri Òalîl Birgivî
Birisi de oâludur nâmı Muóammed Reşâd
- 10 Ahmed-i Üarsûsîden geldi büyük òâdimî
Nâmı anıñ Muãùafâ oldu ulu üstâd
- 11 Andan alıp ôâhirî bâùinî hem ey aòî
Oàlu Muóammed Saèîd elsinede oldu yâd
- 12 Úırúa da bâlià olur cümle teélîfi hem

Zümre-i tilmîöiniñ ââyesîdir bî-èadâd

(23b) 13 Birgivîden geldi hem Óâfıô Efendî daòî
Óaøret-i Beğ-zâdeyi etdi èaôîmu'1-fuéâd

14 Olmuş idi bilmiş ol óâfız-ı èâlî-maúâm
Câlis-i seccâde-i Şeyò Muóammed Murâd

15 Hem daòî Óâcî Muóammeddir aña câ-nişîn
Oldu òalîfesi hem görmedi miâliñ zühhâd

16 Geldi èAlî-i Saâîr hemde Manâstırîden
Aómed Efendi daòî buldu èAlîden reşâd

17 Óaøret-i Beğ-zâdeden geldi òalîfe daòî
Birisi èAbdulóalîm birisi Úaêı Nejâd

18 Birisi de Yûsuf Yanyevîdir ânıñ
Óüsnü için etdiler cümle erenler mezâd

19 Bûa başından çıúıp úıış günü derler imiş
Böylece meşhûrdur Şeyò Muóammed Murâd

20 Etdi binâ Şâmda tekve-i cennet-meşâm
Ehl-i Buòârî için yapmış anı o cevâd

21 Hem yine bir medrese yapmış o ôât-ı kerîm
Ehl-i úırâeat için resmî èaceb dil-küşâd

22 Silsilesi müftîdir Şâmda óâlâ anıñ

- Zümre-i evlâdı hep èâlim u hem ehl-i dâd
- 23 Öayli zamân oldu hem Şâm-ı şerîfde muúîm
Üç kere óacca gidip geldi yine şâd-şâd
- 24 Şâh-ı cihân Aómed-i æâliâ ana meyl edip
Daèvet edip geldiği demde olup ber-murâd
- 25 Belde-i Eyyûbde eyledi iskân anı
Ruòâat alıp Bursaya gitdi o sultân-nihâd
- 26 Beş sene sâkin olup ùutdu orada mekân
Şimdi denir ol yere Yaylaú-ı Şeyò Murâd
- 27 Öayli òalîfe daòı Bursada etdi ôuhûr
Tekye binâ etdiler cümlesi ehl-i sedâd
- 28 Müönib-i dîrînedir gerçi bu èabd-ı øaèîf
Lîk olup nâm-dâş oldu bu bendeñ Murâd
- 29 Feyøini ummaúdadır rûz-i şeb ister meded
Bu dil-i bî-çâre hem saña eder istinâd

Mefâèîlün Mefâèîlün Mefâèîlün Mefâèîlün

- 1 Kibâr-ı Naúşibendîden Cenâb-ı Şeyò Abdullâh
Ulu õât olduàunda şübhe youúdur bilmiş ol cânâ
- 2 Tevellüd eylemişdir Kâşàar şehrinde dünyâya
Buòârâya üç aylıú yol imiş o belde-i zîbâ
- 3 Anıñ mürşidi olmuş Kâşàar şehrinde Şeyò Aòhar
Kerâmât-ı àaòîmi ôâhir olmuş şeyò imiş yârâ
- (24a) 4 Müselseldir ùarîú-i óaøret-i maòdûm-ı
aèòamdan
Daòì hem Seyyid Aómed Şeyò Kâşânî denir aña
- 5 Ùarîú-i Naúşibendîde ulu bir şeyò-i kâmildir
Bu yüzden dediler maòdûm-i aèòam eylemiş ol
óâlâ
- 6 Ôuhûr etmiş bu õâtıñ sırrı Şeyò Kâşàarîde hem
Buña da şeyò-i aèòam denilirse youú òauâ aâlâ
- 7 Lisân-ı Fârisî üzre risâle eyledi teélîf
Ùarîú-i Naúşibendîniñ eder her óâlini inbâ
- 8 Daòì dîvânı da vardır zebân-i Fârisî ile
Nice esrârı yazdı hem de dîvânında ser-tâ-pâ
- 9 Nidâyî maòlaâıyla hem taòalluã etdi şierinde
Risâle nâmını Óaúúıyye úoydu óaúúıâa îmâ
- 10 O merd-i óaú çihil-sâl etdi dünyâyı seyâóat hem

- Daði üç kerre de óacca gidip ol şeyò-i bì-hemtâ
- 11 Kitâb-ı Meânevîden ehl-i eâşúa verir imiş dersi
Daði Divân-ı Óâfîô äâhib u Câmî cihân-nümâ
- 12 Gelip ãoñra civâr-ı Belde-i Eyyûbde äabr etdi
Daði İdrîs Köşkünde olundu òânúah inşâ
- 13 Kibâr-ı Naúşibendîden daði Mollâ Emân-ı Belò
Óayâtında eää keçgûl iósân eyledi aña
- 14 Vefâtında vaâiyyet eylemişdi òırúa-i pâkin
Getirdiler müridânı vaâiyyet oldu hem icrâ
- 15 Duèâsın almaú için Óaøret-i Sultân Oâmân Òân
Ederdi òânúâh-ı şeyòî dâim maúâad-ı aúââ
- 16 Yine hem Muâüafâ Òân meyl u raâbet gösterip
cândan
Ziyâret etmek için gelir idi hem de ahyânâ
- 17 äayılmaz encüm asâbesinde kânî var idi añın
Aña dervîş olmuşdu muóabbet ile Şâh Bâbâ
- 18 Óarîúa yaú diyip söndürmüş idi hem kerâmetle
İki yüz kişi görmüşler şehâdet etdiler cânâ
- 19 Yine hem úuvve-i úudsiyyesiyle óaøret-i şeyòe
Òalîfe olmuş idi terk u tecrîd ile Şeyò èîsâ
- 20 èUrûc etdi semâya cismini hem-reng-i cân edip

Maúâmı olmuş idi âsumân-ı çârum-i raenâ

21 Denirse nâm-dâşı gibi aña hemde Rûóullâh
Belî şâyestedir haúúında anıñ bu süden óaúúâ

22 Añası Meryem imiş vâlidî ismî nedir bilmem
Semâdan inmiş aña ism-i pâk-i Óaøret-i èîsâ

23 Kimi gördüm ise ben görmüş idi şeyò-i õî-şânı
Uçar durur kerâmâtiñ ederdi cândan inbâ

24 Biri de dervîşiniñ Şeyò İsmâèîl Efendidir
Ki etmiş idi kebş-i rûóunu úurbân için ifnâ

(24b) 25 Boàazlamışdı şeyòi kebş-i rûóuñ râh-ı
èirfânda

Òalîlullâh denirse şeyòine hem elyaú u aòrâ

26 Birisi de daòi dervîşiniñ damadı olmuşdur
Ki Seyyid Çelebî denmek ile meşhûrdur hâlâ

27 Muvâfıúdır anıñ ism-i müsemmâsına bil sen de
Tevâøuela ùutardı kendisini cümleden ednâ

28 Bir oálu var imiş pîriñ èAbdullâh nâmında
Velâkin genc iken göçmüş kemâlin bulmuş aèlâ

29 Bu dört õât-ı mükerrem câ-nişîn-i pîr olmuşdur
Ki olmuş cümlesine óangâh-ı Cennetü'l-Meévâ

30 Cenâb-ı Óaøret-i èAbdulhamîd Óânıñ daòi dâim

- Ziyâretgâhı olmuşdu Cenâb-ı Óaøret-i èîsâ
- 31 Daòi Sulûân Selîm Óân-ı æâliâ Şeyò èîsâyı
İki defèa gelip etdi ziyâret dediler şâhâ
- 32 Meşâyiò böyle olur gele şeyòler yanına her dem
Òülââa maúâad-ı şâhân oldu dergah-i vâlâ
- 33 Òüdâ ervâóını taúðis etsin cümlesiniñ hem
Şefîè etsin Murâda Rûz-ı Maóşerde ânı Mevlâ
- 34 Daòi hem feyø-yâb etsin Murâdı dâr-ı dünyâda
Fuyûøât-ı èaôîme äâóibidir cümlesi zîrâ

32

BERÂY-I NECCÂR-ZÂDE RIØÂÜ'D-DÎN NAÚŞIBENDÎ
ÚUDDÎSE SIRRUHÛ

Mefâèîlün Mefâèîlün Mefâèîlün Mefâèîlün

- 1 Ûariú-i Naúşibendîniñ kibârından bir ehl-i óâl
Saña naúl edeyim dinle äaúın sen etme úíl u úâl
- 2 Rıøâü'd-din laúabdır Muâüafâdır nâm-ı pâki hem
Bulup Neccâr-zâde ile şöhret hem o pîr-hâl
- 3 Gidip óacca ziyâret eyledi hem Kaèbetullâhı
Sürüp yüz Ravøa-i pâka daòi o şeyò-i bî-emââl
- 4 Feââóatla belâaatla èaceb eşèârı var anıñ
Müretteb hem dîvânı var ki miâline denir muóâl

- 5 Keserdi destereyle mâsivâ eşcârını dilden
Olurdu ôâne-i dil feyø-i Yezdân ile mâl-â-mâl
- (25a) 6 Sütûn âsâ buna redd-i sâlikiñ uyàunsuz
Ederdi mesnevî mevzûn-ùarz hem daòi óoş óâl
- 7 Olup oàlu òalîfe câ-nişîni oldu hem anıñ
Añada İbn-i Neccârî dediler cümle ehl-i bâl
- 8 Bu ôâtıñ şöhreti ãadîú-ı luúfî ile olmuşdur
Şafaúda ãubó-i ãâdıú gibi idi youú olup iòlâl
- 9 Yine bir bendesi oldu o ôâtıñ mürşid-i âgâh
Úapıç-ı bâşı idi lîk şeyò-i ehl-i óâl u úâl
- 10 Yazıcıbaşı-zâde denmek ile buldu hem şöhret
Bunuñ dervîşidir hem Neşéet-i Üstâd-ı pür-efòâl
- 11 Yine dervîşi olmuşdur Emîn-i Bursevî meşhûr
Gelir andan Cenâb-ı Vaoyî ile hem Selîmu'l-bâl
- 12 Daòi Behcet Efendi Tekye-i Sulûân Selîm şeyòî
èAceb bir ôât-ı âlî-úadr idi ol ãâhib-i iúbâl
- 13 Cemîè-i óâlini oàluna vermiş Kaèbetullâhda
Bilâ-teslîk etmiş Óaøret-i Óaúúa îãâl
- 14 Funûn-ı èilm-i ôâhirde yedi aúval imiş anıñ
Muàavveldir sözü hep iòtiãârı eylemiş ihmâl
- 15 Daòi bâúında da óaôô-ı vefîri cümleye maèlûm
Ederdi meânevî tedrîsini etmez idi imhâl

- 16 Tariú-i Mevlevîden Celvetîden hem de feyø almış
(25b) Bu óâlini de beytle eşêârına idòâl
- 17 Yeter aña kerâmet Neşéet-i Üstâda şeyò olmaú
Ki kevne bir gelenlerden değil midir o òoş-
efèâl
- 18 Beşikuaş Tekyesi hem cism-i pâkine olup medfen
Yatar ol pister-i cennetde hûrâna eder idlâl
- 19 Öüdâ taúdîs ede sırrıñ o şeyò-i pür-kerâmâtın
Daòi envâè-ı elûâfıñ ede úabrine de irsâl
- 20 Muóibbiñdir Murâd-ı derdmendî feyø-yâb eyle
Meded-res ol seng-i nefsiñ elinden luùf edip
gel al

33

**DER VAÄF-İ ÚÚÛBU'L- ÈÄRİFİN ŞEYÒ MUHAMMED
FERİDÜDDİNÜ'L-ÈAÛÛÂR ÚUDDİSE SIRRUHÛ**

Mefâèîlün Mefâèîlün Mefâèîlün Mefâèîlün

- 1 Kibâr-ı Naúşibendî zümresinden idi Şeyò èAÛÛâr
Cihâna bûy-ı èıùr-ı maènevîyi eyledi îââr
- 2 Tebennî eylemişdir úıfl iken Mollâ-yı Rûmîye
Anıñ hem naôra-i feyøiyle oldu èâleme óünkâr

- 3 Dediler ki Kitâb-ı Pendî anıñçin edip taórîr
İçinde ey püserlerden murâdıdır o şehr-i yâr
- 4 Kitâb-ı Manûiúuéù-ùayrı yine Mollâ-yı Rûmîçün
Yazıp hem eyledi ôahrinden anı da daòî tesyâr
- 5 Yine hem Teõkiratu'l-Evliyâ teélîf edip ol õât
äayılmaz cümle teélîfi anıñ bilmiş ol ey yâr
- 6 Felâket-nâme Bülbül-nâmeyi Ser-nâme yazmışdır
(26a) Beyân etmiş verâ-yı èaúlda hem gûn-e-gûn
esrâr
- 7 Değil midir cihâna bir gelenlerden o pîr-i pâk
Tecerrüd eylemişdir mâsiva-yı Allâhdan o
baòtiyâr
- 8 Şehâdet câmını nûş eyleyip ölünce hem bî-ser
Buyurdu men òüdâyım men òudâ elfâòını tekrâr
- 8 Beyân ettiği efèâl u âıfat o õâta maõhardır
İşâeat aldı ne olduàunu seyyidü'l-ebrâr
- 9 èAceb õât-ı mükerremdir şuyûòun şeyòidir óaúúâ
Denirse şânına şâyestedir hem seyyidü'l-aòyâr
- 10 Hemîşe ditrer idi heybetinder Şehr-i Nişâbûr
Şehenşâh-ı óaúúuat olmuşdu hem ulu óünkâr
- 11 Maèârif-i èanberi müşk-i óaúúuat èiür-ı
vaódetle
Verirdi müşterîsine Cenâb-ı Óaøret-i èAttâr

- 12 Pür olmuşdu dükkân-ı úalbi eczâ-yı hünelerden
Alırdı isteyenlerden bâ-tırâz u gâh bâ-úanûâr
- 13 Şehîd olmaklıđıñ keyfiyyetini Óaøret-i Şeyòîñ
Şu resme eylemişdir baè-ı aãóâbı vuúûf-aòbâr
- 14 Moàol etdi Nişâbûr Şehrini der-dest der-pençe
Esîr etdi Cenâb-ı Óaøret-i Şeyòî de bir àaddâr
- 15 Dedi bir müémin-i òâliã Moàola biñ direm altun
Vereyim saña azâd eyle şeyòî eyleme âzâr
- (26b) 16 Rıøâ göstermişdi hem Moàol-ı òâin u bî-dîn
Dedi kim verme beni çou ziyâde ile alanlar var
- 17 Moàol da vermedi hem gezdirirdi Óaøret-i Şeyòî
Daòî bir kimse ùâlib olmadı şeyòî ne òâhişkâr
- 18 Gezerken dedi bir kimse Moàola sana bir torba
Vereyim kâhla memlû èazîzi eyleme ióãâr
- 19 Dedi şimdi bahâmı buldum işte ver beni yoosa
Bulamazsıñ bu bir torba ãamânı eyleme ièòâr
- 20 Moàola geldi óiddet Óaøret-i Şeyòe dedi yâ sen
Demedin mi ki biñden ben ziyâde eylerim dînâr
- 21 Müslümanlarıñ ulu şeyòiyim hem de velîsiyim

Baña hem beöl ederler mâl u mülküñ cümlesi her
bâr

22 Beni maórûm etdiñ biñ direm altundan hem sen
éAceb mekriñle aldatdıñ baña olduñ hele-mekkâr

23 Seniñ mekrine lâyıú işte budur al bunu yine sen
Dedi ol demde seyfini únından eyledi iôhâr

24 Urup şeyòi şehîd etdi cüdâ oldu ser-i pâki
Düşüp cismi zemîne ôâk oldu cismine hem yâr

25 Bu óâle nâôır idi bir ulu mecõûb ol yerde
Görünce äabrı çâk oldu dili o demde de hem ûâr

26 Dedi böyle dîn ulusu Moàol elinde úatlı olsun
(27a) Öüdâvendâ bunu àayrete gelme degil mi êâr

27 Baña bu èaczile hem geldi àayret işte ben
coşdum
Bu úudretle òamûş olmaklıâiñ oldu àarîb-i kâr

28 Dedi hem seyfini sel etdi mecõûb-ı yezdânı
Moàolu tîâı ile kesdi biçdi eyledi âzâr

29 Görüp bu óâleti hem geldi àayret ehl-i îmâna
Moàol oldu bütün heb tâème-i şimşîr-i ebdâr

30 Hezârân hamd u şükür olsun böyle mündefiè oldu
Erip hem-de murâdına Cenâb-ı Óaøret-i èAùûâr

- 31 İllâhî òûnî óakkiçün şehîd-i şeyò-i òî-şânıñ
Bu kemter müönib-i dîrîneyi úıl éafvla teökâr
- 32 Eyâ Şeyò-i Cihân raóm et Murâd-ı nâ murâda sen
Otuz yıldır kitâbını óúudur yâd eder her bâr
- 33 Yine óaddince şerò edip âdını Mâ-Óaøar úoydu
Murâd-ı intisâb-ı dergahıñdır ey ulu óünkâr

34

**DER VAäF-İ ÓÂFIÖ-I ŞİRÂZÎ ÚADDESELLÄHU
SIRRAHU' S-SÂMÎ**

Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilün

- 1 Óâfîö-ı Şîrâzî de Úuréana oldu tercümân
Çünkü her beyti bir âyet maênîsiñ úıldı éayân
- 2 Óâfîö-ı Mâhir olup on dört úırâéat bildigi
Oldu dívânında baèöı beyt-i raênâdan éayân
- 3 Cümle eşârı laúîf u tâze mevzûn eder
Mâena-i bâûn daöi hep cümlesinden müstebân
- 4 èÂdeti rûy-ı mecâzîde óaúúat söylemek
Şübye yoúdur böyledir o şâèir-i şîrîn-zebân
- 5 Nâmı olmuşdur Muóammed hem de Şemsü'd-dîn-laúab
Lîk eşèârında Óâfîö maölaã olmuşdu éayân
- (27b) 6 Bilmediler mürşidi óâhirde kim olduàunu
Bu sebebden aña Veysî dediler hep âúfiyân

- 7 Mevlidi Şîrâz şehridir Muãallî medfeni
Dediler târiòine Óâk-i Muãallî şâeirân
- 8 Óaøret-i Neşéet Efendi şîerini ol òaøretin
Nâna teşbîh ile nefèini güzel úılmıř beyân
- 9 Fi'l-óáuîúa nân gibi enfâe-ı àidâ-yı rûódur
Bu bedîhidir èazîzim dîdeden olmaz nihân
- 10 Evliyânıñ bir gürûhu gizlediler sözleriñ
Mey diyip èaşúı murâd etdiler andan bî-gümân
- 11 Daòì maóbûb ile cânân dediler Allâha da
Mürşide sâkî dediler hem daòì pîr-i muâân
- 12 Meykede meyòâneden de òânúâh-ı mürşidi
Hem arada etdiler ãoóbetlerinde her zamân
- 13 Zülfle òâli hüviyyetden kinâye úıldılar
Hem maúâm-ı vaódeti anıñla etdiler beyân
- 14 Böyle rumz ile beyândan maúâad-ı aúãâları
Sırlarını bilmesinler zümre-i nâ-maóremân
- 15 Kimyâgerler meyânında èacâyib ıãùllâó
Vaøè olundu èaşú daòì kimyâdır bil hemân
- 16 Óaøret-i Óâfîò daòì bu yola sâlik oldular
Eylemişlerdi bu ãaórâya daòì èaúf-ı èinân

- 17 Úaldı bu yol Óaøret-i Yaøkúbdan èaşıúlara
Yûsufu úoymuşdu meydâna o pîr-i serverân
- 18 Yâ esef Yûsuf deyü eylerdi herdem âh vâh
Hâlbuki esefi Allâha idi bî-gümân
- 19 Çünkü evlâda muóabbetden o èâlî kêèb idi
Neylesin evlâdına olsun aña nâle-künân
- 20 Hem mubârek oldu dîvânı o õâtıñ şübhesiz
Hem tefeéül olunur müşkülli eyler beyân
- 21 Óaøret-i Sulûân Murâd-ı Râbièuñ fâlına baú
èAzm-i Baàdâd için etmişdir anı o pehlivân
- 22 Üutduñ ey Óâfıô èIrâú u Fârisî hoş şieir ile
Gel ki Baàdâd ile Tebrîziñ olup vaút-i revân
- 23 Gördüğü demde bu fâlı èazm-i Baàdâd eyledi
Hem daòi Baàdâdın fetó eyledi tâ Naócivân
- 24 èAvdet etdi mülküne yâ nuâret u fetó u ôafer
Sâlimâ hem àânimâ geldi şehenşâh-ı cihân
- 25 Oúusa âidú ile bir ûâlib anıñ dîvânını
Nüktedânlıúla olur bir şâèir-i şîrîn-lebân
- 26 Gel oúu âidú ile benden óaøretiñ dîvânını
Olasıñ Óâfıô gibi sen de müşârun-bi'l-benân

(28a) 27 Çihil sâl oldu ki dîvânıñ oúutmaúda Murâd

Geldi iósâniñ zamânı belki geçti çou zamân

28 Óâfıôım ben de efendim zümre-i úurrâdanım
áayret-i cinsiyyeti icrâ umâr gönñlüm hemân

35

DER METÓ-İ ŞEYÒ SAÈDÎ-İ ŞÎRÂZÎ ÚUDDİSE SİRRUHÛ

Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilün

- 1 Óaøret-i Saèdî-i Şîrâzî o da bir başúa ôât
İlmi çou èirfânı çou hem daði memdúou'â-âıfât
- 2 Aèzam-ı teélîf oldu Gülistân u Bostân
Hem yine dîvânı var baèøııı oldu muøóıkât
- 3 Yapdı Ôâristân nâôîre hem Gülistânına daði
Böyle èilm u faøle emsâli oldu nâdirât
- 4 Nâmı olmuşdur Muóammed Muâliói'd-dîn de laúab
Maòlââına da dediler Saèdî anıñ cümle öevât
- 5 èilm-i şièr u kâfiye èilm-i èarûz ile edeb
Ôâtına oldu müsaòhar hem daði èilm-i lüâât

- 6 Hem faââóatla belââat ââóibidir şübhesiz
Dür u gevher gibi söz söyler değildir türrehât
- 7 Efsâó-i aècâmdan maèdûd o ôât-ı muòterem
Nuúúú külfetle değildir cümlesidir vâridât
- 8 Kırk sene taóâîl-i èilm etdi ekâbir devr edip
Kırk sene daòì seyâóat iòtiyâr etdi o ôât
- 9 Kırk sene hem genc-i èuzletde èibâdet eyledi
Göçdü èuzletde iken hep böyle dediler revât
- 10 Yüz yiğirmiye resîde oldu èömri dediler
Böyle taóúúú eylemiş sûrîden alda sen de sât
- 11 èilm-i bâùında daòì óâôô-ı èazîmi var imiş
Ôâtını âatmış Şahâbü'd-dîne bâ-beyè-i tebât
- 12 Hem daòì Mollâ-yı Rûmî meclisine varmış ol
Daòì andan feyø-yâb olmuş o maúbûlü'â-âıfât
- 13 Oàuluñu teslîk için Mollâ-yı Rûma gönderip
Terbiyet úıllmışdır ânı hem de Mollâ-yı Cihât
- 14 Óaccını yazmış Gülistânında baèøı yerde hem
Óalvetinde kârı idi dâimâ âavm u âalât
- 15 Rûóu şâd olsun hemîşe Şeyò Saèdîniñ daòì
Óáúdan olsun rûóuna taèzîm ile hem tekrimât
- 16 İstiyor dâim Murâdıñ göñlü senden mesèadet
Ver saèâdetle baña cümle öünûbumdan zekât

36

DER METÓ-İ ÓAØRET-İ ÈABDURRAÓMÂNU'L-CÂMÎ
 ÚUDDİSE SİRRUHÛ

Fâeilâtün Fâeilâtün Fâeilâtün Fâeilün

- 1 Naúşibendî zümresinden Óaøret-i Câmî de hem
 Görmedim ben miâlini anıñ meger ki câm-i cem
- (28b) 2 Miâl olur mu câm-i cem daòi Cenâb-ı
 Óaørete
 Kevne bir gelmiş degil midir o õât-ı muóterem
- 3 èAbd ile Raómân elif lâm ile nâmıdır anıñ
 Mevlidi Câm olduàundan görmemişdir rûy-ı àam
- 4 Menbaè-i âb-ı funûn èilm-i ôâhirdir o õât
 èilm-i bâùında daòi dürdâneli bir baór-ı yem
- 5 On sekiz yaşında kendüyi bir oúudur
 Beldesinde úalmamaú ile sefer etdi o dem
- 6 Tâ Semerúanda gelip tilmiõ-i Seyyid dersini
 Óâørir olmuş iki ay andan da meéõün oldu hem
- 7 Úâşaar Şehrine sâéiú-i sevú edip ol Óaøreti
 Görmüş anı Şeyò Saèdü'd-dîn pîr- cûd u himem
 پس بغرمودست ابن جامي جوان قابلتر ست
 من بدام خود بر غبت نیز صیدی کردهام

- 8 Óaøret-i Câmî o anda döndü geldi yanına
Pâyına rû-mâl olup úaldı yanında òaylî dem
- 9 Etdi bièat Óaøret-i Şeyòe mürîd oldu aña
Hem úabul etdi ânı şeyòei budur èiúd-ı etem
- 10 Feyø-yâb oldu o õâtın himmetiyle rûz-şeb
Saèy ederdi râh-ı haúda olur idi òam-be-òam
- 11 Üç sene müddet de tekmîl-i merâtib eyledi
Hem icâzet verdi şeyòei oldu meşhûr u èalem
- 12 Yiğirmi bir yaşında èilm-i ôâhiri hem bâùını
Eyledi tekmîl yazdı Raşóada böyle úalem
- 13 Allâh Allâh ne èaceb tevfiú-i Bârîdir aña
Böyledir işte olunca Óaøret-i Óaúdan kerem
- 14 Çünkü tekmîl-i sülûk etdi icâzet istedi
Etmek için óacc-i İslâmı o äâóib-himem
- 15 Şeyòei de verdi icâzet aña da ez-cân u dil
Oldu hem böyle revân o èâzim-i Beytü'l-Óaram
- 16 Firúatiyle geldi şeyòine èaceb bir başúa óâl
Gûyiyâ bu Yûsuf oldu şeyòe Yaèkûb-ı ümem
- 17 Úalmadı äabra mecâli ûâúati çâk oldu hem
Yazdı bir mektûb ôahrinden o pîr-i muóterem

- 18 Nâme de yazdı ki rûz-i iftirâúından beri
Bu faúîre èârıø olan óúzn u endûh u elem
- 19 Kâbul-i taórîr u taúrîr olmaz ey rûó-i revân
Hem selâm olsun Òüdâya bi-èavnihî bendî raúam
- 20 Nâmeyi irsâl edip mürsel ulaşdı óaørete
Verdi mektûb açıp óuudu ol óuceste-dem
- 21 Cûş edip èaşúı önüñde aàlayıp âh eyledi
Bir adım atmadı ol yerden serîèan döndü hem
- (29a) 22 äayılıp hem yâra merhem gibi oldu bir daòi
Úopmadı hiç etmedikçe şeyòì tâ èazm-i èadem
- 23 İrtiòâl etdikde şeyòì câ-nişîn oldu anâ
Òayli vaút irşâda meşâül oldu o sâóib-kerem
- 24 äoñra destûr aldı geldi muvaùúan-ı aâlîsine
Câmda hem èâşúúâne äundu òayli câm-ı cem
- 25 Bir zamân teélîfe meşâül oldu ol taórîr-i vaút
Nefaòâtu'l-üns teélîfi añna oldu ehem
- 26 äoñra oálu Yûsuf için Kâfiye şeróini hem
Muòtaãar Muèciz Müfîdânı daòi etdi raúam
- 27 Hem daòi dîvân tertîb etdi èuşşâúa o şâh
Dense şânında sezâ Şâh-ı èArabdır hem èAcem
- 28 Miâlini ityân mümkün olamaz Dîvânınıñ

- Söylemiş Úurêân gibi anı daòî bî-keyf u kem
- 29 Hem daòî Tefsîr-i Úurân yazdı o şeyò-i güzîn
Şerò edip Òamriyyeyi olmadı aâlâ müttehem
- 30 Hem Bahâristân yaptı hem èArûø-ı Fârisî
Bürdeyi şeró eyleyip elfâôıdır hep mülteyem
- 31 Mümkün olmaz cümle-i teélîfini äaymaú anıñ
Hem muóâli iltizâm etmek olur ãoñra nedem
- 32 İstimâè etdi kemâlâtıñ Ebu'l-Fetó-i cihân
Nâme yazdı daèvet etdi tâ úıla fevúu'l-ümem
- 33 İmtiââl-i emr için üç gün yola olup revân
Nâme ile iètirâz etdi olup maóôûô hem
- 34 Bu cihetdendir şauâyıú äâóibi Câmîyi de
Fâtióıñ devrinde olan ehl-i èilme etdi øam
- 35 Kâşkî gelmiş olaydı bârgâh-ı devlete
Rûmîde tebrîk ederdi maúdem-i yümn-i úadem
- 36 Múcib-i taùvîl olur yazsa kerâmâtıñ Murâd
Silsileyle iktifâ etsin ki bundan ehem
- 37 Şeyòini bildiñ ki Saèdü'd-dîn Şeyò-i Kâşàar
Bil Nizâmü'd-dîn Òâmûş oldu şeyòin şeyòî hem
- 38 Aña da mürşîd Alâéü'd-dîn èAùûârı biliñ
Şeyòî oldu hem anıñ Şeh Naúşbend-i cem-óaşem

39 Sırları taúdíş olsun hem daòî ervâóı şâd
Cennet-i Aèlâda olsunlar daòî àarú-ı nièam

40 Yâd etsinler Murâdı feyø-i pür-envâriyle
Úalmasın øulmetde bî-çâre olup pâ-mâl-ı àam

37

**DER VAÄF-İ Ó°ACE-İ ABDULLÂH AÓRÂR ÚUDDİSE
SIRRUHÛ**

Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilün

- 1 Naúşbendiyye ulusu Ó°âce Ahrâr-ı cihân
Pir-i âânî de denir aña daòî ey yârân
- (29b) 2 Mürşid olmuşdu aña Óaøret-i Yaèkûb çaròı
O daòî bendesidir Óaøret-i Şâhıñ ez-cân
- 3 Geldi bundan da òalîfe daòî bî-óad u èaded
Birisi Şeyòullâhîdir ki odur úuüb-ı zamân
- 4 Şehr-i Sîmâvda sâkin idi o şeyò-i güzîn
Ehl-i èaşúa daòî olmuşdu güzel bir cânân
- 5 Bir òalîfesi daòî oldu Baba Óaydar hem
Ki odur şîr-i haúíúat hele youú bunda gümân
- 6 Sâkin-i Belde-i Eyyûb idi o şîr-i dilîr
Òângâhında defîn oldu hem o genc-i nihân
- 7 Úabrine Ravøa-i Cennet denilir ise sezâ
Ki bulur neşv ü nümâ zâéir olan rúó-i revân

- 8 Gûş-ı cân ile işit diñle beni ey èâşıú
Hem şaúâyıúda mübeyyen daòì meşhûr-i cihan
- 9 Ò°âce Aórâra teveccüh eder olmuş Fâtió
Cenk ederken daòì Úosùanùn ile şâh-ı zamân
- 10 Der-èaúab gördü ki bir şaòã-ı èacebü'l-heyéet
Cenk eder kâfir ile ãanki o bir şîr-i zebân
- 11 Râkib-i esb olarak tîğ-be-dest olmuş hem
âidúla saèy ederek olur idi cümle künân
- 12 Òod-be-òod dedi ki Fâtió Ò°âce Aórâr budur
Beñzemez àayrî èizzete ki bu bir sırr-ı nihân
- 13 äoñra cezm etmişdi ôannı yaúîn olmuşdu
Naúl ederdi bunu òuddâmına dâéim Sulûân
- 14 Ò°âce Aórâr u Ebu'l-Fetó ikisi dünyâdan
Göçdüler eylediler Cennet-i Aèlâyı mekân
- 15 Bâyezîd Ôân edip taòt-ı ebu'l-fetóe culûs
Geldi èaârında anıñ öikri geçen şeyò hemân
- 16 İşidip maúdemini Şâh-ı Cihân daòì anıñ
Daèvet etdi ki sarâyına ede tâ iósân
- 17 Sordu şekleñ ana da Ó°âce èAbdullâhıñ
Vâlidinden hem işitdigi gibi etdi beyân
- 18 Hem dedi kim o zamân ben daòì yanında idim

- Óaøret-i şeyò binip atına verdi meydân
- 19 Geh äaàa gâhi äola koşdurur idi atıñ
Sell-i seyf etmişdi óiddetle hem de o an
- 20 Baède dedi ki Sulûân Muóammed bizden
Nuâret ister gidiyor kâfir ile cenk-i kerân
- 21 Yardım etdim aña ben òaylıce kâfir úırdım
Münhezim oldu benim seyfim ile çou insân
- 22 İşte dervişleriñ óâli budur ey ò°ace
Var mıdır úudretiñiz bir yere gelse h°âcegân
- (30a) 23 Bir kûy-ı bidèatı taúsîm ede ùursun üçe
hem
Úâêı oàlu daòı etsin boşuna dem-i duòân
- 24 Böyle àâzîlere imdâd hünerden äayılır
Er iseñ böyle bir iş gör ki ola nefè-i cihân
- 25 Zühd-i òuşkile olur mu èacabâ vuâlat-ı óaú
Lâzım olmaz mı saña râh-ı òüdâda èirfân
- 26 Señ gibi nefse esiri dilemez göñlüm hiç
Ò°âce-i Aórârı diler derdine oldur dermân
- 27 Nefse úúl etme keremiñle beni sen
Ò°âce-i Aórâra úul eyle bu Murâdı heme ân

DER VAÄF-İ SEVÜNDÜK DEDEÜ' L-ÒALVETÜYYÜ' Ş-ŞEHİR
 BE-ÚOÁACI DEDE DER BÂZÂR-I ÇEHÂRŞANBA DER ÚURB-
 İ SULÜÂN SELÎM

Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilün

- 1 èÂleme verdi feraó şimdi Sevündük Dede
Verdi äafâ bezme hem geldi Sevündük Dede
- 2 Yazdı şauâyıúda da böylece youdur òilâf
Söyleyem diñle sen netdi Sevündük Dede
- 3 Úâê₁-ı Kirmâstî münker dervîş idi
Öikr günü geldi o dedi Sevündük Dede
- 5 Ayaâa úalúmayalım öikr-i úueûd edelim
Úâê₁nıñ inkârını bildi Sevündük Dede
- 6 Red edecek devrini söyleyecek dürlü söz
Maûlabına Úâê₁nıñ verdi Sevündük Dede
- 7 Etdi namâzı edâ öikre daði başladı
Âteş-i eaşú ile pür oldu Sevündük Dede
- 8 Âteş olup óalúa hem yandı öikr nârına
Úâê₁ hem úalbine iñdi Sevündük Dede
- 9 Óâl gelip Úâê₁ya âıçradı meydâna hem
Gördüğü demde úalúdı Sevündük Dede
- 10 Óalúada olan daði cümlesi úalúışdılar

- Úâêî ile el ele döndü Sevündük Dede
 11 èÖrfî başından düşüp gör ki daòi düşden
 Úâêîyı bu óâle úoydu Sevündük Dede
- 12 Dervîş olup Úâêî hem úalmanı inkârı hiç
 Lâzımı münkiirlere úıldı Sevündük Dede
- 13 Lâf ile iş bitmedi böyle gerek münkiirlere
 Óâãmına böyle gerek ki etti Sevündük Dede
- 14 Óalvetî olmuş idi hem de ùarîki anıñ
 Sünbül Efendi úoluñ ùutdu Sevündük Dede
- 15 Hem daòi Bâzâr-ı Çehârşanbada câmièa yapıp
 Merúad edip yanıñı yatdı Sevündük Dede
- 16 Suòte gürûhü anıñ tekyesini øapù edip
 Óilm edip anlara ãuãdu Sevündük Dede
- (30b) 17 Yanmadı iórâúda câmiè u hem türbesi
 Nâr-ı muóabbet ile yandı Sevündük Dede
- 18 Rûóu sevindi anıñ Cennet-i Aèlâda hem
 èAdnî maúâm eyledi dedi Sevündük Dede
- 19 Sen de Murâdı sevindirmedi etme úuãûr
 Çünkü saña cândan dedi Sevündük Dede

39

DER VAâF-İ ÚÚÛB-I ÚÚÛBU' L-èÂRİFÎNÜ' Ş-ŞEYÒ
 NÛRU'D-DÎNÜ' L-CERRÂÓÎ ÚUDDİSE SIRRAHU' L-èÂLÎ

Mefâêîlün Mefâêîlün Mefâêîlün Mefâêîlün

- 1 Üarîú-1 Òalvetîde úutb olup şeyò-i naãúó oldu
Hezârân âferîn olsun ki şeyò-i pür-sunûh oldu
- 2 Denir nâmına Nûru'd-dîn Cerrâóî o õâtıñ hem
Olurdu yaraya merhem èaceb şeyò-i äuyúó oldu
- 3 Küşâd eylerdi baòt-1 sâlikânı himmetiyle hep
Miyân-1 evliyâda şübhesiz äâóib-i futúó oldu
- 4 Kerâmât-i èaõîmiñ youúdur inkâra mecâl aâlâ
Güneş gibi hemîşe óâl u şânı hep vuøúó oldu
- 5 äayılmaz bendegânı keâretinden daòî necm-âsâ
Üabâ-yı cismini terk eyleyip hep ehl-i rúó oldu
- 6 Òalîfe bî-şümâr u bî-èaded oldu o úoldan hem
Üolup câm-1 göñüller bâde-i èaşúdan ùufúó oldu
- 7 Òamüş olmuş yatarlar cümlesi pîriñ óuøûrunda
äanırsın türbe-i pâkini bir keştî-i nûó oldu
- 8 Lisân-1 óâl ile hep õikr ederler cümlesi Óaúúı
İşidir cân kulaàı ki õikirler yâ Bedúó oldu
- 9 Cenâb-1 Şeyò Şurtûbî yazar anı kitâbında
(31a) Anıñ evââf u aóvâline taórîr-i şurúó oldu
- 10 Hemîşe âsitânı gün-be-gün olmaúdadır maèmûr
Ki âb-1 zikre de dergâh-1 vâlâsı fúnúó oldu

- 11 Murâda yardım eyle haúú-ı ceyrâna rièâyet úıl
Ki kârı dâr-ı dünyâda anıñ her dem fuøúó oldu
- 12 İçer gaflet şarâbından urur hem naère-i sitân
Daòi äubó u mesâ fikr-i àubúú ile äubúó oldu

40

DER VAÄF-İ ÓAØRET-İ NİYÂZİYYÜ'L-ÒALVETÎ ÚUDDİSE SİRRUHÛ

Mefâèîlün Mefâèîlün Mefâèîlün Mefâèîlün

- 1 Üariú-i Óalvetîde úuúb-ı Yezdânî Niyâzîdir
Ulular ulusu hem şeyò-i Rabbânî Niyâzîdir
- 2 Denirse baór-i vaódet dürr-i yektâsı aña şâyân
Naôiri gelmemiş bir merd-i ferdânî Niyâzîdir
- 3 Kelâmından kemâl u úadri olur cümleye maèlûm
Ne şübhe vââıl-ı esrâr-ı Raómânî Niyâzîdir
- 4 Ebyât u nuúúú cümlesi sûzişli âteş-bâr
Ki zîrâ âteş-i èaşúında sûzânî Niyâzîdir
- 5 Øiyââyyla cihânı àarú-ı envâr eyledi dâéim
Óaúúúat burcunun hem şems-i tâbânı Niyâzîdir
- 6 Malaúya idi mevlidi lâkin şöhreti Mıârî
Ki Mıârıñ çouú zamân olan muúîmânı Niyâzîdir
- 7 Anıñ mürşidi idi Elmalıda hem Sinân Ümmî
(31b) èAmelde meöhebi hem daòi Nuèmânı Niyâzîdir

- 8 Sever idi Óasan ile Óuseyni bî-riyâ el-óau
Yine hem bende-i şâh-ı şehîdânî Niyâzîdir
- 9 Daòi Limnî Cezîresi o õatıñ medfeni olmuş
Belî ol beldeñinde òan u òâuânı Niyâzîdir
- 10 Taãarruf eylemişdir rûó-i pâki ol arâøiye
Eger menfî ise iúlâú eden anı Niyâzîdir
- 11 Müfessir hem muóaddiâ oldu èilm-i ôâhirîde hem
Daòi bâúında deryâ-yı ferâvânî Niyâzîdir
- 12 èAceb dívân tertîb eyledi baór-i haúíúatden
Fenâ ile beúânıñ şâh-ı şâhânî Niyâzîdir
- 13 Aña daòi òalîfe olmuşdu Aómed áazzî
Olan biñ biñ müridân-ı muóibbânî Niyâzîdir
- 14 Óuãúmet olmuşdur Vânî ile hem de dâmâdı
Medâr etmeyen ol şeyò-i õî-şânî Niyâzîdir
- 15 Cevâb-bâ ãavâb ile ederdı onları ilzâm
Olan hep cümle aedâsı hamúşânî Niyâzîdir
- 16 Buyurmuşdur vucûdum şehrîniñ ben pâdişâhıyım
Tevâzuè etdiğinden hem diyen anı Niyâzîdir
- 17 Óauíúatda baúılsa şâh-ı şâhân-ı cihândır o
Revâ olan yedi iúlîme fermânî Niyâzîdir

(32a) 18 Ne şehdir bir gelendir dehre ol úuùb-ı
cihân-bânî

Olur mu şek zamânîñ hem selîmânî Niyâzîdir

19 Murâdı feyø-yâb etsin ki oldur maôhar-ı feyyâø
Cemîè-i sâlikâna hem kerem-kânî Niyâzîdir

20 Buyuruñ ki Niyâzînin elinden bir úadeó nûş et
Murâd ister eliñ dâéim ãuna anı Niyâzîdir

41

**DER MEDÓ-İ ÓAØRET-İ SEZÂYÜ' L-ÒALVETÎYYÜ' L-
EDİRNEVÎ ÚUDDİSE SİRRUHÛ**

Mefâèîlün Mefâèîlün Mefâèîlün Mefâèîlün

1 Üariú-i Gülşenîde ser-firâz olmuş Sezâyîdir
Naôiri olmamağla kevne bir gelmiş Sezâyîdir

2 Muóibb-i ôânedân-ı Muãûafâ olduğuna şek you
Óasan ile Óüseyniñ úadrini bilmiş Sezâyîdir

3 Vucûdu câmî ùolmuş bâde-i Âl-i Muóammedle
Îlâhiyyâtına hep bunları almış Sezâyîdi

4 Ne bilsin sûtelerle ò°âceler úadr-i èibâ ehliñ
Muóabbet tîhini gezmiş daði úalmış Sezâyîdir

5 Edirne Şehrine dergâh-ı vâlâsi şeref verdi
Hüviyyet baórine hem àarú olup dalmış Sezâyîdir

6 Úolaşıp kûh u ãaórâyı muóabbetde nice yıllar

- Úarış úarış o äaórâyı gezip bilmiş Sezâyîdir
- 7 Ya Dîvân-ı Şerîfiñ vaâfını tavâif mümkün mü
Ki her vaâfiñ verâsında anı úılmış Sezâyîdir
- (32b) 8 Yine lâyıú degildir õât-ı pâki sen de
inââf et
Õüdânıñ luûfuna maõhar ola gelmiş Sezâyîdir
- 9 äunar èâşıúlara hep câm-ı èaşú-ı feyø-i
küندیân
Muóabbet bâdesiyle câmı hem ùolmuş Sezâyîdir
- 10 Õüdâ rûó-i şerîfiñ eylesin taúdis her demde
Ki dilden mâsivânıñ cümlesiñ silmiş Sezâyîdir
- 11 Aybdır kes Murâd böyle şierile anıñ vaâfı
Maèârif murâuna hep pençesiñ äalmış Sezâyîdir
- 12 Ne derdi görse bu nâ-puòte eşèâr ile evââfiñ
Hüner ùopuñu çevgânı ile çalmış Sezâyîdir

42

DER VAÄF-İ SULÜÂNU' L-ÈULEMÂ BURHÂNU' L-AÄFIYÂ
EBU' L-EŞRÂÚU' Ş-ŞEYÒU' L-ÓÂC ES-SEYYİD MUÀUAFÂ
BEĞ-ZÂDE EFENDİ ŞEYÒ-İ TEKYE-İ MOLLÂ MURÂD
ÚUDDİSE SİRRUHÛ

Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilün

- 1 Şeyò Beg-zâde Efendi mürşid-i râh-ı òüdâ
Vâóid-i ke'l-elf denmek şânına oldu sezâ
- 2 Úuùbu idi àaärınıñ denmekde youúdur hiç òılâf
İnfâk etdi görenler hep bu úavl üzre şehâ
- 3 Hem tefsîr u hadîâ ve hem daòî èilm-i fıúh
Õâtına oldu müsaòòar cümlesini bil ey baba
- 4 Oldu Sekkâkî daòî èilm-i belââatda o õât
Sîbeveyh oldu naòivde şübhe mi vardır buña
- 5 Edebiyyâtıñ funûnunda Óarîrî dediler
Hem èarûø èilminde de oldu Halil-i muútedâ
- 6 Deyy-i lüàat fenninde Úâmuâ-ı Muóîù olmuş idi
äorulursa bir Luàat-ı Türkîsî budur derdi hâ
- 7 Denilirse úaãâidde Bûãayrîdir eger
Şübhe youúdur bunda lâkin Büréesinden mâèadâ
- 8 İmrü'l-Úays u Ferazdaú görseler eşèârını
Şâèiriz biz demege ederler idi bil óayâ
- 9 Zühd ü taúvâsı müsellem evraè-i òalú-ı cihân
Òâliã u äâfî ve òâliãu'l-òâã oldu bî-riyâ
- (33a) 10 Mevlidî oldu Aòseòa vâlidî de beg imiş
Şâveşt taèbîr olunur yer imiş sancaú aña
- 11 Nâm-ı pâk-i Muãuafâ hem Seyyid-i èÂlî neseb

Òâtemîdir òâk-i pâý-i Faòr-i èÂlem Muãùafâ

- 12 Hem Ebu'l-Eşrâú oldu künyesi daòî anıñ
Verdi hem bu künyeyi aña Mıãırlî Murtaøâ
- 13 Şeyò Erzicânî èömründen eylemiş taóãîl-i èilm
Hem mecâz olmuş yine andan o õât-ı pür-hüdâ
- 14 Vâóid-i äaón-ı æemânda sâkin imiş çou zamân
Aúdeñiz semtinde çiftte ayağı olmuşdu câ
- 15 Cümle-i taóãîlde tedrîsde ol medrese
Yaènî anda sâkin olmuş ò°âce iken dâéimâ
- 16 Câmiè-i Bu'l-Fetóde tedrîs-i envâè-i funûn
On sene miúdârı etmiş ó°âce-i àayret-nümâ
- 17 Sonra úalbine üşüp èaşú-ı ilâhî ateşi
Sâlik olmuş hem de bulmuş mürşid-i râh-ı hüdâ
- 18 Sâiú-i taúdîrânî Óâfıò Efendiye hemân
Sevú edip göstermiş aña râh-ı haúúı bî-riyâ
- 19 Sayesinde Óaøret-i Óâfıò Efendiniñ belî
Olmuş aúrânı içinde dürr-i genc-i bî-bahâ
- 20 Üç sene içinde etdi tekmîl-i sülûk
Şeyòi nutú etmiş ki eyle hem seyâóat hem àazâ
- 21 Pes èilim úıldı küşâd o ãâóib-i ùabl u èilm
İkiyüz àâzî daòî kendüye etmiş iútidâ
- 22 Devr-i Sulûân Muãùafâ Óânıñ àazâsı idi bu

- èAvdet etdi àazve tekmîlinde bâ-èavn-i òüdâ
- 23 äâóib-i òayr-i cezîl olan Murâd Mollâ daòi
Etmiş imiş òânúâh-ı Naúşibendiye binâ
- 24 Ehlehû hem fî maólehû diyerek meyl eylemiş
Şeyòiniñ reéyiyle anı úıldı iclâsa sezâ
- 25 Biñ ile yüz daòi seksen beş idi târiò hem
Açdı bâb-ı tekyeyi èallâme-i müşkül-küşâ
- 26 Òânúahda oldu Beg-zâde mürîdânı ile
İkiyüz târîòine dek hem o şeyò-i bâ-vefâ
- 27 èÂzim oldu doúsan altıda Óicâza yümnle
Óac edip geldi yine o zâéir-i beyt-i òüdâ
- 28 Vâlidim èAbdulóalîmi de beraber aldı hem
Óidmetine iðtiyâr etmiş luúf úılmış aña
- 29 İki yüzde yine èazm etmiş Óicâza o èazîz
Vâlidimi eylemiş tevkîl etmiş çou duèâ
- 30 Nâ-mizâc olmuş èazîz-i pür-kemâl ishâldan
Cidde úurbunda gemide baór bulmuş muntehâ
- (33b) 31 Cân úulaàına erişmiş hem nidâ-yi ircièi
Şevú ile etmiş icâbet eylemiş èazm-i beúâ
- 32 Hem mauúâmını vaãıyyet eylemiş Vâlidime
Söylemiş aóbâbına èAbdulóalîmim şeyò ola

- 33 Pes vaâıyyet mûcibince şeyò olmuş tekyeye
İkisiniñ de edip taúdîs-i esrârıñ Òüdâ
- 34 Beş òalîfe iòtiyâr etmiş o şeyò-i pür-himem
Birisidir Vâlidim ki òikri geçdi Ânifâ
- 35 Birisidir Yânyevî Yûsuf Efendi şöhre-gîr
Vââıl-ı maóv-ı fenâdır nâil-i sırr-ı beúâ
- 36 Birisi Aòseòivî Óâcî Muóammedir anıñ
Kaêı-zâde şöhretiyle sâkin-i beyt-i hüdâ
- 37 Birisiñ mevlidi oldu Kirde ey èazîz
Nâmıdır anıñ Halîl vââıl-ı sırr-ı fenâ
- 38 Birisi oldu Boludan Muâùafâ hem nâmıdır
Bu daòî baş ò°âcesidir hem sarâyıñ ey fenâ
- 39 Gerçi Beg-zâde demişler şâh-zâde dense de
Böyle taèbîr eylemekde şânına olmaz sezâ
- 40 Mümkün olmaz zümre-i sâlikleriñ taèdâdı hem
Cümlesi aòyârdan ebrârdan olmuş şehâ
- 41 Vech-i pâkinde mehâbet var imiş arslân gibi
Her gören merâûb olup olur imiş bî-dest-pâ
- 42 Hep görenlerden işitdim çou kerâmâtıñ anıñ
Mümkün olmaz keâretinden söylesem bir bir saña
- 43 Ò°âce imiş şeyò imiş gerçek imiş mürşid imiş
You òilâfım bu sözümde şübhe etme dâd-râ

- 44 Beñzemez imiş aña èaârında hiçbir şeyò olan
Úaâr-ı İdrîsîde ki sâkin meger İsâ ola
- 45 Yoúdur eslâfıñ seniñ òilâfet eyle meded
Hep senindir cûd u reéfet luúf u iósân u èauâ
- 46 Bu Murâd-ı derdmeñdin oldu mecnûnuñ seniñ
Ey âaçı sünbül yañaàı gül yüzü leylî baña
- 47 Beklerim kûyında bir òayli zamân oldu seniñ
İlticâ etdim úapıña e'l-meded ey mültecâ

43

DER VAÄF -İ ÓAØRET-İ ŞEYÒ ÈÎSÂYÜ'N-NAÚŞİBENDÎ

ÚUDDİSE SİRRUHÛ

Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilün

- 1 Óaøret-i Beg-zâdeniñ èaârında bir mürşid daði
Şeyò èîsâ Óaøretîdir bilmiş ol hem de inan
- (34a) 2 Óâfîò imiş zümre-i úurrâdan imiş hem bu
õât
Hem müfessir hem muóaddiâ hem fıúh-ı nüktedân
- 3 Meânevî èilminde de kesb-i mehâdet eylemiş
Hem óuumuş hem óúutmuş anı da òaylî zamân
- 4 Hem nice yıllar óúutmuş ders o şeyò-i muóterem
Câmiè-i Sulûân Süleymâniyede âalmış nâm u şân
- 5 Her funûnide tederrüs hem de tedrîs eylemiş

Cümle èindinde müsellemler faølı olmuşdur èayân

6 Sinni vuãlat eyleyince aúd-ı sittîne anıñ
Her funûnide cunûn bildi o pîr-i èâúılân

7 Âteş-i èaşú-ı ilâhiyle ùutuşdu cân evi
Sâlik-i râh-ı öüdâ olmaú murâd etdi hemân

8 Mülhim-i àaybî anıñ ilhâm úıllmış úalbine
Şeyò èAbdullâh Efendiyi ki odur úuúb-ı cihân

9 Maòlası oldu Nidâyî şöhretidir Kâşaarî
Oldu anıñ üstüne eflâk hem devre-künân

10 Cân atıp dâru'l-emân dergehine o şehiñ
Sâyesinde ilticâ etmiş bulup şâh-ı nihân

11 Eyledi bîeat o şâha bende-i dergâh olup
Hem úabûl etdi anı cânile faòr-i vâsilân

12 Tâc-ı İlyâs eyleyip destâr âarmış üstüne
(34b) Bulmuş dergâhda hem muútedâ-yı sâlikân

13 Bu şeref ile teşerrüf eylemiş iken anı
Ruz-i iõîne gelince eylemiş hem òutbe-h°ân

14 Hem yine emr eylemiş baède'z-òuhr tedrîs ede
Ya şifâ yâhod meşârıú yâ meãâbîó-i cinân

15 Hem aña telúîn-i õikr etmiş o şeyò-i muòterem
Yoluna úuş uãülüyle anı mürşid-i cân

16 Mâsivâdan el çekip úaùè-ı alâyıú eyledi

- Ôâric olmuş sâyesinde tâ be-çâm âsumân
- 17 Ôâhir olmuş ism-i èîsâ sözü hem ol rûóda
Terk u tecrîdiñ adı olmuş o faòr-i sâlikân
- 18 Hem ùaèâm-ı maèevî ile şarâb-ı maèevî
Âsumândan nâzil olur da ederdi nûş-i cân
- 19 Úalmadı úalbinde hem rûóunda èilletden eâer
Böyledir cân èazîzim hem àıdâ-yı rûóiyân
- 20 Nerdibân-ı himmet-i şeyhî ile etdi èurûc
Úadr-i èâlı oldu anıñ tâ be-èarş-i âsumân
- 21 Oldu enfâs-i mubârek ââóibî bir rütbe kim
Püf dense òastaya ãıòòat bulurdu hem o ân
- 22 Pek ziyâde nâ-mizâc olmuş kesilmiş hep ümîd
Çâr başında iken Sulûân Maómûd-ı zamân
- (35a) 23 Vâlidî èAbdulóamîd Óân emr edip gelsin
deyü
İmtiââl-i emr için şeyò-i èazîzim oldu revân
- 24 Hem getirdiler èazîzi şâhzâde yanına
Gördü ki gitmiş cihândan bir ramaú úalmış hemân
- 25 Úuvve-i úudsiyyesiyle Óaøret-i îsâ-yı vaút
Óúuyup da üfledi mesó eyledi hem bâ-yedân
- 26 Şeyòî aldılar óaremden tâ ki ârâm eyleye
Úarşı geldi Óaøret-i Şeyòe silâódâr-ı zamân

- 27 Dest-i pâkin bûs edip hem de getirmiş oûaya
Şerbet u úahve gelmiş ki içe şeyò-i cihân
- 28 Òasta birü's-sâèah úalútı dûcesini istedi
Başladı oynamağa envâè-i laèb ile o ân
- 29 Müjde gitdi pâdişâha òasta úalúdı oynuyor
Vâlidî gördü ki etdi şükr için fetó-i duhân
- 30 Şeyò Efendiye silaódâra daòi müjde gelip
Etdiler anlar daòi óamd-i Òüdâyı ber-zebân
- 31 Geldi òayret padişaha da sarây ehline de
Ki etdi ióyâ mürdeyi gûyâ ki èîsâ-yı zamân
- 32 Geldi şeyòîñ yanına sulûân teşekkür eyledi
Hem görüşdüler muóabbet etdiler ez-dil u cân
- 33 Gitmeğe iön u icâzet istedi dergâhına
(35b) Ruòâat oldu geldi niâfu'l-leylîde tekyeye
hân
- 34 Râàib oldu baèd-ezîn ez-cân u dil èAbdulóamîd
äu gibi dergâh-ı vâlâsına olurdu revân
- 35 İrtiíoâl vaútine dek etdi amed-şod aña
âidú u iòlâã ile dâéim ol èâlî nişân
- 36 Biñ iki yüz altısı olduúda sâl-ı óicretiñ
Murà-ı rûó-ı pür-futúóu oldu cennet-âşiyân
- 37 Kendisinden ãoñra miâlî gelmedi bu beldeye

- äadıúm ben sözümde Óaú bilir buña inan
- 38 Óaøret-i Şeyðe yetişmiş belki beş yüz kimseye
Ben yetişdim cümlesi ululuàũ úıldı èayân
- 39 Hep kerâmâtından anıñ naúl ederdı gördüğüm
İnfâú etmiş idiler oldular hem yek-zebân
- 40 Sırrını taúdíş etsin Óaøret-i Yezdân anıñ
Hem tecelli-i cemâl etsin o õât-ı müsteèân
- 41 Feyø-yâb etsin Murâdı da anıñ feyøî ile
Himmetî dâéimâ úılsın baña hem sâyebân

44

**DER VAâF-İ ŞÂRİÓ-İ MEVLEVÎ ANÚARAVÎ İSMÂÈİL
EFENDİ ÚUDDİSE SIRRUHÛ**

Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilün

- 1 Diñle ki èâşıú beni söyleyem saña ben
Cân kulaàıyla işit bu sözümü òoşca sen
- 2 Ulularıñ birisi Óaøret-i Şârió idi
Meânevîyi şeró edip saèyile o òoş süðan
- 3 Nice kütüb daòı o eyledi teélîf hem
Her biriniñ gûyiyâ sözleri dürr-i èaden
- (36a) 4 èİlmi ile faølına hiç diyecek youú anıñ
Cümlesi de böyledir Óaúdan aña verilen

- 5 Diúúat olunsa eğer şeróine o ekmeliñ
Cân gibidir Meânevî şeróí aña bir beden
- 6 Mevlidi Anúaradır nâml İsmâêîl anıñ
Lafô-ı rusûòî daòî mahlaãıdır pek óasen
- 7 Òalvetî olmuş idi evvel o ôât-ı şerîf
Nisbetî Bayrâmî olmuşdu cümleten
- 8 Úonyaya sevú eyledi sâéiú-i taúdí anı
Şuèle-i Mollâ ile yaúdı çerââını şen
- 9 Dergeh-i Dîvânîde Mevlevî şeyòî olup
áalaùanıñ Mevlevî-òânesi dâr-ı seken
- 10 Rıólet edince daòî tekye olup medfeni
Türbe yapıp üstüne óâlet-i şîrîn-dehen
- 11 Eylemek ister seniñ vaãfını aèlâ göñül
Sen de Murâda meded eyle ki ola òoş süòan
- 12 Merdüm-i şîèrim benim úalmaya èuryân daòî
Sâye-i luùfunda hem giydireyim pîrehen

45

DER VAÄF-İ ÓAØRET-İ SEYYİD NİÔÂMÜDDÎNÜ' L-
ÒALVETÎ ÚUDDİSE SİRRUHÛ

Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilün

- 1 Óaøret-i Seyyid Nizâmüddîn úuüb-ı evliyâ
Kevne bir gelmiş gibidir hem o şeyò-i pîşvâ
- 2 Hem daòì Sulûân Süleymân èaârınıñ şeyòì idi
Òâric-i Bâb-ı Selverî medfen olmuşdur aña
- 3 Óaøret-i Ümmî Sinân ile muèââır idi hem
Oğlu Seyfullah Efendiyi aña úıldı èaùâ
- 4 Kendisi úâdir iken teslîke böyle eyledi
Kimse bilmez óikmetiñ zîrâ bu da sırr-i òüdâ
- 5 Vâlidiniñ ululuàuna delâlet eyledi
Ki buyurdu *e'l-veledi sırr-ı ebîhi* Muâùafâ
- (36b) 6 Terk u tecrîdi iòtiyâr etmiş idi şeyò-i
güzîn
Olmuş idi hem daòì vâreste-i úayd-ı sivâ
- 7 Óaøret-i Sulûân Süleymân gibi şâh-ı muòterem
Zâéir olup daèvet-i maúbûlesin etmiş ricâ
- 8 Baèøı aóyânda sarâya hem de daèvet eylemiş
Lîk icâbet etmemiş şeyò-i èazîz-i bî-riyâ
- 9 èÂlim u fâøıl idi hem seygid-i vâlâ-óaseb
Vâèiz-i ùûùi-süòan âyîne-i gîtî-nümâ
- 10 Sırrını taúdíş etsin Óaøret-i Mevlâ anıñ
Eylesin cennetde câr-ı Óabîb-i Kibriyâ
- 11 Rûó-i pâki yardım etsin hem Murâd-ı mücrime

Himmetiyle olalım biz vââıl-ı sırr-ı bekâ

46

DER VAÄF-İ SEYYİD NİÖÂM-ZÂDE SEYFULLÂH
EFENDİYYÜ'L-ÖALVETÎ ÚUDDİSE SİRRAHU-L- ÈÂLÎ

Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilün

- 1 Şeyò Seyfullâh Efendi maôharu'l-meuâf-i óaú
Tâlibâna èilm-i bâuından verir idi sebaú
- 2 Nutúu taórîk etdiğinden ehl-i èaşúññ şevúini
İstimâea cân kulaâyyla idi dâéim eóaú
- 3 Gülsitân-ı nuúuna gülzâr-ı vaódet dediler
Maènası her nuúunuñ zîrâ adaú ender adaú
- 4 Hem muóibb-i hânedân-ı Muãuafâdır şübhesiz
Sevmez idi hem Yezîdíyi de keyfe mâ-ittifaú
- (37a) 5 Óaøret-i Ümmî Sinân verdi òilâfet hem aña
Bu sözüm daòì benim úavl-ı äaóíódìr müttefaú
- 6 Hem civâr-ı Muãuafâ Pâşâda vardır tekyesi
Genc-i õâtı anda medfûn u muàalâım úurb-ı óaú
- 7 Vâlidì oldu Nizâmüddîn úuùb-ı evliyâ
Eylemişdir cümle-i aúrânıññı bî-şek sebaú
- 8 Etdi sâdâta niúâbet hem o şeyò-i pür-vefâ
Görmedi devrinde evlâd-ı Muóammed hiç úalaú

- 9 Raómet etsin rûó-i pâkine Òüdâ her dem anıñ
Görmesin úabrinde de maóşerde de aãlâ àasaú
- 10 Bu Murâd-ı derdmendiñ pek muóibbindir seniñ
Yâd eder her rûz u şeb tâ tende olduúça ramaú

47

**DER VAÄF-İ ÓAZRET-İ ŞEYÒ ÈABDULMECÎD-İ SÎVÂSÎ
ÚUDDİSE SİRRUHÛ**

Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilün

- 1 Söyleyem bir şeyò-i kâmil anı da diñle tamâm
Ôât-ı pâkine anıñ èAbdulmecîd olmuşdu nâm
- 2 Mevlidi oldu Zile lâkin Sîvâsî dediler
Yazdı hep müşkül maóalline daòì tâlik-i tâm
- 3 äoñra yaúdı úalbini èilm-i ledünnî ateşi
Murâ-i èaúlı oldu ôâhirden hele âzâd-ı dâm
- 4 èAmmisidir Şeyò Şemsüddîn Sîvâsî anıñ
İltimâs-ı iústadâ edip úabûl etdi imâm
- 5 Eyledi telúîn o gün hem òalvete úoydu anı
Feyø-i yezdânî ile èuzletde etdi hem be-kâm
- 6 Pişmesine müddet içinde hem òalife eyledi
Yigirmi beş yaşında oldu ôâhir u bâùn tamâm
- 7 İşte dervişlik buña derler èazîzim sen de bil
Tâc u òırka ôan edip èilm u hünerden olma òâm

- 8   èİlm-i ôâhir èilm-i bâùından mürekkeb oldular
Hep ùariúatdan geçen eslâf u aóbâb-ı kirâm
- (37b)   9   èAmmisi postunda oldu bir zamân Sîvâsda
Ûutdular destile dâmânıñ anıñ òaylı fiòâm
- 10   Şân u şöhet buldu ol rütbe o şeyò-i muóterem
Gûş edip Sulûân Muóammed ôâtını etdi merâm
- 11   Gönderip òaùù-ı şerîfiñ úapucu-bâşı ile
Daèvet için óaøret-i şeyòì getirdi òoş peyâm
- 12   İmtiââl-i emr edip semèâ vü ùâèa dedi hem
Emr-i şâhiye dil u cân olup münüâd u râm
- 13   Salûanat-ı Dâreyne dâòil oldu yümn ile o ôât
Şehr-i Sîvâs oldu şeyòe baèd ez-in àayri óarâm
- 14   Câmiè-i Şehzâdeniñ münóal olup vaèòiyyesi
Etdiler tevcîh gûyâ úıldılar şeyòì be-kâm
- 15   äoñra etdi vâèiò-i Sulûân Selîm Ôân irtióâl
Tekyesi úurbinde olmaúla anı etdi merâm
- 16   Verdiler Sulûân Selîm vâèiòliàiñ şeyòe o an
Vâèiò oldu o úadîm-i muèîdi úıldı maúâm
- 17   Òaylı müddet geçdi Sulûân Aómed ol daòì
Etdi inşâ câmiè-i meşhûrunu buldu òitâm

- 18 Vâeiô etdi câmièine óaøret-i şeyòì o şâh
Sulûân Aómed câmièî vâeiôliàiñ buldu müdâm
- 19 Hem Ayâãofyada vâeiô olmuş idi ol zamân
Úâê1-zâde münkerî òaãm oldu şeyòe ber-devâm
- 20 Ateş-i óíúd u èadâvet şuèlelendi gün-be-gün
áayret etdi aldırınca kendisinde intiúâm
- 22 Baú nüemâya efendi èibret al bu úiããadan
Geldi bir mecõúb Úâê1ya daòì etdi kelâm
- 23 Tîz sicîl eyle efendi Úâê1-zâde boynuñu
Urmaà ile emr etdi bu gece faòr-i fiòâm
- 24 Cürmide budur ki oldu evliyânıñ münkeri
Üç güne dek fevt olup bilsin bunu hep òâã1 èâm
- 25 Pes cevâb etdi aña Úâê1 sicil olmaz bu söz
Tîz sicil eyle deyu çaàırdı mecõúb-ı benâm
- 26 Dehşet oldu Úâê1yı òavf eyledi mecõúbdan
Eyledi tescîl mecõúbuñ sözünü o hümâm
- 27 Úâê1-zâde òasta olmuş idi o dem
ãaà u ãola êarbile atmaúda olmuş idi kâm
- 28 Fâéit oldu hem üçüncü gün anûd-ı şöhre-gîr
Fevti ile oldular òalú-ı cihân hep şâd-kâm

- 29 Sen ne āandın evliyâ âyinenî taen etmeği
Râøı mı bildin Öüdâyı hem Rasûlü ey àulâm
- 30 İşte böyle buynuñu urur Rasûlullâh anıñ
Úabre girdikde görür hem de cezâsın tâ úıyâm
- (38a) 31 Oğluñu damadını hem de òalîfe eyledi
Biri èAbdulbâki birisine oldu Nûrî nâm
- 32 Sâl-i hicret biñ olup hem øam olunca kırú uóúuz
Rıólet etdi dâr-ı sâfilden olup èâlî maúâm
- 33 Tekyesi iki idi birisine Yâveâî denir
Câmiè-i Sulûân Selîmiñ úurbidir bil ey hümâm
- 34 Birisi Eyyûb Enâârî civârında anıñ
Medfen oldu óaøret-i şeyòe yatar her äubó-şâm
- 35 Meânevîniñ Cild-i Evvelden biraz ebyâtını
Şeró edip tafâîl üzre etdi taúvîl-i kelâm
- 36 Hem leúâéifle leóâéiö hem faøâéil-i äalât
Üç kitâbı daòì teélîf eylemişdir o hümâm
- 37 Vermedi vaèòiyeyi Sulûân Murâd-ı cem-òaşem
Tâzedir oálu deyü etmezdi tensîb-i maúâm
- 38 Şeyò èAlî Naúşîye vermek murâd etdi anı
İki defèa zâhir oldu şâha şeyò-ender-menâm
- 39 İltimâs etdi ki versin oáluna vâèiòliài

- Eyledi Sulûân Murâd ıârâr hem çekdi licâm
- 40 Şeyò gördü diñlemez bu söyledi pes yerine
Ôâhir oldu âúibet şâhaded dedi faòr-ı fiòâm
- 41 Bilmemiseñ nezd-i Óaúda úadrini o serveriñ
Vâèiô eyle oáluñu babasını eyle be-kâm
- 42 Gördü hem dâru's-saèâde aàası müftî ile
Böyle rüeyâlar o gece tâ olunca âubó-i bâm
- 43 Vâèiô etdi oáluñu òaù yazdı tevcîhi için
İşte böyle hep erenler işleriñ eyler tamâm
- 44 Eylesin taúdis dâéim sırrını Yezdân anıñ
Sâyebân olsun Murâda himmeti hem vesselâm

48

**DER VAÄF-İ SIVÂSÎ-ZÂDE EŞ-ŞEYÒ ÈABDULBÂÚÎ
EFENDİ ÚADDESELLÂHU SIRRAHUMÂ**

Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilün

- 1 Şeyò èAbdulbâúiyi de söyleriz biz diñle gel
Şeyh Sívâsî Efendi-zâdedir bûy òalel

- 2 Mevlidi Úosùanùninye oldu şehrü'l-èaãl
Fâéiú idi şeyò-i Türkâne o şeyò-i bî-bedel
- 3 Sulùân Aómed vâèiôî olmuşdu bâ emr-i rasûl
Naúl olundu bundan aúdem bî-àaraø hem bî-èalel
- (38b) 4 èÂlim u èâmil olup hem mürşid-i kâmil idi
Vâlidî verdi òilâfet lîk ãanma bî-maóal
- 5 Cumèa gün câmiè ùolardı istimâè için anı
Gûş-ı cânla vaèòını diñlerdi herkes bî-maóal
- 6 Vâèiô-i òoş lehce hem de òoş süòan olmuş idi
Hem òafî úavvâl-ı bi'l-óauú idi etmezdi vecel
- 7 Munúatîè idi cihândan èuzlet etmişdi o õât
Zümre-i maòlúú(dan) da olmuş idi bî-emel
- 8 Sâl-ı hicret biñ yüz oldu èazm-i èuúbâ eyledi
Rûóuna ilbâs olunsun òuld-i aèlâm-ı óalel
- 9 Murà-ı rûóu çünkü olmuşdur anıñ èadn-âşiyân
Vâlidîniñ türbesi de cismine oldur maóal
- 10 Bende aòlâúıñdanım Sulùân Aómed şeyòiyim
Gel yetiş imdâdıma gelmeksizin mevt u ecel

49

DER VAäF-İ èABDULAÓAD NÜRÎ EFENDİ ÚUDDİSE
SİRRAHU' ä-äAMED

Fâèilâtùn Fâèilâtùn Fâèilâtùn Fâèilùn

- 1 Oldu bir gelmiş cihâna Óaøret-i èAbdulaóad
Sırrını taúdíş etsin diyelim Rabb-i äamed
- 2 Maðlaãı Nûrî idi zîrâ ki ãâóib-i nûrdur
Ûarz-ı euvâрынı cümle ehl-i óaú etdi pesend
- 3 Şeyò Sîvâsî cenâbından âdâb-ı râh
Vâãıl-ı sırr-ı fenâ olmaúla oldu ser-bülend
- (39a) 4 Hem beúâ bi'llâha erdi sâyesinde şeyòiniñ
ãoñra kuúb-ı evliyâ oldu olup Óaúdan meded
- 5 Baèøı nutúunda beyân etdi daòı úuúb olduauñ
Sözlerim óaúdır efendi etme inkâr ile red
- 6 Câmièinde Fâtióíñ hem vâèiô-i Cumèa idi
Bâyezîd ile Süleymâniyede hem etdi pend
- 7 Úardeşini Ayâãofyaya naúl etdiler
Nice yıllar vaèø edip anda o şeyò-i müstend
- 8 Hem Ayâãofyadan kürsi-i èarşa yol bulup
Vâèiô-i cümle melâéik oldu hem èAbdulaóad
- 9 Hicret-i faòr-i cihânıñ oldu biñ altmış biri
Baór idi şevúinden etdi irtióâl-ı cezr u med
- 10 Câmiè-i Bu'l-Fetóa nefsi-pâkini naúl etdiler
Almadı meydân zîrâ geldi cemè-i bî-èaded
- 11 Hep meşâyiò etdiler tensîb-i èAbdulbâúisi

- Cümleniñ reéyî ile úıldı namâzın şeyò-i ferd
- 12 Úoydular tâbût-ı şeyòî baş üzre hû deyu
Şeyòiniñ yanına yol buldu o pîr-i ercümend
- 13 Türbesiñ òâricinde úapınıñ yanına da
Defn olunmuşdur o mevøiède o genc-i bî-nefd
- 14 Yazdı õeylinde bunu èUşşâkî-zâde bilmiş ol
(39b) äâóil-i baóra gidip bir gün oturmuşdu o
merd
- 15 Geldi bir sâéil suéâl etdi cenâb-ı şeyòden
You idi bir aúçe yanında ki versin o ned
- 16 Emr edip yanındaki dervîşlere ki vereler
Dedi şeyòe eyledi şauú-ı şefe o müstemend
- 17 İsterim ben senden iósân ey keremkânım benim
Evliyâ altun eder òâki dediler etme red
- 18 Şeyò o demde elini äundu zemîne ey èazîz
Aldı bir úabøa turâbı sâéil açdı aña bed
- 19 Avucuna úoyduúda altun oldu ùopraàı anıñ
Baèøıısı düşdü yere kapdılar anı cümle merd
- 20 Hem teberrük etmek için äaúladılar çok zamân
Aàzın sürse eger çeşmine giderdi remed
- 21 Sırrını taúdîs edip hem himmetini sâyebân

Dâeimâ etsin Murâda Óaøret-i Rabb-i Aóed

50

**DER VAÄF-İ ÓAØRET-İ ŞEYÒ ÜMMÎ SİNÂN VE
RAØIYALÂHU ANHU' L-ÓANNÂN**

Fâeilâtün Fâeilâtün Fâeilâtün Fâeilün

- 1 Âb-1 rûy-1 Óalvetîdir Óaøret-i Ümmî Sinân
Úuüb-1 aúdâb-1 cihândır pişvâ-yı vââilân
- 2 Şeyòî olmuş idi Seyfullâh Efendiniñ o õât
Hem òalîfe úılmış idi anı o şeyò-i cihân
- 3 Terbiyet buldu Óüsâmeddîn èUşşâuí daòi
Aña da verdi òilâfet hem o pîr-i èârifân
- 4 İsmi İbrâhîm idi Ümmî Sinân ile şehîr
İki tekye Şehremîninde aña oldu mekân
- 5 Óaøret-i Sulûân Süleymân èaârıdır aârı daòi
İltifât etdikçe aña óaøret-i şâh-1 cihân
- (40a) 6 Çekmeyip hem õem u ùaena başladı Ebussueûd
Müftî Úâbil oldu Hâbîliniñ Ümmî Sinân
- 7 Yazdı fetvâlar daòi hem ehl-i devrin küfrüne
Müsteóal-i bunlar deyip etdi beyân

- 8 Hep óasedindir bu işler oldu devrân-ı vâsıûa
Çekmede bu ùaèenı aãóâb-ı ùariúat her zamân
- 9 Bâèiâî Ebussuèûd u Úâêı-zâde oldular
Biriniñ derdi Sîvâsî biriniñ Ümmî Sinân
- 10 İltifât-ı pâdişâhı oldu inkâra sebeb
Óamiyyet-i dîniyyeden olmadı vallâhi inân
- 11 Gûne gûne gördüler herkes kerâmâtıñ anıñ
Mümkün olmaz ki edem taedâdile ben de óubân
- 12 Duòter-i pâkîzesi irşâd ederdi herkesi
Râbièa sırrına maôhar olmuş idi bî-gümân
- 13 Erkek evlâdı youú idi Óaøret-i Şeyòıñ velî
Úâéim idi duòteri erkek yerine ey civân
- 14 Beñzedi bu sırr-ı nihân aña kim terk etmedi
Gerçi evlâd-ı zükûrü yerine faòr-i cihân
- 15 Lîk terk etdi yerine Óaøret-i Fâúımayı
Úâéim oldu nice biñ erkek yerine dâd-rân
- 16 Sâl-ı hicret eyledi ùokuz yüz daòı elli sekiz
Murâ-i rûóu uçdu cennâta olup òuld-i âşiyân
- 17 Hem edâ oldu ãalâtı Câmiè-i Bu'l-Fethde
Úomşu oldu Òalid Bin Zeyde o cennet mekân
- 18 Sırrını taúdíş etsin Óaøret-i Yezdân anıñ

Mükerrem olsun cennet-i aelâda rûó-ı câvidân

19 Bildiğiñ her bir èulûmundan teberrî eyleyip
Böyle ümmî olma eføaldır efendi bil inan

20 Sen deyip Ümmî Sinân geçme bu õâta óoşca baú
èilmini istif edersin èarşa varır bî-gümân

21 Óâøır olsun himmet-i pâki bize her dem anıñ
Rûó-i úudsîyesi Murâda yardım etsin her zamân

ÓIKÂYET-İ MÜTENÂSİYE FÎ HÂÛE'L-MAÚAM

Fâeilâtün Fâeilâtün Fâeilâtün Fâeilün

22 Bir óikâyet naúl edem cândan iyi diñle hemân
Var idi bir Ümm(î) lâkin Aómed idi nâm-ı ân

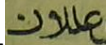
23 Maòlaã olmuşdu Kemâleddîn o õâta şübhesiz
Òalú beyninde Kemâl-ı Ümmî demekle buldu şân

24 Geldi bir gün Bû-Suèûda ãordu bir mesele
Dedi vardır bir müşkülüm sen müftîsiñ eyle
beyân

(40b) 25 Ben bir ümmî âdemim daòi adım Ümmî Kemâl
Sen efendisiñ ulusuñ úalmasıñ şübhem nihân

26 Dedi müftî müşkülüñ söyle verem fetvâsını
Maèden-i cümle èilâmım bilmediğim youú hemân

27 Dedi èilmullâha nisbet ilm-i maòlúúu bana

- Farø-ı taúdîr ile göster bileyim tebn-i àayân
- 28 Der-èaúeb müftî eline òâme-i fetvâsını
Aldı kâàıd üstüne bir nouúa úoydu hem o ân
- 29 Dedi èilmullâh farø et kâàıdı ey Ümmî sen
Nouúa da dâòil midir ey muútedâ-yı
- 30 Dedi belî enbiyânıñ evliyânıñ èilmi hep
Ehl-i èilmiñ daòì èilmi dâòil oldu bî-gümân
- 31 Pes dedi Ümmî ayır bu nouúadan sen óiããeñı
Faòr-i èÂlem óiããesin daòì ayır gitsin gümân
- 32 Geldi óayret müftîye úalmadı hiçbir diyecek
Hem sukût etdi o demde oldu lâl u bî-zebân
- 33 Baúdı Ümmî müftîniñ óâline hem dedi aña
Böyle èilm hiç ile fetvâ verirsiñ her zamân
- 34 Ehl-i tevóıdi edersin hem daòì tekfir sen
Öikr ile devrân edip döndü cemîe-i èârifân
- 35 Úaèn edersin evliyâ âyiniñi dersin raúã
Tavşan oğlunu oyunu raúã odur bil sen hemân
- 36 Dönmedi mi o iki ulu Cüneyd u Bâyezîd
Şeyò Şiblî ile Mevlânâ daòì hep èâşıkân
- 37 Baú Úuşeyrîye Efendi youú mudur vecd u semâe
Hem tevâcüd eyledi iâbât o pîr-i nüktedân

- 38 Mülteúî ile dururda olmamaúla vecd u mâl
 Youıdır äandıñ efendi eaşú-ı Yezdân-ı cihân
- 39 Evliyâéullâh âyînin edersin ùaèn u òem
 Böyle etdi èazîzim geçmiş olan müftiyân
- 40 Müftîye inââf geldi böyle fetvâ baèdezîn
 Yazmadı bir daòi o èallâme-i devr-i zamân
- 41 İşte Allâh èâlimi inââf eder böyle olur
 Eylemez şimdi olanlar raóm u inââf ey civân
- 42 Yâ İlâhî şerlerinden sen emîn eyle bizi
 Úâra óâør ellerinde hem severler her zamân

51

**DER VAÄF-İ ÓÜSÂMÜ'D-DÎN ÈUŞŞÂÚÎ ÚUDDİSE
 SİRRAHÜSSÂMÎ**

Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilün

- (41a) 1 Hem ùariú-i Òalvetîde bir úuüb daòi saña
 Söyleyem cân u gönülden istimâè et dâd-râ
- 2 İsmi olmuşdur Óüsâmü'd-dîn o òâtıñ biliñiz
 Pîr-dâş gibi olmuşdur bu da seyf-i Òüdâ
- 3 Oldu maènâsı Óüsâmında hemân keskin úıllıç
 Münkirâniñ boynuñu urmuş idiler bî-âadâ
- 4 Mevlidi èUşşâú oldu belde-i meşhûradır

- Geldi İstanbula ki tedrîs ile meşâûl ola
- 5 èÂlim-i èâmil idi hem fâøıl u kâmil idi
èİlm-i ôâhirde biêâèa äâóibi idi şehâ
- 6 Başladı kürsî-nişîn olmaúılığa câmièede hem
Ûâlibâna ders verip tedrîse etdi ibtidâ
- 7 Buldu şöhret Şeyò èUşşâúî diye bu beldede
Vaèò dersin eyler idi äıdúla hem bî-riyâ
- 8 Sâéiú-i taúdîr anı Ümmî Sinân sevú edip
Sâlik oldu râh-ı óaúúa şeyòe etdi iútidâ
- 9 Âteş aldı òâne ol hem ùutuşdu cân evi
Dersini de vaèòını da cümlesin úıldı fedâ
- 10 Soòtalıktan fâriâ olup dervîş olanları sen
Sayayım derseñ cihânda mümkün olmaz ey fenâ
- 11 Görmemişdir bir eóad dervîş soòta olduâñ
(41b) Bundandır ey efendi sen bunu gel añla hem
dâ
- 12 èÂrif-i sırr-ı fenâ hem vââıl-ı sırr-ı beúâ
Sâyesinde oldu şeyòiniñ o ôât pür-hem tâ
- 13 Óaúúı eyledi pes òilâfet verdi irşâda iöin
O daòì bir şeyò-i èâlî-úadri oldu ey baba
- 14 Sâl-ı hicret biñ ile seksen olunca ey aòî
èÂlem-i fânîyi úoydu eyledi èazm-i beúâ

- 15 Tertîb úıldı nice cem-i àafîri o sened
Bir úol oldu Òalvetîden dendi èUşşâkî aña
- 16 Mesken etmişdi Úââımpâşâyı şeyò-i muòterem
Etmişdi hem o mevøiède hemân tekye binâ
- 17 Defn olundu tekyesinde óaøret-i şeyò-i güzîn
Sırrını taúdîs etsin rûz-şeb her dem Òüdâ
- 18 Yâd úıldım ben seni sen de Murâdı yâd úıl
Feyø-yâb et hem daòî ey muútedâ-yı evliyâ

52

DER VAÄF-İ İSMÂÈİL-İ RÛMÎ ÚUDDİSE SIRRUHÛ**Mefâèîlün Mefâèîlün Feèûlun**

- 1 Üarîú-i Úadrîniñ serbülendi
Cenâb-ı Şeyò İsmâèîl Efendi
- 2 Bulup şöhret daòî Rûmî ile hem
Zamânında olanıñ ercümendi
- 3 Anaùoluda Deşt-i Üosyadan hem
Açıldı genc-i cisminiñ de müstemendi
- 4 Üarîú-i Úadrîde pîr-i âânî
Denir aña odur Óaúúıñ pesendi
- 5 Binâ etdi nice mevøiède dergâh

Ederdi cümleye hem nuãó u pendí

- (42a) 6 Biri Ûophâne úurbunda anıñ hem
Øiyâ-pâş idi anda meh-menendi
- 7 Cenâb-ı Óaøret-i Sulûân Aómed
Anı hem câmièine şeyò edendi
- 8 Vaôife õikr için taèyîn edince
Dedi olmaz ùarîúíñ şah-levendi
- 9 Bu õikri eyleriz Allâh için biz
Edelim mi vaôife çün ü çendi
- 10 Cevâbında dedi Sulûân Aómed
Devam için dedim aúçe
- 11 Dedi şâha daòì o şeyò-i õî-şân
Úoşar bu õikre aòlâúım semendi
- 12 İle'l-ân olmada bu õikr anda
Gelir bu meclise Hindile Sindi
- 13 Biñ elli üç olunca sâl-ı hicret
Gidip şehre úodu bu köhne kendi
- 14 Aña medfen úılındı tekyesi hem
Olundu defn genc-i bî-menendi
- 15 Öüdâ sırrını taúdíş ede anıñ
Murâd üzre cinânda ede òand

53

DER VAÄF-İ ÓAØRET-İ AÒAVEND-İ BOZORGVÂR EL-ÓÂC
SÜLEYMÂN NEŞÉET ÚUDDİSE SİRRUHÛ

Mefâèîlün Mefâèîlün Mefâèîlün Mefâèîlün

- 1 Cihâna bir gelenlerden değil mi óaøret-i üstâd
Aña âânî bulunmaz mümkün olmaz eylemek taèdâd
- 2 Ebu'l-feyø idi óaúúa ùoldu şâkirdi ile èâlem
Güneş gibi èayândır bu sözüm sen etme istièâd
- 3 Cenâb-ı Óaøret-i Mollâ-yı Rûmî gibi cemè etmiş
âalâó u zühd u èirfânı daòì èaşúa olup muètâd
- 4 Teni nâzik lisânı pür-feââóat hem laùîf-eşèâr
Musaòòar òâme-i úudret ederdi levsüðan-i inşâd
- 5 Aña keşf etmişdi Meânevîsin Óaøret-i Mollâ
(42b) Nice yıllar óúutdu gûn-e-gûn maènî edip
îcâd
- 6 Óúudur idi Óâfıø äâéib ve Şevket Dîvânıñ hem
Eğer görseydi aâhâbı aña derlerdi taósîn-bâd
- 7 Gülistân dersi bezmi bir Gülistân-ı irem oldu
Óúutsa Bostan-ı bûy-ı cinânı hem olurdu yâd
- 8 Óúutdu hem daòì Dîvân-ı bî-dil óaøret-i ò°âce
Eğer bî-dil olaydı der idi elbet mubârek-bâd

- 9 Eger Pendi oúutsa Pend olurdu cümle şâkirdân
Ederdi nuúúu ile râh-ı óaúúa cümleyi irşâd
- 10 Seóâb-ı èilm-i pâkinden èaceb úûfân-ı maèrifet
Cihâna yaàdırıp hem nâfiè etdi óaøret-i ústâd
- 11 Kitâb-ı Meânevîniñ evvelinden iki beyti hem
èAceb şeró eyledi câm-ı cihâna âaldı nâm u âd
- 12 Anı hem tercüme etdi faâihu'l-fâôla óaøret
İşitse Rûm-i Veysî bâà-ı cennetde olurdu şâd
- 13 Üarîú-i Naúşibend için risâle yazdı o server
Üarîúniñ cümle aóvâliñ içinde eyledi hem yâd
- 14 Ya Dîvân-ı şerîfiñ vaâfını tavâif mümkün mü?
Ki eder her nuúúu var mı miâlimiz söyle deyü
feryâd
- 15 Tazıcıbâşı-zâde Óaøret-i Agâh Efendiye
Bilenler eylediler hep ùarîúatda anı ústâd
- (43a) 16 Kibâr-i Naúşibendîden idi bu Tazıcı-zâde
Olup şeyûân ile nefsiñ elinden úuş gibi âzâd
- 17 Vucûdu mehd-i kevne úondu İstanbulda ol ôâtıñ
Süleymân Neşet oldu nâm-ı pâki Óaøret-i Ústâd
- 18 Daòì hem vâlidiiyle gitdi óacca sürdü yüz Beyte
Gelince Úonyaya İlyâs Sekîle olup dil-şâd

- 19 Ayaãofya şeyòì Yesnî-zâde Efendiden
Daòi tekmîl-i nusóa etdi hem ol ââóib-i
istiédâd
- 20 Der u dervâzesi meftûh idi aãóâb-1 óâcâta
Úonağı tekye gibi oldu dervîşânla âbâd
- 21 Olunca sâl-1 hicret biñ iki yüz yiğirmi iki hem
Düşürdi murâ-1 rûóunu anıñ òoş dâmene äayyâd
- 22 Úuãûr-1 Cennet-i Aèlâda iskân eylesin Allâh
Daòi rûó-1 şerîfini tecellisiyle úılsın şâd
- 23 Edâ oldu äalâtı Câmiè-i äulûân Muóammedde
El üzre baş üzre úoydular naèşını hem evtâd
- 24 Öikirler hem äalâlar cehr olurdu pîş-i naèşında
Firâúiyile ederler idi daòi nâle vu feryâd
- 25 Eger ol rûz-i yeés-i mâtemi görmüş olaydıñ sen
Der idiñ işte budur vaèd olunan èarâa-i mîèâd
- 26 Kerâmât-1 èadîde naúl olundu õât-1 pâkinden
(43b) Süden-i ıunâb olur òavf ile etdim naúlini
ibèâd
- 27 Veliyullâh olduàunda yoúdur şübhemiz úauèâ
Bu söze müttefiúdir gördü kim abâ ile ecdâd
- 28 Daòi Úopúapısınıñ òâricinde genc-i cismi hem
Muúalsımdır ziyâret eyle èâşıú hem úıl istimdâd

- 29 Eyâ aòvund-i zî-şân meróamet ú11 bende-i zâde
 Úulundur èâş1ú1ñdır bu Murâd-1 mücrim-i nâ-şâd
- 30 Seniñ şâkirdiniñ şâkirdi oldu üç cihetden de
 Umar feyøin bu bendeñ çünkü itdiñ câyına inèâd

54

**DER MEDÓ-İ ÓAØRET-İ ÜSTÂD-I BOZORGVÂR Ò°ÂCE
 SÜLEYMÂN VAÓYÎ ÚUDDİSE SİRRUHÛ**

Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilün

- 1 Diñle cân ile beni eyleyem saña beyân
 Bir ulu õâtı ki olmuş idi üstâd-1 cihân
- 2 Nâm-1 pâki de Süleymân idi Vahyî maòlaã
 Şeyò ile ò°âce demek oldu o õâta şâyân
- 3 Mevlidi oldu anıñ Belde-i İbrâéîl hem
 Ünaniñ úarşı yaúasında olup şöhre-künân
- 4 Gelecek Belde-i İstanbula sâéyiú anı
 Sevú edip Neş'et Üstâd nice devr u zamân

5 Óúumuş cümle Devâvîni daòì

Meânevîyi

 iken cümlesin öğrenmiş inan

- 6 Şehrîden de daòì aèlâ óur idi beyti
 (44a) Vergisinde kimiñ oàlu dememişdir Yezdân

- 7   Òaùù-ı taèlîk yazan Ò°âce Yesârî meşhûr
Sol eliyle o òaùùı òaørete etmiş iósân
- 8   Raèşa-dâr olduđunuñ sol eliyle hem meşhûr
Allâh Allâh ne èaceb işlere úâdir Raómân
- 9   äoñra düşmüş diline ateş-i èaşúıñ ilâhî
Bursevî Şeyò Emîni edinip şeyò hemân
- 10   Sâlik olmuş reh-i óaúúa daòı bulmuş Óaúúı
èÂrif-i haú idi ki ôâhir idi deme yalan
- 11   On sene dersinde óâøır idi bu èabd-ı øaèîf
Gûn-e-gûn keşf-i kerâmâtı gördüm heme ân
- 12   Gidip üç kerre de óacca daòı o şeyò-i èazîz
Yüz sürüp Beyt-i Öüdâya olaraú saèy-i künân
- 13   Bir sene daòı olup êayf-i Óabîb-i Ekrem
Belde-i Üayyibede olmuş idi hem mihmân
- 14   Meânevîyi óúudur idi beher هفته dû-rûz
İki gün daòı Devâvîn u Gülistân-Bostân
- 15   Müntesib idi aóâdiâ-i şerîfe küllî
Hem futúóât u fuãúâî daòı eylerdi beyân
- 16   Ò°âcegâna daòı hem Şâh-ı Bahâüddîne
Úalbiniñ rabúı idi cümleniñ èindinde èayân

(44b)   17   Her gece úıldı teheccüd hele terki yoúdur

- Ayda bir kerre de eyler idi òatm-i Úuréân
- 18 Dâéimâ diz çöker idi iki diz üstüne hem
Görmedim àayri oturduàunu rûzân u şebân
- 19 Ôâtına her ne hediye gelir ise elbet
Anı taânîf edip niâfını ãaúlardı hemân
- 20 Fuúarâya àurabâya gelene verir idi
Niâfını daòi vekilimizce verir idi inan
- 21 Ôâhir idi daòi vechinde Muóammed nûru
Her gören rûyunu elbet olurdu óayrân
- 22 Bir küçük çaúı ile bir úoca dest-i çübî
Yapar idi ki yüz âletle yapar üstâdân
- 23 Daòi òançerler için hem de muãannaè úabøa
Yonar idi o çaúı ile o üstâð-ı zamân
- 24 Ôâriú-i èâdet idi bu işi elbetde anıñ
Sen kerâmet de buña aç gözün ey rûó-i revân
- 25 Gördüğüm keşf u kerâmâtını taèdâd edemem
Maèrifetde daòi olmuş idi baór-i èirfân
- 26 Oğlu öldü ne teéessüf ne teóayyüf gördüm
Gûyiyâ youú gibi tutdu anı o pîr-i cihân
- 27 Sâl-ı hicret biñ iki yüz otuz üç oldu tamâm
(45a) Gülsitân-ı İremiñ bûlbûlü oldu gûyân

- 28 Şeb-i âzîne de rûóunu edip hem teslîm
Oldu Belde-i Eyyûb âalâtına mekân
- 29 Pes edâ oldu äalât-ı Cumèa hem bu namâz
Úondu hem pişgeh-i Òâlîde naèşı o zamân
- 30 Bir èaceb tezkîye hem bizde duèâ buldu vukûè
Oldu sekân-ı semâ cümlesi âmîn gûyân
- 31 Hem óuundu nice biñ Fâtióa rûóuna anıñ
Õikr ile hû diyerek naèşı úonup bir sırr-ı cân
- 32 Hem äalâlar verilir idi imâmında daòi
Úopúapı òaricine gitdi anıñ naèşı o ân
- 33 Ò°âcesi Neş'et Efendi yanı oldu medfen
Defn olundu oraya aaladı hep ins ile cân
- 34 Raómet olsun aña hem Óaøret-i Óáúdan her dem
Rûó-i pâkide anıñ cümleye olsun nikrân
- 35 Nice yıllar òıdmetini eyledi sıdúla Murâd
Himmet et sen de Murâda daòi úuúb-ı cihân
- 36 Şimdi evââfını eðlence eder cânına hep
Yâd eder ismini her yerde seniñ ez dil-cân

55

DER MEDÓ-İ NESL-İ ÓAØRET-İ MEVLÂNÂ ÈÂBİD ÇELEBİ

ÚUDDİSE SİRRAHUMÂ

Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilün

- (45b) 1 Oldu dîniñ ulûsu şübhe ne èÂbid Çelebî
Miâli yóu gezseñ eğer Hind ile Şâm u Óalebî
- 2 Nesl-i Mollâ-yı Cihân idi o õât-ı ekrem
Seyyid olmaúlıàile èÂlî idi hem nesebi
- 3 Úonyadan Belde-i İstanbula naúl etmiş idi
Úâêı-ı belde olup böyle edindi laúabı
- 4 Uydurup emr-i maèâşî yoluna úoymuş iken
Düşdü úalbine anıñ ateş-i èaşúın lehebî
- 5 İbn-i Edhem gibi terk eyledi cümle varını
Şeyò İlâhîye gidip oldu mürîdân-ı Óalebî
- 6 Beól edip himmetini râh-ı Öüdâda şeb u rûza
Gün-be-gün artdı anıñ ciddile saèy u àalebi
- 7 Vââıl-ı sırr-ı fenâ oldu beúâyı buldu
Râz-ı vaódetle açıldı daòı o àonce-lebi
- 8 Verdi irşâda icâzet daòı şeyòı aña hem
Geldi İstanbula etmekte olup şükr-i Rabbî
- 9 Post-ı irşâda oturdu nice yıl şeyò-i güzîn
Oldu çouú kimseleriñ iyliđiniñ hem sebebi
- 10 Hem àariúinde binâ eyledi bir tekye-i òúb
Fâtióıñ úurbi idi Semt-i Yasâra Çelebî
- 11 İki pîrdâş idiler birisi Seyyid Aómeddir
(46a) Özü evââfda Baóârî idi anıñ laúabı

- 12 Sâl-ı hicretde ùóúuz yüz iki bulduúda
Etdi lâhûta sefer úoydu bu dâr-ı taèbî
- 13 Tekyesi úarşısı cismine olup hem medfen
Râóata vardı úodu şiddetle hem neãebi
- 14 Úaddesallâhu diyip eyle duèâ-yı ekâer
Gel Murâda ki yetişsin saña èilm u edebî
- 15 Bunu isterdi ki ceddî bu yollara bû
Úâêınıñ yoluna da ôâhir idi hem àaøabî
- 16 Denilir ise sezâdır aña cân u dilden
Evliyânıñ Çelebîsi idi èÂbid Çelebî

56

**DER MEDÓ-İ ÚÚÛBU'L- èÂRİFİN ÓAØRET-İ MUÓAMMED
EMİN ET-TOÚÂDÎ ÚUDDİSE SİRRUHÛ
Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilün**

- 1 Naúşibendî güllerinden bir gül-i raènâ da bû
İster ümmîsiñ söyle bülbül bir gül-i zîbâ da bû
- 2 Nâm-ı pâkidir Muóammed hem Emîn oldu laúab
Gel sen tekyesinde bitmiş vird-i müstesnâ da bû
- 3 Mevlidi oldu ˆouâd şehri daòî o serverin
Şeyò ˆouâdî denir hem rütbe-i bâlâ da bû
- 4 Ders óoutmuşdu Süleymâniyede òaylî zamân

- Olmuşdu ò°âcelikde rütbe-i èulyâda bû
- 5   äoñra èazm etdi Óicâza úaãd-ı óac ile o õât
(46b)   Şeyò-i yek desti görünce ãûrat-i maènâda
bû
- 6   Terk-i elfâô eyleyip maènî yolunu ùutdu hem
Oldu her aóvâlini hem şeyòine inhâda bû
- 8   Eyledi tekmîl-i sülüküñ hem icâzet-i aòõ edip
Geldi İstanbula oldu mesned-i vâlâda bû
- 9   Úâéim oldu mesned-i irşâda da òaylı zamân
Ôahir idi ulûluğu olmadı aòfâda bû
- 10   Òalvet-ender-encümen olmuşdu dâéim èâdeti
Òalvetî keâretde edip olmadı tenhâda bû
- 11   Şâh-ı bâûın idi taòt u tâcı var idi anıñ
Bârgâhıñ âşikâra úurdu hem äaórâda bû
- 12   Sâl-i hicret biñ yüz elli sekiz olduúda tamâm
Olmadı dünyâda oldu Cennetü'l- Meévâda bû
- 13   Defn olundu úurb-i Zeyrekde o şeyò-i muóterem
Cismi yerde rûóu lâkin Cennet-i Aèlâda bû
- 14   Böyle bir şeyò-i hüner verir maèârif çouú zamân
Görmemişdir cism-i İstanbul meger dünyâda bû
- 15   Böyle bir şeyòe daòi inãâf youú mu zâhidâ
Yine èindinde seniñ elbet olur abâda bû

- 16 Sırrını taúdíş etsin rûz-şeb ol serveriñ
Hem tecellî eylesin kim mürşid-i aèlâda bû
- (47a) 17 Óâøır olsun himmeti hem de Muradıñ üstüne
Úılmadan bu naømi inşâ maúâad-ı aúsâda bû

57

**DER MEDÓ-İ ÓAØRET-İ SULÛÂN'UL-ÈÂŞİÚÎN MÛSTAÚÎM-
ZÂDE SAÈDÜDDÎN SÛLEYMÂN ÚUDDİSE SİRRUHÛ**

Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilâtün Fâèilün

- 1 Müstaúîm-zâde daði ùòàrusu bir er idi hem
Söylemek üstümüze oldu anı da elzem
- 2 Nâmı olmuşdu Süleymân laúabı Saèdü'd-dîn
Saèd-i æânî de desem bu sözüm olmaz mübhem
- 3 Óaøret-i şâh-ı velâyet ki èAlîdir bî-şek
Yazdı Dîvânına bir şeró ol şeyò-i aèlem
- 4 Etdi saèyile daði tercüme Mektûbatı
Rûó-i Fârukîde eyledi şâd u óürrem

- 5 Biñ risâle yine yazmışdı desem çouú olmaz
èArabî Fârsî Türkî ne èaceb etdi raúam
- 6 Ôaùù-1 taèlîú ile de çouú kütüb etdi taórîr
El emeàin yer imiş yaènî o şeyò-i ekrem
- 7 Óaøret-i Şeyò Tokâdî idi şeyò anıñ
Şeyòiniñ óilyesine tercüme de urdu úalem
- 8 Yek-be-yek eyledi tebyîni muóabbetden anı
Dedi biñden bir u youú miálî anıñ gelmedi hem
- 9 Şeyòini böyle bilir işte mürîd-i ââdiú
(47b) Ôan eder şeyòini àavâ ile de úuùb-1 aèòam
- 10 Sâl-1 hicret biñ ikiyüz iki olunca tamâm
Kendi dünyâdan olup şîve-i óüre maórem
- 11 Defn olup mürşidiniñ yanına bu şeyò-i celîl
Oldu o buúèa-i cennetde de şeyòe hem dem
- 12 Ehl olup böyle ùariú-i müteèaddid var iken
Etdi terk cümlesini nite ki İbn-i Edhem
- 13 Raómet olsun cânına Óaúdan olup hem de selâm
Görmesin èarâa-i maóşerde daòî óüzn ile hem
- 14 Ben de gördüm birisiñ söylerim inşâéallâh
Münzevî äâlió Efendi denilir aña da hem
- 15 O daòî terk-i dünyâ idi äâlió er idi
Ôâmesiyle geçinir idi o õât-1 efòam

TEMMETÜ TAMÂM Bİ-ÈAVNİ'LLÂHİ'L-MELİKİ'L-ÈAZİZİ'L-ÈALLÂM
 MURÂD MOLLÂ DERGÂHI ŞEYÒİ ŞEYÒ MEÓMED MURÂDÜ'N-NAÚŞİBENDÎ
 ÚUDDİSE SIRRUHÛ ÓAØRETLERİNİÑ EVLİYÂULLÂH ÓAÚÚINDA
 MANÔÛMELERİ

İŞBU KİTÂB ŞEYÒ MOLLÂ MURÂD DÎVÂNÎ BİÑ İKİ YÜZ DOUSAN
 SENESİ MÂH-I CEMÂZİYELÂÒİRİÑ NİÄFINDA ELÓÂC ÓÜSEYİN
 EFENDİNİÑ MAÈRİFETİYLE TABÈ OLUNUP VE TABÈ-I NEŞR-İ
 ÓUÚÚÛÎ MEÖKÛR ELÓÂC ÓÜSEYİN EFENDİYE RÂCİÈDİR

ÓARREREHÛ SÂLİM ÄITÛÎ

SONUÇ

Ele almış ve günümüz harflerine aktarmış olduğumuz Mehmed Murad Nakşibendi'nin divanını üç ana başlıkta ele aldık. Birinci kısımda Mehmed Murad Nakşibendi'nin yaşamış olduğu çağın sosyal siyasi ve sosyal olaylarını inceleyip dönemin ayrıca edebi yansımalarını da aktarmaya çalıştık.

İkinci kısımda Murad Mollanın hayatı edebi kişiliği ve eserlerini ele alıp inceledik. Bu kısımda divandan örnekler vererek Mehmed Murad Nakşibendi'yi tanıtmanın gayretinde olduk.

Üçüncü bölümde ise Mehmed Murad Nakşibendi'nin ele almış olduğumuz divanını günümüz alfabesine aktardık. Ayrıca yaptığımız çalışmanın indeksini kaynakçasını ve divanın tıpkı basımını okuyucunun istifadesine sunduk.

Divanın daha iyi anlaşılabilmesi için tasavvufi bir sözlük ve Mehmed Murad Nakşibendi'nin yaptırmış olduğu mesnevihanenin ve kabr-i şerifinin resimlerini eserimizde yayınladık. Son dönem Osmanlı Nakşi ve Mevlevi tarikatlarının yaklaşmasına vesile olan ve edebiyatta yenilik hareketlerinin arasına sıkışıp kalan, Divan Edebiyatında ki bir şahsiyetin tanıtılmasına katkımız olduysa kendimizi bahtiyar sayarız.

- S Ö Z L Ü K -

- A -

ÂB: Farsça su demektir. Tasavvuf ıstılahı olarak çeşitli manaları ihtiva eder: Marifet, İlâhî feyz, zât, varlık, kâmil nefis, ruh-i âzam, tümel akıl.

ABÂ: Arapça abâe veya abâye de denir. Geniş, fakat kısa bir nevi gömlek olup, dizden biraz aşağı iner ; üst tarafında, baş ve yanlarında kollar için birer delik bulunur. Keçi kılından dokunan kalın ve kaba kumaştan yapılıdır. Beyaz veya kahverenkli olur. Dervişlerin giydiği bir elbise olup, kökeninin Hz. Peygamber (s)'e kadar uzandığı söylenir. Sûfiyyenin abadan elbise giymesinin, Hz. Peygamber (s)'in sünnetine ittiba için olduğu zikredilir.

ÂBÂU'L-AHVAL: Arapça, hallerin babaları demektir. Hâlin tasarrufu altında olan ve hal tarafından kullanılan kimseye İbnu'l-vakt; hali kendi tasarrufuna alan kişiye ise Ebu'l-vakt denir. Halleri bu şekilde kullanabilme gücüne sahip olanlara "hallerin babaları" (abaü'l-ahval) denir. Abau'l-ahvalin mukabili ebnu'l-ahval'dir.

ABD : Arapça, lügatta köle insan için kullanılır. Bir insanın kalbi, Allah'ın gayri herşeyden sıyrılmadıkça, kul olamaz. Bu durumda olan kişiye de, Allah'ın kulu denir. Allah mümin kulunu "abd" dan daha güzel bir isimle anmamış, Kur'an'da "ibâdun mukramun" (ikram olunmuş kullar)" (Enbiya/26) buyurmuştur. Nebilerini ve Resullerini de bu isimle anmıştır : "kullarımızdan İbrahim'i an" (Şad/45), "kulumuz Eyyub'u an" (Şad/41), "ne güzel kul" (Şad/30). Hz. Muhammed (s) de ibadetten ayakları şişip kendisine : "Ya Rasulullah (s), Senin geçmiş ve gelecek bütün günahların afvolmadı mı?" diyen eşine : "Şükreden bir kul olmayayım mı?" karşılığını vermiştir. Yine Hz. Peygamber (s) şöyle der : "Melik peygamber olmakla kul peygamber olmak arasında serbest bırakıldım, ikinci şıkkı tercih ettim" Allah ile mahlukat arasında kulluktan daha yüksek bir derece olsaydı. Rasulullah onu kaçırmaz. Allah da, O'na verirdi. O, bu yüzden şehadet kelimesinde" abduhü ve resulüh" diye anılır. Görüldüğü veçhile, kulluk bir insan için en yüksek makamdır. Tasavvufta, aşağıdan yukarıya doğru manevi yükselişi ifâde eden makamların başına tevbe, en

üst zirvesine de kulluk konulmuştur. Kul olun kişi gerçek hürriyet sahibidir. Zira o, Rab'dan başka kimseye boyun eğmez. O, sadece Allah'ın emirlerine sarılır. O'ndan başka herşeyden bağımsız ve hür olur. Allah'ın emirlerine uzak kalan kimse, nefis veya şeytanın esareti altında demektir.

Mutasavvıflar, abd lafzını er-Rabb mukabilinde kullanırlar.

Ubudiyyet salih kula mahsus olup, Allah onu birine nasip etti mi, artık o, Allah tarafından yardım görmüş demektir. Bu şekilde kulun nefsinin ve nevasının hazları örtülür. Sonunda, Allah onu kulluk nimetlerine daldırır ve sadece kendisi ile meşgul eder.

AĞYÂR: Gayriler, yabancılar, başkalar.

AHZAR: Yeşil.

AHAD: 1.Bir 2.Kişi, kimse.

AHİRET: Arapça, dünyanın zıddı. Dünya, nisbeten daha yakın anlamına gelirken, ahiret, dünyaya nisbetle sona kalan, tehir eden, geciken, son, neticede varılacak yer gibi anlamlara gelmektedir. Öbür Dünya diye tabir olunan, cennet, cehennem, ârâf, iyiliklerin ve kötülüklerin karşılandığı yer, sırat, mizan gibi yerleri ihtiva eder. Ehl-i Sünnet inancına göre bunların hepsi haktır ve gerçektir. Dinlerin çoğunda ahiret inancı vardır. Öbür dünyada ölüm yoktur. Oradaki hayat ebedidir. Kur'an-ı Kerim'deki bir ayete göre ahiret dünyaya nisbetle daha hayırlıdır: "Ahiret Senin için dünyadan daha hayırlıdır" (Duha/4)

AHMEDİYYE: Ebu'l-Ferhad b. Ali b. İbrahim el-Hüseyni el-Bedevi (öl. 675/1276) tarafından kurulan bir sufiyye okulu Şaziliyye'nin şubesidir.

AHRARİYYE: Nakşilik şubelerinden biri olup Hoca Bahaeddin Nakşbend'den sonra, Nakşbendiyye tasavvuf okulunun aldığı isimdir. Kurucusu, Hoca Ubeydullah İbn Hoca Mahmud İbn Şihabeddin Ahrar (ö.895/1490)'dır. Hoca Ubeydullah, aslen Taşkent'lidir. Fatih Sultan Mehmed'in kendisine özel bir sevgi ve saygı beslediği söylenir. Hoca Ubeydullah, hayatının ilk döneminde çok fakr ü zaruret çekmiş iken, sonradan malının miktarını bilemeyecek kadar zenginleşmişti. Adının "Ahrar" olması sebebiyle kurduğu Nakşilik şubesine "Ahrariyye" adı verilmiştir.

AHYAR: Arapça, hayırlılar manasına gelir. Dünya düzenini koruyan, "ricalü'l-gayb" veya "ricalullah" denilen seçkin insanlardır. Bunların sayıları çeşitli kaynaklara göre, altı ila üçyüz arasında değişmektedir.

ÂLEM: Arapça, kainat, güneş sistemi ve çevresindeki dönen gezegenler topluluğu, cihan, dünya, bütün varlıklar, mahlukat, insanlar, halk, cemaat, cemiyet çevre vs. gibi kelime anlamları vardır. Tasavvufta ise, Allah'tan gayri herşeye âlem denir. Âleme, âlem denmesinin sebebi onunla Allah'ın isimler ve sıfatlar bakımından bilinmesidir. Zira âlem kelimesi bilmek masdarından türemiştir.

ÂLEM-İ ERVAH: Ruhlar âlemi anlamında Arapça bir ifâde. Vücut, "taayyün-i sani" ve "vahidiyyet" mertebesinden sonra, "suver-i ilmiyye" bakımından "ruhlar" mertebesine iner. Bu mertebede suver-i aliyye, cevher-i basit olarak ortaya çıkar. Bunların rengi ve şekli yoktur. Zaman ve mekanla alakalan yoktur. Çünkü bunlar cisim değildirler. Bu mertebede her ruh, kendisini ve kendi mebedi olan Hakk'ı idrak eder. "Elestü birabbiküm kâlû bela" (Ben sizin Rabbiniz değil miyim? Evet dediler) A'raf/172 ayet-i kerimesi ile bu mertebeye işaret edilir.

ASFIYA': 1. Samimi, saf, içi temiz, tuttuğu yol doğru olan kimseler. 2. Samimi dostlar, azîzler.

AYÎNE: Ayna.

A'LÂ: Yüksek.

ÂL-İ ABA: Arapça. Aba (kaftan, cübbe) ailesi demektir. Rivayete göre, bir gün Hz. Peygamber (s) üzerinde aba bulunurken, yanına gelen Hz. Ali'yi, kızı Hz. Fatıma'yı, torunları Hasan ve Hüseyin'i bu abanın altında toplar. Bu şekilde, Hz. Peygamber (s)'in yakınlarını belirleyen bir ifade olmak üzere, adı zikredilen kişiler "âl-i aba" terimiyle anılmışlardır. Sayıları: Hz. Peygamber (s), Hz. Ali, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin ve Hz. Fatıma olmak üzere beş kişiden müteşekkil olduğu için bir elin beş parmağına benzetilerek "pençe-i âl-i aba" yahut "penç ten-i âl-i aba" gibi isimlerle de anılmışlardır.

AKDEM: Pek eski, daha önde, daha ileri, ilk, önce, önceki.

AHVÂL: Oluşlar, bulunuşlar, durumlar.

ÂH U ZÂR: Ağlayıp inleme.

ÂLÂ: Kirleten.

'ALÂİK: İlgiler, ilişkiler.

AHSEN: Pek güzel. /Ahsen-i Takvîm: En güzel kıvamda.

ARİF: Arapça, irfan sahibi anlamındadır. Allah'ı gerçek yönüyle bilen kişi. Âlim gibi bilen manasına gelirse de ondan farklıdır. Âlim, ilmi bir tahsil ve çalışma sonucu elde eder. Arif ise, irfana, ilham ve hal ile ulaşır. Cenab-ı Hak'ı keşf ve müşahade yoluyla bilen kişi. Bu bakımdan ümmi bir insana da arif denilir, ancak âlim denemez. Arifler için, ehl-i yakın, ehl-i din, veli, kutb ve genel olarak "arif-i billah" tabiri kullanılır.

ARAKİYYE: Kavuğun veya fesin altında, ter toplanması için giyilen takkedir. Zamanla dervişlerin giydiği takkeye özel isim olmuştur.

ARŞ: Arapça bir kelime olan "arş" m kelime anlamı, taht, çardak tavan ve kubbe demektir, islamî olarak; terim, Allah (c.c)'ın kudret ve azametinin tecellisinden kinaye olarak, dokuzuncu kat semada bulunduğu tasavvur olunan taht'dır. Bu bakımdan asıl anlamını ancak Allah'ın bildiği bir şeydir. Kainattaki bütün varlığı kuşatan bir cisim olup, yüksekliğinden dolayı bu ismi almıştır. Müfessirlerin izahına göre, Allah (c.c) önce Arş'ı yaratmıştır. Kur'an-ı Kerim'de bir çok ayette Allah (c.c) Arş'ı istila etti yani Arş'a hükmetti şeklinde geçmektedir. Bkz. msl: Tâha/5. Tasavvufta ise Arş, gönül demektir.

'ARRÂF: 1.Falcı, kâhin 2.Müneccim 3.Hekim.

'ARAFÂT: Haccın îcablarından olan kurban bayramı arefesinde vakfeye durulan Mekke civarındaki mukaddes dağ.

ASMÂN: Gök, sema.

ÂSÂR: 1.İzler, nişâneler, alâmetler 2. Âbideler 3.Hikâyeler, gelenekler.

ÂŞÜFTE: Çıldırırircasına seven, bu yüzden perişan bir halde, deli gibi olan, iffetsiz kadın.

ÂŞİNÂ: Bildik, tanıdık.

AHKÂM: Emirler, hükümler.

AMMÎ/ AMM: Umumî, genel, herkese âit.

ALEM: 1.Nişan, alâmet 2.Bayrak, sancak 3.Sınır işâreti 4.Yüksek dağ 5.Dudaktaki çatlatlık 6.Minâre tepesi 7.Sarığın altın teli 8.Has isim.

'ANKÂ: İsmi olup cismi olmayan bir kuş, zümrüdüankâ, simurg.

ASL: 1.Asıl, kök, dip, kütük, temel, esas, kâide, kural, hakîkât, soy, mezhep, başlangıç, baş, yer. 2.Hakikî, esaslı, hâlis, sâfi.

AMÂN: 1.Eminlik, korkusuzluk 2.Bağış, bağışlama.

AMMARIYE: Kadiriyye Tarikatı'nın bir koludur. Cezayir ve Tunus gibi Kuzey Afrika ülkelerinde yaygındır.

AMME: Arapça, Cumhur, halk, ahali demektir. Dış şekilleriyle şeriata bağlı olan genel çoğunluk.

AMUDIYYE: Medyeniyye Tarikatı'nın bir koludur. Ebu isa Şad b. İsa tarafından kurulmuştur.

'ANÂSİR: Elemanlar, öğeler.

'ANÂ: Zahmet, meşakkat, güçlük.

ÂYİN: Farsça'da tören, merasim, usul demektir. Usul ve ibadet tarzı. Zikir ve sema esnasında okunmak ve mutribde çalınmak üzere, muhtelif makamlarda bestelenen manzumedir. Ferahfeza, düğah ve rast âyini diye kısımlara ayrılmıştır. Bu anlamda âyin okuyanlara, âyin-hân denir. Mevlevihanelerde, tekkelerin kapatılmasına kadar, sema sırasında âyin-hânlarca okunan, ancak bestekarları unutulmuş ilahilere de âyin-i kadîm denilirdi. Bektaşîlerin dem olmak, gülbank çekmek, nefesler okumak şekliyle yaptıkları âyine ise, âyin-i cem denir.

'AYN: 1.Göz 2.Asılı, kendisi 3.Bir şeyin eşi, tıpkısı 4.Kaynak, pınar.

'AZM: Kasıt, niyet, karar.

AZİZİYYE: Rifaiyye Tarikatı'nın bir koludur. izzeddin Abdulaziz b. Ahmed ed-Dirinî (ö. 1295)'ye izafe edilmektedir.

- B -

BÂ: Varlıkta, ikinci mertebeyi teşkil eder. Bâ ile yaratılmışların hepsine işaret olunur.

BÂB-I RIZADAN AYRILMA : Hoşnutluk, memnunluk, razı olma kapısı mânâsını ifâde eder. Tasavvufta, bir müridin, maneviyat yolundaki rehberini ve arkadaşlarını memnun etmesi önemlidir. O, bu uğurda çeşitli imtihanlara maruz kalır, razı olur, isyan yoluna sapmaz. "Bab-ı rızâdan ayrılma", yahut "Allah, bâb-ı rızadan dür (uzak) etmesin" ifadeleri, hep bu yolda söylenmiştir.

BÂB-I ŞERİF: Arapça şerefli kapı demektir. Molla Hünkâr Celaleddin-i Rumî'nin şimdiki türbesinin giriş kapısına verilen ad. Anlatılanlara bakılırsa, bir tarikat edebi olarak, eşiği öpülerek içeri girilir. Çıkarken de geri geri yürüyerek, sırtın, türbeye çevrilmemesine itina gösterilir.

BÂBU'L-EBVÂB: Arapça, kapılar kapısı demektir. Tasavvufta ilk makamı, yani tevbeyi ifade eden bir tâbir. Kul, Allah'a yaklaştırmaya bu kapıdan başladığı için, ilk kapıyı ifade etmek üzere kullanılır. Tasavvufi olgunluk yolunda yetmiş makam vardır : ilki tevbedir, sonuncusu kulluk (abdiyyet) tur.

BADE: Farsça şarap mânâsına geldiği gibi, kadeh anlamına da kullanılır. Divân edebiyatımızda bu kelime, daima içki, şarap, sarhoşluk veren içecek anlamında kullanılmıştır. Tasavvufî sembolizmde, bade, aşk, zevk, ilâhî sevgi gibi mânâları ifade etmiştir. Ancak, Bektaşîler bu mânânın ötesinde, gerçek anlamda da kullanmışlardır.

BAHR: Arapça. Deniz demektir. Bu terimden türemiş "Bahriyyun bilâ Şâti", kıyısı olmayan umman, yahut çok büyük okyanusa mensub kişi manasını ifade eder. Tasavvufta ise, Allah'ın tecellîlerinin, Rabbanî açılımların, ilâhî hakikatların bütün insanlara ma'rifetler şeklinde, sel gibi devamlı aktığını belirtmek üzere kullanılır. Bir kısım sûfiyye bu kanaati taşıırken, bir kısmı bu görüşe iltifat etmez ve avamın ilminin

mahdud olduğunu ve onlara Allah'tan kesintili olarak geldiğini savunur. Bu durumda tam bir yönelişle Allah'a yönelmeleri, O'nu sürekli hissetmeleri, O'na sevgi ve saygıyla dolu olarak ihlâsla amel etmeleri sebebiyle ariflere gelen ilim açılmalarının sonu yoktur. Ve bu kesintili de değildir. İşte bu şekilde sınır tanımayan şeyler hakkında, "sahili olmayan umman" tabiri kullanılır. Bir sûfi, kendisine gelen bu sürekli fütuhatla, Allah'a yakınlığı muhafaza eder. Özet olarak söylemek gerekirse, Allah'ın arif kuluna gönderdiği ilhâmî bilginin sınırı yoktur. Mutasavvıflar bu görüşlerini şu ayet-i kerime ile pekiştirirler : "De ki Rabbimin kelimelerini yazmak üzere, denizler mürekkep olsa ve bir o kadarını da katsak, Rabbimin kelimeleri tükenmeden denizler tükenirdi. (Kehf/109).

BAHÂ' : 1.Güzellik, zariflik 2.Parıltı 3.Alışma, dadanma.

BAHŞİYYE-İ HALVETİYYE: Halvetiyye'nin ana kollarından Cemâliyye'nin bir ara kolu. Seyyid Muham-med el-Bahşî el-Halebî (d. 1038/1628) tarafından kurulmuştur.

BÂRGÂH: Farsça, sultan sarayı, izinle girilen yüce makam gibi anlamları olan bir tâbir. Allah'ın yüce huzuru. Bârgâh-ı İlâhî, bârgâh-ı İzzet, bârgâh-ı Celâl vs. gibi ifadeler, hep Allah'ın çeşitli açılardan yüce huzurunu belirtirler.

BASAR: Arapça, görmeyi ifâde eder. Hakk'ın basarı kendi malumatının şühudu itibariyle, kendi zatından ibarettir. Her türlü noksanlıklardan münezze olan Allah'ın ayn'ı, ilminin gayesinin sonsuzluğu itibariyle Zâtından ibarettir. Çünkü O, Zâtıyla görülür. O'nun Zâtında sayı bakımından çokluk (adetlenme) yoktur. O'nun ilminin mahalli, aynı zamanda basarının da mahallidir. İlim ve basar iki sıfattır. Bu ikisi hakikatte birdir. Ancak, basarından murad, sadece kendi ilminin şahadet alemindeki tecellisinden; ve ilminden murad kendine ait nazarla, aynî ilimdeki idrâkten başka bir şey değildir. O, Zâtını Zâtıyla görür. Mahlûkâtını da Zâtı ile görür. Zâtı için rü'yeti, mahlûkâtı için olan rü'yetinin ayn'ıdır. Zira, basar, bir vasıftır. Fark ancak görülendedir. O, eşyayı devamlı görmektedir. O, bir şeye ancak dilediği zaman bakar. Eşya, O'na, kesinlikle perdeli değildir. Lakin O'nun nazarı, bir şeye ancak dilediği zaman ilişir. Hz. Peygamberin (s) "Allah'ın her gün kalbe şöyle bir nazarı vardır" sözü bu kabildendir. "Allah onlara bakmaz..."

(Al-i İmran/77) ayeti bu şekilde değildir. Zira bu âyetteki nazar, Allah'ın rahmet etmesi manasınadır.

BAST: Arapça, tutukluk (kabz) halinin zıddı olan zihnî açıklık, kalbî rica, niyaz, yalvarma hali. Bast, hal olarak, kabul, lütuf, rahmet ve ünse işarettir. Recâ'nın zıddı havf olduğu gibi, bunun zıddı da, kabz'dır. Sûfî bast halinde her şeyi kuşatır ve herşeyde tesir ederken, hiçbir şey ona tesir edemez. Sufi önce, kabz'a, sonra bast'a maruz kalır. İleri makamlarda sûfîde kabz ve bast kalmaz, zira bu ikisi mevcudda (kendisinde varlık bulunanda) oluşur. Nefsinden fânî olmuş, Hakk'ın sıfatlarında süreklilik kazanmış kişilerde, kabz ve bast olayı vuku bulmaz, ibn Arabi bast'ı, sufînin eşyayı kuşattığı, eşyanın sufîyi kuşatamadığı bir hal olarak görür. Bu durumda olan sûfîye Allah, mahlûkla beraber iken bir genişlik (bast) verirken, içten kendisine ulaşmaya, yönelmeye bir kabz (tutukluk) ihsan eder. Bu durum mahlûkât için bir rahmettir.

BÂ ŞER'-BÎ ŞER': Farsça ve Arapça'dan müteşekkil bu tabirler, şeriatlı ve şeriatsız anlamlarına gelirler. İslam'a sıkı sarılan tasavvuf sistemleri, genel olarak Hak tarikat adını alırken, İslamdan uzak olanlara da rafizî, heretik, bâtıl tarikatlar denir.İlkine bâ şer', ikincisine bî şer' denir.

BÂTİN: Arapça. İç, öz, gizli gibi anlamları vardır. Dış anlamına gelen zahir kelimesinin zıddıdır. el-Bâtın, Allah'ın güzel isimlerinden biridir. Alemin tümü Hak'tır. Zuhuru da âlemden ibarettir. Allah, bu âleme göre zâtı itibariyle el-Bâtın'dır. Kur'an-ın, zahirî ve batınî manasının olduğu hususunda ittifak vardır. Sadece batınını kabul edip, zahirini te'vîl edenlere batınî denir. Aynı şekilde islam'ın namaz, oruç gibi emirlerinin vaz'ında da bir takım hikmetler bulunduğunu kabul eden tasavvuf ehli, şeriatın içyüzünü bilme yolunda oldukları için kendilerini "bâtın ehli" sayarlar. Ancak, şeriatın içyüzü dediğimiz bu hususların, kitap okumakla değil, öz doğruluğu ve Allah'a teslim olma sonucu bilinebilir. Bu bakımdan bu bilgi, gizli bir bilgidir, ve bu bilgiyi bilenler de gizlidir. Bir de Bâtıniyye Mezhebi vardır ki, bunlara göre, Kur'ân hükümlerinin hepsi de, âlemin nizamını sağlamak içindir, olgun kişiler bu düzeni sağladığı içindir ki, bizler cennet ehliyiz, cennetteyiz, ibadet kaydından, bağından kurtulmuşuz, derler. Ancak sünnî tasavvuf okullarının tamamı, bu görüşleri şiddetle reddederler, hatta müslüman

saymazlar. Onlara göre, bunlar bâtın ile bâtılı birbirine karıştıran sümüklü tasavvuf erbabıdır ve reddedilmiştir.

BEDEVİYYE: Tanta/Mısır'da Ahmed-i Bedevî (ö. 675/1276) tarafından kurulan Şâziliye şubesi.

BED-NÂMÎ;BED-NÂM: Farsça, kötü ün sahibi anlamında bir ifade. Melâmet mertebesi ve hali. Başkasının kınamasına aldırmandan, Allah'ın rızasını hedef alan Melâmî meşrebliler, insanların övgü ve yergisine aldırmazlar.

BEKÂ: Devam, sebât, bâkîlik.

BEKRİYYE: 1. Halveti şubelerinden Karabaşı-ye'ye ait bir kol. Şemseddin Mustafa el-Bekri el-Mısrî (ö. 1749)'ye izafe edilmektedir.

2. Şâziliye'nin Vefâiye şubesinin koludur. Ebu'l-Mekarim Muhammed el-Bekrî (ö. 1586)'nin adına izafe edilmiştir.

3. XVI. asırdan itibaren, Kahire'de sûfi şeyhlerine verilen isim.

BEHRE: Pay, hisse, kismet, nasip.

BELİĞ: Düzgün söz söyleyen.

BEHİŞT: Cennet, uçmak.

BEZM-İ ELEST: Farsça ve Arapça iki kelimededen oluşmuş "Elest Toplantısı" anlamında bir tabir. A'raf suresi'nin 172 nolu âyetinde Allah ruhlara "Elestü bi-Rabbiküm" (Ben sizin Rabbiniz değil miyim?) sorusunu yöneltince ruhlar "Belâ" (Evet) dediler, işte bu toplantı, ruhlar bedene girmeden yapılmış, Allah ile ruhlar arasında "misak" (sözleşme) vukubulmuştu. Orada verilen sözün doğruluğunun sınanması için, Allah, ruhları bu imtihan dünyasına gönderdi. Şu anda bu sınavdayız. Allah ile ruhlar arasındaki sözleşmenin meydana geldiği toplantıya "Bezm-i Elest" yani "Elest Toplantısı" denir. Bezm-i ev edna : Yahut daha yakın olma toplantısı, anlamında bir ifade. Miraç'da Hz. Rasulullah (s)'in Allah'a yaklaştığı son nokta ve orada meydana gelen toplantı. Hiçlik makamı.

BERİYYE: Halk, insanlar.

BEVVÂH: Meydanda, âşikâr, belli.

BİD-ÂT: Sonradan meydana çıkan şey.

BİŞR: Arapça, yüz gülümserliği. Yalnızlıkta ağlamak, insanların yanında güler yüzlü olmak, sufilerin ahlâkındandır. Yüzdeki tebessüm kalpteki nurun eseridir.

BİSTAMİYYE: Ebu Yezid Tayfur el-Bistamî (ö. 261/874) 'ye nisbet edilen ve Tayfuriyye de denilen bir tarikat. Nakşî silsilesinde de yer alan Bayezid-i Bistamî, erken dönem Nakşibendiliğe adını vermiştir. Nakşbendîlik kronolojik sıralama içinde şu isimlerle anılmıştır Sıddîkiyye, Bistamiyye, Nakşibendiyye, Ahrariyye, Müceddidiyye, Halidiyye.

BÎ-NEVÂ: Nasipsiz, çaresiz, zavallı, fakir, muhtaç.

BÛY: 1.Koku 2.Ümit, umma 3.Sevgi 4.Tamah 5.Huy, tabiat 6.Kısmet, pay, nasip.

BÛRHÂN: Delîl, ispat, tanık.

BURAK: Hz. Peygamber (s)'i Miraç gecesi taşıyan hayvan. Kur'an-ı Kerim'de adı geçmemektedir. Burak anatomik yapısı itibariyle Katır'dan küçük, eşekten büyüktür, rengi beyazdır. O cennet hayvanlarından. İki kanatlıdır. Bunlar sayesinde, bir adımda gözün görebildiği en uzak mesafeyi kat edebilir. İki de uzun kulakları vardır. Burak diğer Peygamberlere de hizmet etmiştir. Mesela Hz. İbrahim, Kabe'ye ol

BÛSTÂN/BOSTÂN: Gül ve çiçek kokularının olduğu yer, bahçe.

- C -

CAM: Farsça. Kadeh, bardak manasmdadır. Tasavvuf ıstılahında, Allah dostunun kalbi için kullanılır.

CÂMİYYE: Nakşbendiyye'nin şubelerinden biri- nin adıdır. Kurucusu, Nureddin Abdurrahman b. Ahmed b. Muhammed el-Câmî (817-8987 1414-1492)'dir. Nakşî şeyhlerinden Sa'deddin Kaşgarî'nin kızıyla evlenmiştir. Genç yaşında çeşitli ilimleri tahsil etmiş bir Hanefî âlimidir. Hüseyin Baykara'nın kendisi için yaptırdığı medresede müderrislik yapmış, Herat'ta vefat etmiştir. Üç Divanı, yedi Mesnevî'si vardır. Sûfî tabakât kitabı olarak geniş bir şöhrete sahip bulunan Nefehatü'l-Üns'ün yazarı, yine odur. Nefehât, Lâmiî Çelebi tarafından Türkçe'ye

çevrilmiştir. Yine İbn Hâcib'in nahiv ilmine dair yazdığı el-Kâfiye'ye yaptığı Molla Cami adıyla meşhur el-Fevâiddüz-Ziyâiyye şerhi, asırlarca medreselerde okunmuştur. Menâkıb kitaplarına göre, Sultan II. Bâyezid ile yakın dostluğu bulunmaktadır. Şeyhi, Hoca Ubeydullah Ahrâr Taşkendi'dir.

CEBERUT: Arapça, ululuk, kudret, icbar, zorlama, Allah'ın yüce kudreti gibi manaları ihtiva eder. İlâhî kudret ve azamet âlemi, varlık mertebelerinden ikincisi. Sûfiye imamları, üç çeşit âlem olduğunu söyler. Bunlardan birincisi latîf meleklerin yaşamakta olduğu, latîf melekût âlemi. İkincisi süflî âlem de denilen yeryüzü âlemi. Bu, dünya ve insanın bulunduğu âlemdir. Âlemler arasında derecesi en düşük olanı, budur. İşte bu iki âlem arasında bir üçüncüsü daha vardır ki, adı Berzah âlemi olarak nitelenen Ceberut âlemdir. Ceberut âlemi, maddî âlemin üstünde, Melekût âleminin altında yer alır. Hz. Ali'den gelen bir haberde "Ceberut âlemi, en büyük âlemdir". Bu âlemde nurânî akıllar, temiz melekî nefisler bulunur. Bu âlem, cisimler âlemine ile melekler âlemi arasında bir engel şeklinde olup, melekût âlemine yönelen yükselişlere mani teşkil eder. Zira bu âlemde, gayb âlemine ulaşmayı arzu eden nefisler üzerinde cebr, zorlama, kahr gibi güç uygulamaları söz konusudur. Bu güç, toprağın altından arşa kadar, her yeri kaplamıştır. Kul, bu ceberut âlemine girdiğinde Hakk'ın ihtiyarına kahren ve cebren uymak zorunda kalır. Yani burada mecburî bir durum vardır, kulun ihtiyarı geçerli değildir. Kulun bu âleme karşı çıkışı imkansızdır. Ebû Tâlib el-Mekkî'ye göre bu, azamet âlemdir. Filozoflar, bu âlemin, Eflatun'daki idealar âlemine tekabül ettiğini söylerler.

CEBR: Arapça'da kahraman, yiğit, kırığı düzeltme, kibirlilik, melik, kul, kahr, zorlama, anlamlarına gelen bir kelime. Tasavvufî olarak ceberut âlemine denir. Salikin ifadesi mülk ve melekût âleminde geçerli iken, bu durum ceberut âleminde söz konusu değildir. Salik bu âlemde sadece Allah'ın istediğini ister.

CEBRAİL/CİBRÎL: Dört büyük melekten birinin adı, vahiy meleği, Allah tarafından peygamberlere vahiy ve emir götürmekle vazifelendirilmiş melek. Tasavvuf terminolojisinde, akıl ve akl-ı Muhammedi'yi ifade eder.

CEFÂ: Arapça. Eziyet etmek demektir. Tasavvufta ise, dervişin kalbini Allah'tan gaflette bırakmasıdır. Yani, kulun Allah tefekküründen uzak oluş halidir.

CEHRİYYE: Zikri, dil ile açıktan çeken tarikatlara verilen genel isim. Zikr-i erre (bıçkı zikri) denilen türü ile birlikte, bu zikir, Kadiriyye, Rifâiyye ve Yeseviyye geleneğinde yaygın ve etkin biçimde kullanılır.

CELVETİYYE: Bayramiye tasavvuf okulunun bir şubesi. Hacı Bayram Velî'nin halifesi Akbıyık Meczûb (Ö. 860/1455)'dan el alan Muk'ad (kötürüm) Hızır Dede (Ö. 918/1512)'nin talebesi Muhammed Muhyiddin Üftâde (Ö. 988/1580) tarafından yetiştirilmiş Aziz Mahmud Hüdâyî (Ö. 1038/1628)'ye dayanır. Osmanlı padişahlarının sevgisini kazanmış bir tasavvuf okuludur.

CEM': Arapça. Bir araya gelmek, toplamak, biriktirmek gibi manaları vardır. Tasavvufî bir terim olarak şöyle açıklanır: Öncesiz (kadîm) ile sonradan olan (hadis) arasındaki ayrılığın ortadan kalkmasıdır. Zira, cem' halindeyken, ruh basireti, Allah'ın zât cemâlini müşahedeye doğru çekilir. Eşyaları ayırdedici akıl, kadim olan zât nurunun kendisine galip gelmesiyle örtülü kalır. Hak geldiğinde bâtıl kaybolduğu için, hudûs ile kıdem arasını ayırdetmekten uzaklaşır. Bu hale cem' adı verilir. Sonra, izzet perdesi zâtın vechi üzerine örtülünce, ruh madde âlemine dönüş yapar. Bu hale de, tefrika hali denir. Cem'e, makam olarak yerleşmemiş başlangıç durumundaki müridler, cem' ve tefrika arasında gelir giderler. Kâşânî cem'i, halkın gözden silinip, sadece Hakk'ı müşahede etmesidir, diye tarif eder.

CEMÂLİYYE (-İ SANİYE-İ) HALVETİYYE: Uşşâkıyye-i Ahmediyye şubelerinden birinin adı. Kurucusu Muhammed Cemâleddin'dir. (Ö. 1164/1751). Önce Uşşakî şeyhlerden Şeyh Muhammed Hamdi Efendi'ye bağlandı, sonra, Sezâiyye-i Gülşeniyye şubesinin kurucusu Edirneli Şeyh Hasan Sezaî Efendi'ye intisab etti ve hilâfet aldı. 1742'de, İstanbul'a Eğrikapı'ya gelerek, Ahmed Paşa zaviyesine postnişin oldu. Kurduğu bu okuldan, Salâhiyye ve Câhidiyye şubeleri doğmuştur.

CERRAHİYYE: Nureddin Muhammed Cerrahî (ö. 1 083/1 672)'nin kurduğu Ramazaniyye-i Halvetiyye'nin kollarından bir tasavvuf okulu.

CENÂB: "Şeref, onur, büyüklük" terimidir. Hazret.

CENG: Farsça savaş demektir. Allah'ın, kulunu çeşitli belâlar ile imtihan etmesidir. Bu imtihan, maddî ve manevî musibetler ile olur. "İnsanlar, imtihandan geçmeksizin, inandık demekle kurtuluvoreceklerini mi zannediyorlar" (Ankebût/2) âyetinde anlatılan husus, budur. Sufiler, tasavvufu, sulhu bulunmayan savaş olarak tanımlarlar.

CEVELÂN: Dolaşma, dolanma, gezinme.

CEYŞ: 1.Asker, ordu 2.Ses, sedâ.

CEVÂHİR: 1.Cevherler, elmaslar, kıymetli taşlar
2.Mayalar, özler.

CEZB: Kendine çekme, çekinme.

CİHÂN-ÂRÂ: Cihânı, dünyâyı süsleyen, bezeyen.

CİNÂN: Cennetler, bahçeler.

CÂVİDÂN: Dâimî kalacak olan, sonsuz, ebedî.

CİHAD: Arapça, söz ve fiille bütün kuvvetini sarfetmek manasınadır. Nefs-i Emmare ile harbetmek, büyük cihad, dış âlemde gözle görülen düşmanla savaş da, küçük cihaddır. Bu sözü biz şöyle izah ederiz: Mânâ sonsuz, madde sonludur. İç âlemde yani sonsuz mânâ alemindeki savaş sonsuz ve bu sebepten büyük; dış âlemde yani sonlu madde alemindeki harp sonlu ve bu yüzden de küçüktür.

.

CİHAN: Farsça âlem demektir. Cihan-ı Halk: Ta'ayyünler (belirmeler) şeklindeki tecelli mertebesi. Cihan-ı Emr: İlâhi emir âlemi, Cihân-ı Reng-âmizi: Renksizlikten kurtulmuş, renk kazanmış âlem, yani etrafımızı kuşatan üç boyutlu maddî dünya. Cihan-ı Sübhanî: Lâhût âlemi, en yüce melekût. Cihân-ı Tahayyül: Hayal âlemi, kevn ü fesad (olma ve bozulma) âlemi, dünya hayatı ile ilgili olan. Cihan-ı Nefs: Nefsânî arzular âlemi.

CÜMLE: 1.Bütün, hep 2.Fiil 3.Sistem

CÜNEYDİYYE: Cüneyd-i Bağdadi (ö. 298/910)'nin fikirleri çerçevesinde oluşan Bağdâd tasavvuf okulunun, XI. asırdan itibaren bir tarikat şeklinde kabul edilmesiyle ortaya çıkmıştır.

CÜST Ü CÛ: Arayıp sorma, araştırma.

ÇÜDÂ: Ayrı, ayrı düşmüş, ayrılmış.

- Ç -

ÇÂK ÇÂK: 1.Çok yırtık, parça parça 2.Kılıç, bıçak gibi katı şeylern çarpışmasından çıkan ses.

ÇEHRE: Farsça gülyüz demektir. Kemal sahibi ariflerin gönüllerinde pırıldayan mutlak tecelliler. Sâlikin rüyada veya kendinden geçtiği sırada gördüğü tecelli ki maddi âlemde görülmez.

ÇELEBÎ: Türkçe. Çalab, Allah manasındadır. Sonundaki nisbet yâ'sı ile Çelebî, Allah'a ait adam, Allah adamı demektir. Kibar zarif kimselere de "çelebî adam" denir. XVII. yüzyılın sonlarına kadar bilgin ve soylu kimseler için, yine bu unvan kullanılmıştır. Mevlâna'nın soyundan gelenler "Çelebî" olarak anılmış, ancak Mevlâna'ya ana tarafından akraba olanlar "inâs çelebî": baba tarafından akraba olanlara da "zükür çelebî" denmiştir. Hacı Bektaş'ın nefes evladı (manevî evlad) yahut belinden gelen kişilere de "Çelebî" denir. Mevlevî çelebilerinden ayırmak için "Bektaşî çelebilerinden" diye kayıt konulur. Çelebî kelimesi, Farsça gramerine uygun olarak "Çelebiyan" şeklinde çoğul yapılır. Mevlevîlerden, Mevlânâ'nın maddî bakımdan akrabası olmadığı halde: Mesnevî'nin yazılmasına önyak olan kişiye bu unvan verilerek Çelebî Hüsameddin denmiştir. Normal olarak çelebî ifadesi isimden sonra kullanılırken, bu zatın adının başına getirilmesi, esas çelebîlerden ayırmak içindir. Çelebî'nin isimle beraber kullanılışı şöyledir: iskender Çelebî, Mehmed Çelebî, Ali Çelebî, Salih Çelebî, İbrahim Çelebî. Genel olarak çelebî deyimini, Allah yoluna sülük eden, maneviyat erleri için kullananlar da vardır.

ÇERAG: Farsça. Kandil, mum gibi manaları vardır. Topraktan veya madenden yapılmış kandil. İçine yağ konulup yan tarafındaki deliğe bir fitil takılarak yakılırdı. Çerağ, Bektaşîlerde makamlardan biriydi. Burada, diğer makamlarda olduğu gibi niyaz olunurdu. Nasib alan yeni talib, rehberinin kılavuzluğu ile buraya geldiği zaman, rehber kendisine şöyle derdi: "Buna çerağ

derler. Bu çerağ, nûr-ı Muhammed Ali'dir. Cümle canlar, bunun nuruyla münevverlenip, onların cemâliyle müşerref olunup, her hakka erişilen makamdır." Tekkelerde çerağın yakılması veya söndürülmesi icabettiği zaman "çerağı yak", "çerağı söndür" denilmez "çerağı uyandır", "çerağı dinlendir" denilirdi. Çerağ nefesle üflenerek söndürülmez, elin hareketleriyle dinlendirildi. Bektaşî meydanlarındaki muamlara, özellikle, mutfakta yakılan mum ve lambaları uyandırmak için kullanılan kandile, çerağ denilirdi. Kandilin kudreti temsil ettiği kanaati yaygındı. Diğer tarikatlarda da, kandile çerağ denilir.

ÇERKEŞİYYE: Çankırı Çerkeş'i! Hacı Mustafa Efendi (Ö. 1229/1813) tarafından kurulan, Nasûhiyye-i Halvetiyye'nin şubesi olan bir tasavvuf okulu.

ÇEŞM: Farsça, göz anlamındadır. Osmanlılarda, kızağa çekilen gemilerin durduğu, üstü kapalı südürmelere çeşm denilirdi. Tasavvuf? bir terim olarak, A'yan dışında Hakk'ı müşahede için kullanılır. Allah'ın basar sıfatı: el-Basir.

ÇEŞM-İ ÂHÛVÂNE: Farsça, ceylan gözlü demektir. Allah'ın "Settar" ismiyle kulunun suçlarını örtmesi ve ona hangi hataları işlediğini göstermesi. Bu, kulun iyiliğine olan cemal tecellisi, Allah'ın ona olan lütuf ve inayetidir.

ÇEŞME: Farsça, pınar, göz, kaynak demektir. Tasavvuftaki anlamları şöyledir: İlâhî feyzin kaynağı, âmâ (körlük) âlemi, Hakka eren kâmil arifin kalbi.

ÇEŞME-İ HAYVAN: Farsça, hayat çeşmesi demektir. Tasavvufta, marifetin kaynağı ve aslı anlamında kullanılan bir terimdir.

ÇENGÂL: 1.Çengel 2.Pençe.

ÇİLE: Farsça, kırk anlamına gelen çihil'den düzenlenmiş bir terim. Bir şeyh nezaretinde derviş, karanlık bir hücrede yalnız başına kırk gün süre ile az uyumak, az yemek, az içmek ve mümkün mertebe sürekli ibadetle meşgul olur ki bu olaya, çile denir. Bu, nefsi eğitmek için belirli bir süre halktan uzak kalıp olgunlaşmayı elde etmek için yapılır. Tasavvuftaki çile, ömür boyu değildir, sadece kırk gündür. Zira tasavvufta esas olan, "el kârda, gönül yârda" yani "el günlük maişet teminiyle meşgul iken, kalb Allah ile beraber olmaktır". Nitekim,

Nur Suresinin 37'nci âyetinde bu husus, şöyle desteklenir: "Ticaret ve alışverişin Allah (c.c)'ı zikirden alıkoymadığı erkekler..."

Çileye, Arapça olarak erbain de denir. Hemen hemen her tekkede, eskiden bu iş için bir veya birkaç hücre bulunurdu. Çile olayı şöyle cerayan ederdi: Şeyh, dervişi çile odasına güsul abdestli olarak dua ile sokar, Fatiha çeker, kapıyı kapayıp giderdi. Odada bir post, yahut seccade, bir mütteka (bkz. müttekâ) ve hücrenin rafında bir Kur'an-ı Kerim bulunurdu. Derviş, bu hücreden, sadece gerekli olduğu zaman çıkardı: Tuvalet, abdest, cuma namazı vs. gibi. Çıktığında kimseye bakmaz, kimseyle konuşmazdı. Yiyeceğini, içeceğini, belirli vakitte bir derviş getirip hücreye bırakıp, selamdan başka bir söz konuşmazdı. Geleneklere göre, çileye girene ilk gün kırk zeytin verilir, her gün bir eksilterek (39, 38, 37, 36, 15 ila...) kırkıncı gün sadece bir zeytin verilirdi. Yiyeceğin zeytin olması, Nur suresi'nin 35. ayetinde de ifade edildiği gibi (min şeceretin mübâreketin zeytûnetin), onun mübarekliğinden kaynaklanmaktadır. Derviş çileden çıkınca, kırk gün içindeki tefekkür ve rüyalarını şeyhine anlatırdı. Şayet Şeyh, gerek görürse onu hemen ikinci bir çileye sokardı. Birbiri ardınca üç çile çıkarana olurdu. Derviş çileyi bitirip hücreden çıkınca, şükür kurbanı kesilir, kesilen kurbanın et suyuyla hazırlanan tirid yemeği ona sunulur, diğer ihvanı da onu tebrik ederdi. Günümüz Türkiye'sinde, bu uygulama hemen hemen kalkmış gibidir. Bunun sebebini sordüğümüz mürşid-i kamiller, "devrimizde helal rızık kalmamıştır. Çileye giren, hem az, hem de şüpheli yiyeceklerle bu uygulamaya tâbi tutulursa, görme, işitme, konuşma gibi bazı özelliklerini kaybedebilir. Devrimiz zâten çile devri, değildir, dış âlemde gezip nefsinin zaptetmek de yeterlidir" cevabını verdiler. Mevlevîlerin çilesinin mutfakta 1001 günlük hizmet ile olduğu kaydedilir.

- D -

DAR: Arapça ev, Farsça idam sehbası manasınadır. Tasavvufta Bektaşîlik ıstılahları arasında geçer. Muhibbin, can feda etmek üzere meydanda ikrar verdiği yerin adıdır. Meydânın tam orta yerine dar denir. Biat ve tarikat talkini töreni gibi merasimler, burada icra olunur. Tasavvuf Edebiyatında, "Hallâc-ı Mansur" un başına gelen olayı ifâde etmek üzere, şiirlerde lügat mânâsı ile kullanılırdı (yani idam sehbası mânâsına)

DÂSİTÂN: 1.Destan, hikâye, masal 2.Şöhret, ün.

DÂRU'L-MESNEVÎ: Arapça. Mesnevî evi, veya Mesnevî okunan yer demektir. Mevlevî ıstılahıdır. Mesnevî okutmak üzere açılan dersanelere Dâru'l-Mesnevî denilir. İlk Darü'l-Mesnevi, 9 Muharrem 1260 (1844) tarihinde Murad Molla Dergahı'nda, İstanbul'da açılmıştır. Buradan ilk mezun olanların icazet merasiminde, Sultan Mecid de hazır bulunmuş ve icazet alanlara çeşitli hediyeler dağıtmıştır. Mesnevî okuyanlara özel bir ıstılah olarak "Mesnevîhan" denir.

DEDE: Türkçe bir kelime olup Mevlevîlikte, muhiblikten sonraki mertebedir. Muhib, derviş olmaya ikrar verip çilesini tamamladıktan sonra, kendisine bir hücre verilir ve dede diye anılır. Dede, yeni muhibleri kendi liyakatine ve kabiliyetine göre "Mesnevî" okutarak, âyin meşkederek, ney üfleme, usûl tutmayı belletmek suretiyle, kudüm-zen olarak yetiştirerek terbiye etme görevini icra eder.

Dedelik, alevîlerde, soydan gelenlere mahsustur. Yani, Hz. Peygamber'in soyundan gelen seyyidlere, dede denir. Ancak bunların irşâd makamında olması gerekir. Bektaşîler, Hacı Bektaş Dergahı'nda şeyh olan babaya, Dede Baba derler.

Bu konudaki bazı atasözleri şu şekildedir:

"Dede himmet, oğul hizmet": Bununla, dervişin maneviyat makamlarında ilerleyebilmesi için şeyhine, ihvanına ve din kardeşlerine hizmet etmesi gerektiği ifade edilir.

"Kendisi muhtâc-ı himmet bir dede, nerde kaldı gayrıya himmet ede", bu atasözünü, kimseye faydası dokunmayan, dervişliği maişete medar kılmış, asalak, zavallı, uyduruk dervişler kastedilir.

"Çiğdem bitti, dede gitti (veya yitti)": Alevilerde Dedenin taliplerle görüşmesi hep kış mevsimi olur. Buna görgü-sorgu denir. Bahar gelip tarlalarda iş başlayınca, dede kendi köyüne döner. Tarlalarda işin canlanıp dedenin dervişlerle uğraşması işi bitince, kendi köyüne gitmesi, bu atasözü ile ifade olunur.

DELİL: Arapça, yol gösteren, kılavuz, rehber, işaret, iz vs. gibi mânâları ihtiva eder. Tasavvufta, delil olarak şeyh terimi kullanılır. Zira o, dervişi, Allah yoluna sevk edip, Allah'a vasıl eden kişidir. Akşemseddin'in tabiriyle, şeyh; kulu Allah'a, Allah'ı da kula sevdiren kişidir. Bektaşîlerde delil, rehber manasında kullanılır. Dergâhın meydan ve diğer yerlerindeki mumlar, bir mum

vasıtası ile yakılır ve bu muma, delil denilirdi. Özellikle cemlerdeki mumları yakmaya yarayan bu mum, ince, içinde fitili bulunan ve yumak şeklinde sarıllı olan bir ucu dışarı çıkarılmış vaziyette kullanılırdı.

DEM: Farsça, soluk veya zaman manasınadır. Tasavvufta, sûfinin geçmiş ve gelecek endişesinden kurtularak içinde bulunduğu ânı yaşaması esastır. Bu hâli elde etmiş kişi, ibnu'l-Vakt adıyla anılır ve sürekli Allah'la beraberdir yani "ihsan" derecesine ulaşmıştır. Yine sûfilerde zaman, iki olay arasındaki zihnî mukayeseden ortaya çıkan mücerred ve zihnî bir mefhumdur. Nitekim, mekân da, kevn (oluş)'e uyar. Bir şey varlıkta ortaya çıkmadıkça, en, boy, yükseklik gibi mekanı belirleyen alanda bulunmaz. Zamanın gerçeği, sürekli yaşamakta olduğumuz "an" dır. Ân'larm sürekliliği ile, zaman mefhumu meydana gelir. Bu bakımdan akıp giden bu ân'a, "ân-ı dâim" denir. Bütün varlıklar, kâinat, her an gayben ayn'a, ayn'dan gaybe gitmektedir. Yaradılış bu yüzden daimidir. Ve bir an önceki âlem, bir sonraki âlemin aynısı değildir. Sûfi, her ân ne âlemde ise, ona göre, o anda tahakkuk eden âlem odur. Suretler geçer, hakikatler bakî kalır. Bu inanç sūfîlerce, "dem bu dem, saat bu saat" atasözüyle belirtilir. Mevlevî gülbanginin son kısmında "dem-i Hazret-i Mevlânâ, sırr-ı Şems-i Tebrizî, Kerem-i İmam Alî, Hû diyelim" dendikten sonra, herkes baş keserek "Hû" der. Bundan maksat; zamanın gerçekte Mevlânâ'nın zamanı, zamana hâkim olan sırrın, Şems'in sırrı, kerem ve ihsanın Hz. Ali'nin keremi ve ihsanı olduğunu belirtmek, Allah'ın isimlerinden "Hû" demekle de, Bakî olan değişmeyen gerçek varlığın, ancak Allah olup şe'nleri (şuûn) değişse bile, gerçeğin değişmediğini anlatmaktır.

Yemeğin pişip tam kıvamını bulması için, hafif ateşte bir süre bırakılmasına da, demlemek, demlenmek denir: Pilav demini aldı, çayı demledik vs. gibi. Bozulmuş tasavvuf okullarında, rakıya dem adı verilir. Bu gibi uyduruk tasavvuf? akımlar İslâm'ın özüne alabildiğine uzaktır. Şeyhin, ölü kalbe hayat veren soluğuna da, dem adı verilir. Bu da, şeyhin müridine teveccüh ettiği sırada vuku bulur.

DERD: Farsça gam, ızdırap, elem demektir. Sevgiliden sevene geçen ve katlanılmasına güç yetmeyen hâl. İlâhî aşk. Bu istenen bir derddir. En büyük derd, derdsiz olmaktır. "Allah derdini artırsın" bir Mevlevî deyimidir. Derdli, âşık demektir.

DERÛN: 1.İç, içeri, dâhil 2.Gönül, kalp, yürek.

DERVİŞ: Farsça. Fakir, dilenci, dünyadan yüz çeviren, kendini Allah'a veren kişi. Tarikat mensublarının çoğu fakir olduğu için, bu isimle anıldığı ileri sürülür. Ancak, hakikî derviş, kimseden birşey istemez ve istememesi tarikat kuralıdır. Mevleviyeye ve Rıfâiyeye tarikatlarından öğrendiğimiz kadarıyla, bir derviş üst üste üç gün açlık, çekmeden, bir başka kimseden yiyecek isteyemez. Derviş kelimesi, kapı eşiği mânâsına da gelir. Dervişin, kapı eşiği gibi başkalarından gelen ezalara tahammülü olması gerekir. Bu espriden dolayıdır ki dervişler, herkesin ayak basıp ezdiği kapı eşiğine basmazlar, hattâ tekkeye veya türbeye girerken eşiğe saygı göstermek üzere, onu öper, sonradan üzerine basmadan atlayıp içeri girerler. Bu kelime İran'da ortaya çıkmasına, rağmen, Arapça'ya geçmiş, "derâviş" şeklinde çoğulu yapılmış, hattâ Arapça karşılığı "fakir" ve çoğulu "fukara" kullanılmıştır. Tasavvuftaki mânâsıyla, bir şeyhin bey'ati ve terbiyesi altında bulunan kişi demektir. Hz. Peygamber (s) için de kullanılan şu tâbir "derviş-i sultan-ı dil", padişah gönüllü fakir anlamına gelir. Alçak gönüllü, arif, kanaatkar kimselere de, derviş meşreb denir. Akşemseddin, dervişini ikiye ayırır 1. Dervişe benzeyen 2. Derviş. Tasavvuf? olgunluk yolu (sülük) na giren kişi murakabe dersine ulaşana kadar geçirdiği sürede, kendini dervişe benzetmeye çalışan kişi olduğundan, müştebih diye anılır. Murakabeden itibaren o kişi artık derviş olmuştur. Murakabeye kadar ulaşamayan kişinin, hâl olarak tasavvufun içyüzünden haberdâr olması mümkün değildir, bu yüzden murakabeye ulaşamamış kişiler, hizmetin hakikatini anlayamazlar, gerçek hizmet ehli olmazlar. Tasavvufun esası, hedefi itibariyle ihsandır, bir başka ifade ile Allah'a vuslattır. Derviş kelimesiyle ilgili olarak ortaya çıkmış bazı atasözleri şu şekildedir: "Padişah nefsinin, hırslarının kulu iken, derviş nefis ve hırslarının sultanıdır." Bu yüzden, sultan, nefsine uyararak maddeye doymaz iken, nefsini yenen maddenin esaretinden kurtulan kişiler, aza kanaat ederler, onlara az da olsa yeter. "Sabreden derviş muradına ermiş": Derviş, Allah'a vuslat yolunda büyük cihada girmiştir ve her an o cihâdın mücâhidi olarak sabır etmek zorundadır. Bu sabır sayesinde, derviş hedefine ulaşır, muradına erer. "Deve hacı olmaz Mekke'ye gitmekle, eşek derviş olmaz tekkeye su taşımakla": Dervişlik bir takım şekil ve resmden ibaret bir şey değildir. Bir takım mücahede, çaba ve gayretlerle manevî planda mesafe kat etmekle dervişlik olabileceği bu atasözleriyle dile getirilir. "Dervişin fikri neyse, zikri

odur": Dervişe bir halden sual sorulduğunda, onun verdiği cevap kendi yaşadığı halden ibarettir. Yani derviş kendinde olanı anlatır, kendi tahkikini dile getirir.

DEM-SÂZ: Arkadaş, dost, sırdaş.

DEVÂ': 1.İlaç 2.Çâre, tedbir.

DÜR-DÂNE: 1.İnci tanesi 2.Sevgili, kıymetli.

DİL-BER: Gönlü alıp götüren, güzel.

DÎDÂR: Yüz, çehre.

DİL: Farsça, gönül. Bu terim tasavvufta, nefs-i natıka, sırlar hazinesi, Allah'ın baktığı yer "Allah şekillerinize değil kalblerinize ve amellerinize bakar" hadis-i şerifi'nde bildirildiği gibi. ilâhî kemalin (olgunluğun) ve cemalin(güzelliğin) en güzel tecelli ettiği yer.

DİL-AGÂH: Farsça, gönül gözü açık, basiretli kişiyi anlatan bir ifade. Tasavvufî olarak: ermiş, gönül ehli, kalp gözü açık kişiyi anlatır.

DİLBER: Farsça, gönül götüren demektir. Tasavvufta tutukluk (kabz) halini bildirir. Bu, gönülde üzüntünün sevgi ile birlikte bulunduğu bir haldir.

DİLDÂR: Farsça gönüle sahip ve gönül sultanı, sevgili demektir. Tasavvufta genişlik (bast) halini ifade eder, ki bu da, sevinç ve sevginin bileşimi ile olur.

DİL-GUŞÂ: Farsça gönül fetheden, gönül açıcı anlamında bir ifade. Üns halinde salikin gönlünde ortaya çıkan feyz ve fetih (açılma).

DİL-ÂRÂ: Gönül alan, gönül kapan, gönül okşayan, gönül dinlendiren.

DÎDE: 1.Göz 2.Gözcü 3.Gözbebeği 4.Gözucu.

DÎ: Dün, dünkü gün.

DİRLİK: 1.Yaşayış, hayat, sağlıklı, geçim 2.Ödenek, tahsîlat.

DİL-FİRÎB: Gönül aldatan, câzibeli, alımlı.

DİL Ü CÂN: Gönül ve ruh.

DÎVÂNÎ: Dîvâna ait, dîvânla ilgili

DÎVÂN: Büyük meclis.

DÎVANEGÎ: Farsça delilik, divanelik, mecnun gibi anlamları olan bir kelime. Tasavvufta âşığın aşkına yenilip kendine hâkim olamaması, âşık gibi anlamlara gelir.

DUA-HÂN: Farsça, dua okuyan demektir. Tekkelerde zikir sonlarında dua yapan görevlilere, "dua-hân" denirdi. Bu görevli için "dua-gû" (duacı) tabiri de kullanılırdı.

DUA: Arapça isteme, yalvarma, niyaz gibi manaları olan bir kelime, ihtiyaçların anahtarı, darda kalanların rahatladığı yer, muhtaçların sığınağı. Hal (dil değil) duasının kabul şansının çok fazla olduğu kaydedilir. Bazı meşayih-ı kiram, en üstün duanın, rızâ ve sükût olduğunu söylerken, bir kısmı da, duayı bizzat ibadet olarak değerlendirir ve şu hadisi delil getirirler: "dua, ibadetin özüdür". Bu durumda yapılması yapamamasından daha iyidir. Ayrıca dua, Hakk'ın hakkıdır derler. Zira, onda kulluk zilletini ortaya çıkarma vardır. Bir grup grup sûfiler, Allah'ın takdir ettiğine rıza gösterip sükût etmenin daha evlâ olduğu görüşündedirler. Avamın duası dil ile, âriflerinki kalp iledir.

DUHÛL: İçeri girme, içine girme.

DÜ- 'ÂLEM: İki dünya.

DÜRR: İnci.

DÜŞNÂM: Sövme, sövüp sayma..

- E -

EBCED: Bir hesaplama çeşidi olup, Arap alfabesindeki her harfin bir rakam değeri olduğu kabul edilerek yapılır. Hadiselerin vuku zamanını tesbit, cifr veya önemli olaylara tarih düşürme işleminde kullanılır. Kamus'un verdiği bilgiye göre, Ebcad, Hevvez, Huttî, Kelemen, Sa'fas ve Karaşet Medyen ülkesini yöneten altı kralın adıdır. Bunlar Şuayb (a)'ın kavmindendirler. Bu altı

kralın başında yönetici olan ve ilk sırayı işgal eden kişi, Kelemen idi. Şuayb (a) kavminin helakinde, bunlar da aynı akıbete uğramışlardır. Arapça yazım harflerinin ilk olarak bu altı kişinin isimlerinin harflerince tesbit edildiği kaydedilir. Ebced'in esas adının Ebûcad olduğu, harf tekrarlanması sebebiyle, kısaltılarak Ebced'e dönüştürüldüğü rivayet edilir. Bu altı isme sonradan Sehz ve Dazıgilen eklenmiştir. Bu altı ismin, şeytan yahut haftanın günlerinin adı olduğu da söylenir.

ENBİYÂ': Müstakil şeriat sahibi olmayan peygamberler.

EBNÂ : Arapça oğullar demektir. Dünya için çalışanlara, ebnaü'd-dünya; âhiret için çalışanlara ebnaü'l-âhire denilir. Her ikisi için çalışanlara ebnâü'l-mecmû denir. Ebnâü'l-Ahvâl: Hallerin etkisi altında kalan ve ona göre hareket edenler. Âbâü'l-Ahval: Hallerin etkisi altında kalmayan, onları kullananlar.

EBU'L-VAKT: Arapça, vakte sahip, vaktin babası demektir. Vakit ve halin etkisi altında kalmayan sufîler hakkında kullanılır. Bu gruba mensub olanlar, telvîn ehli değildir. Telvîn ehline yani halin etkisi altında kalanlara, "ibnu'l-vakt" denir. Ebu'l-vakt bunun aksine "temkin" ehlidir.

EBVÂB: 1.Kapılar 2.Kısımlar, bölümler.

ECDÂS: Kabirler, mezarlar.

EDNÂ: Pek aşağı, en bayağı, çok alçak, az.

EFRÂD: Arapça, fertler demektir. Rical olanlar için kullanılır, kutbun nazarının dışında olanlara efrad denilir. Bu gruba dahil olan ricalin sayısı iki, üç veya daha fazladır. Efrad, Allah tarafından memur oldukları hizmetleri yerine getirir. Hz. Hızır, Hz. Ali ve Abdullah b. Abbas'ın efraddan oldukları, ancak Hz. Ali'nin, hilafeti sırasında Kutbiyyet-i Kübrâya ulaştığı rivayet edilir.

EFŞÜRDE: Donmuş, donuk.

EHAD: Tek, bir, ilk sayı/ Allah'ın isimlerinden biri

EKREM: Daha, en, pek, kerîm; çok şeref sâhibi, pek cömert, çok eli açık.

ESRÂR: Sır, gizlenen ve bilinmeyen şeyler, aklın ermeyeceği işler.

ENE'L-HAKK: "Ben Hakk'ım" anlamında bir ifade olup Hallâc-ı Mansur tarafından söylenmiştir. Erzurumlu İ. Hakkı'nın ifade ettiği gibi; "Söyleyen Nasır (yani Allah) idi. Mansur Andan tercüman olur" şeklinde anlaşılmalıdır. O'nun, bu sözü Hakk'tan rivâyeten söylediği kaydedilmekle birlikte, fena halinde iken söylediği veya kendisinin bâtıl olmadığını ifade etmek için serdettiği de nakledilir. Kasas süresindeki ağaç kökünün "muhakkak, Ben alemlerin Rabbi olan Allah'ım" sözünü anlayan, Hallac'ın "ene'l-Hakk" sözünü anlar.

ELVÂN: 1.Renkler, çeşitler 2.Renkli, alacalı.

ESFEL: En sefil, pek aşağı, çok bayağı.

ENÎS: Dost, arkadaş; yâr, sevgili.

ESÂR: 1.Asıl, temel 2.Doğruluk gerçek.

EKL: Yenilme.

EMRU BÎ'L-MA'RUF ve'n-NEHYU ani'l-MÜNKER: Arapça iyiliği emretme, kötülükten sakındırma anlamındadır, insanları kurtulmalarına vesile olacak olgunluklara yönlendirmeye, el-Emru bî'l-Ma'ruf denir. Şeriatta kınanan konulara engel olmaya da, en-Nehyu ani'l-Münker denir. el-Emru bi'l-Ma'ruf için hayra kılavuzluk etmek; kitap ve sünnete uygun olanı emretmek; Allah'ın söz-amel açısından kulundan razı olduğu şeyi göstermek gibi tanımlar yapılırken, en-Nehyu ani'l-Münker için de; kötülüğe engel olmak; nefis ve şehvetin meylettği şeyleri yasaklamak, şeriat ve iffetin hoşlanmadığı, Allahü Teala'nın dininde caiz olmayan şeyi kötölemek, şeklinde tarifler yapılmıştır.

ENVÂ': Çeşitler, türler.

ENÂNİYYET: Kendini beğenme, bencillik.

ERKÂN: 1.Esaslar, destekler, direkler, sütunlar 2. reisler.

ENVÂC: Dalgalar.

EŞREFİYYE : Eşref oğlu Abdullah b. Eşref b. Muhammed Rûmi (ö. 874/1469) tarafından kurulmuş, Kadiriyye kollarından birinin adı. Kurucusu Eşrefoğlu Rumî, Hacı Bayram-ı Veli'nin kızı Hayru'n-Nisa Hatun'la evlenmiş ve ona damat olmuştur.

ELTÂF: İyi muameleler, iyilikler, nezâketler.

ESMÂ: Adlar, isimler.

EHL: Sâhip, mâlik, maharetli, kâbiliyetli.

ELFÂZ: Kelimeler, sözler.

EFGÂN: İztırab ile haykırma, bağırp, çağırma, inleme.

EŞK: Gözyaşı.

EBRÛ: 1.Kaş. 2.Kağıt üzerine yapılan hafif hâre.

EFKÂR: 1.Düşünceler 2.Düşünme, endişe, vesvese, kuruntu, niyet, maksat; rey.

EŞKÂL: Biçimler, sûretler, tarzlar.

ECSÂM: Gövdeler, bedenler.

EYÂ: "Ey, hey!" manasına gelen nidâ edatıdır.

EFLÂK: 1.Semâlar, felekler, gökler 2.Bahtlar, tâlihler.

EMLÂK: Ev, tarla, bağ, bahçe, mal ve mülk.

EKBER: Daha, en, pek, büyük.

EGİN: (Eyin) sırt, arka.

ESDÂF: Sedefler, inci kabukları.

ENVER: (Daha, en, pek) nurlu, çok güzel.

EŞBÂH: Nâzirler, misiller, benzeyenler, eşler.

EZHER: Pek beyaz, güzel ve parlak.

EVTÂD: Arapça, direkler demektir. Hiyerarşik veliler silsilesi içerisinde yer alan bir zümre. Tekili veted'dir. Dört veliden oluşan evladın her biri, merkezinde buldukları dört yönden birine nezaret ettikleri için, bu ismi alırlar. Her devirde Hz. idris, Hz. ilyas, Hz. isa, Hz. Hızır (a)'a naib olan, yani Hakk tarafından âlemin dört yönünü korumak üzere, tayin edilen zâtlara evtad-ı erbaa (dört direk) denir. Bu dört direk, kadınlardan da teşekkül edebilir. Evtad'ın İlâhî isimleri: Abdülhay, Abdülhalîm, Abdülmürîd, Abdülkadir'dir. Bunların biri, Hz. Adem'in kalbi, biri Hz. İbrahim'in kalbi, biri Hz. İsa'nın kalbi, biri de Hz. Muhammed (s)'in kalbi üzerine zuhur eder. Yani ruhanî özellikleri bakımından herbiri, bu peygamberlerden birinin etkisi altında olmak üzere, bir çeşit (veya bir yönden) benzeşim arzederler. Yine ruhanîyetlerinden istimdâd ederler. Bunlardan herbiri, Kabe'nin köşe (rükn) lerinden birine sahiptir. Şamî köşesi (Rükn-i Şamî) Hz. Adem (a)'ın kalbi üzere olanın, Irakî köşesi (Rükn-i Irakî) Hz. İbrahim (a)'ın kalbi üzere olanın, Yemanî köşesi (Rükn-i Yemanî) Hz. isa (a)'ın kalbi üzere olanın, ve Hacer-i Esved köşesi (Rükn-i Hacer-i Esved) de Hz. Muhammed (s)'in kalbi üzere olanıdır. Muhyidin İbn Arabî'ye göre, Evtad-ı Erbaa (dört direk), Ebdal-ı Seb'a (Yedi Ebdal) dan, İmameyn (iki imam) da Evtad-ı Erbaa'dan, Kutbu'l Aktâb ise bunların tümünden daha mükemmel ve daha has (özel) tır.

EVC: Yüksek, yüce, doruk

EVLİYÂ': Kerâmet sâhibi olanlar, erenler.

EZHÂR: 1.Arkalar, sırtlar; satırlar, yüzler 2.Binek hayvanlarının sırtları

EZKÂR: Arapça, zikir kelimesinin çoğulu olup "zikirler" anlamına gelir. Çeşitli ilâhî isimlerin anılması, zikir olarak tanımlanır. Kehf sûresinde (âyet 24) ifade edildiği gibi "Unuttuğun zaman Rabbini zikretl(an)" zikrin zıddı unutmaktır. Bu durumda, unutmamanın mukabili hatırlama; zikri ifade eden bir tanım olarak ortaya çıkar.

- F -

FAHR: Arapça, övünme, övünme vesilesi olan şey demektir. Çeşitli sayıda dilim (terk) li, Bektaşî tacının adıdır. Bu taç, yokluk ve fakr ifâde eder. Hz. Resûlullah (s)'in

"fakirlik Benim öğüncümdür, onunla öğrenürüm" hadis-i şerifine imtisal eden sufiler, fakrı kendilerine temel düstûr edinmişlerdir. Mahv, fakr ve yokluk yolunun yolcusu olan sûfîler, başlarına giydikleri tâc ve sikkeleri, bu konuda sembol olarak kullanmışlardır. Bektaşî fahrinin kubbe (yani üst) kısmı, oniki ve dört dilimlidir. Sûfîler bir hadise dayanarak (Cami, II, s. 100) Hz. Peygamber'in uzun ve yekpare keçeden külah giydiğini söylerler.

Fahri, bana yadigâr-ı Mevlâna'dır,
Serpuş-ı Muhammedî olan fahr-ı şerif.

Bektaşîler ve Mevlevîler, Mevlâna Celaleddin Rumî ve Hacı Bektaş Veli'nin, "bir gün gelecek, fahrimi likenler (dikenler) giyecek" dediğini söylerler. Bu söz Mevlevîliğin ve Bektaşîliğin bir gün gelecek, ilk mükemmelliğini kaybedeceğini, bildirir.

FAKR: Arapça, fakirlik, yoksulluk, ihtiyaçlılık gibi mânâları ifade eder. Varlıktan kurtulup, Allah'da fani olmaktır. Fakr, şerefli bir makamdır. Mutasavvıflara, fukara adı verilir. Zira onlar, mülklerden kendilerini boşaltmışlar, yani içlerinde mal-mülk sevgisi bırakmamışlardır. Fakrın hakikati, kulun Allah'tan başka hiç bir şeye ihtiyaç duymamasıdır. Fakrın şekli, bütün sebeplerden uzaklaşmaktır. Fakirlerin en belirgin özelliği şudur : Onlar yoklukta feryâd etmez, sızlanmaz, sükûnetlerini korurlar, ellerine birşey geçince de, onu başkasına verirler, başkalarını kendi nefislerine tercih ederler. Cüneyd-i Bağdadi, fakirler hakkında şunları söyler: Bir fakire rastladığında, onunla söze, ilimle değil rıfk ile başla (yani önce tanış, arada sevgi hâsıl olsun, ondan sonra ilim ile resmiyetle konuş). Zira ilmin resmiyeti onu korkutur, rıfk ısıdırır.

Fakra ıstılah olarak yüklenen genel mânâ şudur: Fakr, bizim bile geldiğimiz yoksulluk değildir. Bu manevî ihtiyaçlılık hâlidir. Nazarî olan mevhum varlığını terkeden (ef'âl, sıfat ve zâtını) Hak'ta fânî kılan kimse, hakiki fakra ulaşmış kişidir. Böyle birinin ne kadar malı olursa olsun, hiç birine gönül bağlamaz. Böyle birinin malı cebindedir, gönlünde değildir. Yine buradaki kişiler, malın kölesi değiller bilakis mal onların kölesidir. Bu mânâda, en zengin insanlardan sayılan Hz. Süleyman, onca mal ve servetine rağmen fakirdir.

FÂRİĞ: 1.Vazgeçmiş, çekilmiş 2.Rahat, âsûde 3.Boş, boş kalmış, işini bitirmiş,

FÂŞ: Meydana çıkma, duyulma, açığa vurma, dile verme.

FEYZ: 1.Suyun taşıp akması 2.Bolluk, çokluk, verimlilik, fazlalık 3.İlim, irfan.

FEDÂ: 1.Gözden çıkarma, uğruna verme 2.Kurban

FENÂ: 1.Yok olma, yokluk, geçip gitme 2.Kötü, iyi olmayan, uygunsuz.

FENA Fİ'LLAH: Arapça, Allah'da fani olmak demektir. Kulun zât ve sıfatının, Allah'ın zât ve sıfatında fani olmasıdır. Dünya ilgilerini tam anlamıyla ortadan kaldırarak, Allah'a yönelmek demektir. Bu yönelişte istiğrak hâli meydana gelir. Sûfi bu makama ulaşmak için, her şeyi terkeder. Tıpkı bir ölünün dünyayı terkedişi gibi. işte buna "ölmeden önce ölmek" denir. Ölen kişi nasıl Allah'a rücû ederse, bu makama gelen kişi de Allah'a vâsıl olmuş, O'na rücû etmiştir. Hz. Peygamber (s) bu konuda, "yaşayan ölü görmek isteyen, Hz. Ebû Bekr'e baksın" demiştir. Gerçekten bütün varlığını Allah yolunda sarfetmekte tereddüt göstermeyen Hz. Ebû Bekir, ölmeden önce ölmenin sırrına ermiş bir sahabî-i celîl idi.

FÜLFÜL: Karabiber.

FEHM: Anlama, anlayış.

FEVT: Bir daha ele geçmemek üzere kaybetme.

FEVT-i FURSAT: Fırsat kaçırmak.

FEYZ: Arapça, taşmayı ifade eder. İlâhî tecelli, bu kelime ile anlatılır. Zira bu tecelli heyulam özelliktedir. Tecelli, tecelli edene göre belirir veya kayıtlanır. Zira tecelli; onun için, vücudu olmayan sabit bir ayndır. Bu tecelli, ona nisbetle vücûdî tecelli olur ve bu, vücûdu ifade eder. Kendisine tecelli gelen de, hâriçte mevcut olur. Bir başka tanıma göre, âlemin Allah'tan, derece derece fakat devamlı bir surette iniş tarzı ile ve başka bir mevcudu meydana getirmek özelliğine sahip olarak tekamülüne ve bunun İlâhî nazar altında devamı, manasında kullanılan bir terimdir. Feyz her an tecelli etmekte (ortaya çıkmakta) dır. Varlıklar,

bu feyz vasıtasıyla meydana gelir. Ancak bu varlık, zâatlarındaki imkan sebebiyle yok olmakta, fakat Hakk'ın feyziyle aynı zamanda var olmaktadır.

FİRKAT: Dostlardan ve sâireden ayrılık, ayrılış.

FERAH-NÂK: Sevinçli.

FERÂGAT: 1.Vazgeçme, el çekme 2.İstirahat, dinlenme.

FİRÂŞ: 1.Döşek, yatak; yaygı, şilte 2.Hasır, halı.

FERİH: Sevinçli.

FETTÂH: 1.Zafer kazanmış, üstün gelmiş 2.Fetheden, açan.

FÜLK: 1.Gemi 2.Sandal, kayık.

FERZÂNE: 1.Hâkim; feylesaf, bilgili (kimse) 2.(tas.) nefsânî bağlantılardan sıyrılmış olan derviş.

FETH: 1.Açma, açılma 2.Başlama 3.Kuşatma, zabtetme.

Fİ'ÂL: İşler, karlar, ameller.

FERDÂ: 1.Yarın, yarınki gün, ertesi gün, öbür gün 2.Âti, gelecek zaman 3. Ahiret, öbür dünya, kıyâmet.

FİRDEVS: 1.Cennet, uçmak 2.Bostan, bahçe.

FURKAN: Arapça, ayırt edici anlamında bir kelime. Nev'ilerinin ihtilafına göre, sıfat ve isimlerin hakikatına furkan denilir. İtibarları bakımından bütün sıfat ve isimler başkalarından ayrılır. Fark, isim ve sıfatları açısından Hakk'ın nefsinde husule gelir. Kaşânî'ye göre furkan; Hak ile batıl arasını ayırt eden tafsilin bilgisi iken, Kur'an; hakikatlerin tümünü kendinde toplayan ledünnî, icmalî bilgidir. Yani furkan tafsîlî; Kur'an icmalî bilgidir. Furkan fark, Kur'an cem hali ve makamıdır.

- G -

GAFLET: Arapça, gafil olma, uyanık olmama, habersiz bulunma, farkın varmama hâli. Kulun Allah'tan habersiz olması hali. Dünyayı veya bütün mahlukatı, Allah'ın yarattığı ve sıfatlarının tecellî ettiği bir yer olarak

düşünmeden, dünyadaki hayatını sürdüren, âleme nazar dediğimiz düşünce, tefekkür gözü ile bakmayan, ondaki ince ve hikmetli işleri göremeyen kişiye de gafil denir. Kısaca, enfüs ve âfâkta Allah'ın âyetlerini göremeyen kişi, gaflette demektir. "Gaflet olmasa insan evliya olur" atasözü bu manada kullanılır. "Gaflet basmak", "gaflet perdesi" gibi deyimler de, benzeri mânâları ihtiva eder.

GARRÂ': 1.Alnında beyaz bir lekesi olan 2.Ak, parlak, güzel, gösterişli.

GAMÂM: Bulut

GAMZ: 1.Kaşla, gözle işâret, göz kırpma 2.Münâfıklık etme, koğulama.

GANÎ: Arapça. Zengin, ihtiyaçsız gibi mânâları vardır. Tasavvuftaki zenginlik, maddî planda olmayıp, gönül zenginliği şeklindedir. Bu kişilere "ganî gönüllü, gönlü ganî" denir.

GARK: Suya batma, boğulma, boğma.

GÂHÎ/GEHÎ: Bazen, arasıra.

GARÎK: Gark olmuş, suda batmış, boğulmuş.

GAVS : Arapça, yardım etme, imdada yetişme demektir. Bunun yerine "kutub" da kullanılır. En yüksek manevî makamdır. Kutub, mazhar-ı hakikat-ı Muhammediyye ve cami-i esmâ-i İlâhiyyedir. Yani ilâhî isimleri kendisinde toplayan, Hz. Muhammed (s)in hakikatine vâsıl olan kişidir. Bazılarının ifadesine göre gavs, evliya hiyerarşisinde kutubdan sonra gelir.

GAYB: Arapça, göz önünde olmayan, bilinmeyen, gizli olan, gâib vs. gibi manaları vardır. Senden Hakk'ın gizlediği her şeydir. Allah'ın pek çok âlemleri vardır. Allah'ın insan vasıtasıyla baktığı âleme, vücûdî şehâdet denir. Allah'ın, insan vasıtası olmaksızın baktığı âleme da gayb denir. Gayb da, ikiye ayrılmıştır. Allah gaybın birini, insanın ilminde mufassal kılmıştır. Yine bir gayb vardır ki, onu da insanın kabiliyetinde mücmel olarak yaratmıştır. Birinci gaybe vücûdî denir, âlem-i melekût gibi. İkinciye de, gayb-ı ademî âlem denir ki, bu âlemi

Allah bilir kullar bilmez. Bu ikinci âlem bize göre, adem mesabesindedir. İşte, ademî gaybın mânâsı budur. Gayb-ı meknûn'a gelince, bu, korunmuş gayb olup, Zatî sırdan ibarettir, mâhiyetini Allah'tan başkası bilemez. Bundan dolayı da mâhiyeti korunmuş, akıllardan ve basiretlerden gizlenmiştir.

GURUR: Arapça, aldanma demektir. Gurur, helak olmanın başta gelen sebeplerindendir. Çoğu insanlar gurur içindedirler. Gururlu kişiler her kesimden olabilir: Âlimler, âbidler, mutasavvıflar (daha doğru mustasvıflar), ticaret erbabı, zenginler, politikacılar, yöneticiler vs. gibi. Dış şekillere bağlı kalan ve işi sırf buna bağlanmakla bitmiş gören mutasavvıflar, gurur içindedirler. Bunlardan bir kısmı marifete dair sözler ezberleyip onları tekrarlayıp, sahibi olmadıkları halde, kendilerini marifete ulaştırmış gibi gösterirler. Yine onlardan bir kısmı yakine erdik, hedef gerçekleştirmiştir zannıyla, artık ibadete gerek yok derler ki, bunlar da, aldaniş (gurur) içindedirler. Haram-helal ayırt etmeyen sâlikler de aynı durumdadırlar. Onlardan bir kısmına marifet rüzgârı eser, bunun üzerine iş bitti zannederler, o noktaya saplanıp kalırlar. Tasavvuf yolunda, gurura sevkeden bu hususları bilen sâlikler, ona göre davranırlar, Allah da onların makamını yüceltir. Bu durumda olanlar, üzerlerine gelen feyizlere, kerametlere, keşiflere, marifetlere iltifat edip, onlara dayanarak rahata kavuşmayı bile denemezler. Kulluğa devam ederler, yine devam ederler, yine devam ederler. Böylece Allah'a yaklaştıkça yaklaşırlar. Gerçek tasavvuf erbabının hâli, bu "kulluk" tan başka birşey değildir. Yolda giderken, makamları vuslat sanıp orada takılıp kalmak gururdur, aldaniştir.

GINÂ' : 1.Zenginlik, bolluk 2.Usanç, bıkkınlık
3.Şarkı,türlü, nağme, ezgi.

GILMÂN: 1.Tüyü, bıyığı çıkmamış delikanlılar, gençler
2.Köleler, esirler 3.Cennet uşakları

GÜZÂR: Geçme, geçiş.

GÜL-İZÂR: Gül yanaklı, al yanaklı.

GÜL-ZÂR: Gül bahçesi, gül tarlası.

GÜFT Ü GÛ: Dedikodu.

GÛŞ: 1.Kulak 2.İşitme, dinleme.

GUFRÂN: Affetme, merhamet etme.

GUBÂR: 1.Toz 2.Bir yazı stili.

GİRYÂN: Ağlayıcı, ağlayan.

GÜFTÂR: Söz.

GÜLİSTÂN: Gül bahçesi, gül tarlası (Gül-bâğ, gül-zâr, gül-şen)

GÜŞÂD: Açma, açılma, açılış.

GAREZ: Maksat, niyet.

GÛYÂ: 1.Söyleyen, söyleyici 2.Sanki, diyelim ki.

GONCE: Tomurcuk, kanca, açılmamış çiçek.

GİRİFTÂR: 1.Tutulmuş, yakalanmış, esir 2.Düşkün, tutkun.

GÜLÎ: Gül renkli.

GULBANG: Farsça, bang koro halinde çıkartılan ses olup, gülbang, gül sesi demektir. Bazı özel durumlarda, birinin yüksek sesle okuduğu tertip edilmiş dua. Dinleyenler, amin yerine Allah Allah diyerek bu duaya topluca katılırlar.

Yeniçerilerin maaş (ulufe) aldıkları gün, içlerinden biri, şu gülbangi okur: "Allah Allah illallah, baş üryan sine büryan, kılıç al kan, bu meydanda nice başlar kesilir hiç soran olmaz. Eyvallah eyvallah, kahrımız, kılıcımız düşmana ziyan, kulluğumuz padişaha iyan, üçler, yediler, kırklar gülbang-i Muhammed, nur-ı Nebi, kerem-i Ali pirimiz, sultanımız Hünkâr Hacı Bektâş-ı Veli demine devranına Hû diyelim Hûûû!.."

Gülbanglar "Hû diyelim" sözüyle biter, dinleyiciler topluca "Hûûû" diye bağırlar. Hû, "O" anlamına gelen bir zamir olup, Allah demektir.

GUSSA: Keder, kaygı, tasa.

GÛŞE: Köşe, bucak.

GÜFT: 1.Söz lakırdı 2.Dedi, söyledi.

GULÜVV: 1.Haddini aşma, ileri gitme, taşkınlık 2.Hücum, saldırı 3. Son derece mübalağa.

GÜZÂF: Beyhûde, boş/Lâf-ı güzâf: Boş söz.

- H -

HÂB : Farsça, uyku demektir. İradenin, beşerî fiillerde fânî olması. Hâb-ı gaflet: Gaflet uykusu.

HABBE: Arapça, tane manasına gelir. Habâb, su üzerinde oluşan kabarcıklara denir. Fındık büyüklüğünde veya daha küçük, akîk veya Necef taşından yapılmış tanelere denir. Bunlar yuvarlak veya kesme olur. Bu taneler ince ve gümüş bir zincire geçirilir. Düşmemesi için, aşağı ucunda, gümüş telden bir yuvarlak bulunur. Üst kısmı da iğnelidir. Bu şekilde iki habbe, gömleğin veya Hayderiyenin sağ ve soluna takılır. Bunu "Hasan-Hüseyin Sevgisi" ne işaret olmak üzere, Bektaşîler kullanırlardı. Özellikle, Hz. Muhammed (s)'i, Fatıma'yı ve oniki imamın kabirlerini ziyaret eden Bektaşîler, sağ ve sollarına yedişer habbe takarlardı. Mevlevîlerde habbe kullanma âdeti olmamakla birlikte, 1887'de vefat eden Fahreddin Çelebi'nin fotoğrafında, göğsünün iki yanında birer habbe görülür. Bir de, susma eğitiminde kullanılan ve dil altına konan habbeden söz edilir.

HAC: Arapça, gelmek, kastetmek vs. gibi çeşitli anlamları olan bir kelime. Şer'an, bilinen bazı şartları taşıyan iman sahibi kişilerin, senenin belli zamanlarında (Zilhicce ayı), belirli kurallara uyarak, Mekke'de Ka'be'yi ziyaret etmesine, Hac denir. Allah'a ulaşmak üzere yapılan, mânâ planındaki yolculuğa da, Hac denir. Derviş, bu haccında, varlık diyarından yokluk diyarına hicret eder, yolculuk yapar. Noksanlıktan olgunluğa erer. Mikatta, riya gösteriş elbisesini soyunur, takva elbisesini bembeyaz pırıl pırıl olarak giyer; dünyadan sıyrılır, Arafat'ta arif olarak durur, Hakk'ın âfâk ve enfüsteki âyetlerini müşahede eder, nefis koçunu (veya hayvanını) Mina'da keser, kurban eder, nefsinin şeytanî yönünü cemrelerde taşlar, törpüler, Safa tepeciğinde saflık, Merve'de mürüvvetliği elde eder. Ka'be'de Allah'ın haremine girer, manevî neş'e ve ruhanî ferahlık bulur. Hac ibadetindeki çeşitli uygulamalar ile, manevî olgunluğu elde etme yolu (tasavvuf) arasında, bu tür sembolik benzeşimlerin bulunuşu, gerçekten çok ilginçtir.

HADENG: 1.Kayın ağacı 2.Kayın ağacından yapılmış ok.

HÂFİZ-I MESNEVÎ: Arapça, Mevlânâ Celâleddin-i Rumî'nin Mesnevisini ezbere bilen demektir. Bu açıklamadan da anlaşıldığı gibi, tâbir Mevlevîlere aittir. Eskiden Mevlevîhanlar, çoğunlukla Mesnevî hafızı olurlardı. Âyin günleri, âyinden önce, Mesnevî'den bir parçanın ders olarak anlatılması gerekirdi. Bu durumda Mesnevîhanlar, ellerine kitap almadan bu işi yaparlardı. Sonradan, Mesnevîhanlar, Mesnevî'yi ezbere bilmediklerinden, ellerine kitap alıp o şekilde kürsüye çıkmaya başladılar. Bir de Kâri-i Mesnevî vardı ki, bu da, hâfız-ı Mesnevî'nin yanııldığı yerde, hatırlatma yaparak onu doğrulturdu.

HAKÂYİK: Hakikatler, gerçeklikler, doğru olan asıllar, şüphesiz bulunan şeyler

HAKKÂNÎ: Hak ve adâlete uygun.

HAYFA:1.Haksızlık 2.Yazık ki, heyhât, vah.

HARC: 1.Vergi 2.Sarf, gider.

HEM:1.-dak, -deş, -i 2.Bir.

HEVA: Arapça, arzu istek gibi anlamları vardır. Kâşânî şöyle tanımlar: Nefsin, şeriati dikkate almaksızın arzuladığı şeylere yönelmesi.

HEVACİM: Arapça, hücum kelimesinin çoğulu olup saldırılar, hücumlar anlamına gelir. Kulun çabası söz konusu olmadan, vaktin (içinde bulunulan halin) kuvveti sebebiyle kalbe gelen şeye, hevâcim denir. Bkz. Hücum.

HEVACİS: Arapça, kalbe birden doğan şeyleri ifâde eder. Kâşânî, kalbe gelen nefsanî ilhamları hevâcis olarak değerlendirir. Bu terim Kur'an-ı Kerimdeki "ona fücürünü ve takvasını ilham etti" (Şems/8), âyetine dayanır.

HİLÂF: 1.Karşı, zıt 2.Yalan.

HIYÂM: Çadırlar.

HIFZ: Saklama, ezberleme.

HİKMET: Arapça, hikmet; felsefe, adalet, ilim, hilim, Peygamberlik, Kur'an-ı Kerim, incil, veciz söz anlamlarında kullanılan bir kelime. Amel ve bilgi bütünleşmesinden meydana gelen ilim. İnsan'ın, gücü oranında, dış âlemdeki (afâktaki) nesnelere hakikatim olduğu gibi bilip, ona göre hareket etmesinden bahseden ilme, hikmet denir. Bu ilim, tabiî, riyazî ve ilâhî olmak üzere üçe ayrılır. Söz ve davranıştaki isabet, olanı olduğu gibi bilmek de, hikmet olarak değerlendirilir. Hikmet, Allah'ın bir ordusu olup, onunla, veli kullarının kalplerini güçlendirir. Türk tasavvuf geleneğinde, tasavvufî şiirlere hikmet denir. Ahmed Yesevî'nin "Divan-ı Hikmet"i gibi. "Kime hikmet verildi ise, ona çok hayır bahşedilmiştir" (Bakara/269).

HİL'AT: Eskiden pâdişah veya vezîr tarafından takdir edilen, beğenilen kimseye giydirilen süslü elbise.

HİMMET: Gayret etme, çalışma, çabalama.

HOŞ-NEVÂ: Güzel sesli.

HUMÂR: İçkiden sonra gelen baş ağrısı, sersemlik.

HÜSN: Güzel, iyi, güzellik, iyilik.

HÜVEYDÂ: Açık, apaçık, belli, besbelli.

HÜLEFÂ': Halîfeler.

HİCRÂN: Ayrılık.

HEM-DEM: Sıkı fıkı, can ciğer arkadaşı.

HÜMÂ: Devlet kuşu, saâdet.

HÜVİYYET: Hakikat, asıl.

HÛBÂN: Güzeller, iyiler.

HARÎN: 1.Biri için kutsal olan şeyler 2.Harem 3.Avlu 4.Ortak.

HÛRÎ: Cennet kızı, sevgili.

HOKKA: İçine mürekkep konan mâden, cam veya topraktan yapılmış küçük kap.

HOD-BÎN: Kendini beğenmiş, bencil.

HASBÎHÂL: Görüşüp dertleşme; halleşme.

HULÛS: Hâlislik, sâfilik, gönül temizliği, doğruluk, yalan ve hîleden uzak olma.

HÎLKAT: Yaratılma, yaratılış, tabiat.

HOŞ-GÜVÂR: 1.Lezzetli, tatlı 2.Hazmı kolay.

HENGÂM: Zaman, çağ, sıra, vakit, mevsim.

HOŞ-BÛ: Güzel kokulu, güzel kokan.

HEYRÛ'L-ENÂM: Varlıkların hayırlısı, Hz. Muhammed.

HÜŞYÂR: Akıllı başında, akıllı, uslu.

HURÛFÎ: Hurûf bilgisiyle ilgili olan (harflerden mana çıkarıp yorumlama bilgisi).

HALK: 1.Yaratma, yaratılma 2.İcât 3.İnsanlar.

HASTE-DİL: Gönlü hasta, sıkıntılı, üzüntülü.

HİCR: 1.Ayrılık 2.Saçmalama, sayıklama.

HUFFÂZ: Ezbeleyiciler, ezber bilenler (hâfızlar).

HU : Arapça "O" anlamında munfasıl zamir olup, İlâhî isimlerdendir, yani Allah'ın güzel isimlerinden biridir. Allah'ın zâtını ifade eden, mutlak gayb olan hüviyeti. Zikir, önceleri üç, yedi isimle icra edilirken, sonraları oniki isim ile yapılmıştır. Bazı âlimler "Hû, Hû" diye zikir çekmeyi caiz görmemiş ise de, Muhakkıklar ve Sufilerin arifleri, Allah lafzının, O'nun ulûhiyyet mertebesine delâlet ettiği gibi, "Hû" lafzının da "gaybet-i zât ve hüviyet-i batınî" ye delâlet edeceğine hükmetmişlerdir. "Hû" ile ilgili deyişlerden bazıları şunlardır: Bir işin bittiğini belirtmek için, "Ya Hû" veya "artık bu işe yâ Hû dedik" denir. Şeyh Galib'in şu beytinde, "ya Hû" bir işin bitmesi anlamında kullanılır:

HÛD: Zırh, başlık, miğfer.

HUDA: Arapça, hidayete götürmek, doğru yolu göstermek, irşad etmek anlamlarını ifade eder. Matluba, hedefe ulaştırılan yol. Dört tür yol vardır: 1- Sâlik-i Sırf : Nefsin sıfatlarından tamamen kurtulamayanlar, şeriat ve tarikatı iyi bilseler bile mürşid olamazlar. Bunlar sâlik olma özelliğini aşamamıştır. 2- Meczûb-ı Sırf : Akıl nurları, aşk ateşi ile yanmış bu kişiler de, mürşid olamazlar. 3-Sâlik-meczûb : Bu gruptakiler sekr'den sahv'a gelemediği ve temkine ulaşamadığı için mürşid olamazlar. 4- Meczûb ve Sâlik :

HURREM: Şen, sevinçli, güler yüzlü, gönül açan; tâze.

HUŞK: Kuru.

HULK: Huy, tabiat.

HÜZÜN: Arapça, üzüntü demektir. Hüzn, sûfiyyenin hayat ve suluklarında vasıflarındandır. Ayrılığa düşen kalbin bulunduğu kabz (tutukluk) haline, hüzn denir. Hüzn, kalbi incelterek sevinç ve neşeyi istemekten men eder. Dekkâ, kulun senelerce alamadığı yolu, hüzn ile bir ayda alacağı kanaatindedir. Haberde şöyle gelmiştir: "Allahü Tealâ her hüznü kalbi sever." Sûfiyyeye göre hüzn, kulun hasenatının artmasına vesiledir. Onun her ne zaman dünya ile ilgili keder ve hüznü artarsa, âhirette de sevabı artar. Yine Selef-i Şalının şöyle der: "Her şeyin bir zekâtı vardır. Aklın zekâtı, hüznün uzamasıdır." Bir hadis-i şerif'de Hz. Rasulullah (s) "Eğer benim bildiklerimi bilseydiniz, az güler çok ağlardınız." (Suyutî, Camiu's-Sagir, Ebuzer rivayet etmiştir.) buyurmuştur. Ayet: "Çok ağlayınız, az gülünüz".

- I -

İBADET : Boyun eğmek, kulluk etmek ve itaat etmek anlamında Arapça bir kelime. Kaşanî'ye göre, âmme için Allah'a tezellülün son noktasıdır.

İ'ÂB: Arapça, kendini beğenmeyi ifade eden if'al babından bir masdar. Kendini, ibâdetini beğenme, önemli bir nefis hastalığıdır; bu, aynı zamanda başkasını küçük görmek demektir. Bkz.: Ucub.

İCABET: Arapça, çağrıya olumlu karşılık vermeyi ifade eden bir kelime. Kulun, Allah ile olan sözleşmesi. Hak ile sohbet, iki kelime ile özetlenir: 1. İcabet, 2.

İstikamet, İcabet, söz vermedir. İstikâmet de, verilen sözü yerine getirme, sadâkat göstermedir, icabet şeriat, istikâmet hakikattir.

İCAZET-NAME: Arapça-Farsça bir terkid. İzin mektubu, bir nevi diploma mânâsına gelir. Şeyhlerin, olgunluk makamlarını aşan ve irşad mertebesine yükselip gelenlere, gördükleri terbiye ve irşad sınırları içinde, talihlerin (isteklilerin) terbiye ve irşad edilmesi konusunda verdikleri izin. Bunu belgeleyen, mezuniyet kağıdına da icâzet-nâme denir. İcâzet-nâme alanlara, şeyh tarafından merasimle taç giydirilirdi. Bazı tasavvuf okullarında, taç yerine "hırka giydirmek" tabiri kullanılır.

İTRÂB: Sözü uzatma, lüzumsuz tafsilât ile haşve boğma.

İTLAK: Salıverme, koyuverme.

İSLÂH: İyi bir hâle koyma, iyileştirme, düzeltme.

İŞİK : Dervişler için kullanılan bir tabir olup, âşık kelimesinden bozmadır. Bursa'da Işıklar denilen yerin adı; orada bazı velilerin bulunması veya ölünce mezarlarının orada bulunmasından kaynaklanmaktadır.

İKLÎM: 1.Bir bölgenin ortalama hava şartlarıyla beliren hâli 2.Memleket, diyâr, ülke.

İKNÂT: Allah'a yalvarma.

İRÂĞ: Irak, uzak.

- i -

İBTİDÂ': 1.Başlama 2.Başlangıç 3.(z.f.) ilkin, en önce, başta.

İCRÂ: 1.Akıtma, akıtılma 2.Yapma yerine getirme, bir işi yürütme.

ÎD: Bayram.

İFNÂ': Yok etme, tüketme

İLHÂH: 1.Üzerine düşme, zorlama 2.Israr etme, direnme.

İKTİFÂ': Yeter bulma, aza kanaat etme.

İHTİFÂ': Saklanma, gizlenme.

İHLÂS: Gösterişi bırakmak, taatta, ibadette samimi olmak manalarını ihtiva eden Arapça bir ifade. Kalbi, safasına keder veren şeyden kurtarmak. Tam bir doğrulukla kullukta bulunmak. Amellerinde, Allah'tan başkasından karşılık beklememek. Istılâhât-ı Maşâyih'ta, İhlasın nasıl gerçekleştiği hususu şöyle anlatılır: "Mutasavvıf olunca anlaşılır ki, bir şeyi, gayri bir şey meşub eder, yani karıştırır, bozar. Pes, karışıklıktan safi ve hâlis olunca, ana hâlis tesmiye olunur. Ve ihlâs; amel için, Allahü Teâlâ'dan gayri şahit taleb etmemeye dahi denilir. Ve denildi ki, ihlâs, abd ile Allahü Teâlâ'nın beyninde bir sırdır. Melek ânı bilmez ki anı taciz ede. Sıdk ile ihlâs beyninde fark şudur ki, sıdk; asıl ve evveldir. İhlâs fer'dir. Ve bir farz dahi İhlasın amele duhûlden sonra olmasıdır".

İKTİDÂ': Tâbi olma, uyma.

İLÂHÎ: Allah'ım, ey Allah; bu ne hal, ne tuhaf.

İHRÂK: Yanma, yakılma, yangın.

İLBÂS: Giydirme, giydirilme; örtme, örtülme.

İHTİYAR : Arapçada, seçme manasına gelir. Kulun kendi isteğiyle Allah'ı seçmesi veya Allah'ın kulu seçmesine ihtiyar denir. Kul, bu seçimi, Allah'ın kendisine olan inayeti ile yapar. Böylece, neticede Allah'ın seçmesiyle seçmiş, istemiş olur. Kendi nefsinin isteğiyle değil.

İHSAN: Bir şeyi iyi ve güzel etmek, güzel bilmek, mânâsına Arapça bir kelime. Tasavvufta terim olarak; her ne kadar görmese de, sanki Allah'ı görüyormuş gibi kulluk etmendire, anlamındadır. İhsan bir makamdır. Bu makamda kul, Hakk'ın isim ve sıfatlarının izlerini düşünme durumundadır, ibadet yaparken Allah'ı hemen önünde imiş gibi düşünür ve sürekli O'na bakış halindedir. Bunun en düşük derecesi, Allah'ın kendisine baktığını düşünmektir. Bu, murakabenin ilk derecesidir. Bunun tahakkuku için yedi şeye ihtiyaç vardır: Tevbe, Allah'a yönelme (inâbe), zühd, tevekkül, işleri Allah'a havale etmek (tefviz), rıza ve ihlâs. İhsan sebebiyle şükretmek, sûfiyyenin edeblerindedir. Bu da, onların Allah'a tam tevekkül etmelerinden, tevhidlerdeki saflıktan, Allah'tan başkasına asla bakmamaktan ve nimet vasıtasıyla nimet vereni görmekten kaynaklanan bir husustur, ihsandaki rü'yet yakinen olup, hakikaten değildir.

İHDÂS: Meydana getirme, orta çıkarma.

İHYA: Arapça, diriltme ve canlandırma mânâsına bir kelime. Tecellînin nefse doğuşu ve İlâhî nurlarla onu aydınlatışına ihya denir.

İHYA GECESİ : Cuma ve pazartesi gecelerine denir. Gece gündüzden evvel geldiği için, perşembe günü akşamına cum'a gecesi, pazar günü akşamına da pazartesi gecesi denir. Bu islâm âleminde böyle iken, Batı'da perşembe günü akşamına perşembe gecesi, pazar günü akşamına da pazartesi gecesi denir. Mübarek geceleri müslümanlar ibadetle değerlendirirler ve buna ihyâ-i leyi derler, yani geceyi boşa geçirmemek, o gecenin canlı tutulması, değerlendirilmesidir. Bu da Kur'an okumak, namaz kılmak, Allah'ı zikretmek, tevbe etmek, tefekkür ve muhasebe yapmakla olur.

İKÂB: Arapça, cezalandırmak manasında bir kelime. Akl-ı evvel olan kalem, sebepsiz olmak üzere ilk önce bulunmuştur. Zira ilk mevcud, ilk zuhur eden zatî feyz için icabettirici olmaz. Kudsî âlemde ikabdan daha yücresi bulunmaz.

İSTİVÂ': Denk olma.

İRFÂN: 1.Bilme, anlama 2.Kültür 3.(tas.) kâinatın sırlarını bilme kudreti.

İŞ'ÂR: Yazı ile bildirme, haber verme.

İN Ü ÂN: Bu, şu; teferruatla meşgul olma.

İRÂZ: 1.Verme, verilme 2.Sebebe olma, gerekme 3.Getirme.

İ'TÂ': Verme, verilme, ödeme.

İNTİHÂ': 1.Nihâyet bulma, sona erme 2.Bitme, tükenme 3.Nihâyet, son.

İMÂRÂT: İmâretler, hayır evleri, aş evleri.

İMÂN: Arapça if'al babında, inanmak anlamında bir masdar. Kalp ile tasdik, dil ile ikrara îman denir. Yeis (ümitsizlik halinde, yani ölürken) halinde inanmak merdud, taklîdî durumdaki îman ise makbuldür. Tasavvufî açıdan îman, bir kaç çeşit olarak değerlendirilir. İlmî

istidlal (ilmî deliller getirerek) ile meydana gelen iman ki buna "iman-ı istidlâlî" denir. 2. İnanan kişide yakîn (güçlü inanç) bulunursa buna "iman-ı yakînî" denir. 3. Kalb zevkiyle şuhuda erilirse bu îmana, "iman-ı şuhûdî" adı verilir. 4. Sonuncusu Hakk ile mütehakkık olursa (Hakk vasıtasıyla Hakk'a ulaşır, onu gerçekleştirirse), buna "iman-ı huzûrî" denir. Son üç iman çeşidi sülûk ile elde edilir. İlki satır (kitap okayarak) dan, diğer üç inanç bizzat yaşanarak kalben (yani sadırdan) öğrenilir. Son üç imanın oluşumu amele bağlıdır. Zira sırf inandım lafını etmek yetmez: "insanlar, sadece inandık deyip de imtihandan geçirilmeden kurtulacaklarını mı sanıyorlar. Muhakkak ki sizden öncekileri, hangilerinin inancında doğru, hangilerinin yalancı olduklarını kesin olarak öğrenmek üzere imtihandan geçirdik". (Ankebut/2-3). Sûfiler, velîlerin imanını, "vuslata ermek", "ulûhiyyeti seyretmek", "sadece bir olanı görmek" şeklinde değerlendirirlerken, imanın çok yüksek ileri derecelerini aşk ve hakikat olarak görürler. Tasavvufî açıdan iman; kısaca dil ile söyleme, islâm'ı yaşama, kalble marifete ulaşmanın bir terkibi olarak değerlendirilebilir. Allah'ın isimlerinden biri de el-Mü'min'dir.

İZ'ÂN: 1.Anlayış, kavrayış, akıl 2.İtaât, söz dinleme, boyun eğme 3.Terbiye, edep.

İKSÂT: Hakkâniyet, doğruluk gösterme.

İZÂFÂT: 1.İzâfetler, isim tamlamaları 2.Dünya ile olan bağlar, ilgiler.

İSKÂT: Düşürme, düşürülme.

İR/ER: (-iken) erken, erkence.

'İNÂYET: 1.Dikkat, gayret, özenme 2.Lütuf, ihsan, iyilik.

İHTİRÂZ: 1.Sakınma, çekinme 2.Korkma.

İBRÂZ: Meydana çıkarma, gösterme.

İ'LÂN: 1.Açığa vurma, meydana çıkarma, belli etme 2.Yayma; yaymak için gazeteye verme.

İKRÂR: 1.Saklamayıp söyleme 2.Dil ile söyleme, bildirme 3.Tasdik, kabul.

İŞRÂK: 1.(Güneş) doğma, doğarak etrafı ışıklandırma
2.Parlatma, ışıklandırma.

- K -

KA'BE: Yer yüzünde Allah'a ibâdet edilmek üzere inşa olunan ilk mâ'bed. Vuslat makamı. Kalbin Hakk'a, sevgiliye, bembeyaz ihram giyerek, yani güzel huylarla süslenmiş olarak yönelmesi. Tasavvuf erbabına göre, iki türlü Ka'be söz konusudur: Birisi Hz. İbrahim'in taştan topraktan yaptığı, çok defalar yıkıldığı halde, tekrar tekrar tamir edilen ve yeniden yapılan maddî Ka'be. İkincisi de, Allah tarafından bina edilen insan gönlü, kalbi. Bu yıkıldığı zaman yapılması mümkün değildir. O'nun için gönül yıkılmamak gerek. Şunu belirtmekte yarar var: Mutasavvıflar, kalbe önem vererek Ka'be'ye gitmeyi, farz olan Hac görevini, şeriatın bir emrini ikinci plana atmış değillerdir. Eğer bu gerçek olsaydı, hiç bir sufînin, üzerine farz olan hac görevini yapmaması gerekirdi ki, tasavvuf tarihi ve velilerin biyografilerini dikkatle okuduğumuz zaman, istisnasız hemen hepsinin hac görevini yaptığını görürüz. Onların kalbe önem vermeleri, Ka'be'yi ikinci plana atar, gibi görünmeleri, gerçekte bu mânâda değildir; zira yaşadıkları hayat, bunun reel kriteridir, göstergesidir. İslâm'ın insan için olduğu göz önünde tutulur ve onun eşref-i mahlukât yönü dikkatle incelenirse, sûfîlerin bu filantropik yaklaşımı, onların İslâm'ın özünü, özellikle Louis Massingnon'un da ifade ettiği gibi "islam'ın gerçek haniflik yönünü" anladıklarını ve bu espiyiye ulaşabildiklerini gösterir. Tasavvuf erbabının bu tür görüşlerini tenkid edenlerin, önce kendi islâmî bilgi ve kültür birikimlerinin yeterli olup olmadığını kontrol etmeleri gerekir. Çoğu zaman bu bilgi birikiminin tam olması da yetmemekte, olaya, İslâm'ın derûnî tarzda, aşkla yaşanması boyutu da eklenmektedir. Öyle sanıyoruz ki sûfîleri, bilgi ve aksiyonun birleştiği bir alanda, anlamak mümkün olacaktır. Bu ifadelerde biz, gerçek tasavvufu, yani İslam'a derinin etle bağlandığı gibi bağlanan tasavvufu ve İslâm'ı, Rasulullah (s) edasıyla yaşama çabasında olan, bilgi ile mücehhez sûfîleri kastediyoruz. Psödo (uyduruk) sûfîlerin sayıca az olmadığı bir ortamda, böyle bir ayırımı yapmanın, tasavvuf tarihi içinde de büyük önem arzettiği kanaatindeyiz. Zira, sahte ve hakikisi ayrılmadan, yapılan tenkitlerin bütün sufilere teşmil edilişi, tasavvuf alanının mütehassısı olmayan kişilerde, ilmî bir

yanılgı olarak sürekli gözlenmektedir. Konu, hem ihtisas, hem de yaşama işidir.

KABÂ: Üste giyilen elbise, kaftan, cübbe.

KADÎM: Eski.

KADÎMÎ: Eskiden beri, öteden beri.

KÂDİRİYYE: Türbesi Bağdat'da bulunan Abdülkâdir Geylânî tarafından kurulmuş bir tasavvuf okulu. Gilan (İran'da bir bölge)'da dünyaya gelen Seyyid Abdülkâdir Geylânî (k), gençliğinde Bağdat'a gelerek Kadı Ebû Said Mahzûmî'den fıkıh, Ebu Bekir b. el-Muzaffer vesair muhaddislerden hadis dersleri aldı. Hanbelî mezhebini seçti. Elinin emeğiyle ailesinin geçimini temin ederdi. Uzun süre va'az ve öğretim işi ile meşgul olduktan sonra, İmam-ı Gazalî gibi, yakîni arama krizi ile zühdi-tasavvufî bir hayata yöneldi. Uzun süre, Bağdat ve Kerh harabelerinde, zahidâne bir hayat yaşadı. Halvetlere girdi. Son girdiği halvette, kırk gün süre ile hiçbir şey yemedi. Şeyh Ahmed Debbas adlı bir sûfiden tasavvufî disiplini öğrenen Abdülkâdir Geylânî, sonunda, terkettiği topluma dönüp Ebû Sa'ad medresesinde derslere ve camilerde halkı irşada başladı. Toplumda fakir, zengin, dul, yetim, yolcu, aydın, cahil herkes ile muhatap olarak doğru yolu gösterdi. Eserlerinden bir kısmı şunlardır: Melfûzât-ı Geylânî, Futûhu'l-Gayb (İbn Teymiyye Abdülkâdir Geylanî'ye olan sevgisi sebebiyle bu esere bir şerh yazmış olup, bu eserin tenkidli basımı 1989 senesinde Kuveyt'te yapılmıştır), Gunyetu't-Tâlibîn, Behcetü'l-Esrâr, Divan-ı Gav-su'l-A'zam (şiirleri bu divandadır).

Sadık Vicdanî "Tomar"da, Abdülkâdir Geylanî'nin ebced hesabıyla "aşk" ile doğduğunu, "kemal" ile ömür sürüp "kemâl-i aşk" ile Allah'a kavuştuğunu tesbit etmiştir. Kâdiriyye'nin şubeleri şunlardır: Esediyye, Ekberiyye, Makdisiyye, Garibiyye, Eşrefiyye, Rumiyye, Yâfiyye, Hemmâdiyye, Hilâliyye ve Hindiyye. Kadiriyye, Nakşbendiyye'den sonra, dünya üzerinde en çok yaygınlık kazanmış ikinci büyük tasavvuf okuludur.

KALB: Arapça, bir şeyin altını üstüne getirmek, çevirmek, vs. gibi anlamları ihtiva eden bir kelimedir. Biyolojik ve anatomik olarak insan göğsünün sol tarafında bulunan çam kozalağına benzeyen bir et parçasıdır. Ana rahminde, insan varlığının jinekolojik oluşum sürecinde meydana gelen (gebeliğin üçüncü haftasının sonunda) ilk organdır.

Tasavvufî olarak kalb; insanın mahiyeti, madde ile mânânın birleştiği yer, akıl, ruh, Allah'ın tecellî ettiği mahal, İlâhî latîfe gibi çok yönlü manaları ifâde eder. Biyolojik manadaki kalb, insanda olduğu gibi, hayvanlarda da bulunur. İkinci anlamdaki kalb ise, sadece insanda bulunur ve insanı hayvandan ayıran özelliiktir. Molla Camî, Fusûs Şerhi'nde kalb; mizacı kuvvetler ve cismanî gerçekler ile ruhanî gerçekler ve nefsanî gerçekler arasını bir araya getiren (cem eden) hakikatdır, der.

Mutasavvıflara göre; manevî kalbin maddî kalbe bir nevi taalluku (bağlantısı) vardır. Ve bu kalp, insanın hakikatidir. Bu latîfe, idrâk edicilik ve bilicilik özelliklerine sahiptir. Muhatab, mütâleb ve muâteb olan işte budur. Türkçe'de kalbe, gönül denir. Can tabiri de kullanılır. "Kalbe bakıcı": Bayramî melamîlerinde, irşada izinli kişilere verilen addır. Kalple ilgili bazı atasözleri şu şekildedir: Kalp bir sırça kadehtir, çabuk kırılır. Kalp kalbe karşıdır. Kalpten kalbe yol vardır.

KÂN: Mâden ocağı, mâden kuyusu.

KENZ: Gizli, hazîne defîne, yer altında saklı değerli eşya./ Kenz-i mahfî: Gizli hazîne.

KEVNEYN: 1.Cismânî ve rûhânî âlem 2.Dünyâ ve âhiret.

KELİME-İ TEVHİD: Arapça, birleme kelimesi demektir. Allah'ın birliğini ifade eden, "Lâilâhe illallah" için kullanılan bir tâbirdir. Sûfilere göre bu tâbir, üç mânâya gelir: 1. La ma'bûde illallah: Allah'tan başka ma'bud yoktur: 2. La maksûde illallah: Allah'tan başka istenecek yoktur: 3. La mevcûde illallah: Allah'tan başka varlık yoktur.

La ma'bûde illallah: Hak olan ma'budu isbât, bâtıl olan ma'budu silmek (nefy) demektir. Bu, tevhid-i avamdır. Hak olan ma'bud, şüphesiz ki Allah'tır. Bâtıl olan ma'bud ise, insanların yapıp taptığı put ve benzeri şeylerdir.

La maksûde illallah: Her şeyde ve her hâl ü kârda istenen sadece Allah'tır, demektir. Buna tevhid-i havass denir.

La mevcûde illallah: Allah'tan başka hakiki mevcut yoktur.Mevcudatın hepsi, adem (yokluk) aynasında vücud-i zillî (gölgeden vücud) ile mevcut demektir. Bütün tarikatlar, kelime-i tevhidi (La ilahe illallah) zikir olarak benimsemiş iken, Mevlevîler, "Allah" kelimesini çekmişlerdir. Zikrin en efdali, Lailahe illallah'tır, ancak, namaz, oruç gibi ibadetleri yapmadan, islâm'ı yaşamadan bunu vird olarak, zikir olarak çekmek bir fayda

sağlamaz. Bu konuda imam-ı Gazalî şöyle der: "Bu tür zikirler, ey ateş, ey su, ey ekmek diye akşama kadar bağırmaktan farksızdır, fâidesi yoktur. Öyle bağırıp çağırarak, ne bir ateş gelip seni ısıtır, ne bir su akıp gelerek seni sular, ne de bir ekmek gelip senin karnını doyurur".

KESRET: 1.Çokluk, bolluk, ziyâdelik 2. Kalabalık.

KIYÂM: 1.Kalkma, ayağa kalkma 2. Bir işe kalkışma, başlama 3.Ayaklanma.

KİBİR: Arapça, büyüklerime demektir. Yerilen nefis hastalıklarındandır. "Haksız yere yeryüzünde büyüklük taslayanları, âyetlerimden çevireceğim" (Araf/146) âyeti kerimesi ile, Allah kibirlileri yerer. Kibirli, kendini herkesten üstün görür, başkasını beğenmez, herkesi eleştirir. Mukabili tevazu ise; kulun kendini Allah'ın güç ve kudreti önünde değersiz görmesidir. Tevazu beş şeyde olur: 1-Söz 2-İş 3-Kılık, Kıyafet, 4-Ev, 5-Ev eşyası. Kulun olgun olduğunun belirtisi, tevazu sahibi olmasıdır.

Bir gün Hz. Hüseyin (r) yoldan geçerken ekmek kırıntılarını yiyen fakirlere rastlar. Fakirler "Ey Allah'ın kulu! Haydi, yiyecek, buyur gel" diye davet ederler. Hz. Hüseyin (r) kibirlileri asla sevmezdi, ve kendi de kibirli değildi, hemen atından indi, onlarla beraber oturup ekmek kırıntısı yedi; yemek bitince, "Ben sizin davetinize uydum, haydi şimdi de, ben sizi davet ediyorum, buyrun bizim eve!" der. Hep beraber, Hz. Hüseyin (r)'in evine varırlar. Cariye, gelen fakirlere, evde yiyecek olarak ne varsa önlerine koyarak güzel bir sofraya hazırlar. Hep beraber oturur, yerler. Başkalarını beğenmemek duygusu, kişinin kibir denen hastalığından kaynaklandığı gibi, eleştirme yönü gelişmiş kimseler de, kibirden uzak değildir. Allah şu kişileri çok sever: Muttakiler (Allah'tan korkan ve bunu fiilleriyle gösterenler) takvalı gençler, cömertler, fakirliğine rağmen cömertliği sevenler, alçak gönüllüler, zengin olmasına rağmen alçak gönüllü olanlar.

KÎL: Söz, kelâm.

KÜLLÂB: Ucu eğri demir, çengel, kanca.

KEMÂNKEŞ: Keman, yay çeken, ok atan, keman çalan.

KABİL: 1.Kabul eden, kabul edici 2.Olan, olabilir.

KÜLHÂN: Hân, hamâmlarda suyu ısıtmak için ateş yakılan yer, hamam ocağı.

KUDDÎSE SİRRAHU: Sırrı mukaddes olsun.

KUHL: 1.Göze çekilen sürme 2.Göz ilacı.

KUDS: Temizlik, paklık, arılık, kutsallık.

KURB: Yakın olma, yakınlık, yakın bulunma.

KEREM: Asâlet, asillik.

KUYÛD: 1.Kayıtlar, bağlar 2.Deftere geçirmeler.

KEM: 1.Az, eksik 2.Fenâ, kötü bozuk.

KÜTTÂB: Kâtipler.

KELÂM: Söz, lakırdı.

KEVSER: 1.Maddî ve mânevî çokluk, kalabalık nesil
2.Cennette bir havuzun adı 3.Kur'ân-ı Kerim'in 108.
sûresi.

KEMÂL: 1.Olgunluk, yetkinlik, tamlık, eksiksizlik
2.Mükemmellik, değer, bahâ.

KÎRÂT: Kırat (Ağırlık ölçüsü).

KISSA: 1.Fıkra, hikâye, rivâyet 2.Vak'a, macera.

KULÛB: Kalpler, gönüller.

KÛRSÎ: 1.Oturulacak yüksekçe yer 2.Taht 3.Makâm.

KÜFFÂR: Kâfirler, hak dînini inkar edenler.

KÛNH: 1.Bir şeyin aslı, hakîkati, temeli 2.Kök, dip 3.Öz.

KANDAN: Nereden.

KATRE: Damla, damlayan şey.

KİBRİYÂ: 1.Büyüklük, ululuk. 2.Allah.

KÛY: 1.Köy 2.Mahalle ve işlek yol; sokak 2.Sevgilinin bulunduğu yer.

kinâye.

KURBET: Arapça, yakın olmak demektir. Velinin sıfatları konusunda, Hakk'ın yerleşmesine (temekkün) yakınlık makamına ermesidir. Filan âlimin filâna yakın olması, ilim ve marifet konusundadır, işte kurbet de, bu şekildedir. Kurbet, Hakk'ın zuhurunun yakınlaşmasıyla kulda sıfat ve isimlerin çeşitlenmesidir, denir.

KÛRE: 1.Kuyumcu ocağı, maden ocağı 2.Küre.

KÛNC: Köşe, bucak.

- L -

LA FETÂ İLLÂ ALİ: Arapça olarak "Hz. Ali'den başka genç yoktur" anlamına gelir. Bu sözün devamı "La seyfe illâ Zü'l-fıkâr velâ fetâ illâ Ali" (Zülfıkar'dan başka kılıç, Hz. Ali'den başka genç yoktur) dir. Cebrail aleyhisselâm'ın, Uhud gazvesinde gösterdiği gayret sebebiyle Hz. Ali hakkında, söylediği rivayet edilir. Bu söz Halife Nasır Lidinillah tarafından kurulan Fütüvvet örgütünün sembolü haline gelmiştir. Tasavvufta kahramanlık, cömertlik, affedicilik vb. güzel huyları kendinde toplayan olgun kimseler için, fazilet hedefi, Hz. Ali olmuştur. Şiirlerde Hz. Ali'ye "Şâh-ı la fetâ padişahı" şeklinde atıflar görülür.

LÂHÛTÎ: Lâhût ile ilgili / Lâhût: Ulûhiyyet âlemi.

LAHZ: Bir şeye göz ucu ile bakmak mânâsına Arapça bir kelime. Gayba inancın, yakın derecesine ulaşması sebebiyle, kalbe doğan şeylere ve kalplerin basiretlerinin mülâhazasına işaret eden bir deyimdir. Kısaca lahz, kalbî bir düşüncedir. Sâdık bir mürid, bir şeye, baş gözü ile değil gönül gözü ile (basar gözü ile değil basiret gözü ile) bakar. Kalbini bu şekilde saflaştıran kimsenin firâseti doğrudur, onda yanlışlık bulunmaz. Zira o, Allah'ın nuru, ilmi ve açması ile bakmaktadır. Sûfi göz, kulak vs. gibi duyu organlarından ziyade, kalbe doğan bu müşahedeye önem verir. Yani maddî bakışın ötesinde, akıl gözü ile eşyaya yaklaşır, kendisi ile eşya arasında, bir tür obje ve subje münasebeti tesis eder. Bu da onu, eşyanın hakikatini anlamaya götürür.

LÂLE-VEŞ: Lâle gibi, lâleye benzeyen.

LÂT: İslâm'dan önce Arapların Kâbe'de bulunan putlarından biri.

LÂL: Dilsiz.

LÂY: 1.Çamur 2.Tortu 3.Kül 4.Söyleyen, söyleyici.

LÂ-YEZÂL: Zevâlsiz, bitimsiz./ Lâ-yezâlî: Lâ-yezâle mensup olan.

LAHZE: 1.Göz ucuyla bakış 2.Göz ucuyla bir kere bakıncaya kadar geçen zaman.

LÂ-MEKÂN: Mekânsız, yersiz, yere ihtiyâcı olmayan; Allah.

LÂ'L: 1.Kırmızı, al 2.Dudak 3.Kırmızı ve değerli bir süs taşı/ Lâl-i Nâb: Saf dudak, kırmızı dudak.

LÂDEN: Bir cins çalı.

LEVS: Pislilik, mundarlık, kir.

LEVVÂME: Çok levm edici, çekiştirici, başa kakıcı, paylayıcı./ Nefs-i Levvâme: Nefsin yedi mertebelerinden biri.

LEBBEYK: "Buyurunuz, emir

LEN TERÂNÎ: (Sen) beni göremezsın.

LEB: 1.Dudak 2.Uç, kenar.

LEDÜNNÎ: Allah bilgisine ve sırlarına âit, onunla ilgili.

LEVH-İ MAHFUZ: Arapça korunmuş levha demektir. Ulvî âlemde, olmuş ve olacak her şeyi içeren İlâhî levhanın adıdır. Levh'in dört kısmından ikincisi olan Kitab-ı Mübîn ve Küllî Nefse de bu isim verilir. Buna levh-i kader de denir.

LİBAS: Arapça, elbise demektir. Ulaştıkları vakte göre libaslarında bulunan fukaraya denir. Suf veya murakka bulduklarında onları giyerler. Bundan başkasını bulunca, onu da giyerler. Gerçek fakirde tekellüf (zorlama) ve ihtiyar olmaz. O, elbisenin sert ve kaba olanını da giyer ki, bu, ona daha sevimli, daha evlâdır. Onu âfetlerden uzak ve selâmette tutar.

LİVÂ': 1.Bayrak 2.Sancak.

LİKÂ: 1.Görme, rast gelip kavuşma 2.Yüz, çehre.

LEŞKER: 1.Asker 2.Yiğit, kahraman, cesur.

LEY: 1.Kab, zarf 2.Çamur.

LİK/ LEYK: Lâkin, ammâ, fakat, ancak.

LÜBÂB: Özler.

LÜBS: Arapça, bir birine karışmak, giymek anlamlarına gelir. Ruhanî hakikatlerin, insanî şekilleri giyinmesi. Bunun delili olan ayet şudur:

En'âm/9 "Eğer onu (Hz. Peygamberi) melek yapsaydık yine bir adam şeklinde yapardık. Yani meleğe de insanî şekil giydirdik. Ve onları yine düştükleri kuşkuya düşürürdük" Cibril(a) Hz. Muhammed (s)'e, Hz. İbrahim'e Hz. Lut'a ve Hz. Meryem'e insan şeklinde gelmiştir. Lübs şöyle de tanımlanır: Eşyanın parçalanamayan bir ân içinde, adem (yokluk) e gidip yine vücade (varlığa) gelmesidir.

- M -

MAHABBET: Arapça, sevgi, aşk demektir. Tasavvufta mahabbetin hakikati, herşeyini sevdiğine bağıslaman, kendine de sende olan hiçbirşeyi bırakmamandır. Mahabbet ehli üç haldedir: Âmmenin mahabbeti: Bu fiilî bir sevgidir ve Allah'ın kendilerine ihsan etmesinden kaynaklanır. Hz. Peygamber (s) bu konuda şöyle der: "Kalplerin, kendilerine ihsan edeni sevme özelliği vardır", ikincisi; sıfatî aşkın hâlidir. Kalbin Allah'ın gınasına, celaline, azametine, kudretine ve ilmüne bakmasından kaynaklanır. Bu havassın, sadıkların veya tahkik ehlinin mahabbetidir. Bu konuda Hüseyin en-Nurî şöyle der: "Mahabbet, perdelerin yırtılması, sırların ortaya çıkmasıdır." Üçüncüsü; zatî mahabbetin hâlidir. Bu, illetsiz olarak, Allah'ı sevmenin kadîm olduğunu bilmekten ve anlamaktan doğar, işte bu şekilde Allah'ı bir sebebe bağlı olmaksızın, seviniz. Bu şekildeki sevgi siddîkler ve âriflerinkidir."

Mahabbetin, başlangıçları ve gayeleri itibariyle on kısma ayrıldığı söylenir. Bunlardan beşi, sâlik ve muhiblerin makamlarıdır. Bunlar sırayla; ülfet, hevâ, hülle, şağf ve

vecddir. Aşıkların makamlarına gelince, onlar da şunlardır: Garaım, iftitân, veleh, dehş ve fenadır.

Mahabbetten Muhammed (s) oldu hâsıl
Mahabbetsiz Muhammed'den (s) ne hâsıl.

MAHREM: 1.Bir haram 2.Nikah düşmeyen 3.Gizli olan herkese söylenmeyen 4.(tas.) tanrının sırlarını öğrenmeye başlayan kimse.

MAHFÎ: Gizli, saklı.

MÂHİR: Maharetli, hünerli, becerekli.

MAHBÛB: Arapça, sevilmiş anlamında bir kelime. Muhib ve mahbûb aynı şeydir. Mahbubiyyet ve muhibbiyyet cihetleri fani olunca, sevgi Allah'ın zâtına perde olmaktan çıkar. Muhibbiyyet ve mahbubiyyet başlangıcı, anlaşılması zor bir şeydir. Zira muhib, mahbûba çekilişinin öne geçişi iledir. Bu durumda o, mahabbeti sebebiyle, mahbûba cezb olunmaktadır. Her muhib, mahbûb, her mahbûb muhibdir. Bu yönden muhib, nefsindeki mahbubunun özelliklerini konuşur.

MAHZEN: 1.İçinde eşya saklanacak yer; yer altı, bodrum 2.Havasız, karanlık (yer).

MA'ÂRİF: 1.Mârifetler, bilimler 2.Bilgi, kültür.

MA'RİFET: Arapça'da bilgi anlamına bir söz. Tasavvufta, dört kapı da denilen dört mertebe vardır: 1- Şeriat, 2- Tarikat, 3- Hakikat, 4- Ma'rifet. Şeriat olmadan tarikat, hakikat ve ma'rifet olmaz, her şeyin başı, şeriatı yani islâm dinini iyi yaşamaktan geçer, islâm'ı yaşama ve anlamada, takva boyutunda olmak üzere derinleşme sonucu, bu mertebeler teşekkül etmiştir. Bu durumda, herkesin normal gündelik kurallara uyararak yaşadığı islâm'a şeriat; dinde biraz takva cihetine ağırlık verenlerin yaşadığı ve ulaştığı inceliğe tarikat; takva ve verada titizlikle varılan sonuca, hakikat; ve nihayet bu yaşamanın, mânâ açısından kişide ifade ettiği bilgi planındaki sonuca ma'rifet denir ki, meydana gelişi, yaşamakla sıkı sıkıya irtibatlıdır. Bunlardan ilki avama, ikincisi havassa aittirdirler. Hacı Şa'ban Velî bu dört mertebeyi şöyle anlatır: Şeriat beden için, tarikat kalp için, hakikat ruh için, ma'rifet Hakk içindir.

Marifetin, sırra ait olduğunu söyleyenler de vardır, ilim ile ma'rifet bir imiş gibi gözükmesine rağmen, aralarında

ince bir fark vardır: ilmin zıddı cehil iken, ma'rifetin zıddı, inkardır. İlim kesbî iken, ma'rifet vehbîdir. Hafnî de, bu konuyu şu şekilde açıklar: Kul, Allah'ı sıfat ve isimleri ile bilir, Allah'la arasındaki kulluk muamelesinde ciddi, samimi ve doğru olur, sonra kötü ahlâkını düzeltme yoluna gider. Hakk'ın kapısından sürekli olarak ayrılmaz, yani kalbi ile sürekli itikâf halindedir (yani ihsanı yaşar). Sonra kendisine hatıralar gelir, sürekli içten Allah ile münâcât (söyleşi, yalvarı) halinde olur. Allah tarafından kalbine gelen sırlardan bahseder, işte bu durumda olan kişiye arif ve bu kişinin bilgisine de ma'rifet denir. Nefsinin kötülüklerinden ne denli uzak olursa, Rabbi hakkındaki ma'rifeti, o denli artar. Bir kimsede ma'rifetin meydana geldiğinin belirtisi, o kişide Allah'dan heybetin zuhur etmesidir. Ma'rifeti fazla olanın, heybeti fazla olur. Bazıları da ma'rifeti fazla olanın sekîneti fazla olur, demiştir.

MAZHÂR: 1.Bir şeyin görüldüğü, çıktığı yer 2.Nâil olma, şereflenme.

MEFHAR: 1.Övünme 2.Övünmeye Sebeb olan, övünmeyi gerektiren / Mefhar-ı kâinat: Hz. Muhammed.

MEDED: Arapça, yardım anlamında bir kelime. Allah'dan yardım istemeye istimdâd, velilerin ruhundan istemeye meded denir. Meded-i Vücûdî: Var oluş desteği. Mümkün bir varlığın, varolabilmesi için gerek duyduğu her şeyin, Allah tarafından ona ulaşması ve bu surette varlığını devam ettirmesi. Buna icâd ve imdâd da denir. Bu yardım Hakk'ın, Rahmanî nefesten bağışta bulunması ile olur.

MERSAD: Rasat yeri, gözetleme yeri.

MESNED: 1.Bir dayanılan şey 2.Rütbe, derce, pâyе, makam.

MÜRĞ: Kuş.

MUALLÂ: Yüce, yüksek.

MÎKAT: 1.Mekke yolu üzerinde hacıların ihrâma girdikleri yer 2.Bir iş için belirtilen vakit, yer veya zaman.

MÜCERRED: 1.Soyulmuş, çıplak 2.Tek, yalnız 3.Karışık ve katışık olmayan 4.Yalın, soyut 5.Bekar 6.Yalnızı ancak, fakat.

MUSHAF: 1.Sayfalardan mürekkebe yazılmış 2.Kur'ân-ı Kerim: Mushaf-ı Şerîf

MÜNÎB: 1.Âsiliği, azgınlığı bırakarak Allah'a yönelen 2.Faydalı yağmur.

MÜCÎB: İcâbet eden, teklifini kabul eden, istenileni yapan.

MÜDDE'Î: 1.İddia eden, davâcı 2.İnatçı 3.Bir hükümde ayak direyen.

MÂ-SÎVÂ: Bir şeyden başka olan şeylerin hepsi; Allah'tan başka bütün varlıklar.

MERDÂN: Mertler, insanlar, erkekler, yiğitler.

MU'CÎZ: Acze düşüren, başkaları, geri bırakan, kimsenin yapamayacağı yola olan.

MU'ANBER: Güzel kokan, güzel kokulu, anberleşmiş.

MÎ'RÂC: 1.Merdiven 2.Göğe çıkmak.

MU'ATTER: Güzel kokulu.

MUŞAMM: Burun, koku alacak yer.

MÜSTETÂB: Hoş, güzel bulunan.

MÎHNET: 1.Zahmet, eziyet 2.Gam, keder, sıkıntı.

MAKTÛL: Katledilmiş, vurulmuş, öldürülmüş.

MÎFTÂH: 1.Anahtar 2.Şifre cetveli.

MÜSEMMÂ: 1.Bir ismi olan, adlanmış, adlı 2.Belirli zaman.

MÜŞERREF: Şereflendirilmiş, şerefli.

MEDED: Yardım, imdat.

MÜSTEMEND: Üzüntülü, kederli, hüznü.

MAKÂL: 1.Söz, lakırdı 2.Söyleme, söyleyiş.

MÎZÂB: Su yolu, oluk.

MAHMÛR: 1.Sarhoşluğun verdiği sersemlik 2.Uyku basmış, ağırlaşmış göz.

MA'ZÛR: Özürlü, özürü olan.

MA'ÂZ: Sığınacak yer.

MÎHMÂN: Misâfir, konuk.

MÎNÂ: Şarap şişesi.

MEBSÛS: Yayılmış, dağılmış.

MEVRÛS: Miras kalmış.

MÛDÂM: 1.Devam eden, süren, sürekli 2.Arası kesilmeyen.

MÛRDE: Ölü, ölmüş.

MEDHÛŞ: Dehşete uğramış, şaşırılmış, korkmuş.

MAZÂ: Geçti.

MAHZ: 1.Su katılmamış hâlis süt 2.Hâlis, katıksız, sade, tam, aslı.

MAZÂHİR: 1.Bir şeyin görüldüğü, çıktığı yer 2.Nâil olmalar, şereflemeler (mahzâr).

MAHLÛT: Halt olunmuş, katılmış, karışık, karıştırılmış.

MA'ÂNÎ: Mânâlar.

MÛMTÂZ: 1.İmtiyazlı, ayrı tutulmuş 2.Seçkin.

MÛKERREM: Muhterem, azîz, saygın, saygı değer.

MUTRÎB: 1.Itrab eden, çalgı çalan, çalgıcı 2.Şarkıcı.

MAHFÛZ: 1.Hıfz olunmuş, saklanmış 2.Korunmuş, gözetilmiş 3.Gizlenmiş 4.Ezberlenmiş.

MUSAFFÂ: Tasfiye edilmiş, süzölmüş, yabancı maddelerden ayrılmış.

MESÂ': Akşam.

MERD-ÂNE: Ere, erkeğe yakışacak yolda, mertçe, erkekçe.

MUTRÎBÂNE: (Müzikte) makâm / Mutribân: Çalgıcılar.

MERDÜMÂN: İnsanlar, adamlar.

MÂ-HASAL: Hâsıl olan, meydana gelen şey, netice (mahsul).
MÎHR: 1.Güneş 2.Sevgi 3.Eylül ayı.

MA`NÂ/ MA`NÎ: 1.Mânâ, anlam 2.İç, iç yüz 3.Rüyâ, düş
4.Akla yakın, Sebeb.

MÜŞTÂK: 1.İştiyaklı, özleyen, göreceği gelen, can atan.

ME`VÂ: Yurt, mesken, yer, makam, sığınacak yer.

MUKDİM: İkdâm eden, gayret ve devamlılıkla çalışan, işine düşkün.

MÜNKÂD: Boyun eğen.

MUHÂL: Mümkün olmayan, olamaz, olmaz, olmayacak.

MESEL: 1.Örnek, benzer 2.Dokunalı, manalı söz 3.Terbiye ve ahlâka faydalı, yararlı olan hikâye.

MASÛDE/MAKSÛD: Kasdolunan, istenilen şey, istek.

MELÂMET: Ayıplama, kınama; azarlama, çıkışma.

MAĞDÛR: Gadre, haksızlığa uğramış.

MUSAFFÎ: Tasfiye eden, süzen, sızdıran (musaffâ), süzölmüş.

MENNÂN: 1.(Allah adlarındandır) çok ihsân eden, veren, ihsânı bol.

MANZÛR: 1.Nazar olunan, bakılan, bakılmış, görölmüş
2.Gözde olan.

MÛCRİM: Cürüm işlemiş, suçlu.

MÛBHEM: (Mübheme) Belirsiz, örtölü, kapalı, anlaşılmaz.

MUTLAK: (Mutlaka) 1.Itlak olunmuş, salıverilmiş
2.Kayıtsız, şartsız 3.Yalnız, tek / Zât-ı Mutlak: Allah.

MÜNÂCÂT: Arapça, fısıldaşmak, gizlice söyleşmek demektir. Allah'a hafif sesle fısıltı halinde yalvaran, dua eden kulun, Rabbisine olan bu davranışına, münâcât denir.

Sûfi, sadık kul, nefis, kalp, akıl ve ruhunun birlikteliğiyle Allah'la beraberliğini yaşar ve daima O'na olan ihtiyacını hisseder. O'na gerçek anlamda kulluk yapamadığının farkına varır. Böylece O'na münâcâta bulunur. O'na taât, nafîle, zikir ve ibadetlerle yaklaşımdan daha lezzetli birşey bulamaz. Şükreden, razı, âbid bir kul tavrıyla, ibadet eder. Kalbinde Rabbisinin nurunu görür. Nefsinde Allah'ın heybetini hisseder. Allah'ın yarattıklarındaki incelikleri düşünür. O'nun cemal ve celalinden başkasını görmez. Birlik ummanında tesbihatta bulunur. Sevgiyle, kalbinin derinliklerinden gelen bir duygu ile, münacatlarda bulunur. Bu durumda Zunnûn'un Rabbisine münâcâtındaki gibi şöyle der: "Îlâhî, kulak verdiğim hiçbir hayvanın sesi, ağacın hışırtısı, suyun fışkırması, kuşun terennümü, faydalandığım bir gölgelik, fısıldayan bir rüzgar ve gürleyen bir şimşek yoktur ki onda, Senin vahdaniyyetini bulmuş, veya görmemiş olayım!..."

Divan Edebiyatı'nda, Allah'tan dua ile birşey istemek üzere yazılmış şiirlere münâcât denirdi. Şairler, divanlarının başına bir münâcât, sonra na't koyarlar, ardından gazel ve kasidelerini eklerlerdi.

MÜLHİME: İlham eden, (birinin) içine dolduran (mülhim).

MÜZDELİFE: Kâ'be'de "Arafat" ile "Mînâ" arasındaki kutsal bir yer.

- N -

NAKD: 1.Akçe, maden para 2.Para olarak bulunan servet 3.Peşin para /Nakd-i cân: Kıymetli

NAKÎB: Arapça, bir topluluğun reisi, büyüğü, başkan, kabile reisi, kaptan, orduda bir rütbeyi ifade eden sözcük. Tekkelerde, şeyh vekili unvanını taşıyan kimselere nakîb denir. Bunlar, manevî eğitimde mesafe almış kişilerdir. Çoğulu nukabâ'dır. Rufaî, Sa'dî ve Bedevî tarikatlarında, nukabâlık rütbesinden önce nakîblik vardır. Bunlar, mukabele denilen toplu zikir törenlerinde, kuşak (şed) kuşanır, hizmette bulunurlar.

NAFİLE: Ganimet malı, başış, hibe, gerek olmaksızın yapılan, nafîle anlamlarını ihtiva eden Arapça bir kelime. Farz ve vacipten fazla olarak yapılan ibadetler. Nafîleler, tasavvuf erbabı için büyük önem arz etmekle

birlikte, hiç bir zaman farzın üzerinde tutulmaz. Yani Pazartesi, Perşembe sünnet orucunu hiç terketmeyen bir sūfinin, Ramazan orucunu terkettiği veya hafife aldığı tasavvuf tarihinde görülemez. Abdest şükür namazına, teheccüde devam eden bir sūfî'nin değil farz namaz, vaktin sünnetlerini bile (hatta ikindi gibi gayr-i müekked sünnet olsa bile) kaçırmazlar. Hallâc-ı Mansur'un, farz namazlara Allah'ın şe'airi olması açısından gösterdiği vera'ya dayalı saygısı, gerçekten çok ilginçtir. Hallâc-ı Mansûr, her farz namazını, vakti girmeden gusul abdesti alır ve o abdest ile kılar. Bu takvadan öte vera'dır. Sūfiler hakkında yanlış anlaşılacak hususlardan biri, işte budur. Tasavvuf konusunda ihtisas sahibi kişilerin dikkatlerinden kaçmayan bu husus, konuya uzak kişilerce maalesef yanlış anlaşılmaktadır.

NAĞM: Gizli söz, tatlı melodi anlamında Arapça bir kelime. Vecd, bazen kelimelerin manasının anlaşılmasından ortaya çıkar. Bu durum, bazan da sırf nağme ve güzel makamdan zuhur eder. Ruhanî alem, güzellik ve iyiliklerin toplandığı yerdir. Dinlenen gazelin nağmesi en az manası kadar, bu ruhanî âlemi harekete geçirir. Ve kişinin vecde ulaşmasına sebep olur. Sema'da müziğin nağmeleri önemlidir. Bu sebeple, büyük müzik ustaları hep mutasavvıflar arasından çıkmıştır.

NAKL: 1.Bir şeyi başka bir yere götürme 2.Taşıma, aktarma.

NAKKÂŞ: 1.Yağlı boyayla duvar nakışları yapan usta 2.Nakış işleyen, nakış yapan kimse.

NAZAR: Arapça, bakmak demektir. Tasavvufî olarak, mürşidin müridine manevî yolla bakışı demektir. Bu bakış, feyzin akmasına ve intikâline sebeptir. Mevlevîlerde nazar şu şekildedir: Ayinde, Devr-i Veledî'de dervişler post önünde birbirlerine karşı durup bakiştikten sonra, niyaz eder, ardından yine birbirlerine nazar ederler. Şeyhin bu bakışı, müridi çok kısa bir zamanda yetiştirir. Mesela Hacı Bayram Veli, halifesi Şeyh Lütfullah'ı, Ankara-Balıkesir yolculuğu sırasında, kısa zamanda nazarla yetiştirmiş ve onu Balıkesir'e halife olarak nasb etmiştir. Tasavvuf erbabı "ben", "sen" yerine "fakîr", "hakîr" ifadelerini kullandıkları gibi, "nazarım, nazarlarım" gibi ifâdeleri de kullanırlar. Nazardan düşmek; şeyhin teveccühünden, gözünden düşmek, demektir. Nazara uğramak; göz değmesi, nazar değmesi demektir. Ancak bu kelime, sūfiler arasında, bir büyüğün

teveccühüne mazhar olmak şeklinde, olumlu manada kullanılır. Nazara gelmek, göz değmesi demektir. Nazar etmek; birine teveccüh etmek, onu hâl ehli etmek anlamına gelir. Safa nazar, temiz bakıştır. Aynı şekilde, bunun zıddı kem nazar da, kötü bakış demektir. Bakışıyla insanı olgunluğa eriştirmek gücüne sahip kişiye, sâhib-nazar derler.

NEFH: 1.Üfürme 2.Boru ve sâireyi üfleme.

NEV-CİVÂN: Taze, genç, delikanlı.

NEV': 1.Çeşit türlü 2.Cins 3.Sınıf (envâi).

NEVÂFİL: Farz ve vâcib dışında yapılan ibâdetler (nâfile).

NECÂT: Kurtulma, kurtuluş

NİZÂM: 1.Dizi, sıra 2.Düzen, usül, tertip, yol.

NİDÂ': 1.Çağırma, bağıрма, seslenme 2.Ses verme.

NİSÂR: 1.Saçma, serpm 2.Saçan, saçıcı (-nisâr).

NEBÜVVET: Peygamberlik.

Nİ'MET: 1.İyilik, lütuf, ihsan 2.Yiyeceğe içeceğe dair şeyler 3.Saadet.

NÜMÂYÂN: Görünen, meydanda.

NİKÂB: 1.Peçe, yüz örtüsü 2.Perde, örtü.

NİHÂN:Gizli, saklı, sır / Nihânî: Gizlilik, saklılık.

NUSRET: 1.Yardım 2.Allah'ın yardımı.

NUTK: 1.Söz, lakırdı, konuşma 2.Nutuk, söylev 3.Söyleyiş, söyleme, kuvvet ve hassası.

NUR: Arapça, ışık demektir. en-Nûr, Esmâ-yı Hüsna'dan biridir. Allah'ın zahir ismi, ile tecellisine, nur denir. Kainattaki suretlerde ortaya çıkan vücuddur. Gizlenmiş bir şeyin, ledün ilmiyle ortaya çıkmasına denildiği gibi, kalpten mâsivayı çıkarıp atan İlâhî varidata da denir. Onu önce, gören (bâsira) idrak eder, sonra da, onun vasıtasıyla diğer görünen şeyleri (mubassarât) görür,

ilâhî varidatın küllisi olması bakımından da, kalpten kevnî (mâsivâyı, Allah'tan gayri herşeyi) giderir. Sühreverdî, Heyakilu'n-Nur'unda, şu niyazda bulunur "Ey Kayyûm! Bizi Nur ile destekle. Bizi Nur'da sabit kıl. Bizi Nur'da haşreyle (topla). En yüce gayemizi rızan kıl. En büyük maksadımız sana kavuşmak olsun!..."

Nurla ilgili bazı atasözü ve deyişler şöyledir: Her hangi bir şey, olay veya husus, bir insanın hoşuna gidince "gözüm gönlüm nurlandı" der. Çirkin yüzlü, pis, pasaklı görünüşlü, kötü huylular, "nursuz, pirsiz" veya "yüzünden nûr-ı İlâhî silinmiş" veyahut "yüzünden nur-ı İlâhî, kasap süngeriyle silinmiş" kişilerdir. Güzel, ve pırıl pırıl yüzlü kişiler, "yüzü nur gibi, nur yüzlü" olarak tanımlanmıştır.

Çok çok güzel işler için "nurun âlâ nur" denir. Sûfiler bir şey yenilir içilirken "Nur olsun" derler.

NUR BAHŞİYYE: Kübreviyye'nin kollarındandır. Kurucusu Muhammed Nurbahş (ö. 869/1 465)'tir.

- o -

OTÂĞ: Çadır.

OLAR: Onlar.

ONDÖRT MASUM : imâmiyye'ye göre, Hz. Muhammed (s), Hz. Fâtıma (r) ve oniki imam ma'sûmdurlar, yani küçük büyük her günahattan, yanılmak ve kötülük yapmaktan münezzehtirler. Bu sebeple bunlara Ondört Masum derler. Bu şüphesiz, İslam inancına taban tabana ters düşen bir husustur. Zira, Peygamberlerden başka kimse ma'sum değildir. Bu ifade, ergenlik çağına gelmemiş, akıl-baliğ olmamış, üzerine şer'î yükümlülük düşmeyen küçükler için de, kullanılır. Oniki imamın ergenlik çağına gelmeden şehid edilen ondört evlâdına, masum denilmekle birlikte, Gölpınarh'nın da ifâde ettiği gibi, bu ondört masum çocuğun, ütöpic kişilerden oluştuğu gerçektir. Bunun insandaki acındırma mekanizmasıyla yakından ilgisi bulunduğunu zannediyoruz. Ancak, gülbanklerde ve nefeslerde, bu ondört masumdan bahisler vardır.

- ö -

ÖZ: 1.Nefis, zât, kendisi, benlik 2.İç, bir şeyin içi 3.Vâdi.

'ÖRF: 1.Âdet, hüküm, gelenek 2.İhsan 3.Ma'ruf 4.Vergi
5.Denizin dalgaları.

'ÖMR-İ 'AZÎZ: Değerli hayat.

- P -

PABUÇ: Farsça, ayağa giyilen şey demektir, Pâ : Ayak,
Pûş: Giymek manasına gelir. Tasavvuf âdabına göre,
misafirin ayakkabıları dışarı doğru çevrilmez. Bunun
sebebi, misafirin giderken, sırtını ev sahibine dönme
zorunda kalmasıdır. Bu şekilde misafir, arkasını dönmeden
ayakkabısını giyer ve o şekilde de kapıdan çıkar.
Buradaki ince espi, insanın insana saygılı olmasıdır.
Yine, bir misafirin ayakkabılarının dışı çevrilmesi, onun
bir daha gelmesini istememe anlamına gelir. Suçluların
ayakkabılarının burnu dışarı çevrilerek, ona bir daha
gelmemesi mesajı tasavvuf adabında bu şekilde iletilir.
Bu duruma "seyyah vermek" veya "papuç çevirmek" denir. Bu
deyim, halk arasında "pabucunu eline verdiler" şeklinde
kullanılır.

PERVÂNE: 1.Geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek
2.Fırıldak 3.Çark 4.Haberci, kılavuz.

PERTEV: Işık, parlaklık, yalın.

PEYÂM: Haber, başkasından alınan bilgi.

PEYDÂ: 1.Meydanda, açıkta 2.Mevcut, hazır.

-PERVER: 1."Besleyen, besleyici, büyüten, koruyan"
manalarıyla birleşik kelime yapar 2.Seçen alan 3.Seven.

PEYK: 1.Haber ve mektup getirip, götüren 2.Her
hareketinde birine bağlı bulunan 3.Uydu.

PERVÂZ: 1.Uçma, uçuş 2.Saçak 3.Hücre 4.Ayna 5.Dolap
6.Aynalı ince uzun tahta.

PEND: Nasihat, öğüt.

PEYMÂNE: Büyük kadeh, şarap bardağı.

PÎNHÂN: Gizli (hafî, mahfî, muhtefî...).

PER: 1.Kanat 2.Yelek, kuş kanadının tüyleri / Per ü bâl: Kanat ve kol.

PELÂS: 1.Eski kilim, keçe 2.Aba, çul.

PİR : Farsça, ihtiyar, yaşlı kimselere pîr denir. Tasavvuf liderine de pîr adı verilmiştir. Bu kelime üstad, mütehasıs gibi anlamları da ihtiva eder: "O, bu işin pîridir" gibi. Büyük adamlar için kullanıldığı da olmuştur. Eskiden tarikat kurucusu şeyhlere de, pîr denirdi.

PÎŞVÂ: Reis, başkan.

PÛŞÎDE: 1.Örtülmüş 2.Örtü.

PERGÂR: Pergel.

- R -

RAB: Arapça, terbiye eden, doyuran, yetiştiren vs. gibi anlamları olan bir kelime. Zâtın, ruhî veya cismânî gayb varlıklarına olan nisbeti bakımından, Hakk'ın bir ismidir. Allah'ın Rab isminin, fonksiyon olarak işlerlik kazandığı her şey, merbûb dairesinde mütalaa edilir. Allah'ın zatî, rubûbî isimlerin menşeidir. er-Razzâk ve el-Hafîz gibi isimler böyledir. Rab ismi de, merbûbun varlığını gerektiren ve gerçekleştiren bir isimdir.

RABBANÎ: Rabba mensub, Allah adamı anlamına Arapça bir kelime. Velilere, Rabbânî de denir. Yani, bu manada Rabbânî, Allah dostu, Allah'ı bilen, tanıyan ve ona amelen, fikren yakın olan kimse demektir. İlim ve dinde derinleşmiş, ilmini hayatına geçirmeye muvaffak olmuş kimselere de, Rabbânî adı verilir.

RABITA : Arapça, başlayan, rapteden demektir. Tasavvuf? olarak, müridin zihnî planda, tefekkür ve muhayyile gücünü kullanarak mürşidiyle "beraberlik" halinde olmasını ifade eder. Ruhî terbiye için, bu mânâ beraberliğine ihtiyaç olduğu kaydedilir. Nakşibendilikte rabita önem arz etmekle birlikte, asıl değildir. Diğer tasavvuf okullarında da, ismen olmasa bile, mânâ olarak rabita vardır. Râbita'ya, sevgi anlamı da yüklenmiştir. Meselâ, sevgi rabitası için şu tarif verilir: "Mürşidin şeyhini severek, yâd etmesi ve suretini zihninde

canlandırmasıdır". Kalbî rabîta diye verilen bir tarif de şöyledir: "Müridin, kalben şeyhi ile beraber olmasıdır". Bu mânâ birliğinin, müridi şeyhinde fânî olmaya yani, onun hâli ile hallenmeye götürdüğü söylenir. Rabîta için sufiler "Sâdıklarla beraber olunuz" (Tevbe/119) âyetini baz olarak alırlar. Kişinin sevdiğiyle beraber olduğunu bildiren hadis-i şerifler, rabîtadaki muhabbet keyfiyetini açıklayıcı olarak düşünülmektedir. Şeyh Abdülhakim Arvasî (k), namaz esnasında rabîtanın sakıncalı olduğunu ve bu sebeple, namazda sadece Allah'a rabîta yapılması gerektiğini söyler. Rabîta, her şeyden önce, psikolojik muhtevasıyla insanî bir olaydır. Kundaktaki çocuğuna duyduğu aşırı sevginin, o çocuğun annesinin süt ve gıda ihtiyacını hafif bir göğüs sızısı ile hissettirmesi ve bu gibi örnekler çoğaltılarak, rabîtanın insanî, fıtrî ve tabiî bir olay olduğu hususu kolayca anlaşılabilir. Bir insanın öğretmenine, annesine, babasına, kardeşine, eşine, dinine, Kur'ân-ı Kerim'e ve âlemlerin Rabbi olan Allah'a duyduğu sevgi, bir rabîtadır. Bu, insanın etrafını kuşatan âfâk (obje) ile derunî temasını ve yakınlaşmasını sağlayan önemli bir araçtır. Bu sevgi olmasa, varlığın devamı mümkün olmazdı. Rabîta, tasavvuf! planda, hiç bir mutasavvıf tarafından, insanın insanı tanrı edinmesi şeklinde açıklanmamış, ancak müridin şeyhine olan aşırı sevgisi, tasavvuf psikolojisi tatmamış kişiler tarafından, farklı biçimde yorumlanmıştır. Müridin şeyhine olan rabîtası, (özellikle Nakşî sülukunda) murakabe'ye kadardır. Ondan sonra, müridin sadece Allah'a rabîta yapması gerekir, o durumuyla yine şeyhine rabîtaya devam eden kişi, manevî açıdan gerilemeye duçar olur. Zira şeyhe rabîta yapma, nihai rabîta olan Allah'a rabîtanın bir ön hazırlayıcısı hüviyetindedir, ilki, yüzme eğitimini alan; ikincisi de, eğitimini tamamlamış, denizde bilfiil yüzen kişinin durumu ile mukayese edilir. Bu örnekte görüldüğü üzere, ikinci durum, birinciden daha ileridir, daha olgundur.

RÂH/REH: 1.Yol 2.Tutulmuş yol, meslek, usûl.

RAHMET: Arapça, acımak demektir. Hz. Peygamber (s)'in, Delâil'de kaydedilen ikiyüz bir isminden biri, Allah'ın iki türlü acıması söz konusudur: 1. Rahman : Umumi acıma ki mü'min, kâfir herkesi içine alır, bu dünyada tecelli eder: 2 - Rahim : Ahirette ve sadece mü'minlere olan acıma. Özel rahmet.

RÂGİB: İstekli, isteyen, rağbet eden.

RA'NÂ: Güzel, latif, hoş görünen.

RAMAZANİYYE: Ahmediyye-i Halvetiyye'nin kollarından biri. Kurucusu, Şeyh Ramazan el-Mahfî'dir.

RASÎH: Yerinde, sağlam ve sabit olarak duran anlamında Arapça bir kelime. Al-i İmrân suresinin baş taraflarında geçen, ilimde rüsuha erenlerden kasıt; ruhlarıyla gaybın gaybında, sırrın sırrında derinleşenlerdir. Bunlar, ilimde yükselenler ve daha da fazlasını bulmak üzere, ilim denizine dalanlardır. Böylece her kelime ve harfin altında yatan cevherler, onlara açılır. Kısaca, her ilimde olgunlaşan kişilere, râsihun denir.

REH-NÜMÂ: Yol gösteren, kılavuz.

RESM: 1.Yazma, çizme 2.Eser, iz 3.Sûret.

REF': Kalkındırma, yüceltme.

REFTÂR: Gidiş, yürüyüş, hareket; salınarak edâlı yürüyüş. RİYÂZET: Nefsi kırma, dünya lezzetlerinden ve rahatından sakınma, perhizle kanaat ile yaşama.

RÎF'AT/REF'AT: Yükseklik, ulu, yüksek ve büyük rütbe.

RIZA: Arapça, razı olmak, memnun olmak demektir. Kalbin, hükmün akışı altında sükunet halinde bulunması. Dekkâk; rıza, belayı hissetmemektir, der. Genelde rıza, hüküm ve kazaya itirazda bulunmamayı ifade eder. Rızanın şartı, kaza (olay vuku bulduk) dan sonra olmasıdır. Eğer önce olursa, ona rıza'ya azmetmek denir. Muhsinlerin Allah'tan razı olması, kaza ilemdir. Ancak bazı durumlarda, kazaya rıza gerekmez. Mesela ortaya şekavet gibi bir kaza çıkarsa, buna razı olmak icabetmez, aksine razı olmamak boyun eğmemek gerekir. Şühedânın rızası, onların vusul isteği olmadan Allah'a olan sevgisidir. Sıddıkların rızası : Bunlar, sürekli terakki halinde oldukları için, onların ki, menzillerde, hazır olana rıza göstermekten ibarettir. Mukarrabinin rızası da, Hak'tan halka dönüş şeklindedir. Tasavvuf yoluna, rıza kapısı denmiştir. Mevlevîlerde, çile günleri ebced hesabına göre, "rıza" kelimesinin nümerik değerine uygun olarak binbir gündür. Kulun Allah'tan, Allanın kulundan razı olması "râziye" ve "merziyye" gibi tekâmülî iki nefis basamağını gösterir. Sufiyye yolu çok meşakkatlidir, demir leblebi çiğnemeye

benzer, yenmesi zor bir lokma olduğu için, bu yola rıza lokması denmiştir. Rıza pazarı, tasavvufî yolda, herşeyin Allah'ın rızalığına bağlı olduğunu bildiren bir sözdür. Herşey rızaya bağlıdır; rızasız lokma yenmez. Irak tasavvuf okulu, rızayı hâl olarak görürken, Horasan tasavvuf çevresi makam şeklinde değerlendirmiştir.

RİYÂ': Özü sözü bir olmama, iki yüzlülük.

RUHSAT: İzin, mücade.

RÜSÛL: Peygamberler.

RÛ(Y): Yüz, çehre.

RÜ'YET: Görme, bakma, görülme.

RÛŞENÂ: Aydın, parlak.

RUH: Arapça, ruh, nefis, Cebrail vs. gibi anlamları olan bir kelime. Kaşanî, bunu mücerred (soyut) insan latifesi olarak tanımlar, el-Bennacî ise ruhu, "histen daha latif bir cisim olup ona dokunulmaz, insanların büyük çoğunluğu onu anlamaz" diye tarif eder. Ibn Ata, Allah'ın, ruhu cesedlerden önce yarattığı kanaatindedir. Başka bir grup da, ruhu, yoğun bir alandan ortaya çıkmış bir latife olarak değerlendirir. el-Kahtabî ruh, Kün zilleti altına girmemiştir, zira diridir, diyerek, onun halk değil de emr âlemine ait olduğuna işaret etmek ister.

Ruh genelde üç noktada ele alınmıştır:

1- Hareketin temeli (Ma bihi'l-hareke) : Maddenin mukabili, yani kuvvet. Madde veya kuvvet, madde veya ruh denildiği zaman bu anlaşılır. Bu, ruhun en genel manasıdır. Bu bakımdan ele alınırsa, elektrik başta olmak, üzere, harekete geçirici her kuvvet, bir tür ruh olarak değerlendirilebilir.

2- Hayatın temeli (Ma bihi'l-hayat) : Hayat gücü, geniş manasıyla bu hayat, bitkisel hayatı içine alır. Bu bakımdan, bütün bitkiler için, ruh tabiri kullanılması vakidir.

3- İdrak'ın temeli (Ma bihi'l-idrak) : Bu da, insanî hayatla sonuçlanan hayvanî hayattır. Bu ruh, bitkisel ruhtan da özeldir. Ruh bu tavrıyla en yüksek zirvesine ulaşmıştır. Bu ruha, ruh-ı insanî denmiştir, ilim irade, kelim, ta'akkul (akletmek), marifet, basit vicdan vs. gibi bütün şuur olayları, işte bu, ruh-ı insanîde ortaya çıkar. Ruh hakkında çok şeyler söylenmiş olmakla birlikte, o, az bir grub hâriç, küçük veya büyük kıyamete kadar bir varoluş sırrı şeklinde hayatiyetini

sürdürecektir. Allah'tan üfürülen ruh, ölümle maddî bedenden ayrılır. Mevlanâ'nın dediği gibi, ruh, maddî bedene bir iple, boyun ve enseden bağlanmıştır. Azrail bu ipi kesince bedeninin hayatıyeti sona erecek, ruh kendi aslına (Rabba), beden de kendi aslına (toprağa) dönecektir. Ruh ile ilgili bir dua, atasözü şeklinde söylenir : "Ruh-ı revanı şad ü handan olan": Yani ruhu ahirette mutlu sevinçli olsun. Kötü kişilerin ardından da, "ruh-ı revanı baldıran (zehir) ola" denir.

RUHSÂR: 1.Yanak 2.Yüz, çehre.

RÜCÛ': Dönme, geri dönme.

-RÛ: "Biten, olan" manalarına gelerek birleşik kelimeler yapar.

RÛHÛ' L-KUDÛS: 1.Cebrâil 2.Hz. İsâ'ya üfürülen ruh.

- S -

SA'ADET: Arapça, mutluluk, bahtiyarlık anlamına gelen bir kelime. Zıddı şekavettir, bedbahtlıktır. İlâhî nimetlere, feyzlere ve tevfiğe ulaşmak ve bu şekilde dünyada ve ahirette yüksek makamlara ermek demektir. Allah'a kulluk, saadet; isyan ise, şekavettir. Allah'ın rızasına nail olmuş kişiye, sa'îd, aksi durumdakine de şakî denir.

SABÂ: Arapça, fiil olarak, âşık olmak, özlemek, meyletmek; isim olarak, Sabâ rüzgarı, seher rüzgarı, ferahlatıcı rüzgâr demektir. Bu rüzgarın, gül ve çeşitli çiçeklerin açmasını sağladığı, söylenir. Kâşânî'ye göre, ruhaniyete ait doğu cihetlerinden esen ve hayra vesile olan rahmanî nefhalar, rahmanî esintilerdir. Sabâ rüzgarınının, Ümmet-i Muhammed için müjdecî bir anlamı vardır.

SADR: 1.Göğüs 2.Yürek 3.Her şeyin önü, başı, ilerisi 4.Baş, başkan.

SA'DİYYE: Sa'düddin el-Cibâvî (ö. 736/1335) tarafından kurulan ve Rıfâiyye'nin Suriye kolu olan bir tasavvuf okulu.

SADR: Arapça, göğüs anlamına gelen bir kelime. Ruh, kalbin bir mertebesi, Şerh-i sadr: 1. Hz. Peygamber (s)'in göğsünün yarılması olayı, 2. Gönlünde, ilâhî marifet pırıltıları zuhur eden sufînin durumu. Kalbin her türlü pislikten temizlenmesine, selâmet-i sadr denir. Burada pislikten kastedilen şey, Kur'ân ve Sünnete aykırı düşen, her türlü düşünce ve hâtıralardır.

SADRİYYE: Sadreddin Konevî (ö. 672/1273) tarafından kurulan bir tasavvuf okulu. Hâtimiyye'nin bir kolu.

SÂYE: 1.Gölge 2.Koruma, sahip çıkma, yardım.

SAHN: 1.Avlu 2.Oyuk, boşluk, boş yer.

SALÂ: 1.Meydan okuma 2.Cuma namazları ve cenâzelerde okunan salavât

SÂKÎ: 1.Su veren, su dağıtan 2.İçki sunan.

SÂN: Parça, kıta, yoklama, itibar, şöhret, şan.

SIDK: 1.Doğruluk, gerçeklik 2. İç, yürek temizliği.

SAYD: 1.Av 2.Avlama, avlanma.

SÂFÎ: Duru, temiz, katıksız, samîmi, saf, net

SÂLÎH: Yarar, elverişli, iyi, uygun, yakışır.

SEBÎL: Arapça, yol anlamına gelir. Hayır ve sevab ümidi ile parasız su dağıtılan, etrafı parmaklıklı ve çoğunlukla kubbe ile örtülü olan binalara, sebil veya sebilhane denir.

Susuzluktan kavrulan ciğerleri ferahlandırmak, serinletmek konusundaki teşvik edici hadis-i şerifler, İslam dünyasında, bu sosyal yardıma yönelik müessesenin kurulmasına sebep olmuştur.

SECDE: Arapça, secde etmek, Allah'ı tazim için, yüzü yere koymak anlamını ifade eden bir kelime. Mukaddes zatın sürekli zuhuru ile, beşerî özelliklerin silinip yok olması, iki türlü secdeden söz edilir: 1) Küllî secde: Kul, âlemin tamamı olması bakımından secde ederse buna küllî secde denir. 2) ihtisas secdesi-kalb secdesi: Kul, kendisini Hak'a bağlayan özel bir yönden secde ederse, buna da ihtisas veya kalb secdesi denir, ilkinde. Allah

kuluna her dil ile seslenirken, ikincisinde, özel bir dille seslenir.

SERÎR: 1.Taht 2.Yatacak yer.

SERFİRÛ: Baş eğme, söz dinleme, itaat.

SEM` : 1.İşitme, işitiş 2.Dinleme, kulak verme.

SERDÂR-I EKREM: Baş kumandan.

SEMÂVÂT: Gökler.

SEMÂ': Arapça, dinleme, işitme, anlamına bir kelime. Dinlenen ilahinin veya bir müziğin etkisiyle coşup dönme. Semâ'ın pek çok çeşidi vardır. Genel anlamıyla semâ, Hak'tan gelen ve insanları Hakk'a çağıran bir mesajdır. Onu iyi niyetle dinleyen, hedefine ulaşır. Sesin etkisini dile getiren bazı hadisler, semâ konusunda serdedilir: "Kur'ân-ı Kerim'i seslerinizle güzelleştiriniz, zira güzel ses, Kur'an-ı Kerim'i güzelleştirir", "her şeyin bir süsü vardır, Kur'ân-ı Kerim'in süsü, güzel sestir". (Buharî, Tevhîd. 52). Dakkâk, semâ'nın nefislerini terbiye etmemiş olmaları münasebetiyle avam tabakasına haram; mücâhede ile uğraşan zâhidler için mubah; (sufî) arkadaşlarının manevî hayatı elde etmeleri sebebiyle onlara müstehab olduğunu savunur. Cüneyd de semâ'ı, kalbi Allah'a çeken bir vârid, olarak değerlendirir. Semâ, zaman, mekân ve hallere bağlı olarak vuku bulur, denilmiştir. Şiblî, "semâ'ın dışı fitne, içi ibrettir. işareten anlayan kişiye, ibretin istimâ'ı helâl olur" demiştir, ilk zamanlar, dinlenen gazelin etkisiyle, bir kurala bağlı olmaksızın kalkıp dönülmesi söz konusu iken, sonradan bu, şeklî bazı kaidelerle düzen altına alınmıştır. Mevlevîlerdeki gibi.

SEZÂ': Münâsip, uygun, yaraşır.

SER-Â-SER: 1.Baştan başa, bütün 2.Altın veya gümüş telle dokunmuş bir çeşit kıymetli kumaş.

SEHER-GÂH: Seher vakti, sabahın erken saati.

SIDK: Arapça, doğruluk demektir. Sır ve aleniyyenin (içte olanla, dışta olanın) eşit olması. "Olduğun gibi görün, veya görüldüğün gibi ol" vecizesinde anlatılmak istenen husus, Mü'minin imanında sıdkı kadar, kâfirin de küfürde sıdkı, şahsiyetteki dengenin göstergesidir. Sâlikin söz

ve işinde sıdkı ön planda tutmayı alışkanlık hâline getirmesi ve bu hâlini devam ettirmesi, onu sıddıklar zümresine dahil eder.

Sıdk halinin devamlı, olmasını, Nakşî Meşayihından Hâce Yakub Çerhî Hazretleri, "bir iğneyi yere dikmek ve ayağın başparmağıyla o'nun üzerinde durmak" diye tanımlar. Sıdk, iç ve dışta, Allah ile beraberliği, istikamet (Şeriata bağlı olmak) üzere muhafaza etmekle -olur. Bu istikametın sağlanması, Allah'ı, sürekli kalpde muhafaza etmek, O'ndan başka şeyleri hatıra getirmemekle mümkün olur. Cürcânî'ye göre, yalanın kurtarabileceği durumdaki kişi, o halde bile doğruyu söyler. Kuşeyrî de, sıdkı, "hallerinden leke, inancında şüphe, amelinde ayıp olmamasıdır" şeklinde tanımlar. Konuyla ilgili olarak, "Sıdkını bütün tut" şeklinde tasavvufî bir öğüt vardır. Bu öğüt, "gördüğü şeyleri iyiye yormak, kalbi bulanmamak, tarikatta doğru olmak" şeklinde açıklanır. Sıdk sahibi olmanın yollarından biri de, "Sıdk sahipleriyle beraber olmanızdır" (Tevbe/119). Hakim Tirmîzî, sıdkı, ikiye ayırır. Birincisi, marifetin dallarından sayılan adi özelliğine girmiş ahlakî ve aklî sıdk olup, ikincisi de içtimaîdir.

SÛFÎ : Arapça, yünlü, yün giyen anlamına gelen bir kelime. Hakk'a vâsıl olan kişiye, sûfî, yolda süluka devam edene de, mutasavvıf denir; sûfî, vusul; mutasavvıf usûl ehlidir. Sûfî kendi nefsinde fanî, Allah ile bakîdir. Sûfî, nefsin alışkanlıklarından kurtulmuş, hakikatlerin hakikatine ulaşmıştır. Cüneyd, sûfîlerin, sadece Allah'ın bildiği tarzda, Allah ile beraberliğe sahip olduklarını söyler. Bişr ise sûfî'yi, "kalbini Allah için saflaştıran kişi" olarak değerlendirir. Onlara sûfiyye denilmesi, onların Allah huzurunda, ilk safta bulunmalarından kaynaklanmaktadır. Ki bu, onların himmetlerinin Allah'a yükselmesiyle, yani, kalpleriyle O'na yönelmesiyle olur. Bir başka görüşe göre, özellikleri ehl-i suffe'ye benzediği için, bu topluluğa sûfiyye denilmiştir. Bir kanaata göre de, sûf, yani yün giydikleri için, sûfiyye adını almışlardır.

SÛZÂN: 1.Yakan, yakıcı 2.Yanan, yanıcı.

SEVÂ' : Berâber olma, berâberlik, denk, eşit.

SÛRÜR: Arapça sevinç demektir. Üzüntünün mukabili olan sevinç, üç türlüdür: 1- Zevk sürürü. 2- Şühûd sürürü: ilim perdesinin açılmasıyla oluşan sevinç. 3- icâbet-i semâ sürürü: Vahşet izlerini gideren müşahede kapılarını açan, sâlikin ruhunu güldüren sürür.

SÜNBLÜYYE-İ HALVETİYYE: Şeyh Zeynüddin Yusuf Sünbül Sinan Efendi (ö. 936/1629) tarafından kurulmuş bir tasavvuf okulu olup Cemaliyye-i Halvetiyye'nin kollarındandır.

- Ş -

ŞABANİYYE-İ HALVETİYYE: Kurucusu Hacı Şa'ban-ı Veli'dir. Halvetî tarikatının kollarından biri. Hacı Şa'ban-ı Velî'nin Şeyhi de Hayreddin-i Tokâdi (k) hazretleridir. Mezarı Bolu'ya 10 km. mesafededir.

ŞAH: Farsça, hükümdar, demektir. Hafifletilmiş olarak şeh şeklinde de kullanılır. Şeyh ve Velî'ye de, şah denir. Orta Asya ve Hindistan'daki sûfîler için, bu tâbir kullanılır: Şah Abdullah Dihlevî, Şah Muhammed Bahâeddin Nakşbend vb. Bektaşîlerin de, bu tâbiri sıklıkla kullandıkları görülür. Hz. Ali için, Şâh-ı Merdân, Şâh-ı Necef, Şâh-ı Vilâyet gibi tâbirler kullanılır.

Şah kılıcı sallamak: Eskiden Anadolu'da İran'a bağlılığını bildiren kişiler için Osmanlı tarihçileri tarafından kullanılan bir deyim. Şahlığı şeyhliğe çeviren İbrahim Ethem gibi zatların yanı sıra, şeyhliği şahlığa çeviren, siyasal faaliyetlerde bulunan sûfîler az değildir. Tasavvuf tarihi içinde, sûfîlerin kurmaya muvaffak olduğu devlet sayısı Orta Asya, Hindistan, Malezya, Çin, Afrika, Kafkasya gibi yerlerde kırkı bulmaktadır. Hoca Muhammed Bahâeddin Nakşbend'in hocası Halil Ata Gazan Han'ın Maverâünnehir'de, hâkimiyeti yedi yıl süren ve Şamanist Türkler arasında İslam'ı yayma çabaları içinde bir devlet kurduğu görülür. Afrika'da, Osman Dan Fudî, Umar Tal Hac, Amadu Bellu, Emir Abdulkâdir-i Cezâyirî, Kafkasya'da Şeyh Şamil en-Nakşbendî ve Hacı Murad gibi zevat, konunun başat örnekleridirler, İran'daki Safevîleri de bu meyânda zikretmek mümkündür.

ŞÂH-I NECEF: Necef şehrinin şahı demektir. Hz. Ali (r) Necef'te medfun olduğu için bu tabir kullanılmıştır.

ŞARAB: Arapça, içecek şey, anlamında bir kelime. Aşk ve mahabbet anlamına kullanılır. Coşkun aşk halleri ki, bu durumdaki kişi aşkta sadakat imtihanından geçer. Kemale erenlerin hali budur. Bu kelimeyle ilgili bazı deyimler şunlardır:

Şaraphane : Melekût âlemi, kâmil arifin iç dünyası.

Şarab-ı Puhte : Yıllanmış, kıvamını bulmuş şarap. Her türlü kayıttan, sınırlamadan kurtulmuş saf ve mücerred zevk.

Şarab-ı ham : Çiğ şarap. Dünyevî zevk ile karışık hayat.

Şarap-ı Tevhîd : Allah'ın zâtında mahvolup, her türlü maddî bağdan kurtulma.

İki türlü şarap vardır: Biri maddî, dünyevi, alkol ihtiva eden içilmesi haram olan içki, ki bu insanı içince sarhoş eder. Diğer şarap ise, aşk şarabıdır. Allah'ı sevmekten kaynaklanan zevkin sonucu olarak ortaya çıkan bir tür mestlik, melankoli hâli. Sûfîler bu bakımdan, içmeden sarhoş olanlardır, diye tanımlanır. Marifet, içmeden, manâ sarhoşu olmaktadır. Her iki sarhoşta ortak bazı özellikler vardır. Bunlardan biri, her ikisi için dış âlemin bir anlamı yoktur; sarhoşluk, her iki grubu dış dünya ile alakalı bir takım ilgilerden kesmiştir, ikisi arasındaki pek çok farktan bir diğeri de, şudur: Mânâ sarhoşunda, karaciğerden kaynaklandığı söylenen bir tür iç hararet, maddî şarab içinde bulunmaz.

ŞEM` : Bal mumu, mum.

ŞÂH-I LEVLÂK: Hz.Muhammed.

ŞEKK: Şüphe, zan, tereddüt.

ŞÜRÛ` : Başlama.

ŞER` : Allah'ın emri, ayet, hadîs üzerine kurulmuş din kâideleri. / Şerî` : Şeriata ait, şeriatle ilgili.

ŞEYDÂ: Aşktan aklını kaybetmiş, dîvâne, düşkün, şaşkın.

ŞİTÂ: Kış.

ŞİTÂB: Acele, sürat, çabukluk.

ŞÛRÎDE: 1.Karışık, perîşân 2.Âşık, tutkun.

ŞEMS: Güneş. / Şemsî: Güneşe âit, güneşle ilgili.

Şİ`ÂR: Alâmet, işâret, iz.

ŞARÂB-I LÂ`L: Kırmızı şarap.

ŞEM`-İ ŞEBİSTÂN: Gece mumu, gece kandili

ŞERRÂH: Şerh eden, açıklayan, yorum yapan.

ŞÂZ: Kâide, kural dışı, kurala uymayan.

ŞÜHÛD: Şâhitler, tanıklar.

ŞU`LE: Alev.

ŞEB: Gece.

ŞÂHVÂR: 1.Şâha, hükümdâra yakışacak şekilde 2.İri cins inci.

ŞÂDÂN: Sevinçli, keyifli.

ŞOL: Şu, o.

ŞERÂÎ`: Şeriâtler, şeriât hükümleri.

ŞEH-BÂZ: 1.Bir cins iri ve beyâz doğan 2.Yiğit, şanlı, gösterişli.

ŞİCÂ`: Cesurlar, yiğitler, yürekliler.

ŞUÂ`: Işın, güneşten veya başka bir ışık kaynağından uzanan tel tel ışıklar.

ŞİKÂR: 1.Av 2.Avlanan hayvan 3.Avlanan 4.Ganîmet 5.Ender bulunan şey.

ŞİRK: Müşriklik, Allah'a ortak koşma.

ŞÛH: 1.Hareketlerinde serbest 2.Neşeli, şen, oynak kadın 3.Açık, saçık, hayâsız kadın.

ŞEKSÛZİN: Şüphesiz.

ŞÜKR: Arapça, bir kelime olup Türkçe'de de kullanılır. Yapılan iyiliği öğme anlamındadır. Nimetin değerini bilmek, ilim, hal ve amel ile olmak üzere üç türdür. Alimlerin şükrü dilde, abidlerinki fiilde, ariflerinki haldedir. Abdülkadir Geylanî, dil ile yapılan şükrün, nimetin Allah'tan olduğunu, kabul edip, onu halka bağlamamakla meydana geldiğini söyler. Kalp ile şükür de, "sendeki nimetlerin tümü, dışta ve içte, hareket ve sekenatındaki menfaatlerin, lezzetlerin cümlesinin, başkasından değil, ancak Allah'tan olduğuna, sürekli sağlam bir şekilde inanmakla, olur.

Şükredene şâkir, şükürden aciz olduğunu idrak edene de şekûr denir. Bu son acizlik durumu için Türkçemizde bazı atasözü ve deyişler vardır: "Bin dilim olsa şükürden acizim", "sonsuz şükürler", bir de ayet-i kerim'e: "Şükrederseniz arttırırım" ibrahim/7.

- T -

TÂC: Farsça, süslü başlık anlamında bir kelime. Hükümdarların resmî günlerde, başlarına giydikleri murassa başlık. Bazı şeyh ve dervişlerin başlarına giydikleri çeşitli şekillerdeki külah, tâc olarak adlandırılır. Bu taca bakarak, giyen kişinin hangi tarikat-ten olduğu anlaşılırdı. Bu tâc, dövme yünden yapılırdı. Mevlevîlerin giydiği taca, sikke adı verilir. Tacın üst kısmına kubbe, başa geçen kısmına lenger denir. Tâcname : Taç geleneğini rivayetleriyle bildiren, her tarikatın taçlarını, şekillerini, destârlarını tesbit eden kitaplara denir.

TA'AB: 1.Yorgunluk 2.Sıkıntı, zahmet, eziyet.

TÂBÂN: Işıklı, parlak / Mâh-ı tâbân: Parlak ay

TATVİL: Uzatma, uzatılma.

TÂRÂC: 1.Yağma, çapul, talan 2.Yağma etme, talanlama.

TAKRÎR: 1.Yerleştirme, yerleştirilme 2.Sağlamlaştırma 3.Anlatma, anlatış.

TATHÎR: Temizleme, paklama.
yol.

TÂ'BİR: 1.İfâde, anlatma 2.Bir manası olan söz.

TASDÎR: Başa koyma, başa geçirme 2.Kitabın başına önsöz koyma.

TAHMÎR: Eşek deme (birine).

TAHT: Farsça, hükümdar koltuğu anlamında bir kelime. Bektaşî tâbiri olarak, Meydan'daki makamların en büyüğüdür.

Diğer makamlarda olduğu gibi, burada da niyaz olunurdu. Tarikata yeni giren kişi, rehberinin delâleti ile buraya

geldiğinde, ona burası şöyle tanıtılırdı: "Buna taht derler. Emr-i Sübhanî ile ve Selmân-ı Pak marifetiyle Hazret-i Peygamber-i Alışan için kurulan minber-i Resûlullah'tır". Şeyhlerin, alem, taç, taht gibi maddî dünyanın sultanlarının kullandığı eşyaları kabul etmeleri, zaman zaman, sûfîlerdeki siyasî eğilime işaret sayılmıştır.

TAACCÜB: Şaşa kalma.

TEŞNE-DİL: Can ve gönülden istekli.

TÎR: Ok.

TEMENNÂ: Eli başa götürerek verilen selam, temennî, dileme, istek, dilek.

TECRÎD: 1.Soyma, soyulma 2.Ayırma, bir tarafta tutma 3.Her şeyden el ayak çekip Allah' yönelme.

TESELLÎ: Avutma, avundurma.

TELEF: 1.Yok etme, öldürme 2.Boş yere harcama, yıpratma.

TEFVÎZ: Arapça, bir işi, bir kimseye havale etmek anlamında bir kelime. Herşeyi Allah'a havale etmek, herşeyi Allah'tan beklemek. Tevekkül ise, "Tefvîz" in bir dalı gibidir. Tefvîz' in teslimle arasındaki fark çok azdır.

Teslim ehli, işini teslim ettiğinden, kendisine gelene bazı kere razı olmaz. Teslim ve tefviz, vekâle açısından birbirlerine yakınlık arzederler. Muhsinlerin ve diğerlerinin tefvizi, her işlerini Allah'a bağlamaları şeklinde ortaya çıkar. Şühedânın tefvizi, kendisine çekildikleri Hakk'a karşı sükûn üzere olmalarıdır. Sıddiklerin tefvizi, tecelli çeşitlenmeleri açısından, ilâhî güzelliği düşünmeleri şeklindedir. Bu grup, tek tecelli kaydından kurtulmuştur. Mukarrebelerinin tefvizi, mahluklar hakkında kalemin cereyanını gördüklerinde, sızlanıp yakınmazlar, varlıkta hiçbir şeyi tasarrufa kalkışmazlar, işi mülkü tasarrufta serbest olan Allah'a havale ederler. Bunlar Allah'ın sırlarını yaymaya eminler

TE'DÎB: 1.Edeblendirme 2.Terbiye etme, terbiyesini verme.

TEDBÎR: Bir şeyi temin edecek veya önleyecek

TECELLÎ: Arapça, açık ve zahir olmak demektir. Kaşanî ve Cürcanî'ye göre; gaybden gelen ve kalbde ortaya çıkan nurlara tecellî denir. Her ilâhî ismin tecellî ettiği yere ve yöne göre, tecellînin kendisinden çıktığı gaybler yedidir: 1. Gaybu't-Hak, 2. Gay-bu'l-Hafâ, 3. Gaybu's-Sır, 4. Gaybu'r-Rûh, 5. Gaybu'l-Kalb, 6. Gay-bu'n-Nefs, 7. Gaybu'l-Letâifi'l-Bedeniyye. Bu gayblerin açıklaması şu şekildedir:

1. Gaybu'l-Hak : Hakk'ın gaybî ve ona ait hakikatlardır.
2. Gaybü'l-Hafâ : Ev Ednâ mertebesinde en hafi temyiz ile mutlak gaybdan etki alan gaybü'l-hafâdır.
3. Gaybü's-Sır : Kabe Kavseyn mertebesinde, hafî temyiz ile gaybet-i ilâhîden ayrılan gaybu's-sırdır.
4. Gaybü'r-Rûh : O da tâbi-i emri de temyiz-i ahfâ ve hafî ile ayrılan sırr-ı vücudî mertebesidir.
5. Gaybü'l-Kalb : Bu da, ruh ile nefsin kucaklaştığı yer olup, sırr-ı vücûdîyi istilâ mevkiidir ve cemî-i kemalin ehadiyyeti kisvesinde sırr-ı vücudînin ortaya çıktığı süslü gelin sandalyesidir.
6. Gaybü'n-Nefs : Bu da manevî manzaralara ısınma (yakınlaşma) derecesidir.
7. Letâif-i Bedeniyye Gaybi : Bu da toptan ve tafsilâtlı olarak latifelerin hak kazandığı şeyi keşfetmek üzere, fikrî nazarların atıldığı yerdir.

TÜRAB: Toprak.

TEDRÎC: Derece derece, basamak basamak ilerleme.

TEBŞÎR: Müjde verme, müjdeleme, müjdelenme.

TENNÎR: Işıklandırma, aydınlatma.

TELEZZÜZ: Lezzet, tat alma, hoşlanma, hoş gitme.

TEDRÎS: Ders verme, verilme, okuma.

TEVHÎD: 1. Bir kılma, bir etme, birleştirme 2. Allah'ın birliğine inanma.

ve edipler (umenâ ve udebâ)dır. Bu yüzden başkalarından üstün olmayı istemezler.

TA'N: Sövme, yerme, ayıplama.

TÂR U MÂR: Karma karışık; perişan.

TAMA': Doymazlık, çok isteme, aç gözlülük.

TEVSEN: 1.Başı sert at 2.Dik başlı adam.

TÛT: Dut.

TAMU: Cehennem.

TÎĞ: Kılıç.

TABL: 1.Davul 2.Kulak zarı.

TAHSÎN: 1.Güzel bulup takdîr etme, beğenip alkışlama
2.Güzelleştirme, güzel kılma.

TELEF: 1.Yok etme, öldürme 2.Boş yere harcama, yıpratma.

TAYR: Kuş.

TEMEVVÛC: Dalgalanma, dalgalı olma, dalga dalga olma.

TAKVÂ: Allah'tan korkma, korkuyla yasaklardan kaçma.

TÛTİYÂ: 1.Çinko 2.Kadınların gözlerine çektikleri sürme.

TEMÂŞÂ: 1.Bakıp, seyretme 2.Gezme.

TAYY-İ MEKÂN: Zamanı mekânı atlarcasına geçme.

TEŞNE: 1.Susamış 2.Çok istekli.

TEFHÎN: Anlatma, anlatılma, bildirme,bildirilme.

TEFERRÛC: 1.Açılma, ferahlama 2.Gezinti 3.Gam dağıtma.

TEBDÎL: Değiştirilme, değiştirme, başka bir hâle getirme.

TENVÎR: Işıklandırma, aydınlatma.

TEBER: 1.Balta 2.Dervişlerin taşıdığı balta 3.Meşin bıçağı.

TELKÎN; Arapça, birine bir söz anlatmak, öğretmek, dikte etmek anlamlarında kullanılan bir kelime. Tarikata yeni giren kişiye şeyhin zikir öğretmesi. Cenaze defnedildikten sonra, hocanın, kabir suali ile alakalı olarak yaptığı konuşma veya seslenişe, telkîn denir. Özellikle Mevlevîlikte, şeyh, müride telkinde bulunduğu için, o müride, ölünce telkîn verilmez. Onun yerine, mezarın etrafında halka olup zikir çekerler ve şu gülbankı okurlar:

"Vakitler hayrola, hayırlar fethola, serler defola. Garka-i garik-ı Rahman derviş Ahmed Efendi'nin ruhu Şadû handan, hâcesi hoşnud ola. Dem-i Hazret-i Mevlânâ, Sırr-ı Şems-i Tebrizi Kerem-i İmam Ali, Hû diyelim Hû." Halka verdiği öğütleri kendisi tutmayan kişilere: "Halka verir talkını (telkini), kendi yutar salkımı." denir.

TÂB-NÂK: Parlak, ışıklı.

TAHRÎR: 1.Yazma, yazılma 2.Kompozisyon 3.Kitap yazma 4.Kaydetme 5.Hür etme 6.Sayım.

TA'CÎL: Acele ettirme, çabuklaştırma.

TEKMÎL: 1.Kemâle erdirme 2.Bitirme, tamamlama 3.Bütün, hep.

TELKÎN: 1.(fikir) aşılama, kulağına koyma 2.Yeniden Müslüman olana iman esaslarını anlatma.

TEHLÎL: İslam dininin tevhîd akidesini hulâsâ eden "Lâ ilâhe illallâh" sözünü tekrarlama.

TEMHÎL: Mühlet, mehil verme, sonraya bırakma, erteleme.

TARÎK: 1.Yol 2.Usûl 3.Meslek 4.Vâsıta, sebep.

TAKTÎL: Çok öldürme, öldürülme.

TAHVÎL: 1.Değiştirme, değiştirilme, çevirme, döndürme 2.Borç senedi.

TA'LÎL: 1.Sebep, bahane gösterme, gösterilme 2.Tümden gelim.

TEZYÎL: 1.Ekleme, katma, ilâve etme 2.Altına devam etme, ilâve yazma.

TERENNÜM: 1.Yavaş ve güzel bir sesle şarkı söyleme 2.Şakıma.

TERTÎL: Yoluyla, usûlüyle okuma.

TEBTÎL: (Tebettül) dünya işlerinden el ayak çekerek Allah' yönelme.

TECMÎL: Süs.

TEKRÎM: Saygı gösterme, ululama.

TEBCÎL: Ululama, ağırlama.

TE'ENNÎ: 1.Yavaş gitme, yavaşlık, gecikme 2.İlerisini düşünerek acelesiz, dikkatli davranma.

TAVSÎL: Ulaştırma, ulaştırılma, vardırma, vardırılma.

TAVR: 1.Hal, edâ, gidiş; davranış 2.Yapmacık, gösteriş, büyüklük 3.Mûsikîde tutulan şahsi ve üstâdâne tarz.

TAKVÎL: İftira.

TAKBÎL: Öpme (telsîm).

TAKLÎL: Azaltma, azaltılma, indirme.

TA'TÎL: Çalışmaya ara verme, çalışmayı durdurma, kesme.

TÜVÂNÂ: Güçlü, kuvvetli.

TA'DÎL: 1.Doğrultma, doğrulama 2.Değişiklik.

TESCÎL: Sicile geçirme, kütüğe geçirme.

TAHCÎL: Utandırma.

TERFÎL: 1.Ululama 2.Uzatma.

TAHALLUK: Ahlaklanma; bir tabiat, huy edinme.

TE'VÎL: Sözü çevirme, söze ayrı mânâ vermeye kalkışma.

TECLÎL: Çul örtme, çul örtülme (hayvana).

TAHLÎL: Ekşitme, sirkeleştirme.

TENZÎL: 1.İndirme, azaltma, aşağı düşürme 2.Kur'ân-ı Kerîm.

TE'CÎL: Sonraya bırakma, geciktirme.

TEKELLÜM: 1.Söyleme, konuşma 2.Bir yazarın kendini ölmüş farzederek yazı yazması.

TENFÎL:Savaşa teşvik maksadıyla bir takım askerlere ve gâzilere bol ganîmet vaad etme ve yağmada bulunmalarına izin verme.

TENNURE: Arapça, tandır, mutfak, ocak anlamlarına gelen bir kelime. Mevlevî tabiridir. Mevlevîlerin giydikleri kolsuz, yakası yırtmaçlı, bel tarafı kırmalı, geniş ve uzun entariye tennure denir. Tennure, "elifi nemed" ve "destegül" adlı iki parçadan meydana gelir. Tennure giyilince, bele, elifi nemed sarılır, üzerine de salta şeklinde destegül giyilirdi. Günlük ve sema törenine mahsus olmak üzere iki tür tennure vardı. Günlük olanı, diz kapağının altına, sema tennuresi de ayak bileklerine kadar uzanırdı.

- U -

UBÛDİYYET: 1.Kulluk, kölelik 2.Aşırı bağıllık (birine).

'UCB: Kendini beğenmişlik.

UFTADE: Farsça, ism-i mef'ûl, düşmüş anlamına gelir. Halin ortaya çıkması durumunda, gereği gibi kulluk yapılamamasına uftâde denir. İlâhî celâlin tecellîsi.

UKAB: Arapça, kartal, tavşancıl kuşu, kuyu içinde çıkıntılı taş, sancak, su yolu (ark) gibi anlamları olan bir kelime. Hz. Peygamber (s)'in siyah renkli sancağının adı. Halifelik Osmanlılara geçince, bu bayrak da kutsal emânetler arasında Topkapı Sarayı'na getirilmiştir. Cürcanî, bu terimi, kalem ve ilk akıl olarak tanımlar.Bu, bir sebebe bağlı olmaksızın, ilk olarak bulunmaktadır. Zira bu ilk mevcuda, yani ilk olarak zuhur eden zatî feyze bir icab ettirici yoktur. Âlem-i kuds'de, birinci akıldan daha yüce ve daha ulvî bir varlık yoktur. Buna ukab, yani kartal adı verilmiştir, o bu şekliyle, kimsenin erişemeyeceği biçimde, kuşlar gibi yükseklerde uçmaktadır.

'UZMÂ: Daha (en, pek, çok) büyük.

'ULYÂ: Pek (daha, en, çok) yüce.

ULALMAK: 1.Büyüme, yetişme, yaşlanma 2.Artma, çoğalma.

ULÛ'L-ERBÂB: Devletin yöneticileri.

'UMMÂN: Ulu, büyük, engin deniz, okyanus.

'URÛC: Yukarı çıkma, yükselme.

'UŞŞÂK: Âşıklar.

ULÛ: Sâhipler.

URMAK: 1.Vurmak, çarpmak 2.Sesi yüksek çıkarmak, haykırmak 3.Baskın yapmak, garp etmek 4.Giydirmek, takmak 5.Sokmak, batırmak 6.Sürmek 7.Etkilemek vs.

UZLET: Arapça, halktan uzaklaşıp, onlardan ayrı yaşamak anlamında bir kelime. Müride başlangıç hâlinde uzlet gerekir. Bu, halkın onun şerrinden veya o, halkın şerrinden kurtulsun diye değildir. Bu, kötü ahlaktan uzlet (ayrılmak) tır. Vatani değil, sıfatları değiştirmek esastır. Cüneyd "dinini selâmete, bedenini ve kalbini rahata erdirmek isteyen, insanlardan ayrılınsın. Zira, bu zaman vahşet zamanıdır, akıllı olan vahdeti uzlette arıyandır" der. Kur'an'da uzleti anlatan bazı ayetler şunlardır: "Sizi ve Allah'tan gayrı çağırdıklarınızı terk ediyorum" (Meryem/46), "Onları ve tapmakta olduklarını terkediniz" (Kehf/16). Uzletin karşıtı ihtilal, halka karışmayı ifade eder. Ancak tasavvuf ehlinin büyük çoğunluğu "insanların içine karışıp onların ezalarına sabreden kişi, insanlara karışmayıp, ezalarına sabretmeyen kişiden daha hayırlıdır" (Tirmizi, İbn Mâce), hadis-i şerifini temel alarak, insanların arasına karışmışlardır.Uzlet uygulaması, hayat akışı içerisinde küçük zaman dilimlerinde iç, murakabe, iç muhasebe için yapılır. Ömür boyu uzlet yapan sûfiler parmakla gösterilecek kadar azdır. O da sûfinin içinde bulunduğu kendine özgü hâlden kaynaklanan bir husustur. Genel değildir.

- Ü -

ÜLFET: 1.Alışma, kaynaşma 2.Görüşme, konuşma 3.Ahbablık, dostluk 4.Huy etme.

ÜLFET: Arapça, kaynaşma, yakınlık, ısınma gibi anlamları olan bir kelime. Cürcanî, bu tabiri, iyi geçinmeyi sağlamaya yardım konusunda fikirlerin birleşmesi, şeklinde tanımlar. İyi geçinmek; anlaşmazlığa düşmeden, herkesle güzel geçinmek.

ÜLÜ'L-ELBÂB: Arapça, akıl sahipleri manasında bir tamlama. Cürcanî bu deyimî şöyle tarif eder: Sözü'nün dışından içindeki gizliyi arayanlar, kabukların altındaki özü elde edenler. Bunlar, dinlediklerini ve okuduklarını iyi anlar, manaları özümser, işin özüne inerler, tahkîk erbabıdırlar.

ÜMÎZ: Ümit.

ÜVEYSÎLİK : Bir şeyhe bağlanıp resmî sülûk görmeyen, ancak Hz. Peygamber (s) veya bir velinin ruhunun etkilemesiyle terbiye ve irşad olanlar. Veysel Karanî'nin adıyla anılmasının nedeni, Veysel Karanî'nin Hz. Peygamber (s)'i görmemiş olmasına rağmen, gıyaben O'nun terbiyesinden geçmesidir. Ancak hayattaki şeyhler, terbiye için daha çok tavsiye edilir: "Diri tilki, ölü arslandan yeğdir!"

- v -

VÂCİBÜ'L-VÜCÛD: Arapça, varlığı vâcib, gerekli olan anlamına bir tamlama. Seyyid Şerif Cürcânî, bu terime şu tanımlı getirir: Varlığı kendi zâtı sebebiyle olup, başka hiç bir şeye ihtiyaç duymayan demektir ki, bu da, Cenab-ı Allah'tır.

VÂCİB: Lazım, gerekli, lüzumlu ve farz gibi mânâları ihtiva eden Arapça bir kelime. İsm-i fail. Dinen farz mesabesinde güçlü bir yaptırımı ifade eden vacibin, yerine getirilmemesi, terkedilmesi günahdır. Vacibin inkarı sapıklıktır, küfrü gerektirmez (Cürcânî).

VAHDET: 1.Yalnızlık, teklik, birlik 2.Allah'a yakınlık, Allah'a ulaşma.

VÂHİDİYYET: Birlik, teklik, bir olma, tek olma.

VAHDET-İ VÜCÛD: Arapça, varlığın birliği demektir. Allah'tan başka varlık olmadığının idrak ve şuuruna sahip olmak, bilmek. Şuhudî tevhiddeki sâlikin her şeyi görmesi geçicidir, birlik bilgide değil, görmededir. Vahdet-i vücûdda ise, bu birlik bilgidedir. Vahdet-i vücûd zevkle elde edilir, yaşanarak bilinir. Kitap okunarak öğrenilen bir felsefe sistemi değildir. Vahdet-i vücudu zevken elde eden sâlik, gerçek varlığın bir olduğunu, bunun da Hak'ın varlığından ibaret bulunduğunu, Hak ve O'nun tecellîlerinden başka hiç bir şeyin bulunmadığını bilir.

Her şey, o Bir'in çeşitli şe'nlerinden görünüşlerinden, tecellîlerinden ibarettir. Vahdet-i Vücûd ile Vahdet-i şuhûd arasında bir olan noktalar şunlardır:

1. Her ikisinde de ta'ayyün ve la ta'ayyün âlemleri ayrıdır.
2. ilâhî varlık mutlak varlıktır. Şu mânâda ki, âlemin varlığı izafî varlıktır, fakat yok değildir.
3. Küçük ve büyük âlem, emir ve halk, âlem-i misâl, yeni eflâtuncu urûç, tecellî, ruhun mücerred olması gibi telâkkiler aynıdır.

Vahdet-i Şuhûd ve Vahdet-i Vücûd'un ayrıldıkları noktalar şunlardır:

1. Vahdet-i vücûdda zât ve vücûd aynıdır, vahdet-i şuhûdda ayrıdır ve ilk yaratılan şey odur.
2. Vahdet-i vücûda göre sıfatlar, zâtın aynıdır, vahdet-i şuhûda göre, sıfatlar zâttan ayrıdır ve katılmış vücûd ile dışta mevcuttur. Sıfatlar, zâtın gölgeleridirler.
3. Vahdet-i vücûda göre, âlem, sıfatların belirîş (ta'ayyün) ve çıkışından ibarettir. Vahdet-i şuhûda göre âlem, sıfatların belirîş ve meydana çıkışından değil, ancak sıfatların gölgelerinin belirîşinden ibarettir.
4. Vahdet-i vücûda göre, âlem, hayâldir, ancak Allah vardır. Vahdet-i şuhûda göre, âlem hayâl değildir. Çünkü böyle kabul etmek, âlemin objektif realitesini, aynı zamanda da Allah'ın ibda sıfatını inkâr etmek olur. Sonra eğer âlem hayalden ibaretse, o yok, tasavvurlarımız var demektir. Bu takdirde de tasavvurlarımız kaldırıldığında, onun da yok olması lâzım gelir. Daha sonra, âleme, Allah'ın varlığına kıyasla hayaldir, deniyorsa, o zaman da âlem Allah olamaz. Çünkü Allah, mutlak ve zorunlu, âlem ise mümkün ve geçicidir.
5. Vahdet-i vücûda göre, âlem gölgedir. Fakat aslın, yani Allah'ın kendisidir. Vahdet-i şuhûda göre, âlem gölgedir, ama bu gölge, aslın kendisi değil, aslından başka bir şeydir. Ve aslın kendisine bahşettiği vücûd ile, dışta kendi nefsinde mevcuttur.
6. Vahdet-i vücûd'a göre, âyân-ı sabite, vücûdla ilgilenmemiştir. Binaenaleyh âlem yok, ancak Allah vardır. Vahdet-i şuhûda göre, bu doğru değildir. Zira bu takdirde hayalden ibaret olan bir varlık, hakikî varlığı nasıl sınırlandırabilir?
7. Vahdet-i vücûd'a göre, Allah bir bakımdan da, âlemin ötesinde ve üstündedir. Bu itibarla hakikat, tenzîh ve teşbîh arasında birleştirmektedir. Vahdet-i şuhûda göre, Allah âlemlerden ganîdir. Bu itibarla, onu her hal ve surette tenzîh etmek gerekir.

8. Vahdet-i vücûda göre, Allah'ın âlemde ve onun objelerinde tecellîsi, ândadır. Bu, vahdet-i şuhûdda bir ânda değil, süreklidir.

9. Vahdet-i vücûda göre, vücûd bir, ve o da sırf hayır olduğu için, âlemde kötülük ve iyilik denen şeyler, mutlak ve hakîkî değil, nisbîdir. Vahdet-i şuhûda göre, vücud-adem terkibinden meydana gelmiş olan bu âlemin mâhiyeti, yokluk olduğundan ve kendi nefsinde de mevcut olması bakımından, bütün kötülüklerin köküdür. Kötülük ve noksanlıklar da hakîkîdir.

VİSÂL: 1.Ulaşma, bitişme 2.Sevgiliye kavuşma.

VASL: (bir şeyi başka bir şeye) ulaştırma, birleştirme; ulaşma, birleşme.

VEHHÂB: Fazla bağışlayan.

VEŞ: Gibi.

VELÎ: Velâkin, ammâ, fakat.

VÂSİL: Erişen, ulaşan, kavuşan.

VÜCÛB: 1.Vâcib ve lüzumlu olma 2.Bırakılmaması mümkün olmama 3.Lâyık olma.

VÜCÛD: 1.Bulunma, var olma, varlık 2.İnsan veyâ hayvan gövdesi 3.Ten.

VÂRİS: 1.Mîrasçı 2.Allah adlarından biri.

VAZZÂH: Çok açık, meydanda, belli.

VA`Z: 1.Dînî öğüt 2.Bir kimseye kalbini yumuşatacak, kendisini iyiliğe sevk edecek sûrette söz söyleme.

VUSLAT: 1.Bir şeye ulaşma, yetişme 2.Sevgiliye kavuşma.

VASF: 1.Nitelik, hal, sıfat 2.Övme.

VİLÂYET: 1.Bir şeyi kudretle elde etme 2.Birine kefil olma 3.Dostluk, muhabbet 4.İl.

VARAK: 1.Yaprak 2.Yazılmış kağıt.

VÂ`İZÂ: Dînî öğütlerde bulunan.

VÂ'İZ: Dînî öğütlerde bulunan./ Vu'âz: Vâizler.

VELİYY: 1.Allah'ın doksan dokuz adından biri 2.Sâhip
3.Ermiş, eren 4.Bir çocuğun her hareketinden sorumlu kimse.

VÂKİF: 1.Duran, ayakta duran 2.Bir şeyi elde eden; bir işten haberli olan 4.Bir şey vakfeden.

- Y -

YÂNÂ: Havan, dibek.

YÂR: 1.Dost 2.Sevgili 3.Tanıdık, ahbap.

YEDU'LLÂH: Arapça Allah'ın eli anlamında bir isim tamlaması. Kur'an-ı Kerimde 4 yerde (Al-i İmran/73, Maide/64, Feth/ 10, Hadid/29) geçen bu tâbir, Allah'ın kudreti manasmdadır.

YED-İ BEYZA: Arapça, beyaz el demektir. Hz. Musa'nın beyaz el mucizesi. Hz. Musa sağ elini cebine sokup çıkardığında lekесiz (min gayri-sû) sût gibi bembeyaz bir halde parlıyordu. (Bkz. Taha/24, Nemi/12, Kasas/32, Şuara/33, Araf/108). Keramet ve harikulade hallere, yed-i beyza denmiştir.

YEZDÂN: 1.Allah 2.(Zerdüştlerde) hayır: ilâhı.

YEKTÂ: Tek, eşsiz, benzersiz.

YARAĞ: 1.Hazırlık, levâzım, teçhizat 2.Silah 3.(at hakkında) Pişkin ve idmanlı.

YEK: 1.Tek, bir 2.Birlik, bir oluş.

YÂD: 1.Hatırlama, anma 2.Hatır, gönül.

YÂ-HÛ: 1.Ey o zât! (Ey Allah!) 2. Hey, bana bak, baksana!, ey sen! Vs..

- Z -

ZÛLÂL: Saf, hafif, soğuk, güzel, tatlı su.

ZUHÛR: Görünme, meydana çıkma, baş gösterme, türeme.

ZÂT: 1.Kendi 2.Sâhip, Mâlik.

ZEMÎN: 1.Yer, yeryüzü 2.Temel, dayanak 3.Tarz, edâ
4.Üstünde süs, resim gibi şeyler olan şeyin asıl rengi.

ZİYÂ: Işık, aydınlık.

ZÂR: Ağlayan, inleyen.

ZÎNHÂR: Sakın, aslâ, olmaya, aman.

ZEYN: Süs, bezek.

ZERÎN: Parlak.

ZİMÂM: Yular, hayvan yuları.

ZÂHİR: 1.Görünen, açık, 2.Elbette, şüphesiz 3.Gâlibâ,
zannederim 4.Anlaşılan, meğer.

ZÂHÎD: Çok, aşırı sofû, kaba sofû.

ZÎNET: Süs, bezek.

ZİLÂL: Zeliller, hor ve hakir olanlar.

ZEBH: Boğazlama, kesme, keserek öldürme, kurban kesme.

ZERRE: Pek ufak parça, molekül. / Zerrâd: Zerrelere.

ZÂ(Y): "Doğuran" mânâsına gelerek birleşik kelimeler yapar.

ZULMET: Karanlık.

ZÜLF: Yüzün iki yanından sarkan saç lülesi, sevgilinin saçı.

ZÜMRE: Bölük, takım, cemâât, topluluk, sınıf, cins, grup.

ZEBÂN: Dil, lîsân.

ZAHM: Yara.

ZÜHHÂD: Zâhidler, çok aşırı sofular, kaba sofular.

ZİYÂ': Kayıp, yitim, kaybolma.

ZÂYÎ\': Elden çıkan, kaybolan, yitik; zarar, ziyân.

ZEMÂNE: 1.Devir, vakit 2.Şimdiki zaman 3.Baht, tâlih, felek.

ZÎBÂ: 1.Süslü 2.Yakışıklı, güzel.

ZÜNNÂR: Papazların bellerine bağladıkları, ipten örme kuşak.

ZER: 1.Altın 2.Akçe, para.

ZEBÛN: Zayıf, güçsüz, âciz.

ZELÎL: Hor, hakîr, alçak, aşağı görülen.

ZÂKÎR: 1.Zikreden, zikredici, anan 2.Tekkelerde zikrederken dervişleri teşvik için ilâhi okuyan kimse.

ZÎR: 1.Alt, aşağı 2.Tiz perde.

ZEVÂL: 1.Yerinden ayrılıp gitme 2.Sona erme 3.Öğle saati.

ZÎVER: Süs, bezek.

ZEVÂT: Kişiler, şahıslar, kimseler.

ZEMZEM: 1.Kâbe civârındaki meşhur kuyu 2.Yavaş ve hafif türkü söyleme.

KAYNAKÇA

- AK, Çoşkun , *Şair Padişahlar*, KBY Ankara 2001
- EREN, A.Cevat, “III.Selim” *MEB İslam Ansiklopedisi*, Ankara
- BEYDİLLİ Kemal “II.Mahmud”mad, *İslam Ansiklopedisi*, Mad. T.D.V Yayınları
- BILGEGİL, M.Kaya, *Hüsn ü Aşk’a dair*, (Hüsn ü Aşk, Orhan Okay, H. Ayan neşri) Dergah Yayınları 1992.
- Bursalı Mehmet Tâhir, *Osmanlı Müellifleri*, C.1, Meral Yayınevi, İstanbul 1972
- ÇELTIK, Halil ‘18 yy. Tezkirelerinde Divan şairleri Türklük Bilgisi Araştırmaları’, ‘*Hasibe Mazıoğlu Armağanı*’,s .32
- KARAL,Enver Ziya, *Osmanlı Tarihi Nizam-ı Cedid ve Tazimat Devirleri*, TTK 1983 Ankara
- ALİYE, Fatma, *Ahmed Cevdet Paşa ve Zamanı*, Bedir yay. İstanbul 1995
- TANSEL, Fevziye Abdullah, *Molla Murad Divan’ı ve Sünbül Sinan*,AÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi cilt.16 1968
- GIBB, E.J.W,*Osmanlı Şiir Tarihi* (Ter. Ali Çavuşoğlu),Akçağ Yayınları, Ankara 1997.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki , *Şeyh Galib Hayatı, Sanatı, Şiirleri*,Varlık Yayınları, İstanbul1953.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki,*Hüsn ü Aşk*, Altın kitaplar 1968..
- GÖKMAN,Muzaffer , *Murâd Molla Hayatı, Kütüphanesi ve Eserleri*, İstanbul Cumhuriyet Matbaası 1943
- İNAL,İbnü’l Emin Mahmud Kemal, *Son Asır Türk Şairleri*, MEB yay 1969
- VASSAF, Hüseyin , *Sefine-ı Evliyâ*, haz. Mehmet Akkuş, Ali Yılmaz,Kitabevi yayınları İstanbul

ŞENTÜRK, M. Hüdai , “Murâd Nakşibendî” mad. *İslam Ansiklopedisi*, Mad. T.D.V Yayınları

KOCAKAPLAN, İsa (2002), *Açıklamalı Edebi Sanatlar*, TEV Yayınları, İstanbul

KOÇU, Reşat Ekrem , *Yeniçeriler*, Nurgök Matbaası, İstanbul 1964

KÜÇÜK, Cevdet , “II.Abdülhamid” mad. *İslam Ansiklopedisi*, Mad. T.D.V Yayınları
Muallim Naci, *Osmanlı Şairleri* ,(Haz.Cemal Kurnaz),KBY,Ankara 1986.

TUMAN, Nail, *Tuhfe-I Nâili*, Hz.Cemal Kurnaz, Mustafa Tatcı Divân Şairlerinin
Muhtasar Biyografileri II, Bizim Büro Yayınları, Ankara 2001

Sehi Bey Tezkiresi,*Heşt Behişt*, Haz. Mustafa İsen, Akçağ yay. Ankara 1998

OKÇU, Naci, *Şeyh Galib Hayatı, Sanatı ve Divanının Tenkitli Metni* ,KBY,
Ankara1993

Şeyh Galib, *Şerh-i Cezire-i Mesnevi*, (hazırlayanlar: Turgut Karabey, Mehmet
Vanlıoğlu, ATALAY, Mehmet, AÜF Yayınları, Erzurum 1996.

ŞAHIŞ VE YER İSİMLERİ DİZİNİ

- Abbâs, 45
 Abdullah Kaşğari, 16
 Abdülbaki Gölpınarlı, 9
 Acem, 12
 Ahıskalı Abdulhalim
     Efendi, 14
 Ahmet Hamdi Tanpınar, 11
 Alâéaddîn èAùùârı, 130
 Alemdar Mustafa Paşa, 6, 9
 Ali Yılmaz, 14, 231
 Ankara, 6, 11, 12, 16, 37,
     231
 Anúara, 34, 37, 85
 Arap, 3, 11
 Aşk, 231
 Avusturya, 5
 Ayaãofya, 171
 Baba Óaydar, 130
 Bâyezîd, 89, 99, 131, 159
 Bâyezîd Óân, 89, 99, 131
 Bursalı Mehmet Tâhir, 17,
     18, 231
 Cebrâil, 28, 42, 217
 Cemal Kurnaz, 12, 231
 Cevdet Küçük, 7, 8
 Cevdet Paşa, 17, 231
 Cibrîl, 28, 36, 50, 53,
     57, 60, 105
 Cüneyd, 165
 Çehârşanbada, 134
 Çoşkun Ak, 12, 231
 Divan, 11, 19, 21, 27, 231
 èAbdulmecîd, 153
 èAbdulóamîd Óân, 147
 èAbdulúâdir, 31, 72, 73
 èABDULÚÂDIR GEYLÂNÎ, 72
 èÂbid Çelebî, 176, 178
 Ebu'l-fetó, 131
 EBU'L-VEFÂ, 97
 Ebussuêûd, 162
 Edebiyat, 3
 Edhem, 35, 83, 100, 177,
     181
 èîsâ, 23, 28, 42, 113,
     114, 145, 147, 148
 Enver Ziya Karal, 6, 231
 èUşşâúî, 161, 166
 Evliyânıñ Çelebîsi, 178
 Eyyûb, 105, 108, 131, 156,
     175
 Fars, 3, 11, 16
 Fâtîó, 131
 Fatma Aliye, 17, 231
 Fâúıma, 21, 29, 45, 54,
     55, 56, 57, 58, 60, 68
 Feridüddin Attar, 18
 Fransa, 5, 6
 Fransız, 10
 Heşt Behişt, 12, 231
 Hindile Sindi, 169
 Hoca Mehmed, 16
 Hoca Ne'şet, 11
 Hoca Neşet, 16, 36
 Hüdai Şentürk, 14, 19, 231
 Hüseyin, 7, 14, 19, 20,
     24, 30, 36, 37, 231
 Hüseyin Vassaf, 14, 231
 Hüsn, 9, 231
 Hüsn ü Aşk, 9, 231
 Hz.Ali, 20, 28
 Hz.Fatıma, 20
 Hz.Hasan, 20
 Hz.Hatice, 20, 29
 I.ABDÜLAZİZ, 5, 7

- I. ABDÜLMECİD, 5, 6
 II. ABDÜLHAMİD, 5
 II. MAHMUD, 5, 6
 III. SELİM, 5
 III. Mustafa, 5
 İbnü'l Emin Mahmud Kemal
 İnal, 17, 231
 İstanbul, 5, 6, 8, 11, 12,
 13, 14, 17, 18, 19, 37,
 173, 180, 231
 Kâfiye, 128
 Karadağ, 7, 8
 Kastamonu, 36
 Kâşâar, 112, 129
 Kavalalı Mehmet Ali Paşa,
 5, 6, 10
 Kemâleddîn, 164
 Kemâl-ı Ümmî, 164
 Kerbelâ, 36
 KERBELÂ, 30, 63, 64
 Kethüdazade Arif, 16
 Kosova, 12
 Kûdüs, 36
 Lale Devri, 9
 Mâ-Hâzar, 14
 Mahmud, 9
 Meânevî, 16, 109, 145, 150
 Medîne, 105
 Meryem, 23, 45, 114
 Mescid-i Aúââ, 28, 42
 Mevlana, 16, 24, 30
 Mevlânâ, 72, 93, 165
 Mevlana Celaleddin Rumi,
 30
 Mevlevî, 150
 Mevlid, 34, 37, 85
 Mîkâil, 42
 Mithad Paşa, 8
 Muâûafâ, 54, 64, 109, 113,
 139, 141, 142, 144, 151,
 152
 Muharrem, 13, 14
 Muóammed Muâûafâ, 53, 78
 Muòtaâar, 128
 MURAD, 12
 Murâd, 7, 8, 10, 12, 13,
 14, 15, 16, 17, 18, 19,
 20, 21, 23, 24, 25, 26,
 27, 31, 35, 36, 37, 45,
 46, 47, 48, 52, 63, 72,
 73, 77, 82, 86, 88, 90,
 91, 92, 94, 97, 108,
 110, 111, 117, 121, 123,
 124, 129, 138, 140, 142,
 145, 152, 153, 157, 169,
 172, 176, 231
 Murâd Molla, 14, 15, 16,
 17, 18, 20, 21, 25, 26,
 27, 31, 36, 37, 231
 Murâd Mollâ Külliye, 14
 MURADÎ, 12
 Murâdî, 12
 Musa, 28
 Mustafa Tatçı, 12, 231
 Muzaffer Gökman, 14, 231
 Müstaúim-zâde, 180
 Naúşibend, 15, 32, 74,
 130, 171
 Nefs, 25, 26, 104, 207
 Niyâzîdir, 136, 137, 138
 Nizam-ı Cedid, 6, 231
 Nûreddîn Cerrâoî, 135
 Óacî Bayrâm-ı Velî, 34,
 35, 37, 85, 86
 Óacî Bektâş-i Velî, 34,
 84, 85
 Óadîce, 29, 53, 54
 Óâfıø, 170
 Óâfıø Efendiye, 142
 Óalebî, 176, 177
 Óâlid, 105, 106
 Óalid Bin Zeyd, 107
 Óalvetîde, 82, 95, 135,
 136, 166
 Óamza, 45, 52
 Óaøret-i Agâh Efendiye,
 171
 Óaøret-i èAbdulaóed, 159
 Óaøret-i Ísâ, 147
 Óaøret-i Mollâ, 16, 21,
 24, 30, 68, 69, 170
 Óaøret-i Ò°âce, 75, 170
 Óaøret-i Şeh Naúşibend,
 22, 31, 32, 73, 74, 75
 Óarîrî, 140

- Óasan, 44, 51, 55, 60, 61,
 62, 68, 79, 137, 139
 Ó°âce Ahrâr, 130
 Ó°âce Yesârî, 173
 Orhan Bey, 12
 Ortodoks, 10
 Osmanlı, 5, 6, 7, 8, 9,
 10, 11, 12, 16, 17, 18,
 20, 231
 Osmanlı devleti, 5, 9, 10
 Óüsâmeddîn, 161, 166
 Óüseyni, 60, 62, 137
 Ömür Ceylan, 3
 Patrona Halil, 9
 Pertev Efendi, 11, 16
 reform, 5, 9
 Reşat Ekrem Koçu, 6, 231
 Rufâeî, 32, 75, 76
 Rûm-i Veysî, 171
 Rusya, 5, 6, 7, 10
 Sadabad, 9
 Saèdüddîn, 180
 SÂLİM äITÚÎ, 182
 Sebk-i Hindi, 11
 Sehi Bey, 12, 231
 Selim, 9
 Sevündük Dede, 35, 133,
 134, 135
 Seyyid Aómed, 112
 Sezâyîdir, 26, 139, 140
 Sırbistan, 7, 8
 Sîvâsî, 153, 158, 159, 162
 Sulûân Aómed, 17, 155,
 158, 159, 168, 169
 Sulûân Aómed şeyðiyim, 17,
 159
 Sulûân Muóammed, 106, 107,
 132, 154
 Sulûân Selîmiñ, 156
 Sulûân Süleymân, 151, 162
 Sulûân Süleymâniyede, 145
 Süleymân Neşet, 171
 Süleyman Vahyi, 16, 36
 Süleymâniyede, 159, 179
 Sünbül Sinân, 95
 Sünbülzade Vehbi, 11
 Şâh-ı èArabdır, 128
 Şâh-ı velâyet, 180
 Şair, 10
 Şâm, 111, 176, 221
 Şevket, 16, 17, 170
 Şevket-i Buhâr, 16
 Şeyh Galib, 11, 231
 Şeyh Hacı Abdulhalim
 Efendi, 15
 Şeyh Sîvâsî Efendi, 158
 Şeyò Abdullâh, 111
 Şeyò Beg-zâde Efendi, 140
 Şeyò èAùùâr, 117
 Şeyò Şaèbân, 33, 34, 37,
 80, 81, 82
 Şeyò Şurtûbî, 136
 Şeyò Vefâ, 97
 Tanpınar, 3
 Tanzimat Fermanı, 6, 10
 Tazıcıbâşı-zâde, 171
 Tazıcı-zâde, 171
 Tezkire, 13
 TIPKI BASIM, 235
 Tóuâd, 178
 Türk edebiyat, 10
 Úââımpâşâyı, 167
 Úâêı-zâde, 155, 156, 162
 Úâmuâ-ı Muóîù, 140
 Úarabaş Velî, 81
 Úonyaya, 150, 171
 Úosùanùniyye, 158
 Úosyadan, 168
 Úuşeyriye, 165
 Ümmî Kemâl, 164
 Ümmî Sinân, 151, 152, 161,
 162, 163, 166
 V. MURÂD, 5, 7
 vâeîô-i Cumèa, 159
 Vahyî, 16, 173
 Vehhâbiler, 5
 yâ Rasûlallâh, 24, 36, 43,
 44, 45, 46, 47, 48
 Yasâra Çelebî, 177
 Yeniçeri, 6, 9, 10
 Yesnî-zâde, 171
 Yûnus, 15, 91, 92
 Yunus Emre, 3

TIPKI BASIM

Handwritten text in Arabic script, organized into a table-like structure with a rectangular border. The text is arranged in several columns and rows, with some larger, bolded words or phrases interspersed. The script is dense and fills most of the page area enclosed by the border.

ان التظافر والى
سندى لى

Handwritten text on a small, rectangular paper fragment attached to the bottom center of the manuscript. The text is written in Arabic script and appears to be a continuation or a separate note related to the main text.

د بود بان مراد حاج شیخ محمد مراد الهی رسالی مشهوری است

بسم الله الرحمن الرحيم

الهی عفو منته مقرر در هر دم دل شیدا	جسارت همت عصبانان کجاست سگای هو
کاشک با یاد تو هر دم گوزند دم شاریدر	ابد تا صبی و لجنه ناله لرله آه و وایلا
بود بروقدر کم وارسون حضرتینه روز خشنده	اگر بویله کدر سه سببه یوق لب و لور سوا
شاه مشرست خیرت که کز بجا و خورش	بمزه مشورت بلر کم بر لول که کوستم اکا
دیلم که ای دل بیچاره بدین قطع امبدات	که بن سندنه کن اتم نیچدیول کوستم سکا
نا اهره امتثال ایتم نه منید خند ایتم	نه طاعت نه عبادت روز شب عصبانیه حلالا
بغلش پیشکاه چشمه عصبانک وزری	کون بخیرت ال ویرد که کوردم کوه قاف آسا
هوای نفسیه او بدم نه کوم واره فکر مولا	سخر کرده مناجات ایتم بیدار اولور صلا
بانو دم حوا غفلت نه بخت سزا و لایع	ایدر دم غلبه دن بکنک نامنی اصف
نراه سنته کتم نه صاحب لک حشر اولدم	اولور دم روز شب اهل هوا به پیشوا انا
جیف صد جیف غم زار بنی ایلم اشلاف	ره فسق و فجوره صرف یلوب تمتم فان
اگرچه بر حوب بر صورت سولدم کن	ایشته که که دگر بر بجان اولک دل قطع
اشاده ایلوب اولی قولک ایله تکرار	مصر اوله سورنک دگر سور زعب غوغا
کوب اسحوالک انصاف ایله زیر که دینشده	اور هر بر جنبشده ال غریق بله وریدا
بویوردم چاره یوقدر بصولش بوزنا	بکاحصم قوی اوله خصوصتله ندر اعوا

دیدم کل ای دل بیچاره سسته سده بیجان	بویوب بیچاره ساکن ایلم احوال ایما
دیدم کیمدر بواهر مشککه بر جان شار ویرا	بوردی دوید چاره بیچاره ایلم علی سبنا
دیدم ای دل شاه شرمه کید بنه کون عقلم خیرت	بویوب بیچاره سار کور میلور سیر سسته
یا خیرت الشرا هرا فلک عجب محزون و اشرف	سنی دیوانه قبلت شد رفیق حضرت لیدا
دیدم کیمدر بوردی چاره سار لطف ایله	کوم ایله دل لاله قیل بر بر کیده م جان
یوعصیا نیله محجوم حسرت فداه بن فداه	یورم یوقدر ادر کده که در اهر بر تنک و تمها
دیدم ای دل سکنده هم بنده در دیده در میان	ایلم هاد سسل خیر المشرد شهید یوقدر لا
نه همدانه شریک سزاویز که ذاسیله	رسالت هم نبوت ختم اولندی یوقدر در عها
محمد و طفلی در نامه پاک امیر یاریه	مکنی دوا یوقدر القاسم ایله آگاه اول دانا
حدا شاهانده انزال اندی ایله ایله اسلانا	وکیل اندی او مورنده دیله دیکت باره الا
بهر مشرد ایچ چشم کور بیدر در مشرب	بلی کویک یور مشرد یور مورده پیب یوقدر
حیدر کیر ادر هم خلیل الهدر الحرف	برسی چند میرتی برین حق ایله اعطا
نه شرمه امی اولوق بی اولقدان اولی در	اوله خند کاکامت انجیه حضرت عیسا
نه انجیک او قور خلیفه نه اینک ایدر اظهان	همان نازل اولان قرانک حکماک ایدر اهل
بولک کی امت اولور دی ازل واز جان	یور نیایه کیر و کلمش اولیسی حضرت یوقدر
شعبه عرجه ایتمی امامت جبرئیل فامت	شرف یوقدرکی مبارکه مقدمه مند سبب اقصا
حدا دن دعوت ایچون کله جبرئیل و میکائل	نیجه یور بیک ملکه له طولدی نه بر و بطحا
الوب بر نواح اعلا هم کور هم حله جنت	بینه الی بر بر برق اسمانه پیمما
سعادتاه سول اوله اوشاه سید الکونین	رکابه کیر دیر جمله سروش عالم بالا
کاور بر خطه ده قد سحمتیون نندین	بوکا بر همان کافیه که سیمان الی اسرا
راسخا ندر کیمه اولدی حیدر المهدی نین	بوکله ایله مکرر اولدی هم بر یوقدر

بسم الله الرحمن الرحيم

دخی شدی کلدی ای دل بوز اورده هه
 ملکر روشن پاکن طوله انمکدر دره
 اور ذات شریفك حضرت الله قیلشدر
 دبه له یار رسول الله بز رحیمه شادان
 البطلوت کازین ابله برجاه صلا تلدن
 بالنس کافک ایتدکبری تعدادم کنی
 ایکسی اتفاق ایتد بری ارضی لاله جوائده
 بودیاده بری الوندن ابله سن تخلیص
 قبول ابله رجاف بزر دار حسین بره شاد
 شفاعت ایتدی کنده نه ممکن درک اولو ولت
 کورک بچاره سی چونکه اشند بوسور شدن
 سوزلم عذر شت یوق اولور بعد بفر
 دیدم بلورده هم بوز که مرفعی حقی
 صینی حجت انک حرمینه ای کرمکافی
 ینه فر عینک حسن ابله حسبندس
 مدرکنه منته قالدق کربلاک وادی غده
 دخی اولد حفر باکیزه خیر النساء حقی
 بری اولفره العینه بغشابه یار رسول الله
 بوز منته که بهمد رفاطه ای دلجی بنده
 کنورک قبولنن **بهاره** سیمه سنجید
 بوک کور سوزورم کورک بکری مدید قیله

دیدی قالی آمد طورمه کیدم اول اولور که
 دبه له یار رسول الله فوکد کاشتر سزلسر
 ایشاه رسالرحم ایت دل واره کاشتر
 بجاه قره عین نوام ان حسن باشد

بجن حمزه و عباس بجن جعفر طیار
 بجن حیدر کور بجن فاطمه زهرا
 دکر نعت شریف

وجودک عالمینه اولدی رحمت یار رسول الله
 خصوصاً انس و جنه محض نعمت یار رسول الله
 فوکده بنده اولوق خلقه سلطان اولمکن یکدر
 سنک قولونک اولد عین دولت یار رسول الله
 وارایسه جت اعلا ره عاشق افتر افکاه
 بیلورده زرخ دکدر اکاجت یار رسول الله
 نه ابسون جنجی عاشق دکشدی جبه به اوم
 نه قدری وارکه اولسون جانه منت یار رسول الله
 همان انجی مرادی عاشقانک وجه باکدر
 بولور قدر لبتدن جان لذت یار رسول الله
 دکشه عشق پاکک برکشی دنها و عقباره
 بوفوقده اولر عین و غفله یار رسول الله
 قوسنده دو کوسنده درک ترک البلیوب کیمز
 عقل کبر اولد فوکده کل اولدم یار رسول الله

دیگر نعت شریف

سنکدر جملة ملك هديت يا رسول الله	بنی راه خدیبه قبل دلالت یا رسول الله
خذ لك عرشا عراسی ترب نعل با بندك	شبا سراره کسب ایند شرافت یا رسول الله
اوشب کیم مسیح اقصایه ارواح رسول کبری	خدا امر ایله انشدك امامت یا رسول الله
بنم حرم نهایت طومار انکاره محالم یوسف	سنکده لطفه یوقه دو غایت یا رسول الله
بنی لیل دنیا الدایوب محموق صفت الدوم	جنونمدن کهر قبل ویر یافت یا رسول الله
بنی دایه تیموب درگاه والا نه قبول ایله	فچو کده استیور کو کبیر اقامت یا رسول الله
مراد در زندگ جملة احوالی معلومک	الی تقریر و تقریر نه حاجت یا رسول الله

دیگر نعت شریف

انگاه ایت بنده کیم حالم بماندر یا رسول الله	دارک دار الامان انس و جاندر یا رسول الله
کد گد بهر انسونو نه مست اولان کر که غفلتاه	عصات امتک حالی بماندر یا رسول الله
خذ لك عرشا عراسی ترب نعل با بندك	شبا سراره کسب ایته شرافت یا رسول الله
کرم کا نم شام شرفم بنده بلمه نم ایپیم	بقیم بقی سوزه حالم بماندر یا رسول الله
صراحی مسقیفه کیمک استر بندن	بوفسک مقصد شهبونیم شامل یا رسول الله
بنی راه خدادک اثر با کندن جمل اولمش	بهار عمر بمن بر که خداندر یا رسول الله
اگر چه مد نب دیرینه اولمش در م و اما	سور آل رسولی قدره اندر یا رسول الله

در حق حضرت امام علی رضی الله عنه

بوشب عصیانم اکم اولکه بلم صیبه دک بیدار
 یا تو درم پیشین غمناک دل و جانم ایله بپیمار
 بریشان اولکه عقم زلف یار اساتفکر له
 دو کوریم ابونیسان و شن کوزمدن لؤلؤ شهور

صاوردم حرم عمر هله بار هو ایله
 یل الکی جمله محصوم اولوب طرقته تار امار

غنا کلدی طبعه کثرت عصیان حاله
 رفاقت ایلم نفس هوا ایله اولوب هم یار
 اوردم نهره مستانه هر شب برعشترنده
 دوشترنوم بیه میجر اولوب یو طر زبدر کردار
 کولک محنون اولمش ایلی دنیا هوا سعاد
 فراغت ایلمش جمله او مورنک اولوب بیکار

بوه لشمش سر کوش لانه سیاه بنجر حاله
 همیشه بجر خیزنده اولوب مستغرف ناچار

بوحال بو العبد بنده بجر حتمه طال دم
 که امر عاقبت خوفیه کادی کونه کون اذکار
 ایرشدی هاتد غیبی بشارت ایله ناکاه
 دیدنی بچون بوفکر مبتلا سنی ایله کظهار
 طونه لم وار ایشر جک اوشاهه بنده اولمش
 سوب انجان و دل هر دم ایدرسن ناهنی کمرار

نه غم واردر انک قولرینه زیاده عقبا ده
 جواب القدر العزیز بیدو یار انلر و هیرار

اکابنده اولان البت بولور دولت سعادتاه
 اکافول اولوق اولی در ار لقمه ان اولو حکار
 شهیدر بلکه شاهنشاه اقلیم ولایتدر

علی المرتضی در نام باکی مظهر اسرار

خدا اسرار اولد بینه ریب و شهبه یوقدر

بیورمشد رجهانی غری که سنسین حیدر کرار

اولوری بر شرف فرقه انک نصرت الله

بیوردی هلانی ده زاننه اولاد بنه اسرار

تعالوا ندع نظمک همدخی لا اسئل الابی

اروقا که علی کیمه ربونضی ابله کل اقرار

احوت ربط اولند فده صیابه بنه برکون

تویشتم دیدک اگا رسول کبرای یار

امامت هم خلافت زاننه شایسته در الحق

که اولمشدر لیاقتله وصی احمد مختار

رسولک ابن عبد رخی دهاد اگر میده

سخاوت معدنیدر جان و مالک ایاد ایشار

بیورمشدر رسول الله کیمه مولی اولورسم بن

علمی سیدر انک بوسوزده اولدی انکار

بولک فرقه واری بر حدیث مطیعی سویله

بیورمشدین بیورمشد عجب اول سید الاحبار

پوسیدر علم شهرینک اما خلفه سنی یوقدر

طافرسنده باقشتم اوله بویله بهیوره گفتار

قیوس قلع ایدینجه خیرک نازل اولوب جبریل

کنورک لافنی الاعلی ابادی اخبار

حدانک مدخی ابله حمدی بر سر خبر ویردی

دخی لاسیف لادوالفقاری ایلدی نذکار

جزای مابولنک ابن ورتک ایلدی ترتیب

رسول کبریا بوغروه سینه اولد کمدکنکار

بیوردیکم علیکم بوغراسی امتک هب

فونجه تاقیامت ایلدیکی غرورن دلدار

بیلوب قدرک علیکم ابله انصافی ای دلدار

علوم ظاهره اصحاب کبری اوله سن غدار

علیک دوستنه دوست اولمعا ندرله باربار

دخی عمارکی نقد خانک ابله هب ایشار

نه رولندر اوله خیر النساءحت نکاحده

طوغر اندک حسنه هم حسین بندمی انصیار

ایکسی ایکی چشم مطیعی یه قره اولمشدر

اولوردی ایکیسی ایکی اغوشینه ره هر بار

دیدکی برکون حسن ایچون سوردم سنده سواب

سونی ده دخی سواوله چهر ایسه ره بیزار

بیوردیینه بندندر حسین بندخی اندن

ای سونلری الله سورسون ایتمسون ازار

ایجه هان دیدکی برکون عبوریده اولدیم

بوینجه دولتی فقط بر علیکم بندمی درکار

دیدمکه بندمک عهد از لسه در ویدی

وجوده کاشمش با بود ابدی بوی حج دور

بگانه کوهی او نبوی حق علیه اولدم دوری
مجت حاندان اولان سیلور می کونه کون کفتا

الهی روز محشر ده علی ایله بری حضرت
دخی خیر النساء فاطمة الزهراء ایله جار

اول ایکی غنچه نکرده بوی عطر با کسه هر دم
مرادی در رهنده اولدی غایت کوهی جوهشما

زیارت اولسون رسوله هم علیه اهل بیتیه
بر اورده جیه جنان باغنده دتم جعفر طیار

دخی عباس و حمزه ابن عباسه صلوات اولسون
جنان باغنده هم شاد اوله روح حضرت عمار

دخی زین العابدین و جعفر ایله کاظم
رضایتی قتی هم عسکر ایله مریدی همه وار

دخی یونلرک ارواحه ره بیک بیک صلوات اولسون
کا اولدی جمله سی بره بر کار و متقی ریندار

هر حق حضرت خدیجه الکبری رضی الله تعالی عنهما

جمله سی روحی ایله اولدیغده ریا اولر
افضیلندن ایچون کبری صفت اولر

مال و مالک جمله سن عشق ایله ایتشم ودا
و لقی: و جمراه سینی ده بیان ایتلخدا

عرض ایدوب اول حضرتیه ابدی قیوسنی چا
عرض ایدوب اول حضرتیه ابدی قیوسنی چا

برینجه روجات المئذک حسیب کبریا
افندی اما دینجه نامدر هم افضلی

بش سوره هم رسول هم رسول انی دخی
اعتماد ایتنر ایسک ارقو نعنی نظمینی

اولمشیکه زید ایله ثویان بولیک ایکنک
اولمشیکه زید ایله ثویان بولیک ایکنک

حاطرک تقییب ایچون ابدی ا بکسده قولم
هم بوردی بن قولر قولک فرقی اولماز دخی

چونکه بعث اولدی جهانه رمة العالین
نازل اولدی حضرت جبریل بشیر ایدرک

دیدیم راضی هم اندن او دخی راضی در
دیدیم بن کیم که راضی اولیم الهمدن

مخضر ایکن خدیجه نامه اعمال هم
کونیکه هیچ کور مشر یوقدکه انده اولمیه

ایک ضره رحمتک هیچ کور مشر صبر ایدر
در عقب بر ذات پاک ایلدی اولدم نکاح

برشاهد دخی یواولمشدر او علی حضرته
جد علی سنی سنسن جمله واحمدک

ایلدی اعتناق اولانده محمد و رسولی
اولدی قولر له ممالک مالک الملکه روا

هم اوردایمان ایدن نوع لشردن ابتدا
که سلاه ابدی خدیجه به خدی بوالعالی

اغلی بونی اشید بجه اوزت بروفا
فا بوسنده اولشم کیم کبریک جبرایلا

اولدی پیشگاه عرفی عالم مصطفی
اشمش جمله مبرانی و شخص برهدا

نازل احو و ثویان اوله دخی اندن بگا
ایده کور مرکه اولدی نائل اجر و جزا

اندن اولدی جمله اولاد رسولی کبریا
سنه سنسن خادر فاطمه ای املهدی

قیاهادی روز محشر ده شفاعتله بگام

عاشق کدر هم سنک لولای نکرده بی ربا

حضرت فاطمة الزهراء رضی الله عنهما

رسولک افضل اولادی اولدی حضرت زهر
قیام ایدر دی کاکده او بر دی وجه پاکدن

رسول کبریا ده واردی دم بنسده انک
بور دی بر کون اول سرور که جز در فاطمه سنه

سؤل ابدی بری سی حضرت عباسه دن بر کون
جواب بر صوابه ایلدی لرخدیجه در دماغاو

که جمله اهل بیتندن ایدر دی قدری اعلا
در اسن بسط ایدر که هم مکتاده و بر رجا

قیام ایدوب او بر دی ایلر ابدی مثلن اجرا
انی اعضا ایدن اغضاب ایدر باسورن بی خا

نساندن سوکلی کیمدر رسوله سوره کرا
دیدیم فاطمه بنت محمد رحب اگا

جواب الہی رحاک سوکین ری صورت	دیدنی زوجی علیدر سوکلبی بویله بلبلد
غزرن عورت ایدنجه رسول کبرای بار	بیوندن اولوردی بنت زهر حضرت زحوا
زیارت لیل ایدی زختر پاکیزه سن لوک	حسن ابله حسیه هم کورردی جدا علا
بیورشددر رسول الله قیامت اولد قده	ندا ایلر منادیلر سبیله طول عرصه بهیسا
بیور اهل جمعه کون بومن نیکس راسیله	کچیک فاطمه بنت محمد رعد و برق امسا
یورینجه رکائده کبریک کبی بتمش بیک	جنانک حور عینی بویله کیدر جننه زهرا
حیانتده اولدنی خیر اعلا ایله تبشیر	بورده حسن عالم نمکن جنده در باروا
نذر و نذرده کوز بوسه کاه مفرغ عالم	دخی هل هل بیتلن مالر فاکل ربه اکا
یا یحیی زده بارمشدر محمد تیره واردر	اینا نمرسن نظرایت شنوه کورای عاردا
اولجه محضر کادی ماک کد قبض روح ایدر	بیورده جان و برکن واری ابد حضرت مو
دیدیکه یوقاندن او وقت ندر المغه کلام	دیدکے سن کوز نوروی وهن الوری بکا
قالوب خیر زده عزرائیل روئدی کلد الله	بیوردی بعض ایدر فی اوروح بهیسا
دیدیکه و برمدی روح حکایه بنته قالک	دیدموی که کوجک سوبلشدنهم یوق اصلا
فارشه سن بنماه فاطمه نیک بینته هر کس	اخرین قبض ایدر رجا هر بنی طهر ارضیا
مطهر اولدی جسم پاک برجنس و امرد و هک	نسایه خالص اولان هیچ بردها بکوزهد حنا
سعدان الی بره مقده مصر حد ر بوسوز بویله	کلوپ چریل برکون جانب حقدن ایدر انا
دیدیکه بیت معمرده ملکر خاصل اولدیلر	بیورده جمعه سبک محضر ندره رب بهیسا
نکاح ایدر علی فاطمه بنت محمد له	اولون شاهد بلیکر بویله ایدر بکر قطعا
اشندی بولدی چو ک رسول الله جبریلدن	بیوردی با بازل ایله نالر مسجده امسا
که کسسون جمعه اصحاب سور و انشت سولر	صلوات جمعه کلسونلر اکو بر و کبر نا
ایندکے بال اصحاب حاضر اولدیلر جمعه انلر	رحمت با لری طوندی هم جرح مسجدینا

شاو حرد شکری نه زبانه قادی اللهه	دیدم هم بلیکر که کادی جبر ایدی ایما
ملکد بیت معوره بوکونده جمع اولمش	نکاح اولمش علی رحتمه فاطمه الزهرا
نکاح ایدر دخی بن ارحفه انقیاد ایدم	خدا ناک امر حکمی بلش اولون بویله زینرا
نکاح امر تمام اولد بیورده سرور عالم	قرم هم ک نر اولسون سوبله کرای دختر عنا
جوانده بیورده فاطمه ای والدی ارحم	بیورسن یوق دلمه مال دنیا هم و ما فیها
شفاعت مرادم امتک عصبانته حقدن	سند ورسون شفاعت ایتکه هم بی لاعلا
بیان ایدر رسول الله مرادک جبر بوله هم	کوزر ک بر سند حقدن مرادک اورده اعلا
کیمه اولد بوشتر بغیر غزت حضرت حقدن	دیلر و زینب جابر رضی الله و ارا صلا
اوتومه ای که کام مرادی هم شفاعت دن	قوا کدر عاشق کد ر صدقاه اولوب زهرا
در حق حضرت امام حسن و حسین رضی الله تعالی عنهما	
بن کروه اهل عشقه زهد اولدم امام	اولدکے نار مجتله دل و چشم نسام
جاندن غیری ساچ بر بریم هیچ فالکے	جان اوی شمد طوئشد یا نمده هر صبح مسا
سرچوب فلاک کد کجه علو کبیر اولد	قول قول اولمش سوبلسمی ممکن کلد رالسلأ
ظاهر اولدی چونک بویله انش بر سوزدود	کدی بر امدار ایچون هب جبر ایدر
اشته بویله یا نمده در نار مجتله هخر	عشق دن کام لله در عالمده بروفق مراد
مسند عشق اولد لایق زاتم شمد بتم	شاه عشاق بولدی بقمده اولدکے مشهور انام
جوی شیره نیشه سن القا ایدر کوهکر	کوره ش بولدی بویله کاشیر بنم تمام
فارع اولوردی چون تنل دخی مجنون عشق	عاقل اولوب سنتی تقویه ایلردی حکام
ویسن ایله رامین و بلبل هدی پروانه نک	زهنده انما استرامدکے اولدکے بهوره کلام
کوز ایدنجه صبت شان و شهرتم اولدم خاک	بنده و مش باغبوب قارشومده ایتشد قیام
نیم نگاه ایله باقوب بنده خطاب ایدم ایا	دیدم کیم نره دن بویله بر و نیل فام

ای عدو اهل دل را ستم نازند و لایق خنده و ارسه جاهل و حق دخی بد طینتان شیرت بولند اهل دل فایرسته کلان کجیب دیده کرم که مردم انساب اولدی بنم الشیخه بوکلای حیرت اولدی بکا سیلورسن بر کیم او کیمدی چی چیف بنده سیم بن حسن ایا حبیب الله ای فاک حدیدر مصطفی والد لری اولدی علی کلدی جبریل یکسک جنانه بشیر ایلدی اوپر ایلدک حسینی اغزی دوداغدن اوشاه دست پاکن بای ایدوب خیم ایدر دظن نافر بردن جدمه بکر روی راستان حسن بوشارندن ایچون اصحاب عقل و معرفت ابن عمر دن روایت ایلدی هم روات ضم ایدردی داتنه هم بشم ایدر ای خواجه الشیخ حسینی غوغوشه برکون علی اولدک اشبه علی بکر درک هر جدمه بوسوزی باری جان بویجه نارنجده قود قدسیه سله ماشاعر ایدرک له حقه شربت جام شهادت نوبت بود هم حس حضرت تیرتک مدفن اولدی فیج	زمره دانشور ای اینه کی هیچ کلام نشته باب اولشویون صوفیه سن مستحکم تیر سویه فایلسون اهل مقصود نظام جان دلدن خدمت ایلر کندی قیلام ملام دیدم ای خلعتی سلیر فایب ناجیر زنت خدمتم سلکله بنده استیورسن کلام مردم چشم محمد وردیلر انسه ناک فاطمه مادر لریدن استیزه غیر کلام قلدی حق تکرم ایچون دینه مسرور بکا هم حسینی کمر نادن بویه دیدیلر فی امر بویه تطیب ایلر ایدی و تینک اول هر سز درن بایینه رک اولدک حسینی کسر ایکسندن بر محمد اولدی دیدیلر ستم که بیورمشدر رهاریچانسی اول هام بویزک طوبره قده بیور ایدی هیچ طعم کوریچک صدیق اکبر دیدی اکی باغاره هم فدک ابرو امیه سوز بولدی حاتم کونده بیک رکعت نماز ایلدک حسینی نام چونک تعدادی اولشد یک مریش هم طوند بلراعالی علی بنده عالی لطف له سه حسینه کربلادر روضه حجت ضام
--	---

من نظر ایتدک حسن ایلدک حسینی ای فاک سن کی خرج دینی قوالعه قلر قبول طشهر چی ای ای اب مولومه حضور ویتیم تکبیر معکور رو کجش نونظر نصیبه ر گنت ابدجد بوشورلای کلام احدی سایه ال محمد ده کاک او نیز فاک شومارد دره مند ایا به بارت نشسته یاب اولسون انواع اصلا بیا به تح حضرته	بنده سعیده بولرک هم بنده ک ایتدک ملام بنده اولاد حیدر جانانه اولس کده رام فین امشدر دیک قلبند چی سودی کا منابن ایحسنا اشته بو قطعی پناه اوسیم بکیم کبی بنده الدم استنهاه صائم عقیانی بعضیک بیلشویوبوعده باده عشق محمد دن صولوب برطوبو جا الله اولانه هم ایدر بر بیلدیک سارا
مرتب حضرت اما حسین رضی الله تعالی عنه	
ای کواکب اماده اولم کوی ماه غم فزا ای فاک لایقیدر بویه بیچون کور دن رو جان فدا اولسون بولنده ای حسین کربلا جدبا کدن حیا قلد اول ظالم راه مانمک طوبندی فاک فان اغلوب صیح کام جان فدا اولسون بولنده ای حسین کربلا وارث سنر خلافت قلش اول رب جلیل بویدی سوز لویه استر ایسک سز دلد جان فدا اولسون بولنده ای حسین کربلا بار لیسون اطلس زبای خونخ بیقرار کلسون فصل ره مستان وحید و یومهار جان فدا اولسون بولنده ای حسین کربلا	باشله فریاده که اولدر درر عشاق ایلد ایچدیله جا شهادت خاندن صفا ای صبی سنبل کاعی کل بویز شمس لاله قید بلس کی سلطانه درخ ای آه واه ایلیش اجری احکام اینه که انی وکیل جد بیک برک محمد بری اس اهییم خلیل ایتمسون عالدیه برخی هو ورونکار چونکم ایتدک شربت جام شهادت اعتبار

وفعات کربلا به نیجه خیران اولیم دشت غمده بن بچون پراه نالان اولیم	شبع ویش ناصح اولیجه نیجه کربان اولیم اه شیافنده افانک سوزان اولیم
جان فدا اولسون بولنده ای حسین کربلا	
کیم سورسه مصطفی اولار بی عزت بولور سینه سن چالک ایلسنر کوش ریخت بولور	حشر اولور انرا ایله حقه بونجه رحمت بولور کل هر ایشه حسینه اعلا دولت بولور
جان فدا اولسون بولنده ای حسین کربلا	
دگر مشیه حضرت ایما حسین رضی الله تعالی عنه	
کربلا ده شاه حسینه ک ان اهل بیت کسید بیلر فری اولایه باشدن	سولدی بر بر هلاک اولور ایشیدن حسین ویرمد بیلر فطر صوا اول کون اکا کافر لایان
طبع و نیر ایله حضور نده علی اکبری کاوالیجی ایلری بوغدری ای محمد امتی	پاره پاره ایندی بیلر اعلا دی اکانس وجان سویله الهی سورسن مشکدر قیل عیان
صورتی فری بولدی حمله اطفال حسین کوندروب اور ووه اطفالینی کستی ایدلر	هم حرارتدن اوچوق حلو تمسده کون اولدی ویرمد بیلر بر ایچم صورچ ایده اولظالمان
حمله قومک خاشی اولش اکن قوم پرورد هم رجا ایند سبک ایدلر دی خیل	ارتکاب ایدلر بوظایع اول خاشان عازم شهر هیلنه اوله اول روح روان
ایده رد ایندی بیلر بیعت ایندی بیلر اشغال ایندی عجب نار خراب بیدمال	داغ اولور می می کیم عنقای فکری نشان جان فدا ایندی بولون بولون بولون
هب شهید اولوب جانانک باغ نغمه ایندی چونکه دیک باشنه فاله قره عینی رسول	بیلر ایچ اولدی بیلر کلزاره ناله کجلی کیمی بولور ایدلر سوریه سوریه سوریه
خیلی نصیح ایندی بویاغ عالم و خاشلره سکاهر بولور باران کی او قائل شاهانک اونا	لطیف یا کن طوبند بیلرکی شال نوالی جان بیتش ایلر موصی کله حد ایدر اولدی بولور

یاغدروب او قتلوه - اوسته بنش صغدن لجره او ایان

عاقبت درج دهان باکله اولدی مصیب اون کون اولمش ک اصلا ایچدی بر فطره صو	جوش ایدوب دریا کی اولد کون خون روان کیزت زخمه نمن ضعیف دوشدی اول زمان
ایستایر اشن شریفک جسم پاکدن جلد جماله سی بر دمراده سوریلدی او کون	اوشد بیلر بانه جمع اولمش کجلی کفران هم ویرلدی جمله سینه دره اسفله مکان
بو قح انصافان افریننده در بومسمله بوا بحملک کوسر اللهی سورسن ای خویله	قره عین بخند بویله اولسون مستهان سویلم بن دکلر سن سویله سن ایله بیان
جذب باکره روضه سنله چیقن اولسبا ورم افرن انتم صدا فزین اولسون سزه	بویله می هر بویله عجب انله اولخر جهان فهم اولور نوصاحبدن اولدی اول زمان
منق اولور دلا ویدین خاشن و ظالم لره بلسم اجداد نمدرا لعجب غیر نده سن	غیر قیله انلرک حالک هله اولدی ایمان ابو بنی السی دایم ایدر سن انتهان
غیر بنی بوفضی نجه مصطفی ک سنده هج رافضی بر سر نج اهل بیته آف سا	عنه هم عقلمه نف ای عدو خاندان دیمدی عتوه میره خوش طوق ای امتان
یک بو طوندق و صابای سوریلدی زخی صکره کلدر زخی ایندی نصاحب انده	کیمی قتل ایدر کیمندی تسمیم جان اهل سنی یاد ایدلر ددی بیلر افضان
شافعی دیک عینک جتی ایسه راضی کر چونکه بیتده بومضو بنی سوریه شافعی	رافضینک اولیچ بیلش اولک طائفان بناخ تمسینه بویله سویلر ای سوخکان
سومک الحاکم فرض اولیفته نسبه بوف نان اولنجه بوات صورک اصحاب رسول	سوره شوریه و القدریه اولظلم کان کیمدر آلدن موت فرض اولان ایله بیان
بسن سوریه کله عبلدر برسی هر فاطمه نونلر سوک سنسوزن خدای لم بیل	ایکسی لخی سنن ایله حسبن قرزان دشمینه دشمن اولکه اوله سخت کاش

دیروی

بیل

صو دیوم

لرود خیل

تکلیف

لغت	
لغت اهل کیمه کوندز صوره او خاندان	لغت لا بود که یو به قوم باغبان
جام عشق اهل بیتله ابدوست مدام	بنده ال محمد قیل برادی هر زمان
فضل و لطفدن دعای ابله بارب استجاب	خشن ایدوب ال محمد قیل شادمان
در مدح حضرت مولانا قاسم کسره لد بی م	
ناخالق خدادار حضرت ملای روم	واصل حقیقت در حضرت ملای روم
عارف حاله دار حضرت ملای روم	نور چشم ارباب در حضرت ملای روم
مطلع نور هدا در حضرت ملای روم	
کشف اسرار حقیقت در هفت غلظ	بروی ایلر کز من هیچ طرز و طور و حال
طوبی دنیا ابله عفا بی انک بیل دولتی	فرش اولمشدر جبهه هده خوان نغمی
اهل عشقه مفید در حضرت ملای روم	
در اسم ای ماه حقیقت بوخلاق اولر بکا	اولی شمس دیندن هم بویله در برضیا
قبیل دنیای منور صاحبی نور بی بها	ظلمت شبیدن خلاص ابدی هم اولی شفا
جمله یارب سینوار حضرت ملای روم	
قلب پاک کیمه مولانا منبج جمله علوم	شویلاکه ننده خیران اولکجه اهل نوم
بوکتاب متنوی بر حقیقی اولد کتوم	لا نسلم دیم منجم اولسه راهل رسوم
دیندی مولانا ایجا در حضرت ملای روم	
نیجه بیک شکر کورسه بر ره سخا اکی	بغدر رورسه فصاحت جمله سی باران کچی
ممکن اولر مناسنی انبان انک قوز کچی	هر زمان لیت صقله قلنده ای ایمان کچی
مظهر حسن ادا در حضرت ملای روم	
ما در نده جدا عیسی بیک خمر جهان	اولی باسور سوند جدا کاصد بوجان
اولر اکی جیدد ریزین این ابدی بیان	این ادعا اولدی جده اولدی هم سیکان

بویله اها جاده سزادر حضرت ملای روم	
صلب پاکد کلوب اور حضرت سلطان اولد	اولدی فیض والذبله مظهر ستر صمد
طوبی اذن نیجه صلح کار کویور عیاد	نسانتی قطع ایتوب کثیر ایتکه احد
داده فضل خدادار حضرت ملای روم	
کعبه اولک اهل عشقه زبسی بی ایهام	دیندی کعبه العشق باشد این مقام
کسه عاشق نقص جالبه اوور کار نیام	راح فیضیه ابد رزرا ایش مست مدام
باذه جام هدا در حضرت ملای روم	
نامی اولشدی محمد جلال الذین لقب	علمی ایچون دیندی ملا اکا اهل ادب
هم خلافت اولدی حکما برله تعبیره سبب	ظاهر و باطنده شهید منکر کچمک لقب
پادشاه پرو فادار حضرت ملای روم	
طفل اینک ابدی نبی شیخ عطار نیام	نظرفه فیضیه انک جمله به اولدی امام
المشیک والد ننده در حفظ نسام	شیخی اولشک کینه بهان ایلد شمس هم
ایق مدح و شاد در حضرت ملای روم	
اولدی کندر بر خلیفه عاشقان رحمت	صدر دیندر بر سبسی بری حجام باطاب
اولو عارف ابله افلاک صلاح بر صوب	همدخی سلطان اولد والادن اولدی فیضیه
بویله شیخ باصفادار حضرت ملای روم	
ایلدن سزاتنج حق مظهر نور عشق	قلب پاکد رانک هم معدن اسرار عشق
کوسنور عشق فرمات دخی بدار عشق	همتیه سالکای اولد بر سیدار عشق
بویله در زینها در حضرت ملای روم	
نصفه دیندن سزادر معجز سحر حلال	جکتور سکر کچم کز دعا هیچ ملاک
اشته دیوان شریفی بق دکله بویله حاکم	مشو سبسی قاله صغیر از اهداوشنه معالک

مظهر وحی خداد در حضرت ملازم

علم پاکدن انک عشاق ایلر لانتفاع	لمعه باش اولدجه نسل ایتمک التماع
خبر چاریسی انک خلفاه بر شمعاع	هیچ قیامت در فترت اعلی قبل جاناسماع

فائل ابرو خرد در حضرت ملازم

هم مفسر هم محنت همه مرد مقوی	دیگر جامی بس بود برهان قدر شوقی
بخش ایلر کهنه دلانه دائما لطفی نوی	خدمتیه فخر ایلر کوریه شیخ غزوی

قطب ارض وهم سما در حضرت ملازم

طوبه کسبیتی عالی هم اولدی عالی منقبت	وبردی شهرت جمله آفاق او شانه مکرمت
اهل عصیان ایلر حقندن رای مغفرت	کار ایلر بیچاره ایلر مردله محرت

صاحب جوهر و سخا در حضرت ملازم

کریه بحر صدر اقدم بود مرد نامراد	عاشق آنک درک اولمشدر سنی بلبراد
خدمت ایلر هم کابینه بو عبد نار شاد	وقود در هم شرح ایلر بیچاره ای صاحب سداد

چونکه دینک بر عطا در حضرت ملازم

مرحمت ایلر نیش فراده ای فریاد رس	سندان ستر مدد غیر کور کایمیر هوس
سویلاکده بود ایلر چاره دایم هر نفس	عون و اولاناک دیناره هم عباده بس

در دینک در همان رسا در حضرت ملازم

در مدح حضرت شیخ عبدالقادر کیلانی قدس سره

اولیا انک کلبدر حضرت عبدالقادر	هم کلک بلسیدر حضرت عبدالقادر
هم اوسو بلر سخن اهل دلک اغر ندرت	هر لیک دلبدر حضرت عبدالقادر
جمعه اهل ظرف باردم ایلر حضرت شیخ	هر طرفیک ایلر حضرت عبدالقادر
هم امام حسنک اولد اوغنی ولدی	حضرت فخر جهان نسلیدر عبدالقادر

بر معمار راخی جلایه من هجج دانان
 جمله نیک مشکبدر حضرت عبدالقادر

باق فوجا نده هم بهجه سنه فدر نیل
 چشم و جانک دلبدر حضرت عبدالقادر

حسن و خازنی دلدن کتور سبیل اسما
 غم ازین هب سلیدر حضرت عبدالقادر

زاهدانده کوب بوغنی استنمام ایت
 کشتنک سنبلیدر حضرت عبدالقادر

بوز سوز در روضه سنه صبح و مسائیر
 جمله نیک ما ایلر حضرت عبدالقادر

جان و دلدن کبجه کوناز بو مرد ناچار
 چاغرب دیر قولیدر حضرت عبدالقادر

در مدح حضرت محمدیها الذین شاه نقشبند

شاه اقطاب جهاند حضرت شه نقشبند	جمعه بر فهران رساند حضرت شه نقشبند
آنچه کدی پیر انک اگر چه شاه دین	لیک فخر اولاند حضرت شه نقشبند
بوفتنر انکار ایمکه مکرر اصلاح حال	مهر چاره اسما اندر حضرت شه نقشبند
قام پاکبدر محمد نقشبند اولد لقب	وارث دور زنده اندر حضرت شه نقشبند
اولاد یغدن اولیانک شاه هی شاه اولدی علم	بویله شاه انور جاند حضرت شه نقشبند

هم بهاء الدین دلبدر دینده قدر ندن یکا	مقتلای ساکاند حضرت شه نقشبند
هم نبتی بلدی با با سما سی حضرت شه	بویله عقبول انور جاند حضرت شه نقشبند
لفظ قصر عارفاندر مولدی هم مدفن	بوجر شدن نکه داند حضرت شه نقشبند
دامن سبک کلاوی طوندی جاندر صدقانه	بویله بوشاه کلاند حضرت شه نقشبند

صکره روح عجمی وانیدنه اولدی فیضیه	آب روی و سبب اندر حضرت شه نقشبند
هم خلیفه بیستمار اولد جناب انک	رهبر ای عیاشفاند حضرت شه نقشبند
حضرت خواجه محمد با رسا در بوسی	بویله شیخ کاملاند حضرت شه نقشبند
هم علاء الدین ایلر یعقوب چچیدری	بویله انید جاندر حضرت شه نقشبند

باده جام خدای صوری هب عاشق فدر	ساقی مستی شد اندر حضرت شه نقشبند
--------------------------------	----------------------------------

کرامت آرد که والاسنه فی السحاب شاه شاهان جهان در حضرت شه نقشبند
 کسمة اميدك ولا جود و عطاى شاهانه
 ملتجى سائلان در حضرت شه نقشبند
 در مدح حضرت سيد احمد رفاعى ابو العليين

امام جمله ايران رفاعى سيد احمد در	دخى شيخ شيخوخان رفاعى سيد احمد در
جناب شيخ كبلانينك اولاد خايل سنده	بنه هم شيخ انسوجان رفاعى سيد احمد در
مكفى در انك ذاتى ابو العليين ابيه	كه نكرار ايله قطب اولان رفاعى سيد احمد در
كجوب دنيا و عبادن فخرى استحقاقند	مريد حضرت بزنان رفاعى سيد احمد در
رسولك روضه بايكه كلك الجا ايدى	بو نطق صديقه كويان رفاعى سيد احمد در
اوزات دست يمينك و رشقم خطك اللانك	ظهور ايتدكه نه بوسان رفاعى سيد احمد در
نه دولتدر كه اولسون دست بوس فخر عالم	بونكه فخر ايدن جهان رفاعى سيد احمد در
اوجمه دست باكى حال كاي كجوى كندك	غريه فخرى پايان رفاعى سيد احمد در
بو حال ابو العجب جالا اولو ظاهر طرفند	بونيله ايلقن احسان رفاعى سيد احمد در
مستدر در عقاربازدها هم نبع ايله تش	بو حاله فائق قران رفاعى سيد احمد در
مريدانى جد بدى ايلكه همة همير آسا	التاسرينه شايان رفاعى سيد احمد در
اومار فضلك بونيزاده شفاعت ارضانك	مرادك در دينه در زمان رفاعى سيد احمد در

در مدح حضرت سيد احمد البادوى قدس و القوى
 جاغريم بن همه آن يابدوى يابدوى
 كو كهم اولوب ناله كان يابدوى يابدوى
 باده عشقك ايله اولمه يم مست مدام
 صبحه ابد ره كچه جان يابدوى يابدوى

كل يتشرا مراد يمه سن قطب جهان سنينه سن
 سندن اولور چاره همان يابدوى يابدوى
 اجمده آخى همه جمله جهان خلق سنك
 كچه سكا طنظه مكان يابدوى يابدوى
 هتى هر سيره ده حاضر و ناظر بيله سن
 صدقه كل سوييله امان يابدوى يابدوى
 مطلع سر اخلا منبع انوار خدا
 نسنن با شاه جهان يابدوى يابدوى
 درت قطبك بر يسيدن نامه احمد رانك
 فيصنه كو كم نكران يابدوى يابدوى
 نسل رسول نفلين اولك اوشه شمه مع وار
 اولونك جمله عيان يابدوى يابدوى
 حيله و تلبيس ايله نفسم اسير ايدى نى
 حامى حاجت نيمى يار يابدوى يابدوى
 سومه در از دل جان بنده افكده مسراد
 بنده كه رحم ايله امان يابدوى يابدوى

در مدح شيخ سعد الدين جياوى قمى سنه
 ولي سرور بده شيخ سعد الدين جياويد
 از نسر ره بر بده شيخ سعد الدين جياويد
 عجيب وجد و حاله مظهر اولك حضرت حقا
 بو قومك اظهر بده شيخ سعد الدين جياويد

نما بان اولدی انوار حقیقت ستر ذاتند
که نورک انوریده شیخ سعدالذین جیاوید

نجم مصطفی نسل جیا به منتسب ذاتی
شیخوخ ازهریده شیخ سعدالذین جیاوید
حقیقت با نجه سنده بر عجب نخل الهیدر
بین خرمالویده شیخ سعدالذین جیاوید

بحوهر لریوزاتک ذاته نسبتله بو نحقدر
حقیقت جوهریده شیخ سعدالذین جیاوید
قدومیه حلیله نوبه سی اتم اورلقده
کرامت مظهریده شیخ سعدالذین جیاوید

بدی نورک اولدی نابع هفت افلاکه اشارتد
حقیقت خاوریده شیخ سعدالذین جیاوید
بلاد شرق وغربه منتشر اولدی طریق هم
معارف کشوریده شیخ سعدالذین جیاوید

نه لوطوغدی نه لوطوغرائک ذات شریفند
معارف مادریده شیخ سعدالذین جیاوید
ذلال فیضه دلنشنگا فی اتمه اروا
جنانک کوشوریده شیخ سعدالذین جیاوید

بری وارد مرگد باش اوزده قوسه واسطاً
اولول افسریده شیخ سعدالذین جیاوید

در مدح حضرت شیخ شازان لقا ستر

اولدی خلدانک قوی شیخ عیاضانک
قطب جهان اولدی هم جاننر جان دللک

سبده عالی نسب مظهر انوار رب
کنیه سبدر بولحسن صمانکه علیدر علی
لقظ مبارک ایله ایلدی تعبیرا کا
فخر جهان مشکک صورت بفرم اولدی

صورتیکه غینونک معنی نه یار سولک
قلب شریفینه هیچ پرده بولنمز بلی
وبردی سوالینه هم ضحکه بر خوش جواب
پرده غفلت دکل پرده نور جل

منبع آب لدن حضرت کی شبیهه سن
ابجانی صنوب اتمده اجیا دلی
کاشن عالمده هم ناله لری خوش سوا
نغمه سبدر هب درست باغ ارم بلی

بوی جها فی ضو توب ویدی مشامه صفا
دینسه سزاشانه دروضه جنت کل
حزب بحر ایله نصر حزب کبیر ایله نور
جمله سعی منسوب اکابویه دیکر هر جلی

شیخ ابوالعباس ایله صاحب برده دخی
جمله مریدد سبدر هره جزوی سبلی
فیضک او وارد سنک در سکا افاده در

اولدی قدم سنک عشقک ابله دل ملی

ابله مرده مدرجه دن اوله
یوقدر اقدم کاسندن اول سوکلی

درمدح حضرت شیخ شعبان الحاقوق فذلس سزلا

عجب قطب جهاندر شیخ شعبان	مراده هم رساند شیخ شعبان
اکامدن اولوب فسطوسونم	اوشهره داخی جاندر شیخ شعبان
کره اولیانک مقتداسی	اولوب هم بیکاندر شیخ شعبان
ابدردی بود عاشورای احیا	عجب خانداندر شیخ شعبان
اولوب شیخ فوادیم خلیفه	بی شیخ دلاندر شیخ شعبان
معارف درین صابحدی جهان	عجب غایبها ندر شیخ شعبان
قره باش اولی همده نصوحی	دیدلر اولوخاند شیخ شعبان
شقایق زلی نوعی زاده هم	دید ی قطب زماندر شیخ شعبان
مربدان حکایتک ابدوب جمع	دیدلر نکه داندر شیخ شعبان
اولور دلمره لر فیضندن احیا	صفا بخش جناندر شیخ شعبان
ورسله اتقاسی اولدی مشهور	دخی نقوابه جاندر شیخ شعبان
خواصروم عواده بلجا اولدی	ضربحک پر جاندر شیخ شعبان
شاشردم وادی حیرنده قاندر	زمان اخر زماندر شیخ شعبان
مرادرد مندی سنظر قبل	فیوضک سایباند شیخ شعبان
طریق خلونیده قطب سنسک	دروک دارالاماندر شیخ شعبان

مدد ابله کره قبل همت ابله
که حالیم بک جاندر شیخ شعبان

درمدح حضرت شیخ ابراهیم بن ادیم قلس سزلا فتم

جمیع اولیانک شیخ و شاهای ابن ادهدر
حقیقت برحک هم مهر و ماهی ابن ادهدر

تجزد ابدی الله ایچون ناجیسه تختک
بویولده بولمش اولان اولو جاهی ابن ادهدر
زکات الحاقوقاً بیستی هت کام نرکنده
اوقوبوب دولت دنیا بی ساهی ابن ادهدر

نه محکمدر که دل نفریر ایدیه قلم تحریر
انک چکله کینی بیلور الهی ابن ادهدر
میان اولیاده واری منی سوبله ای عاشق
ویروب تختی لاناه ابله واهی ابن ادهدر

ابوزدی کبجه تا صبح اولنجه عندلب اسما
سحر لره ابدن فریاد واهی ابن ادهدر
سبوی قلب پاکینه طویله شربت عشاق
اولان زهب ماسواد ز جمله لاهی ابن ادهدر

مصفا در قابوب خاق عالم طلقتند زهب
خدانک هم منور صبحکاهی ابن ادهدر
ارایسک سنه آکا وارو لور سنابالت اللهی
خدانک جمله برهم شاهرای ابن ادهدر

فوغردی شبره وید مندی حضرت شیخه
بله بجمله جانک هم پناهی ابن ادهدر

۶۸

بود فعه قوغدی شیخی حضرت الله ارسلانی
 که حقیق بولینه هر مده راهی ان ادهدر
 مراد قائمندی اول شاه ذیشان اب عرفانه
 حقیقت جهرینه افاده ماهی ان ادهدر

در مدح حضرت پیر حاجی بکاشی ولی قلس سمر العلی

نامی او سنده ولیدر حاجی بکاشی ولی
 نقشبندیه کلیدر حاجی بکاشی ولی

شیخی اولمشدر انک حواجه احمد بسوی
 اولولغی از لیدر حاجی بکاشی ولی

عجد ولی دخی شیخ بسو بدربن شاک
 نقشبندیه فولیدر حاجی بکاشی ولی

شمک نقشبندیه الموبانته اولدی ذلیل
 خواجه کاندکه فولیدر حاجی بکاشی ولی

قصر الحادی خراب الیدی بنیاد نیک
 اولیا نکه سلیدر حاجی بکاشی ولی

ذاتی مستغرق در بای حقیقتا بدی هم
 مظهر سر علیدر حاجی بکاشی ولی

شرق وغرب یا یلوب صید کراماتی ناک
 بویله قدریده جلیدر حاجی بکاشی ولی

نجه زاهدی مستائندی او شیخ اکرم
 بویله خمر از لیدر حاجی بکاشی ولی

۶۹

عرض بدن حاجتی کورد در البتده اکا
 جمله نیک طوقن البدر حاجی بکاشی ولی

خج روحانی بی کرات یله ایتمشکن اوزات
 کندی ججه امیلدر حاجی بکاشی ولی

منتشر اولدی مراد افوقوس دنیایه
 اولیا نکه قلبدر حاجی بکاشی ولی

کافوسنده طور ب مظهر احسان اولد کور
 قصه جورک قلبدر حاجی بکاشی ولی

در مدح حضرت شیخ حاجی پیرام ولی قلس سمر

شبهه سر عنوت جهاندر حاجی پیرام ولی
 مرشده شیخ زما ندر حاجی پیرام ولی

مولدومدفتی هم انقره شهریدر آنک
 پیر شیرین زباندرا حاجی پیرام ولی

هستی جمله بلای صاور زخمن وش
 دافع شر و زباندرا حاجی پیرام ولی

مرشد اولمشدی کاشیخ ابو حامد هم
 کوردی هم نیجه برر کاندرا حاجی پیرام ولی

بیک مردی وارا یمش جمله سیخا ابرار
 بویله بر شیخ کلاندر حاجی پیرام ولی

اشرف اوغلو برسی پیریده آق شمس الدین
 بونلک قطب قیلاندر حاجی پیرام ولی

بررسی یازمینی زاده که کتابی مشهور

اکادمه مرشد جاندر حاجی بیرام ولی

فرز شی احمد بیجان عمر سسکینی

ابکسک حقه رسا ندر حاجی بیرام ولی

قطب الاقطاب دسبم بوزده خلافت بود

قطب افطاب جهاندر حاجی بیرام ولی

اغنیادن زرو سبیم الوردی جبرگم

برعجب راز نهاندر حاجی بیرام ولی

بیاید بلوعدنی الله ابله هر کس دید بیلر

بر بیرام جهاندر حاجی بیرام ولی

بنده او لاری سکا جاندن بومرکد ناشاد

لطفنه هم نکراندر حاجی بیرام ولی

ابولون دکلمه لیک ابوی سورم

حاله بق که بناندر حاجی بیرام ولی

بیرام ایندر بکاره دار فاده لطفانیت

کار نهمب رمضاندر حاجی بیرام ولی

در مدح حضرت شیخ عزیز محمود هدای قدام ستر اعلی

طریق حلو تینک قطب ذیشان هداییدر

حقیقت بر جیک هم مهر نایان هداییدر

عزیز محمود در اسمی هداییدر اولوب مشهور

بو بولده منانی بوقا بر شیخ فرزان هداییدر

دخی هم سبید عالی نسب بر مرشد کامل

علی بلی بوقا جانده پیر مرجانی هداییدر

سلوکی هم طریق حقه شیخ افکاره دره وشد

بو بولک اولوشاهی کرکی سلطانی هداییدر

علوم بو حقیقه ساز نیله سینه سی محمولو

دخی باطنده عین علم ربانی هداییدر

بیایوب فطینتک همه همو مالبری هر انسان

قیوم هم زیارتگاه شاهانی هداییدر

خطابت هم امامت بلاییدر کدوس بالذات

او کون هم وعظ ابدن خلفه اونورانی هداییدر

خنامه وعظی ایرد کده او تورب کرسی باننده

ابدن هم ذکره آغازی و سبحانی هداییدر

یا غردی فیض باری هم مطروش مجلس ذکره

اولوب هر جذبیه مظهر سر بردانی هداییدر

قیودن کیردی هر کون ذکر ابدن کن نوروش بر ذات

هکر که خضر بطن سمش اولان فی هداییدر

قیام اینمل مراد ابدوب دوزاوسینه کلجه هم

اونورد بک اونوردی قطب ربانی هداییدر

بوسیرد ندر که بر بنده دوزاوسینه کاور لیب

عجیب اولان بو بولده حال او هم ضانی هداییدر

دخی ناز علمدن معارف اولوب نغوسیر

خلاف اولاد نوره شیخ عرفان هدا ییدر

المیتا قی شوق آنک ز عشق اولدی اولدانک

کزیر عشق و شوق اصل وهم کافی هدا ییدر

عجیب کرم آرد در مندی فیضیاب ایلس

بو بولده جمله یرهم فیض بارانی هدا ییدر

ملازم اول قیوسنده ایدر لطف و کرم لهم

بو فوله اتفاق اولدی کرم کاذم هدا ییدر

در مدح حضرت شیخ سید احمد البخاری قدس سره الباری

کرده خفیه ناک هب پيشواسی سید احمد در

طریق نقشبندی مقداسی سید احمد در

بخاریدن کلوب شیخ الیهینک طوبی سید

اولان راه خدانک رهنماسی سید احمد در

رسول کبریا ناک نسلی باکی مصطفی الی

معانی عالمینک هم سماسی سید احمد در

جباب با بزیر خان ولینک کلدی عصر نده

سنبول همدانکه هب باباسی سید احمد در

با بوب اوج خانقا نقشبند جمله ذنا وک

اولان دایم طریقینه وفاسی سید احمد در

حکیم جللی اولمشد خلیفه حضرت شیخه

اکاده امر ایدن تکیه بناسی سید احمد در

کومر بدک خطنی ویردر عمارت خطیب بو

مسلم شیوه خطله اداسی سید احمد در

شفا یقله یازمشدر عزیز اتنای غسلنده

تسمله کوزاجک در دواسی سید احمد در

ینده یازمش که قهرم وضع اولجه خوبخوردونمش

دخی حضار ناک قبله بنماسی سید احمد در

بقور اولیاده کور مردم بن بوبله بر قبری

کراولان هر ولینک پاراسی سید احمد در

دینورسه روضه جنت سزار قبرینه ناک

کراولان زائران جان ضیاسی سید احمد در

مراد در دمنک اغفا بوبله در دایم

اولان خوشنود کدندن خلاصی سید احمد در

در مدح حضرت شیخ اکبر محی الدین محمد قدس سره

کرده اهل عشقه غوث الم شیخ اکبر در

ایدن زانبله اجیا دینده هم شیخ اکبر در

دیدیلر اتفاق ایدوب معظم شیخ اکبر در

ولایت خاقی شیخ ماکرم شیخ اکبر در

بو بوزدن عصر نیک خضر او اعظم شیخ اکبر در

کدیر اجانب حقدن معلم شیخ اکبر در

فصوص وهم قوحانی مسلم شیخ اکبر در

دخی هر سترده مظهر دمام شیخ اکبر در

کدیر اوجی حقه قلبی هم شیخ اکبر در

جمیع اولیا یقیناً عظم شیخ اکبر در

مبارک نامیدر دینده ناک شیخ محی الدین

شیوخ کاهمینک اولدی بیچون اکبر هده

دخی اخبار امت اتفاق ایدنک بوقول اوزیر

اندک قلب شریف مجمع البحرین اولمشدر

بیا کوز جمله بالغ اولدی بوقور مشهور

یازوب تفسیر قرآن کرم اولان باشندک

اولوب قلب شریفی مهبط الهام ربانی

خلایک جمله سزایده هم واقف اولمشدر

عبد کبیر ذابنی چقاروق ارض حسنین		عجب کچینه زین مطلم شیخ اکبر در	
جهانک قطبیدر هم مالکدر اولش سرور		عرب شیخی ز شیخ عجمه هم شیخ اکبر در	
سونلر نائل اولدی دولت دارینه دیشبه		کز حقه هم قاضی مجتهد شیخ اکبر در	
مراد ابه طباغی عجز و ضعفدن سکا هم		بیور که معتمد هم شیخ محکم شیخ اکبر در	
در مدح حضرت سلطان العارفین یونس امره قاری ستره			
اهل عشق کبیر حضرت عاشق یونس		باغ حق بلبلیدر حضرت عاشق یونس	
مست لافعل ابدرد کبیری نطقی آناک		بی حقیق ملیدر حضرت عاشق یونس	
بحر و صده عرفی احادیث اولدی		بم وحدت سلیدر حضرت عاشق یونس	
طوبی کتب راجحه سی باغجهانی اوکا کک		عاشق اناک فیلدر حضرت عاشق یونس	
دی دیلر اوجیک الهیسی اناک وارد هم		قیلر کتب دیلدر حضرت عاشق یونس	
بیکی کوکه ملک کبیر سیک انسان اوقور		بو یله حقیق قولیدر حضرت عاشق یونس	
بیکی قوشار اوقور صبح و مساکر ایدر کک		هر کسه سه کبیر حضرت عاشق یونس	
نام عاشقه ملقب دخی رویشله هم		باغ عشق سنبلیدر حضرت عاشق یونس	
عاشقان جمله اعضا کبیردی شیبهم		جمعه عضویک دیلدر حضرت عاشق یونس	
باردم استر که بیور بو یله مراد ناسناد		عاشق اناک ایلدر حضرت عاشق یونس	
در مدح حضرت سلطان العارفین اشرف زاده روفی قاری ستره			
بلبل کز رحمت شیخ اشرف زاده در		سنبل باغ حقیقت شیخ اشرف زاده در	
صاحب لطف و شفقت شیخ اشرف زاده در		معدن جود رحمت شیخ اشرف زاده در	
انس و جنه محض نعمت شیخ اشرف زاده در			
اولکه درای دلی هم منبع آب معلوم		سرور ایدر کاهب زمزمه اهل رسوم	
اهل علمک اولمک یاننده جریسه مالموم		اسمان علمده پارلردی هاندنچسوم	

عالم علم شریعت شیخ اشرف زاده در	
علم باطنه دخی جمله به اولدی امام	اولیا ناک سرفرازیدر دخی قطب هم امام
اولدی فطینتیه معروف اولش عالم مقام	هم کرامتله اولش اولش شهرور عام
مظهر سهو بیت شیخ اشرف زاده در	
مرشد اولمشد اوزانته حاجی بیرام ولی	بولندن اولم امیر سلطاندا المثل الی
سلطان عبد القادر مرده اولدو روحانی بولی	دیندک مولانا کبیری بوذانه روی بولی
عارف سرور وحدت شیخ اشرف زاده در	
ممکن اولماز به سینک هیبتک انتمک بیان	شهر ذنبقک یاننده مثال ارسالان
قابلش نوری شهر کوز کور بونی عیمان	بنده کوردم زاهد بو حاله جریب و کمان
واصل کز حقیقت شیخ اشرف زاده در	
ولر الهیاتی شورشنی باغ عشق فی هب	بر عجب حالت نجلی ایلمشدر اکارب
دائم و باقی بنم دیدر یکنه اینه عجب	حفیدر بو سوزانک طغی ایلور اوله باله
سرفراز اهل سنت شیخ اشرف زاده در	
باقی قرنی نفوسینه نه سوبلر اول عزیز	ظاهر اولور زهد هم تقوی سکا نیز نیز
اهل حق صحرایی دیندن ابله تمیز	قطب اقطاب خللا در بو یله سیر ایلیمه سیر
هم غریب و خجیرت شیخ اشرف زاده در	
عقله صفزار همه کلمر بو یله رشیخ صواب	شانه دینسه سزادر انشی عجاب
یازسم اوصافی حکایانک اولور بیک بدنگا	هم کرامتیه اناک پیشمار و حجاب
بو یله ذات بر سعادت شیخ اشرف زاده در	
سید عالی نسبدر هم و ذات بی ریا	عارف سرفراز در واصل سز بق
ولر فی اولدی جیب کبریا ناک ای فنا	اولدی یینه هم علمک سزینه محرم شهنا

بوجهت دل که حکمت شیخ اشرف زاد در

میت آستریه پاکینه که کشیدی سداد نوش بدوب به شفا دوز اولدی صحت اولدیشا
سندن استرولینه ای صاحب بفرموده شد اده سن ارشاد همه کو سرب راه سداد

دیده صاحب هدایت شیخ اشرف زاد در

در مدح حضرت سنبلستان فاضله المنان

قطب وقت اولش بده عصره هم سنبلستان

شبهه یوقدر بویله اولدغهده هم سنبلستان

مرندی اولش ایدی شیخ جمال خاوق

ترتیب بولشدی اندن اولدی هم قطب زمان

خانقاه مصطفی باشت امقر اولدی اکتا

اولهای دولته برمدت اولدی آشیان

مدفن اولدی خانقاهک ساحه صحیحینه هم

اولدی اولجای صفاده ذاتی هم جنتیمکان

بنده آل عبا اولدغه اولدی لیل

باش اوچنده یا نور لر خاندان دخیزان

برد بیلده بودر عشر محرمه آنک

جامعه جمع اولوب ماتم ایدر لر عاشقان

بولدغندن سنبلستان معارفدن نما

زاهی اولدی جمله نیک عنانده سنبلیمکان

جنتهدا اولدی طریق خوبتیده شبهه سز

بر قول اولدی جنته کسوخ بودری سالکان

اولیا کلدی قولدن بی نه یایر بی عدد
بر بسید مرکز عالم دخی قطب آسمان

شیخ یعقوب اولدی هم عشق و محبت معونی
طوبه بوی بو سخی آه ابتدی هر زمان و شبان

هم کرام الدین افندیله علاه الدین دخی

قبضیاب اولدیر اندن ایکسیده نکه دان

هم علاه الدین افندی کور ب سیر و سلوک
صکره مغنیسیانی ایتد کدوب جای و مکان

نقد علم باطن ایله قلبی اولدی مالماک

شیخ کزلی بر سز در بنسه کبج شاکان

دلخی نور الدین افندی نور صاحب کد عالمه
بعضیلریدی فطردار اولد عالی نشان

اوغده قطب الدین افندی جانشین اولدی اکا

اسمک اولدی سیمی سینه تطبیعی عیان

بر کوهی کدی برفند قلبی بر فوز فیردیلر

حضرت حافظ ایله شیخی نبیه انس و جان

شمع اساجله ساد جمع الیمش طرفه

اوشدیلر پروانه وش با شینه خیر عاشقان

بویله روح افزا مفاقی کور مردم دنیا ده بن

اولسه جنته بیان یلدری جمله واعظان

روضه عرفان دیر بسم بو خلاف اولز بکا

اشته سنبلیله تربله اولدیله کلاستکان
 سر و موز و نر ایله طومش فضا سی تربله
 صالح نورله ناز ایله مانند خوبان جهان
 چشمه لرله روضه نیک معنی میان طوطلو
 بر طرف ندده افرازه روش نشا دروان
 بکر مزی بیت معمور او جامع کله باق
 حاقنک سرینه مظهره کللی ذاکران
 بویله وصف انبر ایدی ذات شریفی مراد
 سنبلیله خوبان کی عقلی پریشان درینان
 سنبلستان معارفدن نصیبک ویراکا
 عقل و فکر جمع ایدوب اولسون مثال کاملان

درود حضرت شیخ ابوالوفاء قدس سره

عاشقانه و فاداری ابدی شیخ وفا	واریخیره خداده تون ابدی اف
تربسی باغدی طرفینی الدی آتش	آتش عشقه با نمدی اولوب محوف
بجه در نه سنه وارش ایگه علی ایله	بو یولجه ایندک شهادت هله بعض علی
علم باطنه ذی بو یولجه در شهم یوف	چشمه آبلدن اولدی خضر آسا
جفر و ج علم و هم ذی خیر انفاق	بونلر ذی بیور ایگه او خوب و رعنا
زهد و تقوا سی مسلم ذی شیخ اعظم	هر کرماتی آنک بیلش اولک لایحصا
هم خطا بنه امامت بیلر ایگه بالذات	بونی نقیله ایدوب صکره هادی هدا
هم بو الفتح زیارتدن ایچون استیذان	ابلمش ایگه ولی حضرتی اولما زدی کا
باز بیخان و یله طلب حضرت ایدوب	اکاده ویر ایگه ازی که کله یا ننه تا

الله الله نجی شیخ عظیم الشان در
 نشسته اولدجه زیارت ایچون ایشاه عزیز
 ارحال ابدی که در در بقایه کلدی
 پس بیور ایگه اجز روینه حسرت اولد
 دیدیلر شمد کفیلندی آملق اولماز
 کور دیکه آجیمحق زمره درویشان
 یوزینه باقدی بر زخیلی تفکر ایتدی
 نقلمر کبی شقایقه مصر حد رسو
 ایکی البینی یوزینه قومن اول شیخ کزین
 لایق اولدی دینا مور ایسه آکاشیخ شیوخ
 هم شقایقه مصر ح زخی مشهور انام
 حضرت شیخ عزیز ایله عقد دخت
 بیور رسم در ماه ذی اون بیک النون
 واقف اولوب اوشه که کانه هم شیخ دیک
 اشته مرد متشرع متورع قوجوی
 بوهدیر اکا کنسون بو عقیده ایتسون
 اولیا تذکره سی بازمدی هیچ بویله وی
 نکه سنه او نور سرائیکه کوب برخانون
 غازیله کلدی سوال ایلدی او علم فتره
 مددایت نسیب و بچاره و بیس فاله
 همت اینکه کله او علم بنی مسرور ایله
 اولیا بویله اولور یوق دیکه هیچ جانان
 اتمدی آب و صابله انی شیخ ارو
 کوردی تا بونر قوم مشرک و غیرتی اما
 کوریم وجه شریفی یوزانک زیر
 وار کرا هست بوفعله بیلک سزده شها
 کندیمی اچم قیاتی کفنی هم یارا
 صکره ستر ایلدی ایله ایدر کجیلی بکا
 لیک بعض لقه دن بویله ایشدم اما
 کورمش و جمنی یور فعه ده سلطان حالا
 قدس الله دیور و حنه جوق ایله دعا
 باز بیخان ولی صدقیه هم ایدی رجا
 که نیرک صابر ز عقیده بیلر ز سیرا
 کوندرب حضرت شیخه بونی ایدی اها
 بن نیرک اولنجی دکلمه مرد خدا
 که نیرک اولور ذی انک عقده سنرا
 دیر سیرک جمله سنی ایلدی اسر جامع روا
 کیم ایدر بونی مکر که پسر ادهم اول
 دیکه کتمش ایگه او علم که ایدر جنک و غزل
 دیدیلر اولک اسیر بید کفار سنرا
 عادتک اولدی هر وقت که موجود عطا
 خاک ایلدن ایدر دلی بونی هر مده رجا

دکدی مادیك نطقنی اول شیخ عزیز
 اوینه کت کور او غون دخی انشاء الله
 کدی خانوئا وینه اول کجه کجک کدی
 دق باب اولدی دیک کور او سیدر کندک
 کوش ایدنجه سسنی کدی سرعت ایدر
 او غولداخی صا دیوب مادینه حسرتیه
 مادری دیک ایشتم که اسیر اولمش سگ
 سوباره حالی ن دکدی اول شیخ کریم
 دیدی الله که هر داسف اتمه صبرایت
 سن مکر بولده ایشتم سگ ایشتمش عزیز
 کوش ایدنجه بوسوزی مادی پر شفقند
 بر عجب حال وقوع بولدی ایشتمش عزیز
 نری بر کافر و بر مشر ایدی خدمت ایچون
 کجه ده نمک ایچون طمعه نریب ایدی
 انشراق ایلوب شمشه کبابی بشورن
 هم کبابی بشورن شویله قوروقه صووق
 شش بیولک کدی کوچک بکاده خیر کلاش
 بوکوب هر کبابی کور ردی جانلک
 هم بورلدم بور یوب کیمکه بولک قدیر
 قدرتم قالدی قاره او نوردم اوزمان
 اسکندر کوب نندن دخی هم اسکله به

دیدى ویرسون سکا حق ایلله هم چیزدا
 قبلنه ویرمه کدر ایجه صاف او ویلا
 صبح اولوب طرغنگ کوش اولدی عجب بر فردا
 او غونم آج قوبی سن دیر کدی صدا
 قوبی اچک کورب او غنی قوجدی ایشتم
 ایکسیه ایدر ک ایلدیر خیل بکا
 دونی کون شیخ وفایه کدوب ایدم ایشتم
 جان قولانیمه کلام ایدر اولدی اصف
 کوندر راوغنی اول حاله واقف مولا
 بو جهندن کور او غولک دیوانه ایشتم
 دیدیم بولده دکلام عجب ایشتم اولدی بکا
 دار حربه ایشتم او غولک دخی دون صبح و مسا
 دعوت ایددی بو کجه جنسی کرامت
 هم کباب ایدی سپاس نریزه ده دیدیکه ها
 امتثال ایلدک امرینه ویروب جانله رضا
 بر کدی کدی قالدی روان اولدی بولا
 بست دیوار دینه دوشدم که شش ایدر
 کدی شش ایلله قاجردی ن اولوب پروکا
 کویا اولمش ایدم ظلمت شیده بی یا
 صبح اولوب کوردی کورم ایشتم کجیدر ایشتم
 فایعه راکب اولوب خارمه کلدر حاله

اشته که کیم کیم صورتی اولدی بویله
 دکدی مادری چونکه بوسوزی او غلندن
 رلر کدردی عجب همت شمش اعظم
 ایدیک او غل کیده کیشیک ایاغک ویرلم
 کور کیشیک او طرسنده او نور اولدی
 پای بوسی او نور دیدیکه ای مادی ن
 بن عین ایدر مراللهه بوسر اول کدی هم
 بوسر چونکه ایشتم دخی اول شیخ لطیف
 آج طولانی صور بوسر ایشتم کباب کال
 چونکه کور ک بولکها نخی شمشک واسیر
 کوز شاهنشاه اولوب مالک دهر اولقدن
 بکا جانیه اذن ویر قوسنده اولدیم
 مادی دیدیکه سن قولانخی ن جاریم
 چونکه اخلاص لری کور ک او قطب اعظم
 مرحلت ایددکه انی پیشکه محرابه
 باز یلوب سنک مزارینه انک بویجه هم
 کور شش جسم فک مثلنی بویله شمشک
 سر تقدیس اولسون دخی حقد هر بار
 پک سور کورم ایدم سنی ن کار ایلر
 همه شفا عتله بکام ایلله دخی عقیده
 بر مراد ایلله مرادی بر اسیر کده بودر

بیلدم بفظله میدر بو حسه عجب بر رویا
 دیدیم همت ایلله صلی مکان اولدی سکا
 بولکرامت انکدر بولک بولقد عجب
 کابلر یاننده کور دیر او غل ایلله انا
 فیه به فر شو مراقب کیم صور مش کویا
 او کدی بولکد بولکد کیشیکه فایدی قطعاً
 فایدی بر یا نخی شمشک مراقب ایشتم
 کوله رله دیدیکه قایل ایشتم ده بیکد یا
 عاقبت ایلله بویوب ایلله بت شمشک
 دیدیم مادریله ای بکاسوکل انا
 قول اولوب قاله قوسنده نوز انک ایشتم
 خدمتک ایلیم غیره کور ک نری دنیا
 اوله لم ایکنم همه بود راسته روا
 ایکسک دخی قول ایلله ایدوب بهمت
 دخی ایدوب حضرت شمش ایلد قدر کلا
 مرقد ایدر بوسیر ک دیوانه ایشتم انبیا
 مسکن اولسون کاجنده مقام علیا
 هم نخی جمال ایلله الله اکا
 وصلت فیضک ایچون هر دم ایدر بسط حرا
 اولیم سایه لطفده سنک نرسول
 نفس چ دینک ان دنده نخی ایلله رها

در مدح خالدين زید رضی الله عنہم

رسول کبریا نك سوکلیسی هم علمداری

دیدیله اتفاق اوز عرابدوب بو انوب انصاری

مبارک اسمی خالدين والدینک زید ایلدی همده

روایت ایلدی جمعی احادیث ایله اخباری

مدینه مولد اولشدی اوز اناک جسم پاکینه

دیدیله بوجهدن خالدين زید انصاری

مطهر جسمنک هم مدفنیدر بلده انوب

که زیرا قابله شدی اول کانی فیض وانوری

خدا قطع ایتمیش نسلک بیلک بکونرسه جلا

دخی الفش ایکی اولمش ورا اولدیله آثاری

مسافر اولمش ایکی خانه سنده وقت هجرتده

جهان فخری اوج ای مقدار سن دکله بواسرک

دیدیله یا رسول الله نری تشریف قبل لطفایت

بیور دیکم بو کیم کاکم دکدر بنده نضاری

بیلک زکمه زفاغ نافی چکمه کده در جبریل

ارادم بوق المده دیرک ایلدی شعاری

جباب خالدين بیننه چکله تاوی جبریل

دیکم نازل اولک بونده بیورک حضرت باری

سعادته نزول ایلدی رسول کبریا انده

ایرشک خالدين عرشه سر بیه تاج و دستاری

میسر اولدی فتحی بلده قسطنطنیه نلش

دیکم سلطان محمد شیخ شمس الدین اسراری

موزخر بیان ایتمیش که فیر حضرت خالدين

قرب قلعه ده در ایتمیش بر کیمسه انکارک

نوجه ایله حضرتنی لطفکله تعیین ایت

اوله زائر لیک ارواحی پاک و همه بر واری

مناب اولوب شفاعت استسوی روح پاکینا

سنکده عاد تکدر ایلمک بواقته باری

قبول ایلدی سوزینی شیخ شاهک ورا دیر ایلده

بیور دی ایشنه فیر بونده در هم ایتک تکراری

دیکم هم روح پاکی تنبیه ایلدی غلغله

تشرک ایله تحسین و دعاده ایلدی گناری

چناره لندن ایکی نشان ایلدی بول برده

دکشدردی برینی امر شاهیمه سلحداری

دخی خفا ایلدی بوم هم خاتمی حضرت سلطان

کونجه دیکم بونده دکمش ایلک بوچیناری

بیور لیکش ایلک سنده مهر کله نشان ایلک

الامش مهر بنی سینه سنده ای کرمکاری

چناندن عرف بر اولدی سلطان خیمه وارک

دیکم جرم باغشله سویله لطفاییت بو کفاری

تینیم ایلک همده بیور دی بوز مینی سز

اوج ارشون حفر ایدکن ظاهر اولور قیردن ناری

چقار صندوقه سی طاشندن باز لاش خط کوفیه
بودر قیر جناب خالدين زید انصاری

بونیق کوش بدوب سلطان محمد امیر بدوب حفر

اوج ارشون فازی امر بیه اوجانی کندی ممتاز

بیور بی کیه شیخک احوال تر ظهور ایدری

کونجه اغلادی سلطان دینک ای اخرت باری

سور و قلمی فتح ایدری که اولدی اصلا

اکامسور در قلبه سنی ویری بکا باری

بیور بی تیره انشاسنی قهرک اوسته سلطان

دخی اوج جامع سر غنائت بولدی حکم کاری

دخی هم اون سکر حیرت ایدری که سلطان

انی زویر ایدری هم غمیزی زویر داری

اوقوردی اونی ای نون مریدانی ابله اول شیخ

اولور بی حفر تک فریده منضم شیخک اولدی

الوب رحمت نیجه بیک زنجیره شهر بار ایدری

ینه کوننده ایدر کدوسنه هم مکاتاری

کرامت جناب خالد بدن اولدی هم معدود

که قهرک کوسور بی شیخه بر بیه ایدری اظرف

صاف سن شیشه ایجه قیر بونده اولور ایدری

که جمع اولدی بونک اوسته اهل حقک افکاری

بونکده بر مقامی اولور ایدی اولسه بوندر

اوج درورد مقامک صاحبیدر جمله ایدری

تم حرم دکدر رفت پاکن سوبلیک اولده

ایا اقلیم سلطان رسالان علم داری

بیور سنکه محنت سوبلار عذر قبول ابله

کوچکلر ن بولکر هب قبول ایدری اعداری

شفا عذر جنابکدن مرادم ایک عالمده

بیور سن عاجز و دره مانده در بوجور داری

در مدح حضرت شیخ محمد طاهر النقشبندی قدس سره

مظهر توفیق حق صاحب شد و سواد

مدرفنی اولمش دخی بلده ایوب آد

ایلدی تسلیک فی فلبنی هم ایدری شاد

مقعدا بکن عالمی کردی اوکوباکه باد

منشوی در سنده هم اولمش ایدر اسناد

اب حیات ابله هر عضو اوکوب بر فواد

آتش عشقه باقوب جعفری ایدر مراد

بری ضا ستریدر اولدی علی اکا آد

بر سیده اوغولور نای محمد سر شاد

ذاتی ایدر مصطفی اولدی اولور اسناد

اوغول محمد سعید السنه ده اولدی ایدر باد

زمره نلیمدنک صاحبیدر در عدل

قطب جهاندر سیک شیخ محمد مراد

مولدی اولد ایدر شهر بخاری علم

مرشدی اولمش ایدر همی معصوم میان

صباحی امش راسی هم طومر امش در زاری

معدن جمله علوم اولدی اولمش کزین

علم لنده دخی حضر کی اولدی هم

نیر محنت آقوب منزلی بولدی هم

اولدی خلیفه دخی نه عدد و بی حسنا

احمد طرسوسی هم بری خلیل بر کوی

احمد طرسوسیدن کلدی بیرونه خارکی

اندن الوب ظاهر باطنی هم ای اخی

فر فرده بالغ اولور جمله نالیوس هم

بر کوبدن کادی هم حافظ افندی دخی
 اولش ایدی بیمنش اوله اقطاع بالمقام
 همدخی حاجی محمد دراکا جانشین
 کادی علی خلیفه هم مناسرت بدت
 حضرت بکر اده دن کادی خلیفه دخی
 بر بسده یوسف یا بنو بدر اناک
 بوغ باشند جنوب شش کونی در پیش
 ابتدای بناشامه نیکه جنت مشام
 هم بنه بر مدرسه یا پیش اوزات کریم
 سلسله سی مفیدتر شده حال اناک
 خلی زان اولدی هم شام شریفه مفیم
 شاه جهان احمد ناک کامیل بدوب
 بلده انوبده ابلدی اسکان ان
 بش سنه ساکن اولوب اولدی کوره مکان
 خلی خلیفه دخی بوسه ده اناک ظهور
 مذنب دیرینه در کچه بو عبد ضعیف
 فیضی او مقوله در روز شب استرمه

حضرت بکر اده بی بند عظیم القواد
 جالس بیخا ده شیخ محمد مراد
 اولدی خلیفه سی هم کورمک مثک زهاد
 احمد افندی دخی بولدی عبدلن مرشاد
 برسی عبد الحکیم برسی قاضی نزار
 حسنی ایچون ایتدی بوجله از ایز مرزا
 بولجه مشهور در شیخ محمد مراد
 اهل بخاری ایچون یا پیشانی او جواد
 اهل فرات ایچون رسمی عجب داکشاد
 زعفر اولدی هب عالم وهم اهل داد
 اوج کوره حجه کدوب کادی نه شاد شاد
 دعوت بدوب کلدی کوره اولوب بر مراد
 رخصت اولوب بوسه یکه اوسطان
 شمد دینور اولیره باباق شیخ مراد
 نیکه بنا ایتدی بوجله سی اهل سداد
 لیک اولوب نامدانش اولدی بوندک مراد
 بولدی چچار هم سکا ایدر استناد

دروصف حضرت شیخ عبدالله الکاشغری التقی سید قرظی
 بکار نقشبند بلذ جناب شیخ عبدالله
 اولوزات اولدی بقره شهبه بوقدر لیک او جانان
 تولد ایشد که شعر شهر زده دنیب
 بخار بر اوج ابق بولایمیش اولدی زینب
 کرامات عظیمی ظاهر اولمش شیخ ایمنش یا
 آنک مرشد اولمش که شعر شهر زده شیخ ظاهر

اسسما در طریقی حضرت بخدوم اعظمن
 طریق نقشبندیه اولوب شیخ کاملدر
 ظهور ایشن بوزانک سری شیخ کاشغری هم
 لسان فارسی اوزر رساله ایلک تالیف
 دخی بوانینه وار در زبان فارسی ابله
 ندای تخلصیه هم تخلص ایتدی شعر زده
 او مر حق جمل سال ایتدی دنیا سیاحت هم
 کتاب شوبدن اهل عشقه و بر ایشن سری
 کوب صکره جوار بلده اوبده صبر ایتدی
 بکار نقشبند بدن دخی مسلا امان بلخ
 وفاتده وصیت ایشد کفره پاکن
 دعاسن ایچون حضرت سلطان عثمان خان
 بنده هم مصطفی خان میر و عرب کورس و اولدی
 صحابیلر ایچم سا بند کانی اولدی اناک
 حریقه بشف بدوب سوزلریش ایتدی کرامتله
 بنده هم قوه قدرتیه سیمیه حضرت شیخ
 عروج ایتدی سما جسمنی هم زینب جان ایلدی
 دینور سه نامدانش کیم آکا همده روح الله
 اکا سمعیم ایشن ولدی ایمی ندر بیسم
 کبی کورم اینه نر کور مشید شیخ زینب افندی
 بریدن درویشندک شیخ اسمعیل افندی بدار

دخی هم سید احمد شیخ شاهانی دینور
 بولوزدن دیدیلر بخدوم اعظم ایشن او کلا
 بولاده شیخ اعظم دینور سه بوقطاط
 طریق نقشبندینک ایدر هم حال انبیا
 نیجه اسرار یازی هم دیوانده ستر بابا
 رساله نامنی حقیقه قویک حلقه ایما
 دخی اوج کوره حجه کدوب اولمش برهما
 دخی دیوان حافظ صاحب و بیامیچ جهان نما
 دخی ادر بس کوشکده اولدی خاقان شاشا
 حیانه عصبه کول احسان ابلدی اکا
 کورم دیر مردان وصیت اولدی هم اجرا
 ایدر دخی خاقان شیخ زائم مقصد اقصا
 زیارت ایتدی ایچون کور ایتدی همده اجبانا
 اکا درویش اولمش کجبت بلده شاه بابا
 ایچون کوشی کور مشر شهادت ایتدی برجانا
 خلیفه اولمش ایتدی ترک و خیر ابله شیخ عیسا
 مقالی اولمش ایتدی آسمان چار مرعنا
 بیضا بسته در حلقه اناک بوشخی حقا
 سمدان ایشن اکا اسم پاک حضرت عیسا
 او هر در در کرامت ایلدی کرامت اناک
 که ایشن ایتدی کوشی فریال ایچون افندی

بوحالینحیه بیتله اشعارینه ادخال

بنا کاکرمت نشئت اسناده شیخ اولوق

کونیه برکنار دن دکبیدرا و خوش افعال

بشکله اش نیکه سی هم جسم پاکینه اولوب مدفن

یا نور اول پسته و حمله حورانه ایدراد لال

خدا تقدیرین یدیه سرتک او شیخ پرکرامتک

دخی انواع الطافک یدیه قبرینه ده ارسال

نجنگلدر مراد در مندی فیضاب ایله

مدرس اولسک نفسک لندن لطف ایلدو کمال

در وصف قطب العارفین شیخ محمد فرید الدین العطار قدس سره

کبار نقشبندی زمره سندن ابدی شیخ عطار

جهان بوی عطر معنوی ایلدی ایثار

بنی ابلشدر طفل اکن ملای رومی

انک هم نظره فیضیه اولدی عالمه حنکار

دیده لیرکه کاتب بندی نیکون ابدوب تحریر

ایچنده ای پسر لردن فرادیدر او شهر بار

کاتب نطق الطبری بینه ملای رومیون

یا زوب هم ایلدی ظمردن اینه دخی تسبیح

بینه هم تذکره الاولیاء ایلدوب اولد ذات

صایغجه تالیفی آنک بلمش اولای بار

فلاکت نامه بلبل نامه بی سر نامه یا زمشدر

بیان ایتمش و مرای عقله هم کون کون اسرار

دکبیدرجهانه برکنار دن او پیر پالت

تجره ابلشدر ما سوی الهمدن او مختیار

شهادت جامنی نوش ایوب اولنجیه هم بی سر

بیوسر کمن حلام من خدا الفاضلی نکسار

بیان ایتدی که افعال و صفات و زانه مظهر در

اشاعت الدی نه اولد یقینی سبیل ابرار

عجب ذات مکرر در شیوخک بشخیدر حقا

دینومر سه شاننه شایسته در هم سیدالاجار

همیشه دتر ایدک هیبت دن شهر نیشابور

شهنشاه حقیقت اولمشیدک هم اولو حنکار

معارف عنبری مشک حقیقت عطر وحدتله

و برردی مشدر نسینه جناب حضرت عطار

بر اولمشدی دکان قلبی اجرای هنر لردن

الموردی استینار دن با ناز و کاه با قنطار

شهید اولقلک کبفتنی حضرت شیخک

شور سه ابلشدر بعض اصحاب و قوف اجار

مغول ایتدی نشا اهر شهر فی دست در پنجه

اسیر ایتدی جناب حضرت شیخده بر غدار

دیکر رموض خالص مغوله بیک در مالتون

و بریم سکا از ادا بله شیخی ایله آزار

بلدیله مرشدی ظاهره کیم اولدیفنی	بوسیدن آکاو سی دیله بهر صوفیان
مولدی شیراز شهر بیدر مصطفی مدفن	دیله بیز نارنجیه حالک مصطفی شاعران
حضرت نشنفتندی شعرنی اولحضرتک	نانه تشبیه ابله نفعنی کوز لقیلمش بیان
فی الحقیقه نان کنی انفع غدا دی و حدرد	یو دیله بیدر عزیزیم دیله دن اولداز نهان
اولسانک برکوهی کز دیله بیز سوزلرک	می دیوب عشق مراد ایندیله اندر نیکنان
دخی محبوب ابله جانان دیله بیز الله ره	مرشد ساقی دیله بیز هر دخی پیر معان
مبکده بیچانه دنده خانقاه مرشدی	هم زاده ایندیله صحنه زنده هر زمان
زلفله خالی هویبتدن کتایه قیلدیله	هم مقام وحدنی انکه ایندیله بیان
یو دیله رمز به یاندن مقصد اقصایک	سر بر بنی همسوز نمر زمره ناخحرمان
کیمیا کریمانه عیاب اصطلاح	وضع اولدی عشق دخی کیمیا در پیل همان
حضرت حافظ دخی یو دیله سالک اولدیلر	ایلش لر دی بوضوح بیز دخی عطف عثمان
قالدی یو یو حضرت یعقوب دن عاشق اول	بوسنی قومش کمدیلانه او بیز سر و زمان
بالسف یوسف دیو اولدی هر دم آه واه	حالبو که اسفی اللهه ایلدی بیکمان
چونکه اولاده محمدن و عالی کعب ابدی	نیسون اولدینه اولسون اکاناله کتان
هم مبارک اولدی دیوانی اولد انک شمس سز	هم تقال اولنور مشک کلمه ایلر بیان
حضرت سلطان مراد ربون فابینه تو	عزیز بغداد ایچون اینمش درانی او پهلوان
طولندک ای حافظ عراق وفای جوش شعر به	کل که بغداد ابله تبریک او یوب وفقی جوان
کوردیک دمن بوفالو عزیز بغداد ایلدی	هم دخی بغدادن فتح ایلدی ناخجوان
عودت ایلدی ملکنه بانصرت وفق و ظفر	سالام غانما کادی شه نشاه جهان
اوقسه صدیقیله بر طالب انک دیوانتی	نکنه دانقله اولور بر شاعر شیرین لبان
کلوق صدیقیله بندن حضرتک دیوانتی	اوله سادک حافظ کیمی سنده مشا ربالبان

جمل سال اولدیکه دیوانک اوقتمقداره سرد	کلدی احسانک دیوانی بالک کج جوق زمان
حافظ بنده اقدام زمره فرادیم	غیرت جنستی اجرا و مار کولک هممان
در مدح شیخ سعدی شیرازی قدس سره	
حضرت سعدی شیرازی اولده بر باشفه ذک	علی حوق و عرفانی جوق هم دخی مدوح الضفات
اعظم نالیقی اولدی کستان و بوستان	هم بینه دیوانی وار بعضیسی اولدی مضمک
با بیک خارستان نظیر کستانه نخی	یو دیله علم و فضلله امانی اولدی نادران
نامی اولمشدر کج مصحح الدینه لقب	مخلصینه دیله بسعد انک جمله ذوات
علم شعر و فایه علم عروضیه ادیب	ذاتنه اولدی مسخر هر دخی علم لغات
هم فصاحت بلوغت صاحب در شهر سز	در و کوه کج سوز سوبیلر کادرت نهان
افصح ایچا مدن معدود اوزان مخ زور	نطقی کفله دکلر جمله سیدر و اوزان
فرق سنه تحصیل علم ایلدی کاردور ایلدن	فرق سنه دخی سیاحت اختیار ایلدی اوزان
فرق سنه هم کج عزت نده عبادت ایلدی	کوج شاعر نده ایلدی هب یو دیله دیله بر و ان
یوز بیکر کیم بر سیده اولدی شمس در دیله	یو دیله تحقیق ایلش سور بیدن الله سنده صیات
علم باطنه دخی حظ اعظمی و امرا ایش	ذاتی صامتق شهاب الدینه با بیع نبات
هم دخی ملای روی مجلسنه و امرا ایش	ذاتی اندر فیضیاب اولمش و مقبول الضفات
او غلوی تسلیک ایچون ملای و هم کونده زور	تربیت قلمش درانی همه ملای جرات
نجنی یازمش کستانده بعضی برده هم	خاونده کاری ایلدی دائم اصوم و وصلات
روح شاد اولسون همیشه شیخ سوبیلدی	حفظنا اولسون روحنه تعظیم ابله هم ناکرامت
استور دایم مرادک کولک سندن مسعد	ویر سعاد قله بکا جمله ذوات سندن زکات
در مدح حضرت عبدالرحمن ایلحی قدس سره	
نقشبند زور سندن حضرت صاحب دهم	کوم مدین من مثلی انک مکر کج حاکم جم

مجلس اولوی جام دخی جناب حضرت نه	کونر رکمش دکمیدر اوذات محترم
عبداله رحمن الف لامیه نامی در آنک	مولدی جام اولیغدن کورمشه روزی
منبع اب فون علم ظاهر در اوذات	علم باطنه دخی در در انبلی بر هر ویر
اون سکر باشنه کندی براقوردر	بله سنده فالسوق بله سفر اقدار اوردم
ناسم فتنه کوب نلید سیدم سینه	حاضر اولمش بکی آئی ندنه مازون اولدم
کاشغر شهرینه ساق سواد وید و محضر	کومشانی شیخ سعدالذین بر جود و هم
بس نفرمودست از جا حیوان فالترست	بس بدام خود برغت نیر صید کرده ام
حضرت جامی اینه روید کلدی بانه	باینه رومال اولوب فالدی باننخدی دم
ابتدا بیعت حضرت شیخه مرید اولدی کا	هم قبول ابتدا آئی شیخی بودم عقلانم
فیضیا با اولدی اولانک هسه روز شب	سعی ایدر کمره حقه اولوم ایدر نیم
واج سنه مذنه تکلیل مراتب ایلدی	هم اجازت ویرک شیخی اولدی مشهور و علم
بکرم بری اسنده علم ظاهری هم باطنی	ایلدی تکمیل یازدی رشحه ده بوبله فم
الله تعالی نوبتق بار بیدر اکا	بوبله در انسته اونجه حضرت جفدن کرم
چونکه تکمیل سلوک ابتدا اجازت لستدی	ابتدا ایچون حجه اسلامی اوصاحجه هم
شیخی ده ویردی اجازت کاده ازها زوردر	اولاد هم بوبله مروان واعام بیت الحرم
فرقیله کلدی شیخه عجب بر شقه حاز	کوبیا بوبوسف اولد شیخ بعقوب اسم
فالدی صبر مجاری طافنی جالک اولدم	یازدی بر مکتوب نظر نیدن او پیر محترم
نامه ده یازد بکه روز افتراقندن رو	بوفیقو عارض اولان خز و اندوه والم
قابل غم بر و نفر بر اولما ازای روح رفا	هم سلام اولسون هدایغه بندی فرم
نامه بی ارسال ایدر و میر سلو شدی شیخ	ویردی مکتوب اجوب اولد او ایچمنه
جوش ایدر عشقی آنکه اعلیوب با اولدی	برادم انمدی اولدی بر نسر بار اولدم

صابلوب هم باره مرهم کئی اولدی بر دخی	فوقمدی هیچ اتمد که شیخی ناعز عمده
ارحال بند که شیخی جانشین اولدی کا	خیل وقت ارشاده مشغول اولد اوصحجه
صکره دستور اولدی کلدی موطن اهل بینه	جامده هم عاشقانه صوت کلدی جام جم
بر زمان نالیغه مشغول اولد او بخر وقت	نفحات الانس نالیقی کا اولدی اهم
صکره اولوبوسف چون کایه شیخی هم	نخضر موجر مفیدانی دخی ایدی رفتم
هم دخی بیوان ترتیب ایدی عشاق و اوشاه	دینسه نشانده سزاشاه عربدر هم عجم
مثلی انیان ممکن اوله مزید بوانتک	سویوش فران کئی آئی دخی بکف و کم
هم دخی تفسیر فران یازدی اوشخ کزین	شرح ایدر بخمر بی اولد اهل اسلام
هم به استان بابک هم عروض فارسی	برده بی شرح ایلوب الفاطمده رب ملتیم
ممکن اولما زجمله نالیقی صابو آنک	هم محالی التزام ایتک اولوب صکره ندیم
استماع ابتدا کالانک بوالفتح جهان	نامه یازدی دعوت ابتدا نالیقه فوالام
امثال املر لیهون واج کون بوبله اولوروا	نامه ابله اعتذار ایتک اولوب مخطوط هم
بوجهند ندر شفق اوصاحجه جامی ده	فانک در درنده اولان اهل علم ایدی ضم
کاشکی کلمش اولیدی بار کاه دولته	رومیده تبریک ایدر کدم مقدم بمن قدم
موجب نظوب اولور یازسه کراماتک مراد	سلسلیه آنفا اینسون که بوندن اهم
شیخی بلدک که سعدالذین شیخ کاشغر	بیل نظام الدین خاموش اولد شیخ شیخی هم
اکاده مرشد علاه الدین عطار کسلیک	شیخی اولدی هم آنک شه نقشبندیم حشم
سیرت قدیس اولسون هم دخی اولع شاد	جنت علاده اولسون دخی غرق نعیم
باد اینسون نظر ایدی فیض بر انوار پناه	فالسون طمته بچیره اولوب با مال نعم
در وصف حواجر جمیل الله احرار قدس سره	
نقشبند اولوسی حواجر جمیل جهان	بیر ناینده زینورا کلدی ای باران

میرزا و لشدری کا حضرت یعقوب چرخ	اور چی بندہ سیدر حضرت شاہک ازجان
کادی بوندنہ خلیفہ دخی زحد و عدد	برسی شیخ الہی کہ اور در قطب زمان
شہر سیم او دہ ساکن ایک او شیخ کرین	اہل عشقہ دخی اولمشدی کوزل برجان
بر خلیفہ سی دخی اولدی بابا جدرم	کہ اور شیر خلیفہ ہلہ بوق بوندہ کمان
ساکن بلادہ ایوب بادی او شیر دلبر	خانقا ہندہ دین اولدی ہم او کچ نہان
فیر سہ روضہ بخت دینو راسہ سرا	کہ بولور نشو و نما از اولان روح روان
کوشن جان ایلہ ایشد دکہ بنی ای عاشق	ہم شقا بقدرہ میرزا دخی مشہور جہان
خواجہ احرام نوحہ ایدر اولمش فاتح	جنک ایدر کن دخی قسطنطنیہ ایلہ شاہ زمان
در عقب کوریکہ بر شخص عجب الیشت	جنک ایدر کافر ایلہ صانکہ او بر شیر زبان
راکب اسب اولہ رفیق دست اولمش ہم	صدقہ سعی ایدر کور او بر ایک جگہ کمان
حور خود دیدیکہ فاتح خواجہ احرام بولور	بکر من غیر عزت کہ بوبر سز نہان
صکرہ جرم ایشد کھنکی یقین اولمشدی	نقل ایدر دخی بونی خدامتہ دائم سلطان
خواجہ احرام اولو الفیخ ایکسی دیوان	کو جد بیلر ایدر بخت غلابی مکان
باز بیدخان ایدر بخت اول الفیخہ جویون	کادی عصر نہ آنک دکری کچن شیخ همان
ایشد و یہ ہمدانی شاہ جہان دخی آنک	دعوت ایشدیکہ سر اینہ ایلہ فاحشک
صورت شکاک کاہ خواجہ عبد اللہک	والد نذر ہم ایشدیکہ کچہ ابتدی بیان
ہم دیدیکہ اوزمان بندخی باننہ ایدم	حضرت شیخ نبوب آنہ و پردی میدان
کہ صانع کاہی صولہ فوشدہ رایتک آنک	سہ سہفا ایشد کج نہلہ ہمدہ اوان
بعد دیدیکہ سلطان محمد بزرب	نصرت اسار کد بولور کافر ایلہ جنک کران
باروم ایشدیم اکون خلیجہ کافر فرسدم	منہزم اولدی ہم سیغم ایلہ جوق انسان
ایشدہ درویشکہ حالی بولور می خواجہ	ولر میدر فدر نیکاز بر یہ کلمسہ خواجہ کار

برکوی با یعنی تقسیم بہ طوری سون وجہ ہم	قاضی اولمشدی ایسون بوشدہ دم رخان
بویلہ غازیلہ امداد ہنر دین صبا بولور	ارایسک بویلہ برانک کور کہ اولہ نفع چہان
نہد خشت کیلہ اولوری عجب اوصلت حق	لازم اولمازی سکارہ خدادہ عرفان
سن کی نفسہ اسیری دیکر کور کہ ہم بیچ	خواجہ احرام ایشد دیکر دینہ اولدی مہمان
نفسہ قول ایتمہ مندا باکر مکملہ بی سن	خواجہ احرام قول ایلہ بولور می ہمہ آن
در وصف سونڈک ذرہ الخ الخ الشہر یقین غیر خج ذرہ در با زاجہ ایشدہ نور سلطان ایشدیم	
عالمہ و پردی فرح شمدی سونڈک درہ	و پردی صفار ہمہ کادی سونڈک درہ
بازدی شقا بقدرہ بویلہ بوقدر خلاف	سویلم دکہ سن نندی سونڈک درہ
قاضی کرامتی منکر دوش ایدر	ذکر کونی کادی او پردی سونڈک درہ
آیغہ فالقیہ لم ذکر قعود ایدہ لم	قاضی انکار ای بادی سونڈک درہ
رد ایدجک دور فی سویلیجک در لوسوز	مطلبنہ قاضی وار دی سونڈک درہ
ایتک نمازی دادا کرم دخی با شتادی	آتش عشق ایلہ بر اولدی سونڈک درہ
آتش اولوب حلقہ ہم بانڈی ذکر نارینہ	قاضی ہر قلبنہ کادی سونڈک درہ
حال کایوب قاضی یہ سجادی میدان ہم	کور دیکہ دمہ فالقادی سونڈک درہ
حلقہ دہ اولان دخی جملہ سی فالقشدیلر	قاضی ایلہ الہ دوندی سونڈک درہ
عرفہ باشندنا دوشوب کور کدخی دوشنا	قاضی بوحالہ قویدی سونڈک درہ
در ویش اولوب قاضی قائمہ انکار ہم بیچ	لازمی منکر لہ قیادی سونڈک درہ
لاف ایلہ ایشد بعمدی بویلہ کرہ منکرہ	خصمنہ بویلہ کرک کا بندی سونڈک درہ
خلونی اولمش ایدی ہمدہ طریق آنک	سنبل افندی قول طونزی سونڈک درہ
ہم دخی باز اجہا ریشہ بہ جامعہ بابوب	سر فدا ایدوب بانکی بانڈی سونڈک درہ
سوخنہ کورہمی آنک تیکہ منضبط ایدو	حلم ایدوب نلہ صوصک سونڈک درہ

یامدی حراقه جامع و هم تریسی	نار حجت ابله بانندی سوندک درده
روخی سوندی انک جنت اعلا ده هم	عدن مقام ایلدی ریدی سوندک درده
سنده مرادی سوندی مه ده اتمه قصور	چونکه سکا جانن ریدی سوندک درده

در مدح قطب الفاروق فی الشیخ نور الدین الجرجانی قدس الله سره الف الف

طریق خلوتیده قطب اولوب شیخ فصوح اولدی
 هزاران آفرین اولسون که شیخ پر سنوح اولدی
 دینور نامه نور الدین جراحی اوذا انک هم
 اولور دی یاز بیمر هم عجب شیخ صبح اولدی
 کشف الیله یخت سالکانی همتیله هب
 میان اولیاده شیشه سز صاحب فصوح اولدی

کرمان عظیمک بو قدر انکاره مجال اصلا
 کوش کی همیشه حال و شانیه وضوح اولدی
 صایغریند کانی کثر شدن دخی نجده آسا
 فبای جسمنی ترک ایلوب هب اهل روح اولدی

خليفة بيشمار و بی عدد اولدی او قولدن هم
 طولوب جام کو کله باده عشقندن طفوح اولدی
 خموش اولمش یا نور له جمله سی پرک حضور زده
 صانور سن تریه پاکنی بر کشتی نوح اولدی

لسان حال ابله هب ذکر ایدر له جمله سی حقی
 اشیدر جان قوی که ذکر لری یاد روح اولدی
 جناب شیخ شرفی با زار آن کنا بنده

انک واصاف واحوالینه تحریری شروع اولدی

همیشه استانی کون بکون اولمقده در معور
 که آب ذکره ده درگاه والاسی فصوح اولدی

مرآه با مردم ابله حق جیرانه رعایت قبل
 که کاری دارن یاره آنک هر ده فصوح اولدی

ایچر غفلت شر بندن اور هم نعره ستان
 دخی صبح و مسافر کی غموق ابله صبح اولدی

در وصف حضرت نیا المخلوقی قدس سره

طریق خلوتیده قطب زردانی نیازیدر
 اولور اولوسی هم شیخ ربانی نیازیدر

دینور سه بحر وحدت در بکاسی کاشایان
 نظیر کلمش بر مرد فردانی نیازیدر
 کلامندن کال و قدری اولور جمله بمعالم
 نر شیشه و اصل سرار جماتی نیازیدر

النيات ونطقی جمله سی سوز شائش بار
 که زیر آتش عشقنده سوزانی نیازیدر
 ضیا سیله جهانی غرق انوار ایلدی دانم
 حقیقت بر چنک هم شمس نابانی نیازیدر

ملاحظه ایدی مولدی لکن شهرتی مصری
 که مصرک جوق زمان اولان مقیمانی نیازیدر
 آنک مرشد ایدی المالبده هم سنن انجی

رخصت اولدی کلدی نصف الیاده تکیه برهان

راغب اولدی بعد ازین ارجان و دل عبدالحمید

صوکی در کاه و لاسنه اولوردری روان

ارحال وقتنه دک ابدی امدشدا کا

صدق و اخلاصیه دائم اولعالی نشان

بیک ایکوز النسی اولدوقن سال هجر تک

سرخ روح پر فتوحی اولدی جنت نشیان

کن بلسند صکره مثلی کلک بوب دره بر

صادق بن سوزنده حق بیور بوکا انان

حضرت شیخه بنشمن بلکه بشیوز کیمبر

بن بنشدم جمله سی اولولفک قیلدی عجان

هب کرمانندن آنک نقل بدردی کور دک

انفاق ایشم بدیلر اولدی برهم بک زبان

سرتی تقدیس ایتسون حضرت بزبان آنک

هم تجلی جمال ایتسون اوزات مستعان

فیضیاب ایتسون مرادیده آنک فیضی ایه

همتی ایتما فیلسون بکا هم سایبان

در روضف شارح مولوی نقره وی اسمعیل افندی قدس سره

دکاه که عاشق بنی سوبلیم سکان

جان قولغیه ایشت بوسوز بنی خوشجه سن

اولولر برسی حضرت شارح ایدی

منشوی شرح ابد و بعیله او خوش سخن

نجه کتب دخی اولدی نالیف هم

هر سرتیک کویا سوزلر دتر عداک

علی ابله فضلده هیچ دیک بوق آنک

دقت اولنسه اگر شرحنه او اکسماک

مولدی انقره در نامی اسمعیل آنک

خلوتی اولش ایدی اول اوزات شریف

قونییه بر سوق ایدی سائق تقدیرانی

در که دیوانیده مولوی شیخی اولوب

رحلت بدیجه دخی تکیه اولوب دغنی

ایلیک استر سندن وصفنی اعلا کوکل

سندره مراده و مدد ابله کا وله خوش سخن

مردم شعری بنم قالمیه عربان دخی

سایه لطفنده هم کیدر بر سیر برهن

در روضف حضرت سید نظام الدین الخاوی قدس سره

حضرت سید نظام الدین قطب اولیا

کونه بر کمش کیدر هم او شیخ پیشوا

همدخی سلطان سلیمان عصر تک شیخی ایدی

خارج باب ساویری مدفن اولمشدر کا

حضرت اخی سندان ابله معاصر ایدی هم

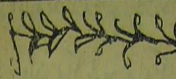
او غلو سیف ناله افندی کا قیلدی عطا

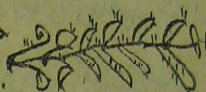
کدبسی قادرا کین تسلیکه بویه ایلدی

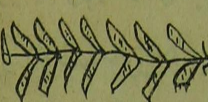
کیسه بلر حرکتک زیر بوده ستر خدا

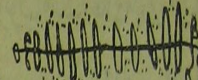
والدینک اولولغنه دلالت ایدی

که بیوردی الولد ستر ایه مصطفی

ترك و نجر با اختیار اتمش ابدی شیخ کزین
اولشیدی هم دخی وارسته فید سوا

 حضرت سلطان سلیمان کی شاه مخترم
ز اثر اولوب دعوت مقبوله سن اتمش رجبا

بعض احیانده سرایه همه دعوت ایلش
لیک اجابت اتمش شیخ عزیز بی ریبا

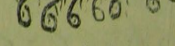
عالم و فاضل ابدی هم سید و الاحسب
واعظ طوی سخی آینه کتی نمسا

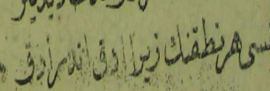
سرفی تقدیس ایتسون حضرت مولی انک
ایلسون جنتک خارجیب کبریا

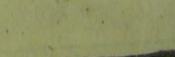
روح پاک یاردم ایتسون هم مراد بحر
همینه اوله لم بز و اصل سز بقا

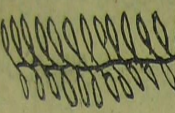
در وصف سید نظام زاده سیف الله قادری الخاوری قدس سره العالی

شیخ سیف الله افندی مظهر الطایق حق
طالبان علم باطن و بر ابدی سبق

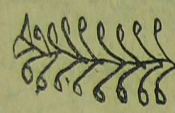
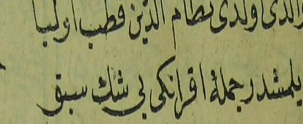
نطقی خریک ایتدی کندن اهر عشق شوقنی
استماعه جان فو لقبه ابدی دائم احق

کستان نطقه کز ارحمت دبدیل
منسی هر نطق زبیر ارق اندر ارق

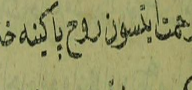

هم محبت خاندان مصطفی در شبهه سز
سوز ابدی هم زید بیده کف ما اتفق

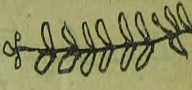
حضرت اتمی سنان و بریدی خلافت هم کا
بوسوزم دخی بنم قول صحیح در متفق

هم جوار مصطفی با شاهه وارد ز کیمه سی
کنج زانی نده مد فون و مطلم قریحی

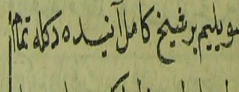
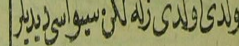
والدی اولدی نظام الدین قطب اولیا
ایلشدر جمله افرانکی بی شک سبق

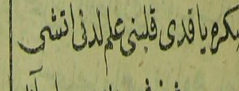
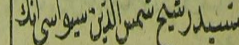
ابتدی سادانه نقابت هم و شیخ بروفا
کورمدی دوزنده اولاد محمد هیچ فاق

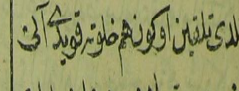
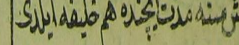
رحمت ایتسون روح پاکینه خدا هر دم انک
کور مسون فیرنده ده محشرده ده اصل عشق

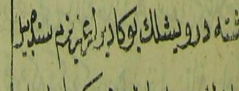
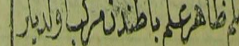
بومر در درمندک پاک محبت کدر سنک
یار ابد هر روز و شب نانشده اولاد فخر تقی

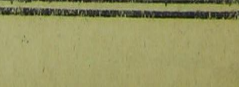

در وصف حضرت شیخ عبدالمجید سینی قدس سره

سویلم بر شیخ کامل آینه ده دکله تمام
مولدی اولدی زله لکن سیواسی دبدیل

صکره یافدی قلبنی علم لدنی نشی
مرغ عقل اولدی ظاهر زنده از ارام

عمت سیدر شیخ شمس الدین سیواسی انک
ابدی تلقین او کون هم خلوت قوی کانی

پش مننه مدت ایچده هم خلیفه ابدی
تاخ و خرقون ابدوب علم و هنر ز اولی

شده درویشک بو کار ابراریم سنک
علم ظاهر علم باطن در مرکب اولدیل

عینسی بو سنده اولدی بر زمان سبوا	طوندیلر دستیه داما ناک ناک خیل شام
شان و شهرت بولدی اولرینه اوخ محترم	کوش ابدوب سلطان محمد ذاتی ایتک مرام
کوندروب خط شریفک فالوجی باشی ابله	دعوت ایچون حضرت شیخی کور کور خوتون
امثال مر ابدوب سماعه دیدی هم	ام شاهی یردل و جاندن اولوب صفادور
سلطنت دایینه داخل اولدک بمبله اولد	شهر سوسا اولدی شیخه بعد از غیر محرام
جامع شهر تراه ناک محفل اولوب وعظیه	ایتدیار توجیه کویا قیلدیار شیخی بکام
صکره ایتک واعظ سلطان سلیم خان خال	نیکه سی قرینه اولمقله انی ایتدی مرام
وبر بر سلطان سلیم واعظ لای شیخه اول	واعظ اولدی اولدی مبدی قیلدی مقام
خیب ایت بکدی سلطان احمد اولدی	ایتدی انشا جامع مشهور فی بو ایتک مرام
واعظ ایتک امینه حضرت شیخ اوشاه	سلطان احمد جامع واعظ لای بولم مرام
هم با صوفیه ده واعظ اولمش ایتک اول زمان	قاضی زاده منکره خصم اولد شیخه بر دلام
انش جفد و عدوت شعله ننگ کون بکوا	غیرت ایتک لدر غجه کدر وسندن انتقام
بقونغا به افدی عبرت آل بو قصه دت	کلدی بر مجذوب قاضی بر دخی ایتک کلام
نیز سچل ابله افدی قاضی زاده بو سنکی	اورغبله امر ایتک بو کجه فخر فحرام
جرمیده بودر که اولدی اولیا ناک منکر	اوج کور دله فوت اولوب بلسون بو نهضت
بس جواب ایتک اقا قاضی سچل اولماز بوسون	نیز سچل ابله رواج غزلی بجزوب بنام
دهشت لای قاضی خوف ابلدی مجذوب دن	ایتدی نسجیل مجذوبک سوزنی اوهمام
قاضی زاده حسنه اولمش ایتک اورده	صاع و صوله ضریله اتمده اولمش ایتک
فانت اولدی هم اوچنی کون عنود شهر کور	فوتی ابله اولدی رواج جهان هبشار کام
سن نه صاندک اولیا ایتک طعن تمنکی	راضی می بیلدک خدای هم رسولی غلام
اشته بویله بو سنکی ورر رسول الله ناک	فون کیر دکه کور همده جراس نایام

ار غلوی دامادنی همه خلیفه ابلدی	بری عبدالباقی بر سنه اولدی نورین نام
سال هجرت بیک اولوب همضم و نجه و فطوف	رحلت ایتک دار سافلر اولوب عای بمقام
نیکه سی ایکی ابدی بر سنه باوصی دنور	جامع سلطان سلیمک قیلدی بر سیل ایهمام
بر سی یوب انصاری جوارنده اناک	مدرفن اولدی حضرت شیخه با نور هجرت
مشونیک جلال اولدن برزاسیاتی	شرح ابدوب تفصیل اولد ایتک طوبی کلام
هم لطفله لانا ذم فضل اناک صلات	اوج کتابی دخی نایف ایتمشد ر اوهمام
وبر مدی وعظیه بی سلطان امر اچ چشم	تازه در اوغلو بو ایتدی بر سنه مقام
شیخ علی نقشی بر و بریک مراد ایتک انی	ایکی دفعه ظاهر اولدی شاه شیخ اندر مقام
التماس ایتدیکه برسون اوغلو که وعظیه	ایتدی سلاخان مراد اصل هم چاک کلام
شیخ کور دی دکه مز بوسولدی بر سنه	ظاهر اولدی عیاق شاهد بک فخر فحرام
بلمجسک نزد حفته قدر برنی و سر و سر	واعظ ابله اوغلو با با سنی ابله بکام
کور دی هم دار السعاده اغاسی مفتی ابله	بویله روبا لار کجه تا ونجه وضع بام
واعظ ایتک اوغلو کی خط با زدی توجیه ایچون	اشته بویله هباز در ایشلک ایلر مقام
ایلسون تقدیس نام سرنی بزنان اناک	سایبان اولسون مرده همتی هم والسلام

در وصف سیواسی زاده الشیخ عبدالباقی افندی قدس سره همتا

شیخ عبدالباقی سید سوبلر زاده کل

سیواسی افندی زاده در بو یخیل

مولدی قسطنطنیه اولدی شهری الاصل

فائق ایدی شیخ ترکانه او شیخ بی بدل

سلطان احمد واعظی اولشدی با امر رسول

نقل اولدی بوندن قدم بی غرض هم بی عمل

عالم و عامل اولوب هم مرشد کامل ابدی
والدی و بردی خلافت بیک صانعه بی محل

جمعه کون جامع طولاردی استماع ایچونانی
کوش جانانه و عظمی ذکر دی هر کس بی محل

واعظ خوش لجهده ره خوش سخن اولش ابدی
هم خفی قوال بالحنی ابدی ایتمزدی و محل

منقطع ایتجه انداز غزلت ایتمشد اوزات
زمره مخلوقدنده اولمشیدی بی اصل

سال هجرت بیک نوز اولدی عمره عیبا ابدی
روحنه الباس اولسون خدا اعلام حمل

مرغ روحی چونکه اولشد رانک عدل آشیاک
والدینک تربیه سیده جسمنه اولدر محل

بنده اخلاق کدتم سلطان احمد شیخیم
کل بشر امداریمه که کسین موت واجل

در وصف عبد الاحد نورمی افندی قدس سره الصمد

اولدی برکشین حرانه حضرت عبد الاحد
سرتنی تقدیس اینسون دبر لمرت صمد

مخلص نورمی ابدی زیر که صاحب نور در
طرز اطوارنی جمله اهل حق ابدی پسند

شیخ سبواسی جنابندن کور و باد راه
واصل سرف اولقله اولدی سر بلند

هم بقا بالله ابردی سایه سنده شیخک
صکره قطب اولیا اولدی اولوب حقد زنده

بعض نطقدی بیان ایتدی دخی قطب اولدیغک
سوزلمر حقد ایتدی ایتمه انکار بیه مر

جامعه فاتحک هم واعظ جمعه ابدی
بایزید ایله سلیمانیه ده هم ابدی بند

قدر مشنی یا صوفیه نقل ایتدی لر
نیجه بلبلر و عظم ایدوب انده او شیخ مستند

هم یا صوفیه دن کرسی عرشه یول بولوب
واعظ جمله ملائک اولدی هم عبد الاحد

هجرت فخر جهانک اولدی بیک التمش بری
بحر ابدی شوقدن ایتدی ارتحال جزومد

جامع بوالفتحه نفس پاکتی نقل ایتدی لر
المدی میدان زیوراکدی جمع بی عدد

هب مشایخ ایتدی لر تنسیب عبد الباقیسی
جمله نک را بی امله قیلدی نمازک شیخ فرد

قوبدیلر تابوت شیخی باش اوزره هو دیو
شیخک بانته بول بولدی او پیر ارجمند

تربیه ساک خارجه فایهونک بانته ده
دفن اولمشدر او موضعه او کیم بی نفا

بازدی ذبلنده بوئی عشاقی زاده بلش اول

ساحل چو کدوب بر کون او نور مشدی او مر

کلدی بر سائل سوال ایندی جناب شیخندان
یوق ایدی و لایحه باننده که ورسون او ند

امر ای دیوب باننده که در ویشاه که ویره لر
دی دی شیخه ایلدی شوق شفته او مستمند

استرم بن مستند الحسان ای که کلام بنیم
اولیا القون ایدر خاکی د بسید یار ایتمه مر

شیخ او دمره النی صوندی زمبته ای عزیز
لدی بر قبضه ترانی سائل آجدی کا بد

اوجنه قوید فده القون اولدی طبرانی ناک
بعضیسی ووشدی بره قاید یوانی جمله سرد

هم نبرک ایتمک ایچون صفاید بر چوق زمان
اغرین سورسه اگر چشمه کیدردی هرهد

سزنی تقدیس ای دیوب هم همتی ساییان
دائما ایسون مراده حضرت رب احد

در وصف حضرت شیخ اخی سنان و رضی الله عنه الخان

آید روی خوبندر حضرت اخی سنان
شیخی اولمش ایکی سیف الله اقدینک اولانت
تربیت بولدی حسام الدین عشاقی دخی
اسمی بر ابراهیم ایگامی سنان ایله شهریر
حضرت سلطان سلیمان عمر بر عیصیرید
قطب قطاب جهاندر پیشوای واصلان
هم خلیفه قیلتش ایدی انی او شیخ جهان
اکاره ویردی خلافت هم او بر عارفان
ایکی تکیه شهر ایتمده اکا اولد مکان
النفات ایتمکجه اکا حضرت شاه جهان

چکوب هم زم وطنه باشکد ابو السعوی

یازدی فوالدی خیم اهل دورین کفرینه
هجر حسد ندر بو ایشار اولدی و اولن واسطه

باعثی ابو السعود و فاضی زاده اولدی لر
النفات پادشاهی اولدی انکاره سبب

کونه کونه کوردی لر هر کس کرامتک آنک
دختر با کینه سی ارشاد ایلمدی هر کسی

ارکک اولدی یوق ایدی حضرت شیخندان
بکوردی بو ستر پنهان اکاکیم ترانه ایتمدی

لیک ترک ایتمک برینه حضرت فاطمه
سال هجرت ایلدی طفوز یوز دخی الی سکر

هم ادا اولدی صلاقی جامع بو الفیحد
سزنی تقدیس ایسون حضرت بزوانک

بیلدی کک هر بر علو مذنن تیری بابوب
سن دیوب ای سنان کچر بو ذل خوشبجه یوق

مفق قایل اولدی هایلی نیک اخی سنان

مستحکم فصد بونوب دیوب ایتمک بیان
چکله ده بو طعنی اصحاب طریقت هر زمان

برینک دردی سواسی برینک اخی سنان
تحمیت دینه دن اولدی و الله اینان

همکن اولمک ایدم تعدا ایله نده حبان
دبعه سینه مظهر اولمشید بیسمکات

قائم ایتمک دختری ارکک برینه ای حیوان
کرچه اولد زکوش برینه شجر جهان

قائم اولدی نیجه بیگ ارکک برینه دارمران
مغر روحی اوچر کجانه اولوب خلاشیان

قشوا اولدی خالدین زیده او حننه مکان
مکره اولسون جنت علاده روحی و روان

بویله ای اولمه افضلدر افاقدی بیلانان
علنی استفایله سیک عشر ورر سکمان

حاضر اولسون همت باکی بزه هر دم انک

روح قدسی مراده یارم ایتمسوه فرما

حکایت متناسبه فی هذا المقام

بر حکایت نقل ایدم جانندن بو کده همان
مخلص اولمشدی کمال الدین و ذل نه ستر
کلدی بر کون بو سعوره صورت هم مسئله
اولمک و ایدر مژگن منقبتک ایله بیان

واسر ایتمک براتی کن احمد ایکن نام آن

خاق بختنده کمال اخی بیکله بولمک شان

ایتمک و ایدر مژگن منقبتک ایله بیان

بن براف آدم دخی آدم اقی کمال
 دیدی نفی مشکاک سوله ویرم فوق اسنی
 دیدک علم الله نسبت علم مخلوقی بسکا
 در عقب مفعی البینه خاتم فقا سنی
 دیدک علم الله فضیلت کاغذ ای ای سن
 دیدک بل انبیا ناک اولیا ناک علم هب
 پس دیدک ای آری بونقطه در سن حصه
 کلدی جبریت مفعی بر قالم کجیم بر بیک
 باقاری ای مشکاک حالینه هم دیدی کا
 اهل توحیدک بدر سنک هم دخی کفر سن
 طعن بدر سنک اولیا اینک بر سنک کفر
 دوغدی وایکی اولو حیدر ویا بیزید
 باق قشیری بر افندی یوقید روح و سماع
 ملتی لاله دورده اولحقه و جد و صلا
 اولیا الله آیین ایدرس طعن و زم
 مفعی بر انصاف کلدی بویه قوی بعد زین
 اشته الله عالی انصاف بدر بویه اولو

بالمی شری زدن سن امین ابله نری
 فارو حاضر الزنده هم سور لر هر زمان
 در وصف حسام الدین عشاقی قدس سرش
 السامی

هم طریق خلونیده بر قطب دخی سکا
 سولیم جان و کورکلان استماع ایت دادرا
 اسمی اولمشدر حسام الدین اودانک بیکنز
 پیر دانش کبی اولمشدر پورده سیف خدا
 اولدی معناسی حسامنده همان کسکین قلم
 منکرانک بوبینکی اورمش بلدی بری صدا
 مولدی عشاق اولدی ببلده مشهور در
 کلدی استانبوله که ندر بس ابله مشغول اولا
 عالم عامل ایدی هم فاضل و کامل ایدی
 علم ظاهرده بضاعه صاحبی ایدی شفا
 باشکلی کرسی نشین اولحقه جامعده هم
 طالبانه درس و برور ندریسه اینک ابتدا
 بولدی شهرت شیخ عشاقی دیوبوبلده ده
 وعظ در سن ابراریک صدقله هم بریا
 سائق نقد بر آئی سنان سوق ایدوب
 سالک اولدی راه حقه شیخه اینک اقتدا
 آتش لیدی خانه اورهم طوتشد کجان وی
 در سنبنده و عظیمده جمله سن قلدی فردا
 سوخته لکدن فارغ اولوب درویش اولدی سن
 صایریم بدر سنک جهاندن ممکن اولمان ای فنا
 کورمشدر بر احد درویش سوخته اولدینک

نجه بالرا و فوندى كونه كون معنى ابد و بياچار
 او فوندى ابدى حافظ صائب وشوكت ديوانك هم
 اگر كور سيد اصحابى كا در لردي نجسين باد
 كستان درسى بزى بر كستان ارم اولدى
 اوقسه بوستان بوى جاني هم اولوردي باد
 او فوندى هم دخي ديوان بيدل حضرت خواجه
 اگر بيدل اولدي در ابدى البت مبارك باد
 اگر پندى اوقسه بند اولوردي جمله شاكردان
 ابدردى نطفى ايله راه حقه جمله بنى ارشاد
 سبحان علم با كندن عجب طوفان معرفت
 جهان با غاير بروب هم نافع ابدى حضرت استاد
 كتاب مشونيك اولندن ابكى بيتى هم
 عجب شرح ابدى جامى جهان صالحى نام ولد
 آنى هم ترجمه ابدى فصيح الفاظه حضرت
 اشته روم ويسى باغ جنتك اولوردي شاد
 طريق نقشبندي چون رساله بازى و سرور
 طريق جمله احوالك ايجده ابدى هم باد
 بار ديوان شريفك وصفق توصيف ممكنى
 كا در هر نطفى وارى مشك سوبه ديون فر باد
 نازنجى باشى زاده حضرت آگاه افندى
 بيلار ابدى لرب طريقنده آنى استاد

كار نقشبندي بدن ابدى بو نازنجى زاده
 اولوب شيطان بيله نفسك المذنب فوندى كنى زاده
 وجودى مهدي كونه فوندى استانبوله اولداتك
 سليمان نشست اولدى نام پاك حضرت استاد
 دخي هم والديه كندى حجه سومردى بوز بيته
 كنجه فونيه يرباس سكيه اولوب دلشاد
 ايا صوفيه شبحى بسنى زاده افندي بدن
 دخي نكيسل نسجه ابدى هم اول صاحب استغلا
 در دروازه سي مفتوح ابدى اصحاب حاجان
 فونايى نكيه كنى اولدى درويشانله اباد
 اولجيه سال هجرت بيان ليكوز كنه اكر هم
 روشردى مرغ روحى اذك خوشدامنه صياد
 قصور جنت اعلا ده اسكان ايسون الله
 دخي روح شريفنى تجلسيله فيلسون شاد
 ادا اولدى صلاحى جامع سلطان محمد ده
 ال اوزره باش اوزره فونيد بولغنى هم اونداد
 ذكر كرم صلاح رحيم اولوردي پيش نقشبنده
 فر ايله ابد لر ابدى دخي ناله و فر باد
 اكر اول روز باس مانقى كور مش اولدك سن
 در ابدك اشته بودر عدلان عرصه سعادت
 كرامت عديده نقل اولدى ذان با كندر

سخن اطاب اولور خوقيله ايتدم نقلی ابعاد
 ولی الله اولدی یغنده بو قدر شیم هر قطعا
 بوسوزه منفقد کوردیم ابا ایله اجداد
 دخی طوب فابوسینک خار خنده کج جسمی هم
 مطاسم در زیارت الله عاشق هم فیل اسمداد
 ابا اخوندز نشان مرحمت قبل بنده زاده
 فولکدر عاشق کدر بوسلر کجسوم بافتاد
 سنک شاکردنک شاکردی اولدی اوج چرندزه
 اومار فضیف بویندک چونکر سیدک جاننه انعا
 در مدح حضرت استاد بزرگوار خواجه سلیمان و خدیو قنبر
 لکه جانیه بنی ابلیس سکا بیان
 برا اولوزانی که اولمش ایدی اسنادجهان
 نام باکی ده سلیمان ایدی و جوی مخلص
 شیخ ایله خواجه دیمک اولدی اولوزنه شایان
 مولدی اولدی آنک بلده ابرائیل هم
 طونزک فارشویفا سنده اولوب شهرگان
 کیلجک بلده استانبوله صائقان
 سوفا ایدوب نشنت اسنادجه دوروزما
 او قوشور جمله دوا و بنی دخی منوی
 او غلط ردن اکن جمله سن او کرش انان
 شهر بدله دخی اعلا او فور ایدی بینی

ویسری کیننده کیمک اولور بيمشدر بزدان
 خط تعلیق یازن خواجه یساری مشهور
 صول الیه او خطی حضرت ایتمن احسان
 رعشه دار اولدیغک صول الیه هم مشهور
 الله انجیب ایشلر فادر رحمان
 صکره دوشمش دننه آتش عشقک الهی
 برسوی شیخ امینی ایدوب شیخ همان
 سالک اولمش ره حقه دخی بولمش حقی
 عارف حق ایدوبکی ظاهر ایدی دیمه بلان
 اوز سنده رسنه حاضر ایدی بو عبد صغیف
 کونه کون کشف کراماتی کوردم همه ان
 کیدوب اوج کرم ده ججه دخی او شیخ عزیز
 بوز سومر بیت خلاب اوله مرقسعی کتان
 برسنه دخی اولوب صیف حیب اکرم
 بلده طیه ده اولمش ایدی هم مهمان
 مشوی او فور ایدی هر هفته دوروز
 ایلک کون دخی دوا و بن و کستان بوستان
 منتسب ایدی احادیث شریفه ککی
 هم فتوحات و فصوی دخی ایلدی بیان
 خواجه کون دخی هم شاه بهاد الدین
 فیلسک ریطی ایدو جمله نك عند نده عیان

هر کجبه قبلدی نهجد هله ترکی بو قدر
آبله بر کرده ایلر ایدی ختم قرآن

دائما دزجو کرا بدی ایکی دیزا وسنه هم
کور مدم غیری اونورد یعنی روزان و شبان

دانه هر نه هدیر کور ایه البت
افی نصف ایدوب نصفی صافلردی همان

فقیر یغیر یایه کله و بر ایدی
نصفی دخی و کیمرجه و بر ایدی ایشان

ظاهر ایدی دخی و جهنده محمد نوری
هر کورن روینی البته اولوردی جبران

بر کوچک چاقی ایله بر فوجه دست چوبی
یا بر ایدی کور یوز البته یا بر استادان

دخی خنجر ایچون همده مصنع قبضه
بوسرا بدی و جفی ایله او وسنا ز زمان

خارق عارت ایگ بوایشی البته آنک
سن کرامت دی بوکاج کوزک ای روح مروان

کور دیم کشف و کرامتی تعداد ایدم
معرفده دخی اولش ایدی بحر عرفان

او علی اللدی نه تأسف نه تحیف کور مردم
کویا بوق کی طوندی فی او پیر جهان

سال هجرت بیک ایگوزا و نور اوج اولدی تمام

کلسناز ارمک بلبلی اولدی کویان

شب آزینه ده روحنی ایدوب هم نسلیم
اولدی بلده ایوب صلا ننه مکان

پسار اولدی صلات جمعه هم یونماز
قوندی هم پیشکه خالده نعشی او زمان

بر عجب ترکیه هم بزده دعا بولدی وقوع
اولدی سکان سما جمله سنی امین کویان

هم و قوندی نیجه بک فاتحه روحه آنک
ذکر ایله هو دیر رک نعشی قونوب بر سر جان

هم صلا لر و بر یولور ایدی اما منده دخی
طوب نفو خارینه کندی آنک نعشی او آن

خواجه سنی نشست فندی بانلی اولدی مدفن
دفن اولندی اورا یی اغلدی هسانس ایله جان

رحمت اولسون اکام حضرت حفاز هر دم
روح پاکره آنک جمله بر اولسون نکران

نیجه بلر خدعتی ایلدی صدقانه مراد

بهت ایت سنه مراده دخی فطی جهان

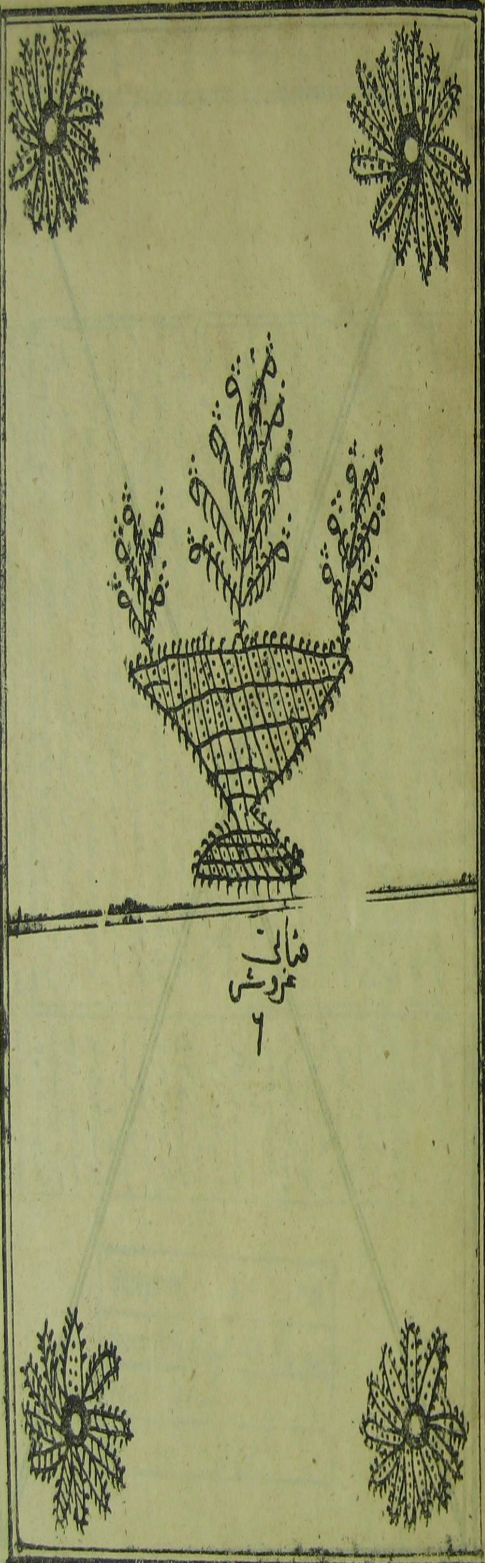
شمدی اوصافی اکنجه ایدر چانه هب

یا دایم اسمی هر پیره سنک از جهان

در مدح نسل حضرت مولا نا عابد چلی

اولدی رسلک اولوسی شبهه تر عابد چلی
 مصلی یوق کز سگ اگر هند بیه شام و چلی
 نسل ملای جهان ابدی اوزان اکبر
 سید اولقله عالی ابدی هم نسبی
 قویبه دن بلده استانبوله نقل یتیم ابدی
 قاضی بلده اولوب بویله ابدندی لقبی
 اوردروب امر معاشی بولنه قومش ایکن
 دوشدی قبلنه انک آتیش عشقک لهی
 این ادهم کیم ترک ابدی جمله وارینی
 شیخ الهی بر یکدوب اولدی بر بیلان چلی
 بدنا بدروب همتی راه خارده شبسور وز
 کون بکون ارندی انک جد بیه سعی و طلبی
 واصل سرفشا اولدی بقای بولدی
 راز و حدنه اجددی دخی و غنجه لبی
 وردی ارشاده اجازت دخی شیخی اکاهم
 کلدی استانبوله انمکده اولوب شکر پد
 بوست ارشاده او نوردی غنجه بیل شیخ کزین
 اولدی چوق کسه لره ایلکک هم سبی
 هم طرفنده بنا ابدی بر نکیه خوب
 فالح فرخ ابدی حمت بسار و چلی
 اکی بر راز ابدی بر سبی سید احمد

اوزی اوصاعده بحاری ابدی انک لقبی
 سال هجرتده طغوز بوز ایکی بولس قدره
 ابدی لاهوت سفر قویدی بودار لقبی
 تکیه سی فر شوین جسمینه اولوب هم مدرین
 راخته واردی قوی شد نله هم نصبی
 قدس الله ربوب ابیله دعا ای کشار
 کل مراد اکر یتیمسون سکا علم واردی
 بوی اسغردیکه جدی کیده بو بولره بو
 قاضی انک بولنه ده ظاهر ایدک هم غضبی
 دینلور ایسه سز در ا کاجان و ولدن
 اولیا انک چلبسی ابدی عابد چلی
 در مدح قطب العارفین حضرت محمد امین التوفیادی قدس سره
 نقشبندی کوللردن بر کلی رعنا ره بو
 استرا بیک سوبله بیل بر کل زیاده بو
 نام با کیدر محمد امین اولدی لقب
 کل سن نیکه سنده یتیم ورد مستفاده بو
 مولدی اولدی طوقا د شهری دخی اوسورک
 شیخ طوقادی دینور هم رتبه بالاده بو
 درین او فتمندی سلیمانیه ده خجیل زغان
 اولمشیکد خواجه لکده ربه علیاده بو
 صکره عنبر ایستک حجازه فصیح ابیله اوزان

ظن ابدی سخی موت ابله ده قطب عظم

سال هجرت بیک ایکوز ایکو اولجه تمام

کندی دینارن اولوب شیوه حور محمد

دفن اولوب مژدنک بانته بو شیخ جلیل

اولدی اولیعه جنت ده شیخه همد

اهل اولوب بویه طرفی مندر اولدی

ابتدی نزل جماله سفینه که این ادهم

رحمت اولسون جانه حقدن اولوب همد سلام

کورسون عصه محشر ده زخی عز نیله هم

بنده کوردم بر بیک سوبله انشا الله

منزوی صالح افندی دینا اورا گاده هم

او زخی تارک دنیا ابدی صالح ارا ابدی

خامه سبيله کچور ابدی اوزان لغم

تمت تمام بعون الله الملك العزيز العلام

اشو کتابی بیلا مراد دیوانی بیک ایکوز نقصان سنه سیمه حاجی کندی

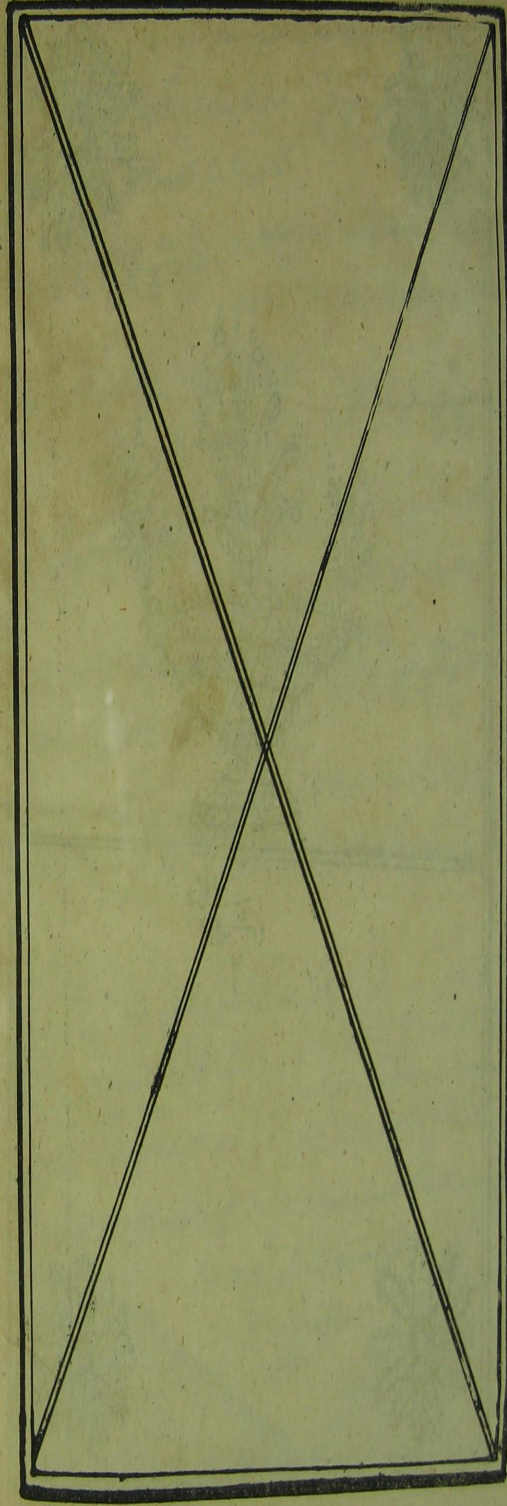
نصفه الحاج حسین افندیک موقبله طبع اولوب وطبع نشر حقوف

مذکور الحاج حسین افندی بیلا جعدر

هر ساله صدف

الله

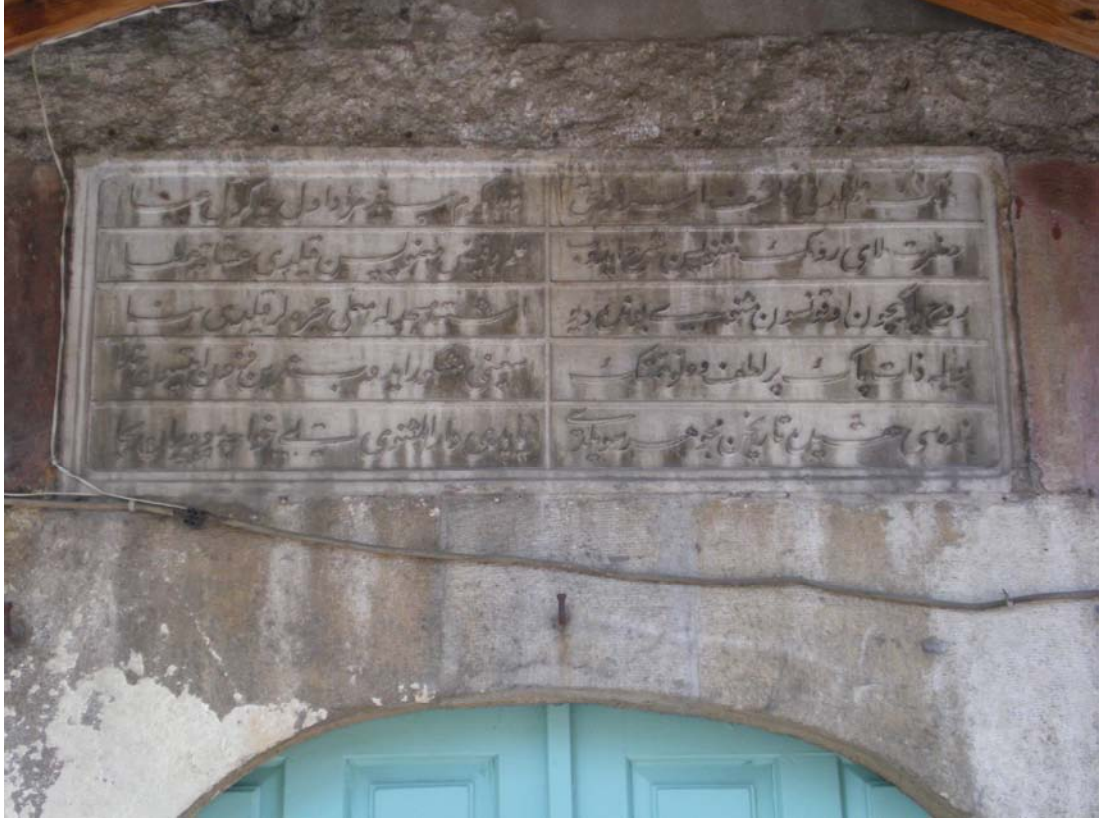
...مطلوبه است ...
...مطلوبه است ...
...مطلوبه است ...

...مطلوبه است ...
...مطلوبه است ...
...مطلوبه است ...

...مطلوبه است ...
...مطلوبه است ...
...مطلوبه است ...

Süleymani	...
Konu:	M. A. H. 4. Murad
Yeri:	Yitli
Eski No:	139

Mesnevi hane girişindeki kitabe

Günümüz kitabesi

MESNEVİHANE

Şeyh el-Hac Hafız Seyid Mehmed Murad Efendi tarafından kitabesindeki kayda göre H.1260/1844 senesinde yapılmıştır.

Devrinin önde gelen mesnevi hanlarından biri olan Şeyh Mehmed Murad Efendi bu tekke ve müstemilatını Mevlana Celaleddin-i Rumi'nin mesnevi isimli meşhur eserinin eğitimi gayesiyle inşa ettirmiştir.

Dershane olarak da kullanılan mescid tevhidhane, derviş hücreleri, kütüphane şadırvan su hazinesi, çeşme, mutfak selamlık ve daha sonra ilave edilen türbeden oluşan külliyyeden; mescid, türbe, su hazinesi çeşme ve şadırvan dışındakiler yok olmuştur.

Dikdörtgen planlı kâgir duvarlı ahşap çatılı mescidin tavanı ve Mevlevi şikesi biçiminde alemleri olan minaresi 1968 de tamir görmüştür. Eserin banisi su haznesine bitişik türbede medfundur.

Fatih Müftülüğü Ekim 2000

Mehmed Murad Nakşibendi'nin kabr-i şerifi

Mehmed Murad Nakşibendi Mesnevihanesi

Murad Molla Kütüphanesi

